# S-a întîmplat în Abraxa

Erau săptămînile acelea inerte dintre primăvară şi iarnă, o vreme fără anotimp, zile luminate de un soare opac ori, cel mai adesea, surpîndu-se în ploi nesfîrşite; nici măcar ploi, ci o pîclă vînătă, ostenită ce se scurgea din clădiri şi din copaci, urca din macadamul străzii şi de-a lungul zidurilor, plutea un timp peste acoperişuri şi grădini, lăsîndu-se apoi lent peste ele, măcinîndu-le, înghiţindu-le, infirmîndu-le. Ritualul fiecărei dimineţi consta, de aceea, în stabilirea justelor distanţe pînă la obiectele dimprejur şi a proporţiilor acestora, căci în lumina muribundă ele păreau însuşiri actualizate provizoriu şi la întîmplare ale unui fluid atotcuprinzător avîndu-şi izvorul în fluidul somnului şi continuîndu-se în cel al ploii. O legătură obscură a lor făcea ca peste imaginea şirului de pomi încă neînfrunziţţi din faţa casei să se suprapună fulguraţiile visului care, întrerupt brutal de soneria ceasului, încă mai încerca să-şi atingă astfel capătul promis. Fiecare obiect conţinea un altul, care la rîndu-i conţinea şi el altele, la nesfîrşit, cu forme, culori şi întrebuinţări diferite, adesea incompatibile, concurîndu-se, disputîndu-şi proiecţia în spaţiul tridimensional, prezentul, privilegiul de a fi. Sunetele înseşi căpătau corporalitate, un anumit sentiment transporta o anumită imagine, întîmplările deveneau lucruri, mirosul unui corp era un alt corp ascuns în primul şi biruindu-l din cînd în cînd - o acerbă şi neîntreruptă luptă pentru existenţă a materiei, apocalipsă consumîndu-se mut în adîncul infinit al lui aici...

Se trezea de fiecare dată cu acelaşi sentiment al unui pericol iminent, cuprins de aceeaşi teamă de întîmplările zilei pe care o începea, teamă sau nelinişte, o senzaţie confuză de frustrare, neputinţă şi eşec. Primul gest, prin intermediul căruia reintra în posesia propriei identităţi, îi solicita, de aceea, un uriaş efort de voinţă. Un om care visează in fiecare noapte că a orbit ar putea sfîrşi prin a nu mai vedea şi ar trebui poate să reînveţe în fiecare dimineaţă să privească. El reînvăţa, în fiecare dimineaţă, ordinea, coerenţa şi stabilitatea realităţii. Peste zi, temerile i se mai estompau, dizolvate de grijile mărunte şi imediate, dar în clipa cînd,

cu mîna încă amorţită de somn, trăgea plapuma deoparte sau apăsa butonul ceasului a cărui sonerie îl trezise, sau după ce deschidea ochii şi, prin lumina deja sleită a dimineţii, căta spre obiectele din jur, resimţea cu un fior de spaimă posibilitatea ca între timp *să se fi întîmplat ceva,* acel ceva nelămurit, imprevizibil, în stare să amputeze organele vitale ale realităţii, să-i anuleze criteriile şi să-i răstoarne judecăţile, făcînd-o de neînţeles, transformînd-o într-un monstru inform, agresiv, iraţional, asemenea visului tulbur îndată supt de inconştient, dar încă trimiţîndu-şi de acolo semnalele, limbile de foc. Un vis imposibil de ţinut minte şi de povestit, lipsit de imagini sau evenimente, redus la simboluri pure ce se insinuau apoi în cele mai nevinovate reprezentări, conferindu-le însuşiri stranii şi divulgîndu-le totodată precaritatea, întreţinînd astfel o alarmă difuză, persistentă.

Ar fi vrut să discute cu cineva despre toate acestea, dar se temea că n-ar reuşi să se facă înţeles corect. În primul rînd, o stare atît de complexă şi imprecisă nu se putea exprima decît prin analogii, prin aluzii, aproximări, elemente tranzitorii pe a căror fidelitate nu se putea conta. Apoi, erau ei oare pregătiţi, dispuşi să înţeleagă? I-ar fi acceptat cu condescendenţă revendicările şi ar fi continuat să i le neglijeze; îşi cunoşteau limitele şi, s-ar putea spune, ţineau la ele. Cînd, în primele zile, se plînsese procurorului de metodele aproximative şi suficienţa concluziilor comisarului de poliţie în cazul pe care îl instrumentau, procurorul se mulţumise doar să remarce că "e un caz cu totul aparte, trebuie tratat altfel, solicită o anumită perioadă de acomodare" - sugerînd astfel că e mai degrabă de partea comisarului. Domnul comisar Petrache se ocupă de mai mulţi ani de *Caz,* are oarecare experienţă, fusese argumentul său hotărîtor. Era un mod delicat de a-i atrage atenţia că s-a pripit. Dacă un individ se prezintă la poliţie şi declară că şi-a omorît soţia, mai întîi îl arestăm şi abia după aceea verificăm adevărul afirmaţiei sale. Şi totuşi, ordinea ar trebui inversată, domnule judecător de instrucţie, deşi e mai riscant. Vorbea rar, marca punctele de la sfîrşitul frazelor cu pauze lungi în care părea că rememorează cele spuse. I-ar fi putut răspunde că nu era un începător, deşi *în acest oraş* era un nou venit, că exemplul cu individul care şi-a omorît sau nu soţia e răsuflat, că metodele noi, moderne, pragmatice etc... Dar şi-a dat seama la timp: nu l-ar fi convins. Îl enerva calmul lui

pedagogic sau doar apatic, aşa cum îl enervase din primul moment familiaritatea jignitoare şi exuberanţa silită a comisarului de poliţie, surîsul temător şi servil cu care îi accepta obiecţiile, graba ipocrită de a-i da dreptate. Desigur, domnule judecător de instrucţie, bineînţeles, aşa e, aveţi dreptate - şi îşi continua netulburat şirul de inepţii şi contradicţii, cu o încredere în sine şi o siguranţă în stare să ridiculizeze orice logică. Atitudinea lor ciudată îl determină să bănuiască iniţial că ar avea un amestec oarecare în această afacere, vreun interes de a tărăgăna lucrurile, de a tăinui probe - şi aveau, într-adevăr, un astfel de interes, dar de o cu totul altă natură decît presupusese el - şi se opuse din răsputeri încercărilor de a-l atrage în ceea ce i se părea a fi o cabală, un complot sau poate doar cursa unui joc în care, pînă la urmă, rămăsese să se vîneze singur. Nu putea învinui pe nimeni de acest complot, totuşi simţea îndărătul falsei libertăţi pe care singurătatea ţi-o oferă (şi la care ţinea atît de mult!) cercul de fier al unei voinţe străine, ostile, în cel mai bun caz indiferente. Dacă ar fi fost cu adevărat liber, sau măcar cu adevărat singur, ar fi putut invoca dreptul de a se declara învins, dar uzînd de cine ştie ce clauză obscură, strecurată cumva pe furiş între condiţiile iniţiale ale pariului - făcut de alţii în numele lui -, ei îl încurajau să-şi continue investigaţiile şi, în acelaşi timp, îl obstrucţionau, părînd a se bucura într-ascuns de neputinţa şi dezorientarea lui.

Cel puţin aceasta îi fusese impresia atunci, în primele săptămîni. Cînd se dusese a doua oară la procuror şi reclamase că documentaţia comisarului era complet nesatisfăcătoare, procurorul se prefăcu mirat - îl ştiam un om foarte corect, spuse, s-o fi întîmplat ceva, trebuie să fie o neînţelegere - şi sfîrşi prin a conchide că, totuşi, comisarul e un om de treabă. E un om de treabă, nu? Un om cumsecade, deşi are şi el slăbiciunile lui. După care, mizînd pe aprobarea tacită a judelui de instrucţie, se interesă de altceva, dacă se instalase bine, era mulţumit de locuinţă, cum găsea oraşul etc. - ne-am gîndit să vă punem la dispoziţie un automobil, mai adăugă, şi îl invită la masă. Atenţia, politeţea, amabilitatea lor îl înfuriau fiindcă nu le găsea antidotul, nu li se putea împotrivi şi nici nu putea accepta că sunt fireşti, neascunzînd un calcul.

Sau un mod de a-l neglija? Dincolo de toate acestea se putea ghici un uşor dispreţ faţă de zelul lui prea burghez, ineficace. Preocupările lor se adresau *altuia,* interesele lor vizau *altceva,* de o

cu totul altă natură, ceea ce le permitea să trateze cu superioară condescendenţă munca lui de salahor. Într-un fel, îi invidia. Nu propriu-zis invidie, ci mai curînd ceva asemănător geloziei în dragoste. Genul proxim al geloziei e comparaţia, iar atitudinea lor îl obliga în permanenţă să se raporteze la un reper inaccesibil, obscur, ceva foarte abstract, asemenea amantului necunoscut al celei pe care o iubeşti, un "altul" în raport cu care se simţea nu atît inferior, cît diminuat. Fără a întrezări instanţa care stabilea această ierarhie, intuia că există şi încerca, într-un mod penibil, să se justifice. Uneori avea impresia că trişează, că nu e decît un impostor - şi ei ştiu asta - şi de aici decurgea apăsătoarea vină de a nu-i merita, de a nu fi dorit, de a incomoda, complexul de intrus.

Zi de zi, aceleaşi gesturi, aceleaşi temeri, căutarea neputincioasă a aceluiaşi capăt de fir, într-o aceeaşi succesiune ce se dovedise de atîtea ori ineficientă... Creierul îi devenise un muşchi încordat de un prelung şi dureros spasm. Anchilozat de o presiune internă care îi provoca, parcă, şi înţepenirea gîndurilor. Se scula, făcea din obişnuinţă cele două-trei mişcări de înviorare, dar în loc să-l dezmorţească, acestea îi dădeau o slabă senzaţie de greaţă şi sughiţ. Trăgea jaluzelele; deschidea fereastra; aerul umed, cenuşiu îi pătrundea în cap şi îl durea. Nu tare. O apăsare rece pe ceafă, care îl conducea prin casă.

La bucătărie, se lovea de un obiect pitit anume într-un loc de unde să muşte - îi simţea apoi mult timp urma fierbinte zvîcnind ca o altă fiinţă ce şi-ar fi înfipt colţii sau ghearele în carnea lui şi rodea - un obiect care nici nu existase pînă atunci, un sector oarecare al realităţii, avînd această unică însuşire. Uneori, deşi se grăbea, rămînea minute întregi lîngă fereastră şi privea afară. N-avea ce să vadă, decît şirul de pomi, gazonul ce prinsese să înverzească, cele cîteva tufe de dracilă roşie, gărduleţul de tisă însoţind, pe ambele părţi, scurta alee din stradă şi pînă la uşa de la intrare. În cele din urmă în faţa porţii apărea automobilul. Această schimbare de decor îi amintea că trebuie să plece şi îl neliniştea. Trecuse aproape o oră de cînd se sculase şi nu reuşise măcar să se îmbrace! Şoferul claxona scurt de două ori, anunţîndu-şi astfel sosirea, iar cele două sunete rîcîiau ca nişte urechelniţe timpanele judecătorului de instrucţie, pînă cînd reuşea să se urce în maşină. Spunea: bună dimineaţa.

După un timp se simţea dator să întrebe: ce mai faci? - Nimic, răspundea invariabil şoferul. Altceva nu mai discutau toată ziua. Străbătea de la un capăt la altul oraşul, încerca să-l înţeleagă. Dar pentru aceasta i-ar fi fost necesare anumite criterii, o metodă, firul - ce tocmai îi lipseau. Orice oraş necunoscut e un labirint. Pare că nici nu are case, ci doar faţade, ziduri care delimitează în vid. Oamenii înşişi păreau un fel de ziduri dincolo de care nu putea privi. Semănau între ei aşa cum clădirile semănau între ele şi străzile la fel, iar această uniformitate, sau mai degrabă acest izotropism, relativizînd legile spaţiului, îl dezorienta şi-i agrava nesiguranţa. Credea că e aici şi de fapt era acolo. Sensul mişcării devenea echivoc. Înaintarea era un fals vîrtej, iluzia optică a celui din tren care priveşte mişcarea trenului de alături părîndu-i-se că se mişcă el însuşi, iar în final, cînd se trezeşte în acelaşi loc, are un mic şoc, ca unul trezit brusc dintr-un vis abia început.

Şi totuşi, oraşul exista. Clădiri arătoase, trufaşe, agresiv ieşite în stradă, altele umile, niţel aplecate, cu mari obloane trase pe jumătate, case de negustori mărunţi, folosite ca prăvălie şi depozit, înghesuite unele în altele şi ascunzînd în spate nişte curţi strîmte şi lungi, fără verdeaţă, pline de butoaie şi lăzi de tot felul, lîngă alte case necăjite înconjurate de şoproane şi coteţe, cu grădiniţe în care, în loc de flori, se cultivau cartofi sau ardei, singurul lor decor fiind globurile colorate înfipte ici şi colo în vîrfurile unor araci, apoi străzi înguste şi întortocheate pierzîndu-se sub coroanele copacilor, grădini împrejmuite cu garduri înalte de scîndură, dughene, căruţe trase de boi sau de cai, camioane vechi, biciclete, oameni cu desagi în spate intrînd şi ieşind, bulevardul care leagă Oraşul Vechi de Oraşul Nou, străbătut de tramvaie, profilul ceţos al vreunui vechi turn în ruină, geamurile mari ale spitalului "Fraţii Porumbelului", halele de cărămidă roşie ale Pieţei Mari, toate respirau împreună acelaşi aer dulceag şi vicios, păreau făcute toate dintr-o aceeaşi carne pulsînd discret şi emanînd nu ştiu ce miresme lascive, adulmecîndu-se şi rîvnindu-se ca nişte adevărate vietăţi risipite de o cauză indiferentă şi aspirînd, tinzînd necontenit la împreunare. Aşa ar fi putut spune altcineva, avocatul Caroteanu, de exemplu, dimineaţa, cînd se întîlneau la *Concordia* şi îşi luau, împrejurul mesei rotunde din separeul ce le era rezervat, cafeaua sau aperitivele, dar nu se ştie dacă, în timp ce grefierul se lansa în

speculaţii privind instinctul de împreunare al clădirilor, sau doctorul Marcu juca şah singur şi cerceta cu luare-aminte poziţia pieselor înainte de a face următoarea mutare intenţionat greşită, sau avocatul le vorbea despre noul perpetuum mobile al domnului Şarl, conceput pe principiul forţei odice şi totodată folosind eficient memoria metalelor, sau domnişoara Orzan-cea-tînără ghicea vreunuia dintre ei în cafea, pînă cînd apărea, în sfîrşit, comisarul Petrache, ca să-i pună la curent cu lipsa oricăror noutăţi în mersul anchetei sau cu noile descoperiri ale agenţilor şi inspectorilor în materie de cancanuri locale, nu se ştie, ziceam, dacă judecătorul de instrucţie măcar asculta cu adevărat - ar fi fost şi acesta un mod de a spune - dacă auzea vocile, ştia cui aparţin, sau doar se lăsa narcotizat de foşnetul lor, în timp ce-şi bea, în rînd cu ceilalţi, cafeaua, confundîndu-le ori înregistrîndu-le pasiv, preocupat de obsesia lui, pe care nici măcar nu şi-o clarificase încă. Şi chiar dacă ar fi ascultat, nu se ştie dacă ar fi înţeles ceva, fiindcă nu ştia ce anume ar vrea să înţeleagă. Se afla în faţa unui text scris cu caractere necunoscute, ce pot fi doar privite, nu şi citite, asemănîndu-se pînă la confuzie prin aceea că deosebirile dintre ele n-aveau nici o semnificaţie. O anumită literă sau o anumită combinaţie a lor întruchipa desigur Minotaurul, dar deşi îl avea dinainte, nu-l vedea şi, pînă la el, trebuia să străbată întreg labirintul.

Mai tîrziu, după ce se va fi "împrietenit" cu grefierul (deci mult mai tîrziu), vorbindu-i acestuia, va încerca să-şi amintească, să reconstituie istoria încîlcită a acelor prime săptămîni, mai curînd să-şi ghicească trecutul, să şi-l "prezică" aşa cum alţii prezic viitorul, adică la fel de nesigur şi superstiţios. Precaritatea acestui trecut consta tocmai în mulţimea necunoscutelor ce îl condiţionau şi a relaţiilor imprecise dintre ele, în imposibilitatea de a-l legitima altfel decît prin intermediul unui instrument magic, renunţînd deci (de bună voie? se interesa grefierul) la mecanismul aparent precis al silogismului şi încredinţîndu-se revelaţiei obscure. Singura şansă de a afla era să se subordoneze jocurilor nedesluşite de semne, combinaţiilor lor aleatorii şi generative, fără pretenţia de a-şi explica sau traduce un sens. Un fel de a intui trecutul? întreba grefierul. Poate, accepta judele, o intuiţie inversă, retroactivă, în stare să justifice ceea ce s-a întîmplat deja, o pulsiune instinctuală

graţie căreia fiinţa se pune la adăpost, se asigură în raport cu trecutul. Dar oare nu spunem banalităţi preţioase? Se gîndea de fapt la visul care îl colinda noapte de noapte. Ar fi scăpat de el dacă l-ar fi putut povesti, aşa, bunăoară, cum domnişoara Orzan-cea-tînără povestea semnele, pentru el de nepătruns, de pe fundul ceştilor de cafea. Dîre, puncte, pete informe dispuse haotic deveneau, prin ştiinţa ei, drum, ursită, duşman, prieten sau o moştenire însemnată, pătratul aducea fericirea, triunghiul reducea şansele în afaceri, un cerc întrerupt sau tăiat pregătea decepţii grave, liniile frînte anunţau suferinţă şi deziluzii în dragoste... Se ajutau reciproc şi începeau o poveste, conturau un destin. Ea se apleca mult spre cel căruia îi vorbea, aproape în şoaptă, şi citea mai degrabă pe chipul lui decît în liniile palmei sau în semnele de pe fundul ceştii, ochii i se mişcau încet şi buzele cărnoase, uşor aburite, ca de copil, se rotunjeau ironic. - Dumneata eşti în Jupiter, rostea împrumutînd cuvintelor ceva din senzualitatea lor leneşă - acela se trăgea niţel îndărăt, zîmbea încurcat şi, ca să scape, făcea o ocheadă - ai ficatul slab şi tendinţe de obezitate, deja ai început să cheleşti, ia dă-mi puţin mîna, vezi, e cărnoasă, îţi plac petrecerile cu mîncare multă şi vin, poftim, uitaţi-vă şi dumneavoastră, domnilor, şi spuneţi dacă nu am dreptate, indexul pătrat, de burghez, mijlociul lung, vanitos, inelarul conic, mercantil, iar auricularul, auricularul e Mercur, domnule dragă, degetul intuiţiei, elocinţei şi flerului, la dumneata partea întîi e scurtă şi trădează lene intelectuală, partea a doua e ceva mai lungă, ai aptitudini pentru speculatie, partea a treia denotă viclenie, întoarce palma, linia vieţii cu ramificaţii spre linia minţii - asta anunţă reumatism, şi întreruptă de mici liniuţe, vezi? ficatul cum ţi-am spus! - He, he, he, rîdea comisarul, domnişoară Orzan, cum îţi mai baţi joc de noi... - Minte, domnule! decreta scurt doctorul, iar ea accepta ridicînd din umeri - bineînţeles, doar n-o să-mi iau meseria în serios cu nişte neserioşi ca voi.

Apăru într-o zi la masa lor, însoţindu-l pe avocat, o femeie încă tînără, dar de o frumuseţe oarecum desuetă, somnolentă, camuflată în rochia neglijent croită dintr-o pînză verde-închis cu cîteva flori cafenii puse parcă la întîmplare. Cînd intră, urmată de avocat, ei îşi exprimară surpriza şi bucuria prin exclamaţii zgomotoase. Îndată comisarul sări de pe scaunul său şi, cu plecăciuni îngroşat slugarnice, o pofti să ia loc. Doctorul Marcu se

întristă brusc, iar cînd ea, trecînd prin apropiere, îi zburli părul, o lovi uşor peste mînă :

- Piei, drace!

Avocatul arbora un aer triumfător şi, probabil pentru judecătorul de instrucţie (căci ceilalţi desigur o cunoşteau), recită:

- Cea mai demnă urmaşă a sibilei Agrippa, domnilor, chiromantă şi fiziognomonistă, ghiceşte în cafea, în plumb topit, în coji de ouă, în ace cu gămălie, în negru de fum şi în orice altceva doriţi, ştie totul despre noi, aşa că, feriţi-vă! De fapt, nici nu are rost să vă feriţi..., e inutil.

Ea zîmbea îngăduitoare, îl lăsă să termine şi la urmă spuse, cu voce niţel răguşită, aproape tandră:

- Secătură, tu nu vei muri împuşcat.

Avocatul făcu o plecăciune, îi sărută mîna şi se aşeză lîngă ea luînd-o de după umeri. - A venit în urmă cu un an şi ceva, îl lămurea în şoaptă grefierul, în timp ce de partea cealaltă a mesei doctorul şi comisarul îşi disputau întîietatea (ea închise teatral-resemnată ochii şi luă ceaşca unuia, la întîmplare - e a ta, îi spuse doctorului) nu se ştie de unde e, ea zice că de la Paris şi mai zice că e fiica domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, dar nimeni nu ştia ca domnişoara Orzan-cea-bătrînă să fi avut vreun copil, s-a angajat coafeză la *"Salonul Burduja"*, şi-a luat o cameră aici, la *Concordia*, stă singură, nu are pe nimeni...

- Iar minţi! strigă revoltat doctorul, gata, nu mai am nevoie de minciunile tale - trase scaunul şi se îndepărtă de ea - ghiceşte-i domnului judecător de instrucţie.

Pînă atunci, privirea ei îl ocolise, poate şi fiindcă nu fuseseră prezentaţi unul altuia. Îl privi, în sfîrşit, obiect deodată răsărit acolo, şi spuse fără chef:

- Domnul judecător de instrucţie e în Gemeni, tînăr şi neînsurat.

- Nu sînt în Gemeni, spuse el.

- Va muri de glonte, continuă ea fără a-i lua în seamă obiecţia.

Se lăsă apoi o linişte nefirească. Doctorul încercă să mai salveze ce se putea.

- Tuturor le spui că vor muri împuşcaţi! o acuză.

Ea se ridică - sînteţi obositori, spuse şi părăsi fără vreo altă explicaţie încăperea. Ca să-şi găsească o preocupare, judecătorul de

instrucţie îşi aprise ţigara. Plecarea ei şi tăcerea care urmă i se datorau.

- E foarte sensibilă..., comentă careva. Un fel de avertisment tardiv sunînd mai degrabă a reproş, dar judele îl recepţionă pozitiv, ca pe semnalul unei eliberări.

Cînd, într-un tîrziu, se va hotărî să-i vorbească grefierului despre toate acestea, îşi va aminti că minţise cu bună ştiinţă şi cu răutate, ca un copil care vrea să se răzbune, şi simţise, chiar în acea clipă, că ei toţi ştiu că a minţit. Dar spera că acesta era un mod, poate singurul, de a-i înţelege.

- Nu, să nu crezi că încerc să mă justific. E, cum să-ţi spun, ceea ce simţeam în zilele acelea era forte complicat. Încercam să-mi povestesc un vis pe care poate că nici nu-l avusesem. Dar cum să transformi o stare într-o poveste, coexistenţa - în fond, un concept oarecare - într-o succesiune logică fatal incompletă şi impunînd ierarhii explicative, contrafăcute? Pentru a descrie corect, ar fi fost necesar să definesc la nesfîrşit termeni noi, adecvaţi acelor imponderabile a căror urmă mă surprindea adesea, în cele mai banale împrejurări; atingerea unui obiect, timbrul unei voci, boarea călduţă lovindu-mi obrajii şi aducîndu-mi în nări aromele ispititoare ale vreunei brutării deveneau acute confirmări ale unor premoniţii uitate, iar uneori secvenţe întregi repetau fidel un scenariu consumat cîndva... Incidentul cu domnişoara Orzan-cea-tînără, un moment stupid datorat în bună măsură incapacităţii mele de a mă conecta la o nouă libertate, a avut şi partea lui bună, în sensul că mi-a legitimat starea şi astfel mi-a ameliorat-o. Mă vedeam obligat deodată să particip la construirea imediatului, pentru care am atît de puţine aptitudini, să mi-l însuşesc prin riscul situaţiilor concrete, ocazie de a descoperi că eram nu doar un cîmp de voinţe haotic dispuse, ci rezultatul precis al unui act opţional. Acceptam, deci, ceea ce voi ştiaţi sau intuiserăţi cu mult timp în urmă. Trebuind să vă cunosc, trebuia să vă imit. Adică să vă urmez. Adică să-mi însuşesc adevărul, povestea deja spusă. Cînd ţi-am cerut să transliterezi stenogramele discuţiilor mele cu comisarul, încă mai speram să descopăr glanda cosmică, sau poate rana, care secretă prezentul, aveam orgoliul de a acţiona (şi încă, într-un mod radical!) asupra cauzelor, demascîndu-le viciul de concepţie. Dar, pe de altă

parte, deja începusem a întrezări un principiu altern şi credeam că i-aş putea verifica funcţiile comparînd două moduri de receptare. Era doar o primă probă, o competiţie între două ipostaze uzînd aparent de aceleaşi norme. În acest stadiu, modul de a argumenta al procurorului, prin exemple, deci prin accesorii, nu mi se mai părea naiv ci expresia participării la, cum să-i spun...

Se încruntă şi tăcu. O venă groasă, rectilinie îi împărţea asimetric fruntea şi grefierul, în loc să încerce să-l ajute, se gîndi la ce-ar spune despre asta domnişoara Orzan-cea-tînără - o frunte convexă şi străbătută de o venă uniformă care se umflă în stările de efort mintal. Dacă s-ar fi aflat din primele zile în preajma lui , le-ar fi putut explica de ce vena aceea se îngroşa uneori, de exemplu atunci cînd avocatul Caroteanu se lăsa mult pe speteaza scaunului şi exclama:

- Problema e că voi nu mai căutaţi de mult făptaşul, ci victima!

Sau cînd comisarul, după ce umblase încolo şi încoace, mult aplecat, cu mîinile la spate, de parcă ar fi arat covorul trăgînd după el un plug nevăzut, se oprea brusc, înţepenea în mijlocul cabinetului de audienţe, cu degetul dus la tîmplă, privea o clipă spre grefier (tu să taci! - poruncea scurta lui privire, deşi în timpul audierii grefierul nu intervenise) şi, în sfîrşit, decidea să cadă într-un fotoliu.

- V-am spus că e un caz cu totul special...

În această resemnare cabotină părea a se ascunde un adevăr esenţial şi desigur inaccesibil; grefierul ştia că în momentul acela comisarul ar fi dorit să fie undeva la *Concordia,* în tovărăşia avocatului, a doctorului, eventual şi a judecătorului de instrucţie ("nu e chiar aşa cum îl credeam, a început să-mi placă băiatul ăsta..."), dar *acolo,* sau oriunde în altă parte, nu în cabinetul de audienţe, unde chipul îi devenea brusc opac, iar colţurile gurii uşor lăsate şi obrajii căzuţi, îmbătrîniţi, contrastau alarmant cu vena aceea ca o rîmă ascunsă sub pielea frunţii, tresărind convulsiv atunci cînd judele se decidea în sfîrşit să facă o remarcă oarecare, sau să aprobe absent una din ipotezele aberante ale comisarului.

- Înţeleg, spunea,

Un răspuns prudent şi totodată încurajator; comisarul se simţea pentru moment în siguranţă. Dar, în momentul imediat următor, sunetele se respingeau, nu mai încăpeau în acelaşi cuvînt

şi explodau, se divizau în milioane de fragmente minuscule ce migrau apoi pe căi obscure şi se reuneau în alt loc al minţii pentru a compune acolo un fel de monştri acustici, trăgînd de el să le dea un sens, zăpăcindu-l cu insistenţa lor obraznică, de care nu putea scăpa decît blestemînd - trebuind să găsească, în acest scop, un pretext de a ieşi pe coridor sau la toaletă. Uneori doar trăgea sertarul biroului şi căuta ceva în el - sau numai se prefăcea - folosind acest scurt răgaz pentru a citi de cîteva ori foaia pusă deasupra, pe care scrisese cîndva, din prevedere: FII CALM! Deviza lui Chilon, spartanul, fiul lui Damagestas. Un om înţelept, orice s-ar zice. Comisarul se folosise din plin de deviza lui, mai ales în primele zile, cînd se pomenea mereu în încurcătură şi trebuia să tragă mereu de sertarul acela, bombănind: unde naiba am pus, aia... cum îi zice... De fapt nu căuta nimic. Judecătorul de instrucţie asculta cu un surîs vag, aparent binevoitor, dar permanent acelaşi, încît părea mai degrabă o grimasă, şi nu nota nimic, rostogolea din cînd în cînd stiloul încolo şi încoace, ca din plictiseală; falsa şi obositoarea nonşalanţă a celui care bate cîmpii cu bună ştiinţă, vorbe, jocuri de cuvinte, retorică, senzaţie, factori masturbatori cu care să-i umple creierul, să-l scarpine la coaste, să-i gîdile sexul pînă cînd va rîgîi şi se va gudura de plăcere... Dar omul acesta nu se mira de nimic! Încercînd să i se adapteze, să-i preîntîmpine aşteptările, pretenţiile, pentru a nu-l dezamăgi, să-i gîndească gîndurile cu o secundă înainte de a şi le gîndi el însuşi, sfîrşea prin a i se substitui, devenea celălalt - un mod de a i se supune.

Grefierul îl surprinsese într-o după-amiază perorînd către pereţi un fel de rechizitoriu, sau poate dimpotrivă, o pledoarie, repetîndu-şi rolul pentru a doua zi, şi cu această ocazie comisarul îi explicase de ce sînt preferabile uneori cazurile mărunte, găinării, coţcării, adultere, crime pasionale, sinucideri cu ciuperci otrăvite...

- Astea da! Deschizi dosarul şi vezi peste tot urmele celui pe care îl cauţi, toate au acelaşi sens, te împing cu sila spre *happy-end,* iar dacă nu, găseşti în ultima clipă scamatoria care te salvează, *coup de théâtre*. Faci o tumbă şi, gata, pui cătuşele. Încui lacătul. Sigilezi. Raportezi: caz rezolvat. Mănînci liniştit, dormi fără probleme, nu te mai cerţi cu nevasta (apropo, cum vă înţelegeţi, bine? lasă, îmi spui altă dată...) eşti respectat de concetăţeni, apreciat de superiori... Pe cînd noi... Noi avem o misiune... cum să-ţi spun... Şi-l luase de după

umeri, gestul de familiaritate preferat al comisarului. Uneori mă întreb de ce tocmai eu a trebuit să preiau acest caz. Lumea se fereşte de mine ca şi cum aş umbla cu lucruri necurate. Şuşotesc între ei cînd mă văd. Sau rîd pe ascuns, fără motiv, îşi fac semne. Dacă-i întreb ceva, ridică din umeri. Poate că nici nu mă iau în serios, tot ce facem noi aici (gest cuprinzător cu mîna liberă pe deasupra tuturor obiectelor de mobilier din cameră) li se pare o joacă, un moft. Înţelegi? Întreba mereu: înţelegi? - parcă ar fi vorbit unui semicretin. Colac peste pupăză, a mai apărut şi judele ăsta nou! Orice ai zice, cu Ştefan era altceva, ne cunoşteam de atîta timp, ştiam cum să-l iau. Ascultă la mine: Ştefan a fost om dintr-o bucată! Pentru o clipă grefierul avu senzaţia că i s-a dezvăluit un mare secret. Comisarul renunţase la gestul lui preferat de familiaritate, găsind că mult mai potrivit ar fi fost să-l apuce de revere, vorbindu-i în şoaptă. Asta semăna de-a dreptul a conspiraţie. Adu-l la *Concordia* într-o zi, să vedem ce e cu el. Vrea femei? Îi dăm femei. Sau poate îi plac banii? De băut am observat că nu prea bea. Trebuie să aibă el o chichiţă, nu se poate! Sau invită-l la tine într-o seară, zici că ai o aniversare, ceva, şi hop, apar şi eu! Ei, ce zici? Nu face pe prostul, dacă nu mă ajuţi tu, cine să mă ajute? Nu vezi în ce hal am ajuns?

Teama lui conţinea ceva tragicomic. Agitaţia asta de suprafaţă era menită să ascundă o anumită satisfacţie secretă, dar pe de altă parte, nesiguranţa îl împiedica să beneficieze din plin de ciudatul său privilegiu. Dorea, de fapt, confirmări. Sfîrşi prin a-i cere grefierului să-l spioneze pur şi simplu pe noul judecător de instrucţie, n-ar strica să arunci o privire şi prin hîrtiile lui, o privire discretă, înţelegi, rămîne numai între noi, hm, cine ştie ce surprize ne mai aşteaptă...

Aşadar, apropierea grefierului de judecătorul de instrucţie a avut iniţial un mobil foarte precis: îndeplinea o "misiune". Şi din acest motiv, grefierul va fi marcat, pînă foarte tîrziu, de un sentiment jenant de duplicitate, asemănător în multe privinţe insatisfacţiei de a fi obţinut ceva pe nemerit, prin vicleşug. Din fericire, judele se comporta ca şi cum ar fi ştiut despre ce e vorba, acceptînd de la bun început că trebuie să stea cineva în preajma lui, convins de ineficienţa oricărei împotriviri, ba chiar manifestînd o

anumită recunoştinţă, poate şi ca o consecinţă a faptului că grefierul îl iniţia în noul său mediu şi îi făcea cunoscute acele aspecte ale *Cazului* pe care comisarul, în prolixele sale monologuri, uita să le mai menţioneze, preocupat, cum era, nu atît să-l informeze despre mersul anchetei, cît să-i cumpere bunăvoinţa prin tot felul de giumbuşlucuri şi scamatorii verbale. În vîrtejul atîtor întîmplări confuze sau de-a dreptul stranii, a căror desfăşurare acumula nu ştiu ce dramatic, o primejdie de care prea puţini erau conştienţi, grefierul se pomeni la un moment dat martor şi arbitru, deşi rolul său era mai degrabă pasiv şi umil. Din colţul său nevăzut, înghesuit între perete şi un fişet metalic, aplecat asupra foilor de hîrtie şi mîzgălindu-le la nesfîrşit, pătruns de adevăratul său rost acolo, acela de a nu exista, privea acest întreg spectacol cu uimire şi teamă, neliniştit şi neputincios, fascinat şi dezamăgit...

Se vădi încă de la început că noul jude nu era deloc dispus la divagaţii, confesiuni şi alte moduri de a lungi vorba, interesat în primul rînd de datele concrete ale *Cazului,* de elemente verificabile, eventual reconstituibile cu ajutorul unor martori de încredere, în vreme ce comisarul aplica o tactică a cunctaţiei, agăţîndu-se cu o disperare comică, în felul ei, de orice pretext care ar fi putut amîna cîtuşi de puţin propoziţiile concluzive, lansînd neîncetat, în acelaşi scop, felurite diversiuni, mai mult sau mai puţin abile. În zilele premergătoare sosirii, despre care fusese anunţat de cineva de la Parchet, stăpînit de o emoţie ale cărei cauze păreau de neînţeles cuiva din afară, venea mai devreme la cabinet, răsfoia febril dosare, consulta fişe, schimba locul unor hîrtii, făcea ordine în sertare şi fişiere, cerceta poziţia obiectelor din încăpere şi se încrunta la ele dacă nu-i convenea ceva, murmura împotriva leneşului sergent Parmena, găsind că nu făcuse nu ştiu ce lucru exact aşa cum îi ceruse, sau împotriva sieşi, în sfîrşit, după aproximativ o oră de zbucium steril, renunţa brusc la orice activitate, se lăsa cu toată greutatea pe spătarul unui scaun, se relaxa, îşi permitea chiar să se întindă sau să caşte, ca unul stăpîn pe situaţie. Dosarul acela... putea să mai aştepte. Între acest moment şi cel în care decidea să plece la *Concordia,* găsea uneori timp să deschidă gazeta, citind cu voce tare, dar pentru sine, unele titluri sau pasaje care îi atrăseseră în mod deosebit atenţia, sau să mai schimbe două, trei vorbe cu grefierul.

Desigur că la fel s-a întîmplat şi în dimineaţa aceea, prima. Se trezise indispus şi culmea e că ştiuse asta încă în timp ce dormea. Sînt zile care ţi se anunţă proaste din somn. Se întîmplă în organism ceva asemănător unei manifestaţii politice de stradă, o îmbulzeală din care mulţi ies cu oasele rupte, se aud claxoane, signale, sirene, iar la urmă, vocea unui megafon pus la loc potrivit îţi spune clar şi fără menajamente: vei avea o zi proastă! După care, trezindu-te, nu îţi rămîne decît să constaţi că a avut dreptate. Cam aşa îi explică grefierului visul său. La rîndul său, grefierul îi spuse că el visase un orb, care însă vedea. Era deja ora nouă, şi judecătorul de instrucţie tot nu apăruse. Deschise gazeta şi află din primul moment: CRIZA TRANSPORTURILOR ŞI A COMISIOANELOR ÎN TOATĂ ŢARA A FOST REZOLVATĂ DE BIUROUL DAVID ISTRIC. Nu cumva se temea? Hm, iată o posibilă descoperire... Poate că tocmai de aceea pierduse nenumărate zile şi nopţi cu ancheta asta, pentru a scăpa cu faţa curată, pentru a-şi ascunde nepriceperea, incompetenţa, neputinţa... Pentru ce toate aceste dosare, documente, date, mărturii, ipoteze, şi efortul de a le pune într-o ordine care să spună ceva, să adune un număr de existenţe în fond incompatibile într-un destin aparent comun, dacă nu pentru a scăpa de penibilul sentiment al farsei, pentru a te simţi cît de cît în largul tău şi a-ţi justifica prezenţa în acest cabinet de instrucţie? Poate că nici nu îl mai interesează cazul în sine, e numai o vagă bănuială, bineînţeles, o ipoteză, dar ia să vedem: ci modul cum va reuşi încă şi încă o dată să-i dea un sens, să-i facă pe ceilalţi să creadă că *acela* e adevărul, pe care el, comisarul de poliţie Petrache, îl afirmă. După cum, la fel de posibil e ca nici lor să nu le mai pese prea mult de finalizarea *Cazului*, şi tot ce face el să li se pară o joacă de copil tembel. Ar trebui să-i violenteze, să-i scandalizeze, să le ameninţe confortul, să le provoace nelinişte şi panică... Pentru că, altminteri, ei n-au nici o clipă sentimentul că ar depinde de ostenitoarea şi atît de plictisitoarea lui ocupaţie, că prosperitatea acestui oraş, mersul afacerilor, putinţa de a-şi creşte copiii, de a face dragoste, de a bîrfi sau a-şi povesti ce au mai visat depind într-o cît de mică măsură de veghea lui. Asta i-ar da dreptul să-i urască! Întocmai ca Sadim. Ar putea înţelege judecătorul de instrucţie toate acestea? Improbabil. Mai degrabă va spune: dumneata, domnule comisar, încerci să mă tragi pe sfoară, mă crezi naiv. Îmi spui tot felul de poveşti care nu duc nicăieri (dar tocmai

asta mă pasionează, lipsa oricărei soluţii mă menţine treaz şi îmi justifică munca! - i-ar striga, dacă ar avea curajul), nici măcar complete. Sau poate că nu deţii toate datele. E posibil. Vezi, încerc să-ţi găsesc scuze. Ai pierdut ani de zile cu cercetări sterile, ineficiente... Mă subapreciezi, domnule comisar, am observat asta de cum am intrat aici. Zău, te rog să mă crezi, nu sînt chiar atît de naiv pe cît rezultă din bazaconiile pe care mi le tot îndrugi dumneata... Va spune. Ar putea spune. Dar e nouă şi jumătate şi încă n-a apărut. (NU VĂ FACEŢI IDOLI FALŞI! ZEUL FRUMUSEŢII DUMNEAVOASTRĂ ESTE CIORAPUL ADY 101 - O CAPO D'OPERA!) Lăsă gazeta, îşi privi încă odată ceasul, se ridică şi, cu mîinile adînc băgate în buzunarele pantalonilor, în semn de nemulţumire, se apropie de fereastră. Deci, ce mască îşi va pune? Ce atitudine faţă de propriile spuse? Ar putea-o lua uşor ironic, sau ar putea face pe naivul, pe neştiutorul care descoperă adevărul abia în momentul cînd îl pronunţă, sau, dimpotrivă, l-ar putea favoriza impresia deplinei siguranţe, deşi preferabilă pare a fi mai degrabă o invitaţie la complicitate, tonul acela detaşat, îngăduitor, care lasă loc pentru completări din partea interlocutorului, în cazul că acesta nu-şi doreşte pur şi simplu o relatare patetică, imprevizibilă, intempestivă... Hm, la ce-i bună atîta bătaie de cap, cînd e clar că pe jude îl va interesa doar propria lui părere despre tot ce îi vei spune?... Deci, pentru a-l convinge, trebuie să-l minţi!

Ploaia se mai subţiase ori devenise doar ceva mai insinuantă, divizîndu-se în picături mai mici şi mai numeroase. La ora asta, doctorul intra desigur la *Concordia,* iar peste numai cîteva clipe Prohor chelnerul va intra cu sandvişurile şi cafeaua, aburii căreia pătrunzînd prin nări spre senzorii şi apoi, pe căi mai bine ştiute de doctorul însuşi, spre centrii olfactivi, îl vor înviora după orele de nesomn dedicate sîngelui artificial; în vreme ce avocatul Caroteanu încă se mai fîţîie în faţa oglinzii, îşi aranjează nodul cravatei sau se stropeşte cu apă de colonie şi fîsîie printre buzele lui grăsulii un cîntecel frivol şi optimist compus chiar în acest moment:

*Femeile fără dinţi*
*citesc mult şi sînt cuminţi*
*Femeile mustăcioase*
*au sîni mici şi sînt sfioase*
*femeile surde*

*au buzele ude*
*Femeile cu mari fese*
*sînt bune bucătărese...*

Iar el stă aici şi aşteaptă, se uită pe geam şi aşteaptă, de-ar veni odată, să-i spună ce i-o spune, peste un sfert de oră avocatul e la *Concordia* şi peste alt sfert intră împreună cu doctorul în sala de biliard, sau încep o partidă de şah, să-i ia naiba, în timp ce el va turui vrute şi nevrute judelui, măcar de-ar veni mai repede, i-ar mai putea prinde, măcar o partidă, lăsăm continuarea pe mîine, n-au intrat zilele în sac...

În clipa cînd, plimbîndu-şi privirea de-a lungul străzii, văzu, sub firma ceasornicăriei Marcu Schwartz (unde tocmai au sosit din import ceasornice sistem "roskopatent" şi "doublé") un lungan aprinzîndu-şi ţigara, îşi aminti că se lăsase de fumat cu numai două luni şi ceva în urmă, de Anul nou - ca în fiecare an, şi se simţi deodată singur şi nenorocit.

- Tu ce naiba faci acolo? îl întrebă supărat pe grefier.

- Nimic, răspunse acesta.

- Hm, bine...

Fără să se fi întors. Fiindcă atunci cînd, în sfîrşit, se va întoarce, judecătorul de instrucţie va fi ajuns deja la mijlocul încăperii şi, oarecum derutat, va privi spre grefier cerîndu-i ajutorul. Bătuse atît de încet în uşă încît nu-l auzise nimeni? Dar unde plecase putoarea de sergent, care, potrivit instrucţiunilor, ar fi trebuit să bage din timp capul prin uşa întredeschisă şi să şoptească tare: - Vine!

Cîndva, cînd grefierul va reconstitui acest moment, îşi va aminti amănuntul, pe care atunci nu avusese timp să-l noteze, că, aşa cum se apropia cu mîna întinsă de comisar, judele avea mersul unui nevăzător. Avea, de pe atunci, mersul unui orb, poate numai fiindcă semăna atît de bine cu orbul pe care îl visase în noaptea aceea, îşi va spune grefierul, privind încă prea de aproape această întîmplare şi deci nevăzîndu-i conturul, neştiindu-i destinul.

Începuse să scrie în virtutea sau în continuarea unui reflex, fără a se gîndi că astfel de mărunţişuri l-ar putea interesa vreodată pe noul judecător de instrucţie, şi se miră cînd acesta îl rugă să-i scrie cîteva rînduri şi despre această primă impresie. Se miră şi

comisarul, făcu ochii mari. - Ce urmăreşte omul ăsta, domnule, urmăreşte el ceva, dar ce anume, nu cumva vrea să mă înfunde? - Nu vrea să te înfunde, stai liniştit, dar în loc să se liniştească, mai tare se îngrijoră şi se înfurie: - Aha, ai trecut de partea lui, gata, te-a cumpărat, ai? mi-am dat eu seama, doar nu-s tîmpit, am mutră de tîmpit, asta da, recunosc, dar tîmpit chiar de tot nu-s...

Deocamdată se aflau în vîrfurile unui triunghi oarecare, cu una dintre laturi variabilă şi tinzînd spre zero, cînd unul dintre ei va spune:

- Petrache, comisar de poliţie, iar celălalt va bolborosi şi el un nume, Tarsianu?... Tîrzianu?... Îi scutură moale şi circumspect mîna. - Dar luaţi loc! - se aşeză el primul, pentru a da un bun exemplu, zîmbi extraordinar de amabil, ce să-i spui, cum naiba să începi... Aţi dormit bine? Şi, fără să mai aştepte răspunsul: o cafea? Din fericire, judecătorul de instrucţie refuză. Ar fi strigat de cîteva ori după Parmena, ar fi deschis uşa, ar fi privit deznădăjduit în lungul holului, în cele din urmă s-ar fi văzut nevoit să apeleze la bunăvoinţa grefierului - fii matale bun... - care mai întîi s-ar fi prefăcut că nu înţelege despre ce e vorba (schimb de gesturi mute şi grimase enigmatice), iar mai apoi ar fi ieşit zîmbind tîmp, din punctul de vedere al comisarului, sau ironic, din propriul său punct de vedere, lăsîndu-i singuri, ştiind că n-au ce-şi spune în lipsa lui şi, de aceea, hotărît să întîrzie cît mai mult.

- Aş prefera să trecem direct la treabă. Oricum, am întîrziat nepermis de mult şi...

Trase timid fermoarul genţii pentru a scoate de acolo stiloul şi cîteva foi de hîrtie; părea că face asta prima oară în viaţa lui.

- Ah, ghmda... Să nu pierdem inutil timpul, aveţi dreptate. Timpul e bani, spune un proverb, ha, ha! Cu ce a-ţi dori să începem?

- Cu începutul, evident.

- Cu începutul, bineînţeles, cu începutul... - dîndu-şi abia acum seama că n-avea de ce rîde - numai că, vedeţi - ba chiar mirîndu-se - aici apare o problemă... - judecătorul de instrucţie nu schiţase măcar un surîs de complezenţă, ceea ce putea constitui, la urma urmei, un afront - o mică problemă, o problemuţă, ca să zic aşa, începuturile sînt mai multe... - duse ambele mîini la ochi şi se frecă bine - ăsta e adevărul: sînt - cu un singur deget îndepărtă un gunoi imaginar de pe pleoapă - mai multe şi de aceea îmi va veni

foarte greu, adică nu foarte, să nu exagerăm, ci destul de, mă rog, o chestiune de nuanţă, aşa, să vă fac să înţelegeţi exact cum stau lucrurile. Vedea înceţoşat, o momîie nemişcată în locul judelui. Presupun că domnul procuror v-a spus cîte ceva şi v-aţi putut face o idee de ansamblu... generală... ăăă... chiar nu vreţi o cafea?

- Nu, mulţumesc. Am băut una adineauri, la hotel.

- Ah, da!... La ce hotel aţi tras?

- *Concordia*.

- *Concordia,* da... E un hotel destul de bun.

- E cel mai apropiat, se scuză judele.

- Dar, din cîte ştiu, domnul procuror spunea, vi se va repartiza cît de curînd o locuinţă din fondul comunal...

Într-o oarecare măsură, diversiunea reuşise. Îşi putea permite, deci, o scurtă relaxare. Se lăsă mult pe spetează, balansîndu-se pe picioarele de dinapoi ale scaunului, mişcarea lui favorită, plescăi fără rost de cîteva ori, bătu protector cu palma în dosarul acum închis, în cele din urmă decise să spună o prostie oarecare:

- Cum vi se pare oraşul? Ocazie de a discuta şi despre vreme: păcat că vremea... De cîţiva ani încoace, e o vreme ciudată. Ninge puţin pe la sfîrşitul lui noiembrie, apoi e cald pînă în martie, nu vezi fir de zăpadă şi nici măcar nu plouă, după jumătatea lui martie, însă, încep ploile astea, care nici nu pot fi numite ploi, şi ţin aşa mai bine de o lună...

- S-au amestecat anotimpurile, interveni şi grefierul, uitînd de adevăratul său rol acolo, acela de a nu exista.

## Galapagos

Aşa să fi fost? Reconstituind, eşti tentat să ordonezi întîmplările după criterii adoptate ulterior şi de aceea iei în seamă numai acele elemente al căror sens coincide cu sensul de actualitate, ignorînd ori tratînd ca nesemnificative alte elemente, de putere egală, dar al căror sens nu se produce încă. E cumva injust, fiindcă *acum* are şi el un viitor discutabil, care îl va confirma sau nu, adevăr ilustrat ideal de modă şi de politică. Însă nu moda sau politica îl

preocupă pe grefierul Luca în timp ce scrie aceste rînduri - deşi i s-ar putea obiecta că nu poţi face istorie (chiar şi la acest nivel aproximativ şi diletant) fără să faci în acelaşi timp politică, tocmai fiindcă eşti obligat în permanenţă să optezi - ci eliberarea din starea potenţială a acelei cîtimi care să-i permită "prezentificarea actualităţii" - judecătorul de instrucţie i-a vorbit odată despre asta -, sustragerea de la orice ispită paseistă sau anticipativă şi purificarea ei de fantomele şi himerele care îi dau tîrcoale.

- Da, să-ţi conştientizezi în permanenţă prezentul, să-l ţii din scurt, să nu-l laşi să aţipească ori să-ţi alunece printre degete, să-i dibui toate vicleşugurile, toate ascunzişurile şi să ţi-l aduci în preajmă, fiindcă prezent înseamnă şi aici...

- Şi totuşi, a trebuit să-i răspundă, cu cît pătrunzi mai adînc în miezul lui, cu atît pare mai îndepărtat. Într-o clipită, imaginarul anulează tot efortul tău tenace şi te aruncă într-un amestec promiscuu şi senzual de timpuri ce se suprapun, se împreunează, se înghit unele pe altele creînd o realitate paralelă mai vie, sau în orice caz mai seducătoare, de o aparenţă mai pregnantă decît a prezentului insipid şi neputincios, exilat îndărătul atîtor reprezentări care curg neîncetat din inconştient, căci orice obiect este dublat neîncetat de imaginea lui onirică, de o anumită reprezentare, de visul pe care îl avem despre el şi care îi impune, de fapt, forma definitivă. Realitatea? Cel mai bine o ştiu avocaţii, pentru care criteriul faptelor e derizoriu, în raport cu cel al interesului. Caroteanu are tot dreptul să suţină că, în ceea ce îl priveşte, nu constată nici o deosebire între inima realităţii şi o biată pompă de bicicletă. Dacă vreun interes ar cere-o, ar pleda cu toată covingerea pentru omologarea celei de-a doua în funcţia celei dintîi, şi nu e cu totul exclus ca vreo instanţă să-i dea cîştig de cauză.

Atunci cînd a început să scrie cronica acestor întîmplări, în virtutea sau în continuarea unui reflex profesional, grefierul nu s-a gîndit pe cine ar putea interesa toate mărunţişurile care o alcătuiesc. Socoti firesc să-l anunţe pe comisar că judele de instrucţie îi ceruse asta, şi comisarul făcu ochii mari - ce urmăreşte judele nostru, domnule, urmăreşte el ceva, dar ce anume? Oare să le spun şi celorlalţi ? Deci, nici el nu înţelegea, deşi sesiză o primă consecinţă, în fond minoră, aceea a apropierii dintre jude şi grefier.

Te-a cumpărat, ţi-a gîdilat orgoliul, gata, eşti al lui ! Aşa e? Mi-am dat eu seama, doar nu-s tîmpit, fii sigur, am mutră de tîmpit, asta da, dar tîmpit nu-s, parol!

Iată că, după cîtva timp, un prim sens începe a se desluşi, probabil un sens provizoriu, care ar consta în tentativa de a prinde şi de a ţine strîns în mîini acea inimă a realităţii dispreţuită de avocatul Caroteanu. Or, în acest scop, a scrie pur şi simplu la timpul prezent nu e o soluţie. E drept că nici nu sîntem, deocamdată, în situaţia de a o face, dar chiar şi după ce vom fi recuperat decalajul dintre "timpul trăirii şi timpul mărturisirii", ne vom îngădui în continuare detaşarea temporală de imediat (cel puţin din punct de vedere gramatical), fie şi numai pentru a obţine o cît mai convingătoare iluzie a perspectivei; un mod de a dobîndi putere asupra prezentului, după părerea grefierului, un mod de a-l reconstitui, comparabil, după părerea judecătorului de instrucţie, cu ambiţia unuia de a reconstitui, din spuma lor risipită în aer, baloanele de săpun sparte.

Impresia lui despre acele prime zile diferă întrucîtva de ceea ce ar putea rezulta din relatarea noastră, în sensul că dominantă era nu teama, ci compasiunea. Avea sentimentul căderii într-o lume fără apărare, uzînd de legi de conservare proprii, care o slujiseră poate cîndva, dar deveniseră ineficiente în vremea din urmă; o comparaţie ce se impune este aceea cu vieţuitoarele din Galapagos, al căror instinct de apărare a aţipit în decursul mileniilor de lipsă a oricărei agresiuni, şi iată-le expuse acum invaziei de şobolani, bunăoară, şi oferindu-se inocente acestei primejdii care ar putea determina pieirea unor serii întregi de specii. Cum să le ajuţi, ce-ai putea face ca să le salvezi, cînd ele însele nu vor să fugă, să se ascundă şi nu mai ştiu ce e lupta, iar tu însuţi eşti un naufragiat şi ai nevoie de ajutor?

Urmînd sfatul nu tocmai dezinteresat al grefierului, hotărî, pentru început, să se integreze jocului lor, să se prefacă a-i accepta regulile, asigurîndu-se totodată împotriva eventualităţii de a-i rămîne aservit şi apelînd, în acest scop, la sprijinul aceluiaşi grefier, a cărui poziţie modestă prezenta întrucîtva avantajul observatorului neobservat; amînă astfel declanşarea competiţiei cu materia difuză, impalpabilă, dar omniprezentă şi exercitîndu-şi cu vigoare funcţiile, ce i se oferea şi îl provoca neîncetat dinspre trecutul acestui burg

vesel, impertinent şi, în aceeaşi măsură, straniu, care îşi risipea cu dispreţ ocaziile. Nu se poate şti acum dacă a procedat bine sau nu, fiindcă sfîrşitul poveştii pare a fi încă departe şi, pînă acolo, se mai pot ivi încă destule motive de a ne reconsidera previziunile, mai ales că autorul acestor rînduri nu este profet; dar se poate spune, în schimb, că în acest fel a obţinut răgazul necesar descifrării iluziei generatoare de premoniţii, din care ei se nutreau cu atîta încredere, ridicată la rangul de valoare-scop şi instituţie protectoare.

Pentru început, rezultatul iniţiativei sale, dacă acest gen de expectativă ar putea fi numit vreodată astfel, sau mai precis ceea ce grefierul se vedea nevoit să consemneze, rămînea un agregat de contrarii a cărui sintaxă perisabilă părea anume făcută pentru întreţinerea planctonului oniric; mici jocuri de aproximare apoi cuantificare a sentimentului, fărîmiţarea şi reconstituirea lui din particule infime de concret; sau senzaţia că exişti prin enunţul tautologic despre tine; clipe de aşteptare încordată a ceva ce scapă înţelegerii, imagini întîmplătoare, nechemate, ca aceea a geamului aburit dindărătul căruia te privesc ochii uimiţi ai unui copil, voci pronunţînd haotic fragmente de propoziţie, mireasma din urma ploii, reverie, somn, imperiu neexplorat şi indicibil, o nouă dimineaţă cu foşnetul perdelei mişcate de curentul de aer şi al hîrtiilor de pe masă, celălalt chip din oglindă semănîndu-ţi tot mai puţin, pînă cînd prezentul devine iarăşi un amestec promiscuu şi senzual de timpuri, atît de suficient sieşi, sau poate pînă în ziua cînd în această pastă greoaie, vîscoasă şi întunecată se va ivi firul călăuzitor de lumină, subţire ca firul de mătase - în ziua cînd comisarul va intra val-vîrtej în cabinetul de instrucţie (sau în separeul de la *Concordia*? sau în cafeneaua *Pekarek*? sau în laboratorul de la subsol al doctorului Marcu?), năduşit, transpirat, istovit de emoţie şi nerăbdare şi entuziasm, şi va striga... Oare ce va striga, cum va spune? Despre ziua aceea grefierul nu ştie deocamdată nimic, nici măcar dacă va veni cu adevărat, în schimb ştie cîte ceva despre ziua deja consumată ce a urmat primei audienţe, cînd comisarul a intrat în cabinet nu transpirat, nu nerăbdător, ci temător şi viclean, a mormăit un salut, şi-a închis, cu mişcări studiate, umbrela şi a agăţat-o în cuier, a scotocit îndelung prin sertare după o hîrtie care nu-i trebuia, a răsfoit distrat ziarul (...DELMONTE CÎŞTIGĂ CUPA DEUTESCH... VINURI FALSIFICATE LA

KORNER ŞI IANOS KALMANOVICI... ÎN PARLAMENTUL GREC A FOST O BĂTAIE CU SCAUNELE...), a început apoi să ascută un creion şi, între toate acestea, sugîndu-şi nepăsător o măsea care îl sîcîia, probabil: - Ei, ce-a zis, i-a plăcut, a comentat ceva? Întrebare aruncată ca din întîmplare grefierului, în lipsa unui subiect serios de discuţie. - Cum adică? s-a mirat acesta - ceea ce dovedeşte o dată în plus că nu ştia, şi poate că nici acum nu ştie şi nu înţelege, de ce şi despre ce scrie.

Ploaia se oprise de numai cîteva ore. Priviţi printre ramurile încă neînfrunzite ale copacilor, norii păreau verzi; un fel de pînză lividă, încremenită, opacă, dincolo de care poziţia soarelui era, deocamdată, imposibil de ghicit. Jos, însă, lumina aproape clară venea în întîmpinarea lucrurilor cu un fel de bunăvoinţă şi le îmbrăca în contururi lipsite de orice echivoc.

Pătrunseseră în parc prin poarta dinspre Teatrul de Vară şi se îndreptau cu paşi ce s-ar fi vrut grăbiţi, dar care păreau mai degrabă vioi, spre depozitul de lemne. Ajunşi în dreptul Hipodromului, o luară însă la stînga, urmîndu-l pe comisar, al cărui mers legănat şi niţel greoi contrasta vădit cu mersul ţeapăn şi nesigur al celorlalţi şi-i conferea chiar un ciudat ascendent asupra lor, o anumită autoritate de care ei înşişi păreau conştienţi. Scund, crăcănat, îmbrăcat într-un trenci pe care-l purta descheiat şi pe care curenţii de aer îl umflau uneori ca pe un burduf - atunci marginile i se răsuceau în mod neaşteptat, cu un mic pocnet, şi eliberau aerul din capcana ţesăturii impermeabile, lovind uşor în dreapta, pe doctor, sau pe judecătorul de instrucţie, aflat în stînga - comisarul înainta pe centrul aleii, cu mîinile în buzunare, încadrat de cei patru ca de o gardă personală, iar la un moment dat se opri brusc, se întoarse şi privi în urmă, ca şi cum ar fi măsurat din ochi distanţa parcursă, dădu afirmativ din cap. Se opriră şi ceilalţi, cu o abia perceptibilă întîrziere. Preţ de cîteva clipe, comisarul îi cercetă în tăcere, cu un surîs distrat pe buze, rămăşiţă a vreunei nostalgii învinse la timp, apoi îşi drese glasul şi pronunţă pe un ton moale, indulgent, aproape resemnat:

- Aia de colo!

Capul i se lăsă niţel pe spate, iar privirea i se fixă pe un punct aflat undeva în lungul aleii.

Nu vorbiseră nimic de cînd coborîseră din maşină, încît cuvintele comisarului, deşi rostite cu toată precauţia, îşi manifestară prezenţa aproape cu brutalitate. Altădată arătase poate într-o cu totul altă direcţie, sau îi condusese pe o altă alee, iar ei se comportaseră la fel de cumpătat, docili, disciplinaţi, mai puţin judecătorul de instrucţie, încă neiniţiat şi pentru care întreg acest ceremonial, căci gesturile şi mişcările lor repetau un anumit scenariu, nu conţinea nici un mesaj ascuns.

- Aia e, sigur că da! întări convins avocatul.

Blacheurile de pe tocurile pantofilor, care pînă mai adineauri scrîşniseră pe pătraţii de beton ai aleii, îi atingeau acum cu sunete scurte şi distincte, un fel de note muzicale. Grefierului i se păru că mergeau pe vîrfuri. Poate că, o vreme, nici nu mai respiraseră. Un abur uşor le preceda, în aerul răcoros, chipurile, un fel de nimb incomplet ce părea că se întreţine singur, iar foşnetul hainelor crea vaga senzaţie a încă unei prezenţe, nevăzute. Se opriseră pentru a doua oară, de această dată cu intenţia vădită de a rămîne mai mult timp în acel loc. Banca spre care arătase comisarul se afla la doar cîţiva metri distanţă. Doctorul îşi scoase batista şi, ţinînd-o cu o singură mînă, ca şi cum ar fi intenţionat să-şi şteargă lacrimile, îşi acoperi cu ea nasul şi suflă scurt. Judecătorul de instrucţie îşi aprinse o ţigară. Fumul trecu mai întîi prin dreptul fiecăruia şi abia apoi se risipi, urmărit de privirile lor insistente. Picături rare cădeau de pe crengile copacilor din preajmă peste stratul umed de frunze, aproape putrede, loveau cu un sunet moale masa aceea poroasă, devenită pe alocuri un fel de pastă cafenie, în care înotau vietăţi minuscule şi din care, ici-colo, răsăreau plăpînde fire de iarbă. Apoi, dinspre capătul aleii apărură două femei în vîrstă, care trecură pe lîngă ei mergînd aproape lipite una de cealaltă, aproape că se împingeau, şi se îndepărtară cu paşi mărunţi, grăbiţi, dispărînd după un hăţiş de arbuşti.

Era ca într-un sanctuar, bolta făcuă din coroanele copacilor deasupra aleii crea iluzia unui templu în care sunetele sînt asemănătoare liniştii şi orice zgomot se transformă în foşnet, iar lumina filtrată pare că nu mai vine de la o singură sursă, ci emană din fiecare obiect limitîndu-se doar în a-i proteja forma, culoarea. Şi poate că această iluzie ar fi continuat, dar şuieratul unei locomotive străbătu dinspre gară, pur, subţire, tăios ca un stilet şi, pentru a-l

acoperi sau a-i tăgădui concreteţea, comisarul începu să vorbească. Mai întîi clătină nostalgic din cap şi zîmbi oarecum misterios, răspunzînd în acest fel unei amintiri secrete; se întoarse brusc spre judecătorul de instrucţie şi, cu aceeaşi mişcare, întinse mîna în partea opusă, unde se afla banca.

- Nu s-a găsit nici o urmă, zise, nici o amprentă, nimic. Nici măcar sînge.

Cu oarecare întîrziere, judele scoase dintr-un buzunar carnetul şi, pînă să noteze ceva, îl flutură nehotărît, privind fără interes în direcţia propusă de comisar.

- Mda.

Ceilalţi, pregătiţi să asculte continuarea, rămaseră cîteva clipe încordaţi, apoi se relaxară, dezamăgiţi. Doctorul privi drept în sus şi se roti pe loc, căutînd parcă să determine o anumită axă a cerului, în vreme ce avocatul Caroteanu tropăia nerăbdător, ca şi cum i-ar fi fost frig la picioare. Mai mult decît atît comisarul părea incapabil să spună la ora aceea, şi grefierul se hotărî să-l ajute.

- Căutai un piramidon.

- Un piramidon, orice. Fiindcă mă durea măseaua, mă trezisem cu falca umflată şi fierbinte, cînd m-a sunat judele Ştefan ca să-mi spună despre ce e vorba. Pînă să mă dezmeticesc, eram deja în maşină...

Văzu: mîna strînsă pe mînerul umbrelei între el şi profesor, astfel că ploaia îi udă în mod egal; mişcarea coordonată a oamenilor în jurul băncii. Fiecare cu traiectoria lui optimă; fiecare gest poate fi prevăzut, determinat printr-o funcţie matematică. Nimic la întîmplare. Nici o mişcare de prisos. Privindu-i, ai certitudinea că din toată activitatea lor va ieşi la urmă un lucru util şi frumos, o construcţie sau o maşină. Atît de reconfortant e micul spectacol pe care cei cinci îl dau pentru bătrînul îmbrăcat în loden, doi îngrijitori ai parcului, sprijiniţi în cozile măturoaielor şi cei doi şoferi de pe maşinile poliţiei, adăpostiţi sub un copac, la mai puţin de zece paşi distanţă (fără a-i socoti aici pe cei din echipaj, pe profesor şi pe comisarul însuşi, grupaţi în partea opusă). Încercînd să vadă cu ochii lor, grefierul avea un sentiment odihnitor, de siguranţă şi igienă. Acelaşi pe care l-a avut atunci cînd a asistat un chirurg în timpul unei urgenţe. Degetele acestuia alergau sprintene, neobosite, cu eleganţa şi acurateţea unor mişcăril de balet, după ace, capse,

pansament, tinctură, vată, cleşti, pipăiau, presau, ştergeau, coseau şi în final, sub jocul acesta vioi al lor, rana se micşora, dispărea sub tampoanele de vată, sîngele nu mai curgea, ceea ce fusese o căscătură oribilă a cărnii devenea alb, curat şi decent pansament. Ei, agenţii, erau asemenea degetelor mîinii acestui chirurg, tot cinci la număr, mişcîndu-se cu aceeaşi uşurintă, la fel de precis şi firesc; sau degetele exersate ale pianistului, care ating fără ezitare clapele, ca într-o joacă, şi transformă notele partiturii în sunete, fără a fi nevoit să stea să se gîndească prea mult la asta.

- Unul dintre martori, angajat la Gospodăria Comunală, a recunoscut victima şi ne-a dat informaţii utile. La identificare, medicul legist a constatat că victima avea o măsea în cerul gurii şi a făcut legătura cu alt caz, oarecum asemănător.

- În urmă cu o lună şi ceva fusese descoperit în closetul din Piaţa Mare cadavrul banditului Chiruţă, lămuri doctorul. La cercetări s-a constatat că avea în faţă tot măsele în loc de dinţi.

- Toată gura îi era plină de măsele, insistă comisarul.

Judecătorul de instrucţie păru dezorientat.

- Gura victimei?

- Nu, a banditului Chiruţă.

Pentru a înţelege, ar fi trebuit să fi fost acolo. *(Doctorul se apropie ţinîndu-şi trusa deasupra capului, în loc de umbrelă. - Ţi-am spus că va ploua! Comisarul face un gest de resemnare. - Poate că de aceea mă doare şi capul, răspunde, vizibil jenat de curiozitatea profesorului, care a şi făcut doi paşi înainte, pentru a-l întîmpina pe doctor şi a afla mai devreme noutăţile. Dar doctorul încă nu are motive să se grăbească. Se adăposteşte sub coroana copacului, aşează trusa la rădăcina acestuia şi, pînă cînd profesorul revine sub umbrela grefierului, îşi aprinde o ţigară. Ceilalţi patru aproape că au terminat; au învelit cadavrul într-o pătură. Doi dintre ei aduc targa. - Tipul de acolo e cam ciudat, zice doctorul cu ţigara în gură, arătînd spre bancă. Are un dinte drept în cerul gurii, de fapt o măsea. Atent la intonaţie, comisarul rosteşte calm concluzia. - Înseamnă că el e, omul nostru. Să-l anunţăm pe Ştefan. Fiindcă pînă atunci nici nu ştiau cum arată; Aron nu lăsase în urmă nici măcar o fotografie.)*

- Chiruţă, rosti judele pentru sine, aproape în şoaptă, apropiindu-se în acest timp de bancă, nu prin faţă, cum ar fi fost de aşteptat ci părăsind aleea şi călcînd peste stratul de frunze moarte

şi jilave, încît mai întîi ei nu înţeleseră încotro merge, iar cînd înţeleseră era prea tîrziu.

Avocatul Caroteanu privi în urmă, în lungul aleii, apoi de jur împrejur, ca şi cum s-ar fi temut că sunt spionaţi, în timp ce comisarul îşi adună umerii ca unul căruia i se făcuse deodată frig - şi poate îi era într-adevăr frig, căci aerul se umezise pe nesimţite, iar din norii la un moment dat aproape străvezii atîrnau acum trombe tulburi de ceaţă care atingeau ici-colo vîrfurile copacilor. Doar doctorul rămase neclintit, cu privirea aţintită spre bancă, cu fălcile încleştate şi pumnii strînşi, pregătit parcă să riposteze unei agresiuni iminente, deşi invizibile...

De ce, se va întreba grefierul în timp ce, înghesuiţi în maşină, se îndreptau spre casa domnului Şarl (şi poate îl va întreba şi pe jude într-o bună zi), au încremenit cu toţii atunci cînd judecătorul de instrucţie a atins cu o mînă banca şi, urmînd linia ultimei stinghii, degetele i-au alunecat peste vopseaua scorojită şi aspră, a cărei culoare nici nu mai putea fi ghicită din cauza vechimii şi intemperiilor. Iar cînd îl va întreba şi pe jude - căci în cele din urmă va veni şi ziua aceea - se va mira văzîndu-l rîzînd, fiindcă judele rîdea atît de rar! Ar fi putut, ar fi avut timp măcar să-l prevină, chiar dacă nu era vorba decît de o superstiţie a lor, că nimeni nu mai atinsese, de atunci, banca aceea (de altfel, aşa se explica şi de ce rămăsese cu vopseaua veche), că unii se temeau pînă şi să se apropie de ea şi mulţi evitau să folosească această alee. Măcar să fi încercat să mintă, aşa cum făcuseră şi aşa cum aveau să mai facă de nenumărate ori, să inventeze o altă poveste ca să-şi ascundă laşitatea sau neputinţa. Dar ei au preferat să tacă, au tăcut ca nişte laşi oneşti ce erau, s-au privit între ei cînd judecătorul de instrucţie, observîndu-le perplexitatea, a întrebat dacă s-a întîmplat ceva deosebit, nimic, ce să se întîmple, tocmai atunci o veveriţă coborîse şi, prudentă, sperioasă, cu mişcări imprevizibile, rostogoli un con de brad, ia te uită, se miră grefierul, veveriţa sări pe bancă, apoi, dintr-un alt salt, ajunse pe trunchiul copacului din apropiere şi se căţără iute dispărînd undeva între ramurile acestuia.

- Ce-ar fi să trecem pe la domnul Şarl? propuse avocatul.

Dacă ar fi vrut cu adevărat să meargă la domnul Şarl, ar fi găsit, fără îndoială, un alt mod de a face propunerea, cu aplombul său niţel trivial care devenea uneori tupeu şi chiar obrăznicie (odată

îi somase, nici mai mult nici mai puţin, să meargă la *Prinţesa Împuţită,* şi nu în interes de serviciu!), în general bine tolerate de restul grupului. La fel de adevărat e că alteori devenea obositor cu bancurile lui deplasate şi de un haz cam forţat, situaţii în care doctorul Marcu îl întreba de-a dreptul dacă nu cumva e tîmpit - îşi permitea aceasta în virtutea unei relaţii probabil mai vechi între ei, căci fără intervenţia doctorului, avocatul n-ar fi avut acces la grup, deşi nu s-ar putea spune că făcea parte propriu-zis din echipa de anchetatori a comisarului Petrache (ceea ce îi crea un anumit complex de inferioritate), ci avea mai curînd un statut de observator *sui generis,* sau, dacă ar fi să folosim aici propria sa justificare, urmărea cercetările în calitatea de eventual avocat al apărării eventualului criminal pe care aceste cercetări urmau să-l descopere. Era, cum spuneam mai înainte, tolerat şi, ştiind bine ce înseamnă asta, se străduia din răsputeri să devină util, necesar şi în cele din urmă indispensabil, aşa cum procedează întotdeauna partenerul inferior dintr-o mezalianţă. Dacă e suficient de tenace, obţine prin "hărnicie", adică uzînd de mijloace mărunte şi cu risipă de efort, o putere oarecum echivalentă (uneori chiar mai eficientă), deşi nu de aceeşi natură, cu aceea obţinută gratuit, printr-o favoare a destinului, de celălalt partener. Dar pentru aceasta, calităţi care altminteri s-ar putea exprima la un nivel superior şi cu rezultate performante sînt astfel consumate şi, în fond, umilite în acţiuni de recuperare a unui handicap irecuperabil, ceea ce, pentru un spirit orgolios, ca al avocatului Caroteanu, trebuie să constituie un supliciu.

De fapt, propunerea ar fi trebuit formulată altfel: ce-ar fi să treceţi pe la domnul Şarl? Conţinutul era oricum acelaşi. Se aflau în impas, aveau nevoie de ajutorul cuiva din afară şi acela era avocatul Caroteanu. Chiar dacă l-ar fi refuzat, nu i-ar fi diminuat cu nimic meritul iniţiativei.

Doctorul ridică din umeri, pufni scurt şi le întoarse spatele; porni înainte, singur. Grefierul se grăbi să-l ajungă, lăsîndu-l pe comisar în preajma judecătorului de instrucţie, după ce, observînd ezitarea avocatului, înţelese că treceau toţi printr-o criză de personalitate. N-aveau deloc chef să-l vadă, la ora aceea, pe domnul Şarl, să guste din dulceaţa zaharisită pe care nevastă-sa le-o va oferi privindu-i cu obidă şi apoi să-şi încordeze ore întregi auzul pentru a

distinge cîte ceva din sîsîitul lui interminabil, exasperant, fără să fie niciodată siguri că ceea ce au auzit ei e același lucru cu ce spune el...

Și totuși, peste cîteva minute se aflau înghesuiți în automobil și respirau lacom aerul cu miros dulceag de benzină, ca și cum s-ar fi temut că e pe terminate și fiecare s-ar fi grăbit să-și adune în plămîni un stoc de rezervă. Pînă cînd șoferul porni motorul, nu se auzi decît respirația lor, pufăitul înfundat al unei mașini stranii ascunse undeva într-un morman de carne, apoi, prin contrast, înăuntru se făcu liniște. Automobilul porni cu o mică smucitură, trupurile li se înghesuiră mai mult unul în altul, un cîine se repezi speriat de după un morman de gunoaie și îi lătră de cîteva ori.

- Marș, javră! îl certă îngăduitor și resemnat doctorul.

Pe bancheta din față, judecătorul de instrucție își privi ceasul. Trecuseră cam trei sferturi de oră. În acest răstimp, orașul se mai dezmorțise, se putea constata oarecare agitație, cîteva prăvălii își ridicaseră obloanele. Mașina se aventură pe o stradă plină cu hîrtoape insidios camuflate de băltoace pe suprafața cărora se distingeau urme de ulei sau motorină, semn sigur că drumul acela mai fusese străbătul și de alte vehicule motorizate.

Zidul de cărămidă roșie al halelor Pieței Mari apăru prin surprindere într-un peisaj dominat pînă atunci de garduri de scîndură, arbori și case fără etaj, cu intrarea direct din stradă, apoi, la primul viraj, rămase în urmă, ca amintirea unei prea scurte festivități.

După alte cîteva intersecții cu ulițe înguste și nepavate, dintre care unele păreau că se pierd în cîmp, văzură, la vreo douăzeci de metri în față, un monstru negru, prevăzut cu o mulțime de roți și curele care se învîrteau fără rost, eșuat de-a curmezișul străzii și blocînd trecerea. Șoferul micșoră viteza, iar cînd ajunse destul de aproape, scoase capul pe geamul de la portieră și claxonă. Dindărătul acelei nevrednice și degenerate odrasle a vreunei locomotive aflate în pragul reformării, se ivi un țigan gras, bărbos, cu ochii bulbucați, care se crăcănă și făcu, teatral, cu amîndouă mîinile, un gest deznădăjduit.

- Ăsta e de-al lui Balab, comentă înăuntru avocatul.

Țiganul se apropie, se aplecă și cercetă cu luare aminte figurile dinăuntru. Deodată, recunoscîndu-l pe comisar, chipul i se

lumină; duse mîna la pălărie şi fără a şi-o ridica, o împinse totuşi mai spre ceafă.

- Săru-mîna, dom' comisar!

Umilinţa salutului său ascundea o doză de familiarism şi ironie, de altfel uşor sesizabile, ceea ce pe comisar păru să-l deranjeze, măcar din motivul că nu era, în acea împrejurare, primul care trebuia salutat.

- Ce faci, domnule, sabotezi poliţia?

- Ei, dom comisar, cîştigăm şi noi o pîine...

Probabil că în acel moment şoferul îl ghionti discret, prefăcîndu-se că îşi sprijină cotul de marginea portierei, căci ţiganul părăsi brusc intenţia de a surîde complice, trecînd la un ton cvasioficial.

- Începem mîine o fîntînă la dom' Filimon şi m-am gîndit să aduc maşina de astăzi. E cereri multe, dom comisar.

Lucrul cel mai neplăcut, în toată această întîmplare, era că judecătorul de instrucţie ar fi putut bănui că familiarismul afişat în primă instanţă de Balab, repede reprimat la semnul şoferului, pe care trebuie de asemenea să-l fi remarcat, ar avea un motiv mai serios decît simplul fapt că în urmă cu vreo şase luni Balab săpase un puţ în curtea domnişoarei Orzan-cea-bătrînă. Adevărul e că acest motiv mai serios exista realmente, dar nu în sensul tendenţios şi trivial al zvonurilor răuvoitoare care începuseră deja să circule pe seama acestei relaţii; comisarul spera ca, tot săpînd în acea zonă a oraşului, Balab să descopere într-o bună zi galeria (sau galeriile?) de legătură între *Prinţesa Împuţită,* cafeneaua lui *Pekarek* şi beciul domnişoarei Orzan-cea-bătrînă unde, se ştia acum cu certitudine, stătuse ascuns mai mulţi ani Sadim, cocoşatul pitic.

- Ce facem, o luăm pe jos? se interesă într-o doară judecătorul de instrucţie întorcîndu-se spre bancheta din spate atît cît să dea de înţeles că nu vorbeşte singur.

- Da, da, e aici, foarte aproape, se grăbi comisarul să consimtă, deşi pavajul umed şi pe alocuri noroios nu îmbia deloc la plimbare.

Parcă temîndu-se ca vreunul dintre ei să nu protesteze, deschise portiera şi coborî primul, plin de energie şi siguranţă.

- Cotim prima stradă la stînga şi mai facem cîţiva paşi, îi explică judelui, în timp ce acesta, cu un picior scos afară, încerca să-

şi desprindă balonsaidul agăţat nu se ştie cum în maneta frînei de mînă a limuzinei.

Pînă la prima intersecţie erau însă aproape o sută de metri. Mai întîi se strecurară pe rînd prin spaţiul îngust dintre gard şi maşina de foraj a lui Balab, sub care abia acum reuşiră să-l distingă pe mecanic, culcat pe spate direct pe caldarîm şi încercînd să strîngă sau să desfacă o piuliţă îndărătnică. Judecînd după icnetele şi gîfîiala care veneau de acolo, ai fi putut crede că jos e o luptă între muţi. Balab îi urmă la oarecare distanţă, se strecură şi el, ultimul, prin nişa de la spatele maşinii, ferindu-se de tampoanele ei unsuroase, mai făcu doi sau trei paşi.

- Dom comisar!

Se opriră şi întoarseră capetele în urmă ca la un semnal. Balab păru o clipă descumpănit. Totuşi se apropie păşind rar, lateral, ca unul care s-ar fi temut să nu-şi piardă echilibrul. Comisarul abia dacă făcu o mişcare înapoi, o jumătate de gest.

- Mă iertaţi că... Voiam să vă întreb dacă v-aţi mai interesat de problema aceea a mea, zise Balab şi un început de surîs trist şi umil i se ivi sub mustaţa groasă care aproape că îi acoperea gura.

- Nu, încă nu, recunoscu precipitat comisarul. Lasă, că te anunţ eu dacă aflu ceva. Apoi, către cei de lîngă el, scurt şi lămuritor: e vorba de frate-său.

Citise undeva sau îi spusese cineva sau gîndise el însuşi, într-o împrejurare pe care nu şi-o mai amintea bine, că visăm la fel de mult în stare de veghe ca şi în somn, visul fiind un element de unitate şi continuitate a fiinţei noastre, chiar dacă nu-l percepem întotdeauna ca atare, aşa cum nu ne percepem bătaia neîncetată a inimii sau mişcarea sîngelui în artere, că nu există o despărţire hotărîtă, ci numai un schimbător raport de forţe, între imaginile onirice şi reprezentările diurne, că aceste două lumi comunică, se întrepătrund şi îşi determină reciproc coordonatele, că imaginea realităţii este neîncetat însoţită şi întregită de visul nostru, ocultat vremelnic de solicitările lumii exterioare, că, în fine, realitatea însăşi, ceea ce numim astfel, este în bună măsură visul nostru despre realitate... Toate aceste gînduri i se confirmau ori de cîte ori trebuia să meargă la domnul Şarl, însoţindu-l, ca acum, pe comisar, sau numai ajungea în cartierul Ţărăncuţa, unde se afla casa acestuia,

şi dînd curs unei dorinţe irepresibile, ceva asemănător în multe privinţe viciului, care conţine amestecate şi teamă şi plăcere şi umilire, intra pe această stradă sau măcar se oprea pentru cîteva minute la un capăt al ei, bunăoară la intersecţia Frumuşica, venind direct dinspre piaţă, iar dacă venea dinspre oborul de vite, oprindu-se în crucea Migdalelor (cum i se zicea intersecţiei din celălalt capăt), pentru a gusta încă o dată din ameţeala aceea stranie a retrăirii unui vis pe care nu l-ai avut nicicînd.

Strada are o abia sesizabilă curbură, datorată poate gardului fostei Leprozerii, aflată undeva în spatele caselor şi al cărei turn de pază, deşi în ruină, încă mai domină această zonă dinspre nord a oraşului. Forma aproape circulară a grădinii, sau aproape semicirculară, căci porţiunea de gard dinspre piaţă, pe unde se face şi intrarea, e rectilinie, pare să fi determinat dispunerea caselor, a curţilor şi a grădinilor dimprejur, care în cele din urmă s-a finalizat în această configuraţie uşor curbată, ce creează o falsă senzaţie de urcuş şi face ca gardurile şi casele înseşi, sau mai degrabă terenul pe care ele se fundează să pară că ar aluneca încet, imperceptibil spre un ipotetic centru de atracţie, dar acest centru nu se află nicidecum în curtea Leprozeriei, cum ar fi de aşteptat conform regulilor geometrice, ci, potrivit teoriei domnului Şarl, cu care atît comisarul, cît şi avocatul Caroteanu şi uneori grefierul Luca însuşi păreau a fi de acord, acest centru s-ar afla de fapt în vîrful acoperişului în formă de piramidă al casei dommului Şarl. Explicaţia unui atare fenomen lua de fiecare dată mult timp, deoarece domnul Şarl fusese cîndva institutor şi, la capătul atîtor ani de experienţă didactică şi pedagogică, ştia că pentru a face înţeles un fenomen este nevoie în primul rînd de asimilarea cunoştinţelor de bază, elementare, uzînd de cît mai multe exemplificări, astfel încît elevul, iar în cazul nostru cei cinci, care tocmai îi trecuseră pragul casei, unul dintre ei necunoscut şi privind cu o anumită fascinaţie şi nelinişte în jur, să poată anticipa intuitiv ceea ce nu-şi pot încă formula în noţiuni sau concepte şi astfel să poată face trecerea decisivă de la concret la abstract. Cealaltă cauză, de natură pur obiectivă, o constituia faptul că, în urmă cu vreo cinci ani, domnul Şarl avusese un început de cancer laringian, datorat pare-se fumatului excesiv, şi suferise o complicată operaţie de blocare sau extirpare a laringelui, cu devierea traseului respirator printr-un orificiu realizat direct în

trahee, în scobitura de la baza gîtului. Lipsită de fluxul aerului şi de aportul esenţial al coardelor vocale, vorbirea îi devenise un fel de şoaptă chinuită, obositoare şi pentru cel care îl asculta, cuvintele, alcătuite aproape exclusiv din consoane labiale şi palatine, aveau o acustică sinistră pe fondul şuierăturilor sincopate ale respiraţiei, şi totuşi, în ciuda atîtor obstacole aparent insurmontabile, domnul Şarl era un om locvace şi jovial, misionar neînfricat al efectului de piramidă, autor de notorietate al mai multor proiecte de perpetuum-mobile, simpatizant consecvent al doctrinei pitagoreice ("*mundum regunt numeri*" se putea citi pe o tablă agăţată de streaşina casei, chiar deasupra uşii de la intrare) şi în definitiv un cetăţean cumsecade, care vota consecvent cu opoziţia, socotind aceasta o datorie sacră faţă de progresul omenirii. Da, *forţa odică* era aceea care atrăgea vîrfurile celorlalte case, ale căror acoperişuri sînt piramide mai mult sau mai puţin perfecte, spre piramida perfectă, copia la scară a Marii Piramide, care nu e simetrică, aşa cum am fi înclinaţi să credem, şi ale cărei suprafeţe, orientate fiecare spre un punct cardinal şi avînd aria egală cu pătratul înălţimii, nu sînt nicidecum triunghiuri echilaterale, cum au crezut unii, ci sînt uşor concave, pentru a primi fluxul cosmic al forţei odice, radiaţia energetică astfel captată fiind polarizată în *apex* (un cuvînt pe care domnul Şarl îl pronunţa deschizînd gura, pîcîind apoi din buze şi sfîrşind prin a-şi polariza toată energia în faringe, prin contracţia muşchilor căruia reuşea să producă o mică furtună ale cărei tunete erau cele două sunete finale), de unde este distribuită pe cele patru muchii oblice şi celelalte patru orizontale, creînd în acest fel un ecran protector al Camerei Regale situate la o treime de bază şi două treimi de vîrf. Aici, în Camera Regală, efectul de piramidă este maxim, aici îşi păstra domnul Şarl laptele, pentru a nu se brînzi, aici îşi punea lamele de bărbierit, cu axa pe direcţia Nord-Sud, pentru a se ascuţi singure, şi tot aici îşi amenajase un mic laborator dotat cu un fotoliu şi o măsuţă pe care se afla ultimul său tip de perpetuum-mobile. Acoperişul în formă de piramidă al casei era în aşa fel conceput încît Camera Regală să se situeze la un metru deasupra tavanului, adică exact la nivelul măsuţei respective. O altă piramidă, mai mică, se afla în centrul de greutate al celei mari, amplificînd de aproape cinci ori forţa odică (ceea ce vechilor egipteni nu le dăduse prin cap), adică realizînd o multiplicare

conformă întocmai *şirului lui Fibonacci*, iar pentru a-i convinge de asta, domnul Şarl îi invită pe musafiri să urce împreună cu el în podul casei, le explică principiile optice pe baza cărora obţinuse lumina albastră cea mai pură, ale cărei efecte curative sînt unanim recunoscute, le aminti de pălăriile piramidale ale preoţilor vechilor egipteni şi cele lunguieţe ale vrăjitorilor din Evul Mediu, calculă în prezenţa lor secţiunea de aur şi, în legătură directă cu ea, numărul nupţial al lui Proclos, îi obligă să simtă radiaţia antientropică emisă undeva la marginea Universului şi captată aici, sub acoperişul acestei case aparent umile şi aparent oarecare, cu nimic deosebită de celelalte case, dacă n-ar fi fost streaşina un pic prea lăsată peste ferestre, îi îndemnă să-şi lipească urechea de piramida cea mică, în interiorul căreia se afla un pendul cu bilă, şi-i imploră să audă foşnetul mişcării neîncetate a acestuia, le vorbi şi despre proiectul la care lucra, al unui tramvai propulsat de forţa odică, dar nu suflă un cuvinţel nici despre Sadim, nici despre domnişoara Orzan cea bătrînă şi cu atît mai puţin despre întîmplarea cu băieţelul surprins în vie, cu sînul plin de struguri, şi fetiţa care îl aştepta ţinîndu-şi pumnii strînşi dincolo de gard, ascunsă îndărătul unor tufe de cătină, murdară, cu rochiţa zdrenţuită şi picioarele zgîriate de spini, încordată ca o mică jivină flămîndă şi sperioasă pornită la vînătoare, cu ochii sticlindu-i de poftă şi nerăbdare. Domnul Şarl văzuse urme în grădină şi se pusese la pîndă, iar cînd hoţul apăruse, ieşise din ascunzişul său şi aruncase după el cu o cioată, răcnind înfiorător, dar despre această întîmplare vorbea numai comisarului, cînd rămîneau singuri, iar toate încercările unora sau altora de a-l corupe, de a-i smulge vreun detaliu, vizitele lor secrete (de care comisarul avea cunoştinţă), mici şiretlicuri, strategeme perfide menite să-i dezlege limba, sau chiar tentative de a-l intimida, nu dăduseră nici un rezultat. Prefera, ca acum, să aducă vorba despre tramvaiul său, despre cele şapte mari piramide care ar urma să fie construite în anumite puncte ale oraşului, pentru a capta forţa odică şi a o focaliza apoi în *apex*-urile tramvaielor a căror formă era, bineînţeles, tot piramidală, unde anumite mecanisme o vor transforma în energie electrică, adică o vor degenera, fiindcă - şi de acest lucru e bine să se ţină cont - toate formele de energie existente pe Pămînt nu sînt decît forme degenerate ale energiei odice, o caricatură a acesteia, aşa cum omul însuşi nu e altceva decît o

caricatură a lui Dumnezeu; nu o creaţie a Lui, ci o întocmire diavolească, mai corect ar fi să spunem o creatură, o făcătură, o contrafacere a diavolului care, în ziua cînd a vrut să-l batjocorească pe Dumnezeu, a plăsmuit din scîrnă acest chip strîmb, plin de bube şi alte beteşuguri, cu forme intenţionat exagerate, pentru compromiterea modelului, şi a suflat cu duhoarea lui spurcată, făcîndu-l să se mişte, să simtă frigul şi căldura, plăcerea şi durerea, foamea şi îndestularea, plictisul, ura, spaima, trufia, scîrba, invidia, lăcomia şi celelalte metehne şi suferinţe, după care l-a trimis în preajma Lui spunîndu-i că Acela este Tatăl său, după chipul şi asemănarea căruia a fost făcut, şi îndemnîndu-l să se scălîmbăie pe lîngă El, să-I imite vorba şi gesturile, să-L sîcîie cu întrebări obraznice şi purtări necuviincioase. Dar Dumnezeu, în nemărginita Lui bunătate şi blîndeţe, văzînd în grădina Sa această lighioană slăbănoagă şi neputincioasă, pe care toate celelalte vietăţi o alungau, o speriau sau îşi băteau joc de ea, I s-a făcut milă şi, deşi ştia că e o iscoadă a satanei, a luat-o lîngă El şi i-a dat putere asupra celorlalte vieţuitoare, a învrednicit-o cu o părticică din duhul Său, i-a îndreptat unele defecte de alcătuire, dar mai presus de toate acestea, a înzestrat-o cu darul gîndirii, care nu e altceva decît o formă inferioară a spiritului divin. Ar fi urmat varianta personală a creării femeii şi apoi căderea în păcat şi poate că povestea s-ar fi prelungit pînă la cauzele de natură cosmică ale Potopului, adică adevăratele cauze, constînd fie din excesul de forţă odică, fie, dimpotrivă, în abaterea acestuia spre alte zone ale Universului, ceea ce a generat un deficit structural, deci o amplificare a coeficientului entropic, cu consecinţele catastrofice de rigoare, dar un acces de tuse întrerupse brusc expunerea domnului Şarl, reducînd astfel supliciul auditoriului. Hotărît lucru, nu pentru asta veniseră. Ascultaseră de zeci de ori teoria piramidei, ştiau aproape toate însuşirile forţei odice şi cunoşteau în amănunt mecanismul prin care aceasta determina evoluţia sistemelor vii, încît ar fi fost întrutotul motivaţi să acorde mai puţină atenţie unor poveşti învăţate oricum pe de rost, mai ales dacă se are în vedere efortul fizic şi nervos necesar pentru perceperea corectă a sensului icnetelor, plescăiturilor, şuierăturilor şi a celorlalte semnale acustice emise de orator, şi totuşi manifestau de fiecare dată acelaşi respect cucernic şi acelaşi interes ipocrit faţă de spusele lui,

neîndrăznind să-l întrerupă decît pentru a-l aproba sau atunci cînd el însuşi se oprea, solicita o părere, se prefăcea că ezită, ori scotea un şerveţel de hîrtie şi îşi tampona gaura din gît, pentru a îndepărta stratul de spută adunat împrejurul ei.

Grefierul crezuse o vreme că atracţia exercitată de aceste şedinţe pseudo-iniţiatice se datora amestecului de fantasmagorie şi scientism, atît de lejer conciliate în discursurile domnului Şarl, ale cărui cuvinte nu aveau nimic magic şi a cărui retorică se asemăna în multe privinţe aceleia a marilor savanţi, ajunşi în stadiul cînd pot explica fenomenele cele mai subtile uzînd de o logică elementară şi folosind termeni dintre cei mai banali, pe înţelesul oricărei gospodine şi al oricărui birtaş; în atare condiţii, orice obiecţie şi orice nedumerire devin de prisos şi nu fac decît să evidenţieze prostia fără leac a celui care le emite. Mai tîrziu, descoperi însă că această fascinaţie avea cauze secrete - sau poate doar îşi imagină astfel de cauze - şi că, dincolo de aparenta accesibilitate a teoriilor domnului Şarl, în definitiv nişte aiureli, în ciuda coerenţei lor formale, exista un cod pe care ei se străduiau să-l descifreze pentru a ajunge la adevărata informaţie conţinută în ele; că această fascinaţie nu era decît alibiul unor interese nemărturisite şi că fiecare spera să ajungă primul la un anumit strat ascuns al elucubraţiilor bătrînului mitoman. În acest al doilea scenariu, chiar şi certurile dintre domnul Şarl şi soţia sa dobîndeau o semnificaţie aparte, conţineau un anumit mesaj conspirativ. Fiindcă, în final, asta se întîmpla - şi era semnul că vizita lor se apropia de sfîrşit -, doamna Şarl intra cu farfuriuţele cu dulceaţă, le aşeza dinaintea fiecărui musafir şi, înainte de a ieşi, mormăia ceva neinteligibil. Domnul Şarl se întorcea supărat în fotoliu şi spunea pe un ton de reproş indulgent: - Babă ţicnită. Doamna Şarl făcea atunci doi paşi înapoi şi spunea, aproape cu veselie: - Curvar bătrîn. Pe urmă, el o făcea scorpie, iar în replică era demascat ca onanist, sau îi zicea strigoi cu gîtul solzos şi trebuia să se aştepte să fie făcut impotent. - Poftim, cine vorbeşte, zicea domnul Şarl, stîrpitura asta frigidă care n-a fost în stare să-mi facă un copil. - Eu n-am fost în stare? Ai uitat că umblai numai pe la casele de curve şi veneai vlăguit şi fără sămînţă la mine? Dialogul acesta, de obicei potolit, aproape amabil, era urmărit de ceilalţi cu un surîs stingher şi binevoitor care persista şi după plecarea doamnei Şarl, cînd domnul Şarl începea să

se jeluiască, şi uneori chiar să plîngă de-a binelea, blestemînd ziua cînd se însurase cu această bestie şi aducînd ca martori toţi zeii cum că vrea să-l omoare şi îi pune pe ascuns zahăr în mîncare, deşi ştie că are diabet. Cu acelaşi surîs duplicitar îşi luau rămas bun de la gazdă, neuitînd să adauge cîteva încurajări abstracte, apoi, odată ajunşi în stradă, abia dacă mai adăugau o nuanţă oarecum ironică surîsului lor crispat, un subtext justificativ destinat să le reabiliteze prestigiul, după momentele de penibil şi umilinţă prin care trecuseră şi, în acelaşi scop, lansau felurite ipoteze de principiu, bunăoară doctorul Muraru, preocupat de epuizarea resurselor biologice ale speciei umane, le vorbea despre transferarea prin metempsihoză a inteligenţei umane la alte specii, o temă de discuţie cît se poate de pertinentă şi totodată relaxantă, asupra căreia stăruiau pînă cînd se îndepărtau destul de mult de casa domnului Şarl şi uitau cu desăvîrşire ce mobiluri ascunse îi mînaseră într-acolo.

## Noul judecător de instrucţie

- Una dintre cele mai teribile spaime din copilăria mea a fost aceea din ziua cînd cineva, un bătrîn sau poate o femeie bătrînă, mi-a spus că nu sînt fiul părinţilor mei, ci am fost înfiat de ei. Aveam pe atunci în jur de cinci-şase ani, suficient ca să înţeleg ce înseamnă asta, dar prea puţin ca să pot proba eu însumi adevărul sau neadevărul unei atare afirmaţii, s-o supun unei judecăţi critice sau să o iau drept o glumă. De altfel, copiii sînt cu totul lipsiţi de umor şi un simptom de infantilism la oamenii maturi ar putea fi tocmai lipsa de simţ al umorului. Am alergat de îndată plîngînd în casă şi, oricît

au încercat ai mei să mă împace, nu au reuşit, fiindcă la început refuzam să le spun motivul disperării mele, iar mai tîrziu refuzam să-i ascult, convins fiind că, orice mi-ar fi spus, ar fi minţit. Ţipam şi mai tare dacă încercau să pună mîna pe mine, să mă mîngîie sau să mă ia în braţe... Am spus un bătrîn sau o femeie bătrînă, dar nu-i exclus ca ideea să-mi fi răsărit mie însumi în minte şi abia ulterior să creez personajul prin intermediul căruia să mi-o însuşesc, un personaj în orice caz bătrîn, care m-a luat în braţe, ia te uită ce băieţel frumos! s-a mirat, ce băieţel cuminte şi frumos, cum te cheamă? dar cu cine semeni tu, ia spune, cu mămica sau cu tăticul? ah, vai de mine, nu se poate, nu semeni deloc cu ei, doar îi cunosc, poate nici nu eşti copilul lor, ia vezi, nu cumva mă minţi? nu cumva te-au înfiat?... Nu ştiu dacă m-a speriat atît faptul că tata şi mama erau nişte străini, cît mai ales consecinţa imediată pe care o întrevedeam, aceea că, nefiind copilul părinţilor mei, nu mai puteam fi sigur că eu însumi sînt cel adevărat, căci cel adevărat ar fi trebuit să fie copilul părinţilor mei, iar eu fusesem cumpărat, deci eram altcineva - şi nu ştiam cine. Mi s-au întipărit bine în minte mai ales cuvintele prin care acela mă prevenea că, pentru a mă linişti, părinţii îmi vor arăta nasul şi urechile lor şi mă vor pune să mi le privesc şi pe ale mele, ca să văd că sînt la fel, dar eu să nu mă las păcălit de asemenea tertipuri, fiindcă toate nasurile şi toate urechile şi gurile şi ochii tuturor oamenilor seamănă între ele. Aşa se face că, atunci cînd mama a vrut să mă ducă în faţa oglinzii, ca să-mi demonstreze că semăn cu ea şi deci sînt copilul ei, am ţipat şi m-am zbătut pînă cînd am reuşit să scap şi am fugit, ştiind că vrea să mă păcălească. Nu-mi amintesc exact sfîrşitul acestei poveşti, probabil că, în timp, temerile mele s-au uzat, ori m-am resemnat, împăcîndu-mă cu gîndul că nu voi afla niciodată dacă sînt cu adevărat copilul părinţilor mei, sau le-am fost vîndut de vreo şatră de ţigani, aşa cum mă îmdemnase să cred acel bătrîn cu înfăţişare de faun, dar îndoiala şi sfîşierea de atunci mi-au marcat întreaga copilărie şi, chiar şi acum, după atîţia ani, mă surprind uneori căutînd pe chipul anumitor oameni trăsături care să-mi confirme vechea bănuială şi tresar cînd întîlnesc vreo asemănare cu propriul meu chip... Este, dacă vrei, o completare la povestea lui Sadim cocoşatul pitic, un palid motiv de a o admite ca adevărată.

Se ridică, împinse scaunul sub masă şi porni plimbîndu-şi prudent mîna pe marginea acesteia, pînă cînd, ajuns la capăt, se opri, parcă încercînd să-şi amintească ceva. Se roti brusc spre comisar, semnalînd astfel intenţia unei întrebări neaşteptate, la care însă renunţă în acelaşi moment. Preţ de cîteva minute, ascultară tustrei murmurul liniştit al ploii. Picăturile veneau cu viteză şi loveau geamul ca nişte gîze derutate de transparenţa sticlei, deodată însă mişcarea le era oprită, rămîneau uimite pe loc, după care lunecau în jos fără viaţă, încă ezitînd, destrămîndu-se, pierzîndu-se în şuviţa de apă de pe marginea cercevelei. Judecătorul de instrucţie se apropie cu mîna întinsă, ca şi cum ar fi vrut să le pipăie ori să le mîngîie; dar încă precaut, aşa cum te apropii să mîngîi un cîine de care te şi temi un pic. Cînd atinse sticla geamului, mîna zvîcni şi se retrase. Părea un exerciţiu de acomodare, sau mai curînd de punere în situaţie a obiectelor dimprejur, tentativa unei mîini oarbe de a afla printre ele un loc prietenos, un punct de sprijin.

Fără să se fi aşteptat la cine ştie ce ajutor, comisarul contase, totuşi, pe mimica, gesturile de aprobare sau dezaprobare, întrebările sau obiecţiile lui, reacţii de orice fel utilizabile ca repere, în măsură să-i dirijeze discursul şi să-l menţină cît de cît coerent. Dar, în timp ce vorbea, avea deodată senzaţia că vorbeşte singur, că e singur în încăpere (nici măcar grefierul... ), propria-i voce i se părea străină, suna bizar, neconvingător, fals, ca într-o sală de spectacol pustie. Trebuia să facă efortul suplimentar de a se adapta lipsei de reacţie a celuilalt, figurii lui plate şi mate ca un geam văruit... În total, în cele două şedinţe de audienţă, dacă spusese cam zece fraze. Tăcerea lui, la început convenabilă comisarului, deoarece îl lăsa să-şi dezvolte nestingherit teoriile, deveni în cele din urmă incomodă şi ironică, obligîndu-l la o anumită circumspecţie faţă de propriile cuvinte şi înghesuindu-l treptat în rigorile consecvenţei; îl frustra de plăcerea de a se contrazice, o sancţiune nu numai nemeritată, ci şi ineficientă, căci orice interdicţie nu face decît, cel mult, să lungească şi să complice drumul pînă la atingerea aceluiaşi obiectiv.

De aceea rămăsese surprins cînd judecătorul de instrucţie începuse să vorbească şi, mai ales, cînd înţelese că povestea o amintire din copilărie. Din acelaşi motiv, tăcerea care urmă

sfîrşitului povestirii se prelungi nefiresc, pînă cînd tot el decise să o întrerupă.

- Dumneata crezi în *perpetuum mobile,* domnule comisar?

- Nimeni nu crede, domnule judecător de instrucţie. Şi totuşi, sîntem ţara cu cel mai mare număr de *perpetuum mobile* pe cap de locuitor.

Comisarul răsfoi fără un scop anume dosarul, se opri la o pagină oarecare, citi cîteva rînduri urmărindu-le cu degetul, conchise: mda. Abia acum era pregătit să înceapă. Dar judele încă nu se dezlipea de lîngă fereastră, privea fascinat ploaia călduţă şi somnolentă al cărei foşnet fu deodată acoperit de dangătul slab al unui clopot ce părea ascuns dincolo de linia orizontului.

- Lucrurile au luat o turnură neaşteptată în dimineaţa cînd a fost descoperit cadavrul de lîngă teatru, de către un paznic al societăţii *Fiducitatea* . L-am interogat şi... vreţi să-i vedeţi declaraţia?

- E absolut necesar? se interesă neatent judecătorul de instrucţie.

- A fost tahigrafiată direct la faţa locului, explică inutil comisarul. Aplic uneori această metodă, las martorul să vorbească liber. Declaraţiile scrise sînt de multe ori evazive, mai intervin şi autocenzura, riscul "întocmirii", alegerea unor anumite cuvinte în locul altora, obstacolele regulilor ortografice... Pentru a evita formulări pe care nu le stăpînesc perfect, unii martori renunţă la ele, ceea ce, pentru mine, ca anchetator, înseamnă pierdere de informaţie...

- Da, da, aprobă fără chef judele. Citeşte-mi declaraţia.

Poate că nici nu-l interesa ce spune, dorea numai să-şi prelungească acest mic răgaz lîngă fereastră, contemplînd case, copaci, străzi, grădini... - oraşul. Despre care comisarul, străbătîndu-l zilnic de la un capăt la altul, aproape că nu mai ştia nimic; doar ce afla seara, acasă, în timp ce, obosit şi flămînd, înfuleca grăbit, neatent la ce i s-a pus în farfurie, preocupat, absorbit, dominat de fantomele după care alergase toată ziua. Dar în timp ce derula filmul acelei zile, înregistra, fără să-şi dea seama, un altul, care apoi răzbătea din memorie cînd se aştepta mai puţin. Înainte de a adormi, în loc să-şi amintească vreaun amănunt din depoziţia cutărui martor, auzea vocile, înregistrate pe un fel de bandă în

creier, ale nevestei şi fetelor, comentînd cu însufleţire evenimentele zilei. Banditul Lucan a evadat; fiul fierarului din Perdopio a invadat Abisinia; domnul profesor Dobrescu a ţinut o îndrăzneaţă conferinţă la "Cercul Militar", încercînd să-şi convingă auditoriul că fiecare bărbat doreşte inconştient să-şi omoare tatăl şi să se culce cu maică-sa (şi toate doamnele au părăsit indignate sala)... Noutăţi pe care ele le aflaseră, la rîndul lor, de la prietene, de la vecine, în piaţă, la băcănie, sau din gazetă, şi pe care le comentau încîntate, ca pe nişte evenimente ale propriei vieţi, nicidecum pentru el - pe el îl neglijau oricum - ci pentru ele însele, pentru a se uimi, a le rezolva, pentru a se gîndi apoi la altele, tot aşa de importante. Şi poate, bănuia grefierul, pentru a suplini astfel un deficit de realitate.

Toate acestea judecătorul de instrucţie nu le ştia. Probabil că, pentru el, clădirile erau la fel, străzile semănau între ele, iar oamenii păreau identici, privea totul cu ochiul turistului venit la băi, interesat numai de ce va mînca şi unde va dormi în următoarele săptămîni. Nu era oraşul lui, nu avea pe nimeni aici, oamenii aceştia nu-l cunoşteau. Poate că nici nu-l interesa ce spune comisarul, îi ceruse să citească declaraţia paznicului pentru a contempla în voie ploaia şi a se gîndi la lucruri indiferente.

Comisarul citea cu vocea un pic răguşită, nesigură, ca a unuia care nu mai vorbise de mult, pronunţînd atent vocalele, de parcă era la un examen de dicţie. Îşi întrerupse în cîteva rînduri lectura, pentru lămuriri pe care le socotea necesare, iar cînd termină, îşi şterse discret colţurile gurii de o spumă invizibilă.

- Atît? întrebă neutru judecătorul de instrucţie.

Se întoarse şi, probabil, lumina cenuşie în care îi apărură obiectele fără folosinţă ale încăperii îl dezamăgi, căci înainte de a face invers ocolul de mai devreme, adică de a trage scaunul şi a se aşeza, mai aruncă o privire fugară prin geam şi inspiră adînc.

- Am reţinut paznicul pentru mărturie mincinoasă. Spunea că a fugit, dar urmele imprimate în mîzga de pe gang erau ale unuia care mersese încet. Din loc în loc părea chiar că se oprise... La ora aceea nu ştiam despre ce e vorba, trebuia să iau toate măsurile de precauţie. Am trimis şi un agent cu cîinele. Însă lucrul care ne-a surprins cel mai mult a fost că, atunci cînd am întors cadavrul, am văzut că era acelaşi cu cel găsit în parc. Deşi doctorul determinase că moartea survenise cu doar o oră şi ceva în urmă...

Îl asculta în continuare, dar cuvintele rămîneau la exterior, alunecau pe lîngă el, încît, deși se străduia să înțeleagă extraordinarele întîmplări despre care îi vorbea comisarul, resimțea cu un fel de jenă și neputință lipsa lui de aderență la un astfel de joc. Adeziunea îi era superficială, inconsistentă, ipocrită și, din acest motiv, îi lăsa neplăcuta senzație că trișează. În ciuda efortului de a se conecta la relatarea comisarului, nu simțea decît ceva de natura compasiunii și înțelese că, ascultîndu-l, de fapt îl mințea. În cele cîteva minute petrecute lîngă fereastră, după ce povestise, dintr-o pornire lui însuși nelămurită, acea amintire din copilărie, avusese revelația faptului că tocmai asta se așteptase de la el, că mitul lor confuz și aproximativ exercita asupră-i un efect dizolvant, și văzu toată adîncimea abisului spre care, inconștienți, se îndreptau laolaltă. În clipele acelea o certitudine nouă se năștea în el, fără să o fi dorit, se ivea din ceața sufletului, poruncindu-i, din chiar centrul ființei sale, ce drum să urmeze. Simțea că trebuie să rămînă singur, pentru a și-o însuși, a și-o face suportabilă - așa cum prin adaptare mentală încerci să îți faci suportabilă o boală, considerînd-o parte firească a organismului tău, interiorizînd-o și asimilînd-o pentru a o mistui - și căuta un motiv pentru a scurta audiența din acea zi, pe care în cele din urmă îl și găsi, fără a trebui măcar să mintă...

Atunci își aminti brusc visul. Un vis ciudat, despre care nu știuse nimic pînă în clipa aceea, nici măcar că îl visase; dar izbucnise din adîncul uitării, îl văzu mai întîi în integralitatea lui, ca pe o ciudată fotografie sau pictură cvadridimensională, apoi fragmente distincte și aparent incoerente, apoi un fir șerpuitor printre întîmplări cu care nu avea nici o legătură. Se gîndi cu spaimă că ar fi putut să nu și-l amintească niciodată, și atunci visul acela nici n-ar mai fi existat, căci n-ar fi lăsat nici o urmă, decît proasta dispoziție cu care se trezise și pe care ar fi putut-o pune la fel de bine pe seama altor cauze: vremea etc. Și totuși, în clipa cînd și-l aminti, își aminti simultan că și-l mai amintise odată, fără să poată determina cînd anume, fără să fie sigur că în cursul acelei dimineți, sau altcîndva, cu mult înainte de a-l fi visat. Nu avea rost să vorbească despre toate acestea comisarului. Întrebă doar unde ar putea găsi un medic oculist, deoarece are nevoie de o consultație. O întrebare care îl surprinse atît de mult pe comisar încît aproape sări de pe scaun; începu să pășească preocupat  în micul spațiu din spatele

biroului, frecîndu-şi insistent ceafa şi repetînd ca pentru sine: un oculist, va să zică, un oculist...

- Da, ştiu! exclamă în cele din urmă. Doctorul Radian! Vă conduce grefierul la cabinetul lui... Întorcîndu-se uşor îngrijorat, uşor conspirativ către grefier: ştii unde are doctorul Radian cabinetul, nu?

- Da, da, răspunse el destul de convingător, chiar dacă nu şi destul de convins.

Pornind de la această ocazie banală, grefierul va afla foarte curînd ceva ce comisarul nu va şti niciodată - ce visase judecătorul de instrucţie în noaptea aceea - iar mai tîrziu între el şi jude se va ţese ceva asemănător prieteniei, poate nu prietenie propriu-zisă, căci relaţia lor rămînea suficient de distantă, aşa cum e fireasca relaţie dintre şef şi subaltern, dar poate mai mult decît prietenie, un legămînt tacit, o complicitate mai complexă şi mai profundă, cu o miză ce presupunea secrete obligaţii reciproce şi chiar promisiunea unor primejdii comune, încă neclare pentru grefier, dar asupra cărora, fără a le numi, judele ţinuse totuşi să-l prevină. Îi apropiase mai întîi interesul particular al judelui pentru fotografii, deşi la drept vorbind grefierul nu era un expert în materie, doar că învăţase cîte ceva de la doctorul Marcu. Dar faptul că judele manifesta o anumită încredere în competenţa lui nu putea decît să-l măgulească. În laboratorul de la subsol, unde petrecură mai multe ore împreună, judele vru să afle etapele prelucrării; pentru că i se spusese că fotografiile victimei ies mereu voalate şi dorea să ştie din ce motiv. - De fapt, numai una, prima, a ieşit propriu-zis voalată, îi explică grefierul, în legătură cu celelalte au fost mici incidente tehnice: sau clişeul era prea vechi, sau soluţia de revelator a fost greşit dozată... Altele sînt doar mişcate din aparat, datorită condiţiilor improprii în care au fost făcute sau neîndemînării operatorului. Toate aceste coincidenţe pot să spună ceva, dar important e că ele nu reflectă, să zicem, o realitate obiectivă. Una peste alta, rezultatul e că nu avem propriu-zis o fotografie a *victimei*... - şi i-o arătă pe cea pe care totuşi o aveau, chipul încadrat într-o pată de lumină şi parţial acoperit, şters de ea, ceea ce judelui îi aminti în mod confuz de visul său, ale cărui imagini se voalau, de asemenea, uneori pînă la completa disoluţie, şi trebuia apoi să facă efortul de a le recupera pe o cale oarecum analitică. Vorbi despre

asta grefierului, care admise fără întîrziere şi găsi chiar o explicaţie foarte plauzibilă: ca şi visul, fotografia e doar iluzie şi memorie simbolică, urma mai mult sau mai puţin vizibilă a ceva. Ea e desigur şi obiect, dar nu ca obiect interesează, căci nu suportul de hîrtie îmbibată cu azotat de argint e important, ci ca iluzie, sau ca simbol, în sensul că uneori nici nu e nevoie să o mai vedem, nu mai contează nici măcar imaginea, ci doar faptul de a o şti acolo, la locul ei, în ramă sau în album. Dar, pe de altă parte, această iluzie îşi are legile proprii foarte riguroase; repartiţia punctelor albe şi negre care o compun ar putea fi descrisă matematic, după graficul unei anumite funcţii, dacă, de exemplu, atribuim punctului negru valoarea DA şi punctului alb valoarea NU, şi în acest caz fotografia ar deveni un şir de DA şi NU repartizaţi după regula acelei funcţii. Problema este tocmai de a decide asupra acestei repartiţii. O chestiune, ca să zicem aşa, administrativă. Misterul e chiar aici. Un simplu zîmbet o poate schimba şi transforma total. Între fotografia unui om vesel şi fotografia aceluiaşi om cînd e trist deosebirea nu e decît în dispoziţia punctelor albe şi negre, altfel spus, în capriciul grăuntelui de argint de a se aşeza aici şi nu acolo.

Dar toate aceste cvasi-întîmplări şi semi-cuvinte erau deja cu cîteva săptămîni ulterioare zilei în care judecătorul de instrucţie i-a povestit grefierului visul său de orb.

Au mers, atunci, la oculist şi doctorul Radian nu descoperi nici o leziune pe retină - normal ar fi să vedeţi perfect, îl asigură pe jude, globul e destul de elastic, cristalinul transparent... Îi dădu totuşi o reţetă, explicîndu-i că aşa se obişnuieşte, picături cu vitamine, şi-i recomandă să-l mai caute cînd se va produce criza propriu-zisă. - Poate fi ceva pe fond nervos, mai opină, o maladie nu a ochiului, ci a privirii. - Poate a luminii, îşi dădu cu părerea şi grefierul, doar ca să pară interesant. Iar la întoarcere, judele găsi pretextul să-i povestească visul acela, oferindu-i-l ca pe o compensaţie, parcă încercînd să se justifice şi scuzîndu-se cumva că îl reţinuse pentru un motiv atît de neserios aproape toată după-amiaza. Pînă atunci afirmaseră sau confirmaseră, fiecare la rîndul lui, adevăruri previzibile, alcătuite din cuvinte puţine şi simple, convenabile amîndurora, reuşind să evite cu dibăcie atît subiectele legate propriu-zis de *Caz,* cît şi capcanele tăcerii ce, odată instalată

între ei, ar fi săpat tranşee şi ar fi ridicat baricade. Veneau spre casă pe jos, profitînd de orele de acalmie a vremii pentru a-şi îngădui luxul unei scurte plimbări la sfîrşitul zilei. Judele se interesă de industria oraşului, află cîte ceva despre posibilităţile de agrement şi obiceiurile localnicilor, apoi despre situaţia personală a grefierului însuşi, căsătorit relativ recent cu una din fiicele comisarului, în sfîrşit, socoti potrivit să spună cîteva lucruri şi despre sine, atît cît se cuvenea ca să nu pară ursuz sau arogant. Grefierul adăugă din proprie iniţiativă unele amănunte de natură istorică sau cu specific local, cum ar fi cel referitor la Ziua (sau Serbarea, sau Sărbătoarea, sau Festivalul) Contelui - eveniment monden, cultural, dar mai ales comercial, ce adună în fiecare an, la începutul verii, mii de oameni din satele şi oraşele mai mici ale provinciei, de la munte şi de la cîmpie, ba chiar şi din alte provincii - sau prezentarea într-o manieră pe care ar fi dorit-o uşor ironică a sectei realiştilor, o sectă pe cît de pitorească pe atît de bizară, căci membrii ei nu numai că nu sînt propriu-zis realişti, în înţelesul comun al cuvîntului, ci dimpotrivă, pentru ei realitatea nu are nici un preţ, iar pentru a o sfida decisiv s-au autoproclamat nemuritori; dar li se spune totuşi realişti, şi ei înşişi acceptă ostentativ această denumire, deoarece iau drept realitate propriile vise şi fantasme, cum ar fi, bunăoară, existenţa unor omuleţi verzi pe planeta Marte sau posibilitatea practică de a transforma în limonadă apa oceanelor. Uşor contrariat, judele vru să ştie dacă n-ar putea exista vreo legătură între realişti şi *victimă,* de vreme ce în ambele cazuri pare a fi vorba de o formă sau alta de *nemurire,* presupunere pe care însă grefierul o contrazise patetic şi consternat, deoarece din punctul lui de vedere, şi nu doar al lui, preciză, ci al tuturor celor care anchetaseră *Cazul,* singura legătură posibilă ar fi aceea că termenii în discuţie erau complet opuşi; socoti de datoria lui să adauge, pentru a risipi de la bun început orice posibilă confuzie, că nu toţi realiştii cred în nemurire, ci numai cei ce se autointitulează "bezmertnici", sau furioşi, spre deosebire de simoniţi, mai blînzi şi mai visători, cărora li se mai spune şi limonarzi, desigur în legătură cu limonada, şi care mai revendică în plus posedarea în comun a femeilor.

Începu dintr-o dată să-şi povestească visul, ca pe o concluzie a lungii tăceri care urmase discuţiei despre realişti, fără nici un fel

de preambul, fără ca măcar să-l prevină pe grefier despre ce anume vorbeşte.

- Mergeam pe jos, singur, către casă, ajunsesem chiar pe strada pe care se afla locuinţa mea, cred că era spre seară, aşadar mă aflam la cîţiva metri de poartă, să zicem zece-douăzeci, cînd mi-a ieşit înainte, venind în zbor dinspre casă, o cucuvaie. S-a îndreptat spre mine fîlfîind greoi, părînd că vrea să se aşeze pe umărul meu, dar am făcut instinctiv o mişcare de apărare şi cucuvaia m-a ocolit. Am grăbit pasul lăsînd-o în urmă - se aşezase direct pe caldarîm, cu spatele la mine - dar după cîteva clipe am văzut-o iarăşi apropiindu-se ameninţător din aceeaşi direcţie. Îi simţeam bătaia aripilor trimiţîndu-mi un aer rece în obraji, în timp ce mă ocolea insistent în zbor, împiedicîndu-mă astfel să înaintez, ochind, parcă, pe trupul meu locul unde să se aşeze. Mă privea fix cu ochii ei roşii sau cenuşii sau galbeni, siniştri, făcînd cercuri din ce în ce mai apropiate. Nu mi-am închipuit niciodată că o pasăre poate fi atît de ameninţătoare. O vedeam venind spre mine şi parcă îi simţeam deja ghearele înfigîndu-mi-se în obraji şi ciocul ei spărgîndu-mi ochii. În timp ce fluturam din mîini ca s-o alung, m-am întrebat dacă aceea era într-adevăr o cucuvaie şi am observat de îndată că nu era propriu-zis cucuvaie - ţin minte că mi-am formulat limpede această constatare în vis - iar ea, parcă pentru a-mi face pe plac, şi-a schimbat treptat penajul, care a devenit roşietic sau gălbui, semănînd acum mai degrabă cu o prepeliţă sau un fazan. Pasărea U! am auzit exclamînd o voce, care nu ştiu dacă era a mea sau a altcuiva. M-am trezit şi mi s-a părut că o aud în continuare foşnind prin cameră. Nu ştiam dacă era noapte sau ziuă şi nici nu eram sigur că m-aş fi trezit. Există vise în care visezi că te trezeşti şi strigi după ajutor şi vezi cu disperare că cei cărora le implori ajutorul, cunoscuţi sau prieteni, trec mai departe nepăsători - mă temeam că era un astfel de vis. Auzeam în continuare foşnetul ei, iar uneori îi simţeam în obraji bătaia aripilor. *Evident,* nu o vedeam, dar îmi aminteam foarte clar imaginile din vis, le vedeam cum parcă le văd şi acum. Mi-am amintit că în superstiţiile populare cucuveaua e semn rău, prevesteşte moartea. Atunci m-am acoperit complet cu plapuma şi, astfel protejat, încercam să-mi explic confuzia în care mă aflam. Cînd, într-un tîrziu, camerista a deschis uşa şi a intrat pentru a-mi aminti că sînt aşteptat la o anumită oră, mai întîi am ţipat îngrozit - scosesem

capul de sub plapumă şi ceva moale m-a lovit cu un pocnet sec, slab peste obraz - apoi, auzind cum camerista închide fereastra, mi-am dat seama că fusese un colţ al perdelei umflate de curentul de aer, căci lăsasem seara fereastra întredeschisă, şi în aceeaşi clipă am înţeles: orbisem! Nu ştiu cît a durat, să fi fost secunde, minute, acum nici nu mai sînt foarte convins că în minutele acelea am fost efectiv orb, căci rămăsesem cu ochii închişi (sau aşa presupun), aşteptînd să plece camerista, dar atunci această certitudine era atît de profund înrădăcinată în mine încît am putut face, pe baza ei, anumite reflecţii proprii, cum ar fi aceea despre confuzia şi spaima pe care întunericul le provoacă oamenilor care văd (mă diferenţiasem net de ei!), deşi ştiu bine sau ar trebui să ştie că realitatea în sine nu se schimbă de la lumină la întuneric; lipsa unui singur obiect, însă, sau dimpotrivă, un singur obiect în plus modifică pentru cel care nu vede repartiţia spaţială a întregului univers, transformînd pînă şi cel mai drept drum într-un labirint... După aceea, camerista a ieşit, iar eu am început treptat să văd din nou, sau poate abia atunci mă trezeam din somn şi mă desprindeam de visul în care orbisem, sau poate că nu vedeam încă, ci îmi reprezentam spontan, pe o retină cerebrală, lucrurile văzute cîndva - şi mă întreb dacă tot ce a urmat nu e doar reprezentarea spontană a amintirii unor lucruri văzute altcîndva, cu mult timp în urmă, mă întreb dacă nu cumva sînt orb din naştere... Doctorul Radian are dreptate, cred că au fost cîteva momente de orbire efectivă, provocată de o cauză psihologică - sau cum să-i spun, o viziune? -, în care am fost convins că sînt şi m-am comportat asemenea unui orb. Dar mai e şi altceva...

Nu spuse ce anume, nu mai adăugă nimic, descoperind cu neplăcere că vorbea numai el, de mai mult timp. Ajunseseră în cartierul din partea de sus a oraşului vechi, în preajma locuinţei ce-i fusese repartizată pe durata anchetei; plimbarea lor se apropia de sfîrşit. Dinspre colina Observatorului se apropiau regrupaţi, precedaţi de adierea unui vînt rece, nori plumburii şi bolovănoşi. Pe bulevardul Răsăritului urca anevoie, parcă văitîndu-se, un tramvai, iar zgomotul ca de sirenă al motorului electric genera un fel de magie nocivă dispersată în aer. Grefierul se gîndi cu îngrijorare că, pentru a ajunge acasă, va trebui să traverseze aproape jumătate de oraş prin ploaie. Cînd mai aveau doar puţini paşi pînă la portiţa din faţa casei, judele se opri din mers şi rămase cîteva clipe nemişcat, de

parcă ar fi aşteptat să vină din urmă şi gîndul pe care voia să-l rostească; grefierul crezu că acolo îşi vor lua rămas bun.

- Nu ştiu dacă foloseşte la ceva, dar poate e bine să ştii: cei care m-au trimis sînt convinşi că *victima* e în legătură cu realiştii.

Despre toate acestea grefierul nu poate discuta cu nimeni - de aceea scrie. Nici nu e sigur că ar găsi pe cineva dispus să-l asculte pînă la capăt; în rîndurile pe care le scrie despre sine, grefierul e adevărat şi în acelaşi timp fals, neregăsindu-se decît ca supoziţie implicită a unei mişcări mai ample, ale cărei raţiuni îl depăşesc, la fel cum regina jocului de şah nu e propriu-zis regină, nici măcar la modul simbolic, ci o entitate pur formală definită strict şi integral prin raza de acţiune, direcţiile de deplasare şi relaţiile reciproce cu celelalte piese, adică de mutările ce-i sînt permise. Ar fi inutil să se întrebe de ce regele mută numai un pătrat la fiecare mutare, şi cu atît mai puţin îndreptăţită să pretindă a şti ce mutări trebuie făcute pentru cîştigarea partidei: piesele de şah nu ştiu jocul. Dar dacă l-ar şti?... Se spune că, la unele curţi princiare, în locul pionilor, nebunilor, reginelor şi celorlalte piese jucătorii foloseau oamenii vii, prizonieri sau deţinuţi care erau sacrificaţi nu doar ca piese pe cîmpul de şah, ci şi la modul propriu: erau decapitaţi - în schimb celor rămaşi li se reda libertatea, bineînţeles dacă stăpînul lor obţinea victoria. Admiţînd că unul dintre aceşti nefericiţi ar fi fost şi un şahist genial, care ar fi prevăzut mutările celor doi adversari, şi presupunînd că, la un moment dat, ar fi observat că, pentru a cîştiga partida, jucătorul căruia îi aparţinea trebuie să-l sacrifice tocmai pe el, ar fi avut el oare libertatea de a părăsi mai devreme cîmpul, sau de a se împotrivi, de a nu face mişcarea necesară, comandată de jucător?

A aflat de la jude că interesul pentru *Caz* al şefilor din capitala imperială este datorat unei erori de percepţie; se spune că victima ar fi prevestit dărîmarea oraşului, iar cei de la centru au înţeles că ar îndemna la asta. În plus, este revendicat şi de realişti, care îl venerează confundîndu-l cu Baphomet, divinitatea secretă a Templierilor. Îndărătul acestei urzeli se simte influenţa malefică a susţinătorilor Contelui, care au combătut dintotdeauna Povestea, socotind-o o superstiţie periculoasă, şi au lansat nenumărate zvonuri infamante la adresa adepţilor ei. Din dorinţa de a evita orice

neplăceri personale şi eventuale interpretări tendenţioase, noul judecător de instrucţie a dispus ca tahigramele audienţelor să fie copiate şi trimise la centru. Rolul grefierului este acesta, mutarea care i se permite, cea mai neînsemnată dintre toate: de a înregistra tahigramele. Pentru a-l obţine, a trebuit să consimtă la anumite compromisuri, fiindcă în mod normal postul ar fi revenit prietenului său Mateuţ, care fusese grefierul comisarului Aron, preluase *Cazul* de la început, ştia o mulţime de lucruri, despre care însă nu vorbea cu nimeni - avantaje de fapt nemeritate, dobîndite în virtutea simplului fapt de a fi fost primul într-o circumstanţă oarecare, de exemplu fiindcă se născuse cu cîţiva ani mai devreme. A urmat o scurtă competiţie între ei, cîştigată fără entuziasm de Luca, victorie pe care o regretă cu atît mai mult acum; ulterior Mateuţ a fost îndepărtat, deoarece fata comisarului Petrache l-a preferat pe concurentul său; şicanat sistematic de comisar, a trebuit să plece, şi-a găsit un post de funcţionar vamal, continuînd să publice în ziarul "Avîntul" horoscopul său ridicol în care zodiei lui Luca i se prevestesc în fiecare zi tot felul de necazuri, boli şi răzbunări, iar zodiei lui Mateuţ reuşite în dragoste şi afaceri, triumful dreptăţii, demascarea unei persoane care i-a făcut mult rău etc. Fireşte că pe Luca îl consideră un ticălos, poate pe bună dreptate; dar, pe de altă parte, deşi mai slab ca tahigraf, Luca ştie că postul de grefier i se cuvenea dintr-un alt motiv, aparent nelegitim: dorinţa lui mai mare de a-l obţine.

Mateuţ nu va afla probabil niciodată că nu comisarul Petrache a decis în favoarea lui Luca, el doar a dat curs recomandării insistente ce i-a parvenit prin intermediul judelui Ştefan şi sugestiei binevoitoare de a şi-l face ginerică. De unde venea această recomandare, grefierul Luca avea să afle mult mai tîrziu, la cîteva luni după moartea judelui Ştefan şi la cîteva zile după instalarea în locul lui a noului jude, atunci cînd procurorul i-a solicitat colaborarea într-o chestiune delicată şi "aproape intimă", legată de pregătirile pentru Ziua Contelui.

Despre care grefierul nu poate discuta cu nimeni - şi de aceea scrie.

Într-o bună zi, procurorul îl cheamă la Parchet (nu pe judecătorul de instrucţie, nu pe comisarul de poliţie, ci pe grefier, al

cărui adevărat rol era acela de a nu exista) şi prima întrebare pe care i-o pune este chiar asta:

- Ce mai faci?

Grefierul roşeşte de plăcere, ridică din umeri şi, cu un zîmbet deja sleit, răspunde cît mai cuviincios:

- Bine, mulţumesc.

- Dar ia loc, ia loc, insistă procurorul, şi insistă într-un mod foarte afectuos, nu pe scaun, aşează-te pe fotoliu, fă-te comod, dă-ţi jos pardesiul, te grăbeşti cumva?

- Nu, răspunde grefierul prompt, deşi nu tocmai sigur, amintindu-şi ceva în legătură cu fraţii Moscovici. Problema n-ar fi că se grăbeşte, ci că nimeni nu ştie unde se află, comisarul s-ar putea întreba de ce întîrzie, i-ar putea pretinde o explicaţie oarecare, nu atît în calitate de comisar, cît în calitate de socru. Pentru procuror, însă, astfel de amănunte sînt irelevante, ridicole chiar, şi de aceea e mai bine nici să nu ştie de ele.

- Cum merge ancheta? Vă înţelegeţi bine cu noul judecător de instrucţie? E un băiat de treabă, nu? Grefierul se gîndeşte la care din cele trei întrebări să răspundă mai întîi, priveşte în tavan, ca şi cum ar aştepta vreo sugestie de acolo, şi alege un da foarte evaziv, global. O cafea? Înainte de a rosti în întregime cuvîntul cafea, a şi pus mîna pe clopoţel, a sunat, sergentul deschide-întredeschide uşa, atît cît să bage înăuntru jumătate de cap - o cafea pentru domnul grefier! sună ordinul - domnul grefier nu are timp să nege, să dezmintă, să protesteze, să explice că a mai băut una adineauri şi că atunci cînd bea două cafele la rînd încep să-i tremure mîinile şi-i vine să plîngă din nimic, uşa s-a închis la loc, undeva îndărătul ei se pune la cale fiertura cu un uşor iz de bălegar care-l va face să plîngă fără motiv. Deci aşa... He, he! Vrea să pară vesel, bine dispus, plescăie, îşi freacă mîinile satisfăcut, e clar că urmăreşte ceva, are un plan, nu l-a chemat aici pe grefier doar pentru a-l servi cu o cafea şi a-l întreba de sănătate. Cu literatura cum merge, ai mai publicat ceva?

O întrebare realmente dezinteresată, gîndeşte grefierul, fiindcă o discuţie despre literatură e ultimul lucru la care s-ar aştepta din partea procurorului. Totuşi, cîtă politeţe! Începe să-l neliniştească. De obicei rece şi distant în relaţiile cu subalternii, iată-l dintr-o dată volubil, aproape exuberant, cît se poate de atent

cu preocupările extraprofesionale ale unui slujbaş aflat, de ce să nu recunoaştem, la baza piramidei ierarhice.

- Da, mai public din cînd în cînd... Ar trebui să-i spună că nu are timp, că obligaţiile de serviciu, familia etc. îl împiedică să-şi realizeze marile proiecte, dar tocmai vine cafeaua, sergentul o aşează cu grijă pe măsuţa de lîngă fotoliu, aburii ei umplu încăperea cu o aromă excitantă, lascivă, nici un iz de bălegar. Să-mi notez asta, îşi propune grefierul, legătura dintre erotism şi consumul de cafea. Dar cu voce tare nu mai adăugă nimic, din modestie. Fiindcă modestia face întotdeauna o bună impresie. Sergentul pocneşte uşor din călcîie, atît cît să nu deranjeze, iese. Aşadar, întrebările introductive au fost epuizate, cafeaua de rigoare a fost servită, au mai rămas doar ei doi, pot deci să înceapă, în sfîrşit, o discuţie serioasă.

- Uite dragă... Poftim, că a uitat cum îl cheamă.

- Luca, îl ajută grefierul.

- Luca dragă, uite despre ce e vorba. Dumneata mi-ai fost recomandat... Desigur şi comisarul mi-a vorbit în mai multe rînduri despre dumneata, te-a prezentat în termeni foarte favorabili, dar nu despre comisar e vorba acum. Dumneata mi-ai fost recomandat ca o persoană în care se poate avea deplină încredere, discretă şi desigur pricepută... Deci, tot ce discutăm acum rămîne aici, indiferent dacă vei accepta sau nu propunerea. Fireşte, nu eşti obligat să o accepţi.

- Fireşte, repetă grefierul.

- Totuşi, presupun că nu vei avea nici un motiv să ne refuzi. Cel puţin eu personal nu întrevăd posibilitatea unui astfel de motiv. În principiu e vorba de serbarea anuală ocazionată de Ziua Contelui. Un lucru cît se poate de serios. Ar trebui să fii mîndru. Nu-ţi ascund că au mai existat şi alte candidaturi, dar ai fost preferat dumneata, avînd în vedere că lucrezi în magistratură, eşti, ca să zic aşa, de-ai noştri...

Grefierul ascultă cu matură chibzuinţă, stînd în fotoliu cum ar sta pe un taburet, conştient că atunci cînd se vorbeşte despre Ziua de naştere a Guvernatorului se cuvine să te fixezi într-o poziţie cît mai incomodă, oriunde te-ai afla, şi asta nu numai din respect faţă de cel despre care se vorbeşte, ci şi din respect pentru cel care vorbeşte. Uitînd pentru moment că a depus jurămînt de discreţie, îşi imaginează cu maliţioasă voluptate ce ochi va face comisarul cînd va

afla că ginerică al său a fost ales să compună *Oda* dedicată Contelui. Adică - să ajute să fie compusă. Pentru că, iată primul element neaşteptat, de fapt nu grefierul va compune *Oda,* ci altcineva, el doar va ajuta să fie compusă de către acea altă persoană al cărei nume procurorul întîrzie să-l pronunţe, complicîndu-se într-o argumentaţie cam penibilă, pentru a-i demonstra că e mai bine aşa, ca nu grefierul să semneze *Oda* şi nu el să o citească în faţa Contelui, ci o persoană al cărei rang social îi permite să participe ca invitat la aniversarea Contelui şi la concursul literar prilejuit de această aniversare, rămînînd doar ca grefierul să deducă cine e persoana în cauză - căreia numeroasele obligaţii profesionale nu-i permit, sociale, mondene, familiale etc., nu-i lasă timpul necesar, înţelegi, pentru a se ocupa în mod serios de chestiunea atît de pretenţioasă şi delicată a creaţiei poetice, deşi, sincer vorbind, iubeşte poezia, literatura în general, şi-i admiră pe creatorii de frumos.

Îl priveşte o clipă bănuitor. Nu cumva face pe nebunul şi va refuza? Să presupunem că aş refuza, zice grefierul. Dar zice asta numai în gînd, din prudenţă. Cu voce tare se grăbeşte să-l asigure pe un ton cît mai natural:

- Bineînţeles, nu-i nici o problemă!

Semnul exclamării arată că a fost într-adevăr o exclamaţie, o consimţire hotărîtă, deplină, totală, poate un pic exagerată, dar ce mai contează; dacă tot dăruieşti ceva, măcar dăruieşte din toată inima, altminteri ţi se ia cu forţa. Procurorul răsuflă uşurat, pare să fi scăpat de o povară, găseşte chiar resurse şi pentru un surîs, ultimul, fiindcă după asta redevine treptat Procuror, chipul lui redobîndeşte prestanţa şi magnificenţa funcţiei, constînd în expresia aceea rece, distantă şi cam acră, ochii îi redevin cenuşii, uscaţi, colţurile gurii se lasă în jos, pînă şi culoarea pielii pare să vireze către o nuanţă mai autoritară. Singurul element de legătură cu individul niţel speriat de mai înainte, singurul şi ultimul, e un plescăit de satisfacţie cît se poate de burghez. A fost. E bine nici să nu ne amintim de asta. Cu palma deschisă şi degetele perfect întinse, loveşte uşor, mai degrabă apasă ferm tăblia mesei, o dată, de două ori, de trei ori, adică la sfîrşitul fiecărei fraze:

- Deci, ne-am înţeles. Contez pe discreţia dumitale. Te caut eu cînd va fi necesar.

Grefierul aşteaptă a patra apăsare, dar au fost suficiente trei, cel puţin aşa crede procurorul, iar palma e a lui şi o apasă numai dacă vrea el, atunci cînd vrea el. Iar acum nu vrea. Aşa că grefierul, un pic nedumerit, se ridică încet din fotoliu zîmbind (iarăşi) reversibil-incolor, şi se îndreaptă nu tocmai decis spre uşă. Ajuns aici, se întoarce pe jumătate şi înclină uşor din cap, un fel de salut. Îi răspunde palma îndreptată spre el a procurorului, ca o oglinjoară.

Sergentul l-a condus pînă jos, la uşa principală, căci aşa cere regulamentul, iar la despărţire îl prinde amical de umăr, ca pe un vechi camarad.

- Ei, cum e ? Te avansează sau te dă afară ?

- Cred că mă avansează, răspunde cam nesigur grefierul.

- Ia seama, ia seama!...

Şi sergentul rîde enigmatic. Mda, foarte enigmatic.

## Doctorul **şi** motanul

Doctorul descoperise cîndva cît de uşor se naşte disperarea. Din întîmplări mărunte, obişnuite. Din gesturi repetate zi de zi, de sute şi mii de ori. Cîteodată, din privirea stăruitoare asupra unui obiect neînsemnat. În definitiv, nici nu e nevoie de o cauză anume. Deodată totul devine de neînţeles, insuportabil, exasperant. În clipa cînd descoperi că trăieşti într-un singur sens, închis în cuşca fără gratii a timpului, de unde, orice ai face, nu poţi evada.

O amintire din copilărie, un anumit detaliu precis, cum ar fi răcoarea aerului şi uşorul iz de mucegai de pe scările beciului, sau colţul mesei din bucătărie lovit piezîş de lumina puternică a soarelui după-amiezii, evenimente banale şi fragmente de trăiri îndepărtate se împreunează într-o emoţie scurtă, de o halucinantă intensitate. Asemenea liniştii bizare ce urmează unui zgomot puternic, şi care e chiar rezultatul paradoxal al acelui zgomot, acea emoţie pare că absoarbe întregul conţinut al fiinţei, nelăsînd în urma ei decît pustiul şi un infinit dezgust.

În urmă cu mai mulţi ani, cînd încercase să obţină nişte pastile care să te ajute să visezi în timpul somnului tot ce ţi-ai propus seara, înainte de culcare - nu-şi mai amintea în ce scop dorise să obţină acele pastile, poate era vorba de fosta sa colegă de liceu, sau poate nici măcar nu urmărise să viseze ceva la comandă, ci

mai curînd *să nu viseze* anumite vise, dar primele rezultate, deşi altminteri încurajatoare, produseră efecte secundare dintre cele mai dezagreabile, sub forma unor gaze intestinale cu miros insuportabil, ceea ce îl determină să abandoneze imediat cercetarea - reflectase îndelung, deşi fără vreun rezultat practic, asupra legăturilor obscure dintre materie şi suflet. Era de neînţeles cum atomii de carbon, oxigen sau azot din trupul lui reuşeau să-şi învingă inerţia şi indiferenţa minerală pentru a participa la constituirea simţămintelor şi a produce sfîşierea lăuntrică. Melancolia, teama, iluziile, plictiseala şi celelalte conţinuturi imateriale aveau la bază cîteva elemente chimice şi cele şaptezeci şi cinci de procente de apă din organism, contau pe o anumită comportare a atomilor, pe modificarea concentraţiilor şi schimbul de ioni. Combinaţii întîmplătoare produceau laşitatea; unei anumite repartiţii a energiilor i se datora nostalgia; frigul interior îşi avea chimismul său distinct...

Orice explicaţie ar fi încercat, doctorul sfîrşea prin a se întrista şi mai mult. Conştient că motivele zbuciumului său ar stîrni altuia hohote de rîs, nu se putea opri să-şi imagineze atomii aceia ca pe nişte minuscule băşicuţe străvezii sau, altădată, fosforescente, înzestrate cu o anumită înclinaţie spre rău, mişunînd neobosite prin trupul său şi secretînd, în funcţie de împrejurări, lacrimile, sperma, saliva, mucii, unghiile, sau creînd, prin vibraţia lor, cîmpuri depresive, palide voluptăţi, senzaţii neliniştitoare. Îşi contempla urina verzuie şi se întreba ce anume o determinase să plece, să renunţe la confortul şi căldura corpului, să se desprindă de el pentru a se ascunde în anonimatul naturii; săruri, proteine şi celule moarte se amestecau acolo ca şi cum, dezamăgite, ar fi hotărît că viaţa în organismul lui nu merită să fie trăită; părăseau interimatul ei amăgitor şi se abandonau imensităţii apatice a mineralului, unde vor aştepta milioane de ani, poate miliarde, pînă cînd vor redeveni părticele vii şi vor produce în alt organism o mică scînteie de suflet, o tresărire de bucurie, glomerula unei dorinţe.

Luînd ca bază raporturile cantitative, se vedea nevoit să admită că viaţa e o anomalie logic inexplicabilă, o maladie bizară de care suferă materia şi, excluzînd explicaţiile mistice, nu-i găsea nici o raţiune intrinsecă. Prin urmare, era produsă de ceva sau, mai precis, de undeva. Dar a crede că există un suflet corporal, alături de

altul raţional, cu instrumentele şi organele acţiunii sale imediate, un fel de fantomă care îşi are sediul undeva în organism şi, mai ales, a-l crede concentrat într-un loc anume, bunăoară în creier, în corpul calos - pentru imaginaţie, sau în substanţa albă - pentru memorie, cum susţine Willis parcă, e o prostie la fel de mare ca aceea de a crede că temperatura corpului e produsă de ficat. Mai degrabă, s-ar putea spune că fiecare celulă conţine o cantitate infimă de suflet şi, în consecinţă, îşi are viaţa ei proprie, cu unele predispoziţii şi aptitudini care îi condiţionează destinul; fiecare celulă e o mică vietate care se hrăneşte, doarme, visează, luptă, fură, oboseşte, suferă... Însă cînd te apuci să cauţi unde anume stă pitit sufletul în ea, te loveşti iarăşi de aceeaşi penibilă neputinţă. Crezi că eşti mînios din cauza mîniei tale, cînd în realitate, mînia este rezultatul sau alt nume al faptului că eşti mînios - şi la fel cu suferinţa sau plăcerea, dragostea sau ura, mila sau cruzimea, şi toate celelalte. Nici nu ştii măcar dacă sursa, cauza determinantă a ceea ce cauţi e în interior sau în afară. Căci dacă organizarea pare a fi dictată din exterior, funcţionarea are desigur un temei intern, autonom; trebuie judecate întocmai ca omul, a cărui înfăţişare se datorează altora, dar de ale cărui fapte el însuşi este răspunzător.

Din astfel de reflecţii extrăgea consolări efemere; mituia îndoiala cu promisiunea unui pol metafizic al fiinţei, droga spiritul cu raţionamente despre ordinea naturală stabilită cîndva, în adîncul timpului, încerca să-şi amîne decepţiile prefăcîndu-se că acceptă direcţia absolută a clipei... Pînă cînd descoperea dintr-o dată că totul nu e decît o frenologie a cuvintelor, dilatare spre nimic, şi realiza că natura nu operează cu concepte şi categorii, cuvîntul cîine nu muşcă - din fericire, poate, căci dacă ar fi fost obligată să se subordoneze simplificărilor, aproximaţiilor şi ezitărilor omului, ar fi devenit cu atît mai monstruoasă. Natura îşi desfăşoară munca ei milenară fără să ne ceară părerea, iar dacă ar fi avut ceva să-i reproşeze, doctorul i-ar fi reproşat numai prea marea risipă de posibilităţi. Mintea lui direcţionată refuza ideea de hazard şi, prin urmare, jocurile gratuite, adesea crude, ale naturii i se păreau excesive. Pentru cel care nu cunoaşte prea bine o limbă străină, vorbind-o şi înţelegînd-o cu efort, pare uimitor cît de multe cuvinte inutile folosesc vorbitorii acelei limbi pentru a transmite un mesaj oarecare; tot

astfel, doctorul remarcase o risipire zadarnică a formelor în natură pentru realizarea celor cîtorva conţinuturi semnificative. Mecanismele ei i se păreau, de multe ori, redundante, ondulaţiile substanţei se dovedeau deseori sterile, nefolositoare, sensurile îi scăpau sau le găsea vagi şi derizorii; nu înţelegea, de exemplu, de ce există limbrici sau ploşniţe. Discursul naturii număra prea multe poticneli, întortocheri, divagaţii inutile, repetiţii şi puncte de suspensie, i se părea adesea bîlbîit şi cu greşeli de exprimare. Dar poate că dintr-o astfel de bîlbîială se ivise cîndva însăşi viaţa...

Viaţa, ce superbă farsă!

El nu iubea viaţa şi nu iubea nici oamenii, ci se temea de ei, iar uneori îi era doar milă: mîncau mult, miroseau urît şi făceau o puzderie de copii care zbierau fără motiv. Îl speria mai ales rîsul lor, cînd trăsăturile li se deformau, gura se căsca ameninţător, faţa se dilata şi se schimonosea, iar hohotul avea ceva agresiv, iraţional. Nici nu-i socotea înzestraţi propriu-zis cu spirit, ci vedea în ei nişte lighioane lacome, stăpînite de pofta de împreunare şi de dorinţa de a face rău. Oamenii erau adevăraţi numai în singurătate sau atunci cînd sufereau. De aceea, în faţa indivizilor izolaţi, singulari, era copleşit de timiditate, devenea credul şi vulnerabil. Pentru a nu produce o impresie dezagreabilă, din modestie sau dintr-un exces de amabilitate, se lăsa cu uşurinţă păcălit de orice precupeaţă cît de cît iscusită. Pe urmă, însă, îi părea rău, se simţea tras pe sfoară, se certa pentru prostia lui şi reîncepea meditaţiile pesimiste asupra naturii umane. S-ar părea că mizantropii au făcut mai mult bine omenirii decît filantropii tocmai din acest motiv - pentru ei, binele e o monedă de schimb, un alibi al dezgustului şi dezamăgirii.

De-a lungul atîtor mii de ani, în ciuda tuturor religiilor, cu profeţii, reformatorii şi sfinţii lor, omul rămăsese acelaşi animal vorace, sclav al instinctelor, viclean, dezordonat şi nestatornic. Dar poate că nu omul e vinovat de starea lui nenorocită!... Nefiind răspunzător de naşterea sa, individul uman nu poate fi făcut răspunzător de nimic. Din acest punct de vedere, are oricînd dreptul la recurs. A-i reproşa înclinaţiile naturale e acelaşi lucru cu a certa furtuna sau a biciui marea, ca personajul acela din antichitate, fiindcă ţi-a înecat corăbiile. De altminteri, singurul mod în care omul îşi înţelege libertatea se limitează la exprimarea naturii sale bestiale şi păcătoase; numim fericire satisfacerea instinctelor. Doctorul era

convins că maimuţa chealǎ şi becisnică din care se trage omul fusese alungată din rîndul celorlalte tocmai din cauza apucăturilor sale ticăloase, dincolo de faptul că lipsa de păr pe mari porţiuni ale corpului îi dădea un aspect oribil, iar atingerea pielii ei trebuie să le fi produs bietelor maimuţe normale acelaşi gen de repulsie pe care nouă ne-o provoacă atingerea unui melc sau a unei rîme; şi, în definitiv, dacă n-ar fi fost mai ticăloasă şi mai crudă decît ele, mai lacomă şi mai vorace, ci impunîndu-şi o conduită altruistă, generoasă, le-ar fi iubit şi respectat, aşa cum de altminteri s-ar fi cuvenit, ca pe fraţii săi, "ca pe aproapele său"... - ar mai fi ajuns vreodată om?

Fireşte că acest gen de judecăţi critice globale e primit, de obicei, cu rezervă. Ele ar fi perfecte dacă ar veni din afara speciei. Aşa, însă, pe lîngă deficitul de legitimitate pe care îl acuză, lasă loc bănuielii că ar disimula un interes imediat, dacă nu cumva sînt expresia directă a unor tendinţe şi pulsiuni megalomane sau infirmităţi de caracter. Pornind de la convingerea sinceră că nu poate fi contrazis cel ce vorbeşte despre sine - veritabilă axiomă logică -, se vor putea imagina o multitudine de obiecţii, în aşa fel încît, oricît de necruţătoare ar fi regula generală, ea să ofere totuşi cîteva privilegii, sub forma excepţiilor care, confirmînd-o, nu-şi fac decît datoria. În această privinţă nu e loc pentru prea mari iluzii. Nimănui nu-i displace mirosul propriilor subsuori, oricare ar fi părerea celorlalţi; nimeni nu e complet nemulţumit nici de aspectul său fizic, nici de felul cum gîndeşte şi, de cele mai multe ori, o părere excesiv de proastă despre alţii constituie doar reflexul unei păreri exagerat de bune despre propria persoană, iar reproşul cel mai îndreptăţit pe care îl putem adresa oricînd semenilor noştri este că nu sînt identici cu noi.

Dar dacă astfel de aserţiuni, a căror frumuseţe constă mai ales în faptul că nimeni nu se osteneşte să le contrazică (desigur, din motivul că le recunoaşte, în egală măsură, adevărate şi inofensive), au în general constituţia agreabilă a unor adevăruri indiferente, asimilabile fără mustrări de conştiinţă, trebuie spus că, în cazul doctorului, ele se dovedeau principial eronate - şi anume, nişte erori deosebit de active, pînă la virulenţă şi obsesie. Căci, departe de a se considera mai presus de toate acele jalnice fiinţe scoborîtoare din maimuţa belită şi fără coadă, sau de a nutri ambiţia să le domine sau

să le pedepsească, în scopul de a le transforma într-o specie superioară, se recunoştea ca unul de-al lor, şi anume, unul din exemplarele cele mai puţin arătoase şi cu un caracter cît se poate de suspect. Meseria de medic prosector îl obliga să lucreze mai mult cu cadavre decît cu oameni vii - atunci cînd voia să-l tachineze, comisarul îi amintea că e doctor de morţi - şi din această împrejurare dobîndise, pe lîngă un acut simţ al perisabilităţii substanţei umane, în toate ipostazele ei, şi o permanentă suspiciune faţă de sine, căci nimic nu autoriza prezumţia vreunei diferenţe structurale între organismul său şi cel pe care tocmai îi diseca: aceleaşi raporturi între aceleaşi elemente dispuse în aceleaşi configuraţii...

Cînd intra gol în baie şi vedea în oglindă cît de mult seamănă cu cadavrele cărora, cu numai cîteva ore mai devreme, le făcuse autopsie, se simţea vinovat pentru toate plăcerile pretinse vreodată propriului trup, oricît vor fi fost ele de neînsemnate, iar eventualitatea existenţei reale a unei sau unor persoane identice cu el, situate fie în imediata apropiere, fie oricît de departe şi oriunde în cosmos, în loc să-i mîngîie vanitatea, mai degrabă îl îngrozea. De altfel oglinda aceea avea foiţa de argint neuniformă şi îi schimonosea în toate felurile chipul, ba lungindu-i nasul, ba umflîndu-i un obraz sau subţiindu-i picioarele, făcînd-ul ba ridicol, ba şleampăt, ba fioros, în funcţie de poziţia şi unghiul din care se privea; pierdea adesea minute întregi pentru a obţine o imagine cît mai mulţumitoare, chiar dacă nu neapărat cea reală, a celui care ar fi trebuit să fie...

Probabil că într-o zi va deveni posibil ca, pornind de la un mic fragment prelevat din organismul omului, sau al oricărei alte vietăţi, acesta să poată fi reprodus şi multiplicat în serie, prin operaţii specifice de laborator, aşa cum citise recent într-o publicaţie medicală, obţinîndu-se sute şi mii de indivizi cu caractere identice; cineva ar putea lua atunci cîteva celule din corpul doctorului şi, plasîndu-le într-un mediu favorabil dezvoltării, asigurîndu-le oxigenul, enzimele şi principiile nutritive necesare, ar obţine embrionii din care s-ar dezvolta apoi, trecînd prin stadiile corespunzătoare de morulă, blastulă şi gastrulă, o sumedenie de foetuşi vineţi, scovîrgiţi care, expulzaţi din lichidul amniotic şi lăsaţi să crească singuri, ar repeta toate erorile vieţii lui, pînă cînd, ajunşi

la vîrsta de patruzeci şi doi de ani, ar deveni cu toţii nişte indivizi la fel de pesimişti şi încrîncenaţi, asupriţi de aceleaşi poveri lăuntrice, al căror aer veşnic posac i-ar amuza pe cei din preajmă - fiindcă un motiv în plus de amărăciune îl constituia tocmai faptul că figura lui de claun trist, niţel asimetrică, părea să-i amuze pe ceilalţi chiar şi atunci cînd era vorba de lucruri cît se poate de serioase, sau mai ales atunci. În imaginea despre sine a doctorului, totul era sumbru şi tragic, şi de fapt teama că fiinţa lui ar putea fi reprodusă de vreun savant al viitorului nu se datora nicidecum neajunsurilor ce ar fi decurs pentru sine dintr-o asemenea eventualitate, ci nenorocirilor aduse celorlalţi; căci, fără îndoială, dacă acele ipochimene identice lui s-ar răspîndi pe suprafaţa pămîntului, ar duce peste tot semnul crimei şi groazei. Doctorul era convins că numai străşnicia cu care îşi păzea instinctele agresive îl scutise de a deveni un criminal dintre cei mai odioşi. Oare faptul că îşi alesese această meserie nu spunea destul? Domnişoara Orzan însăşi afirmase cîndva că are o fizionomie de ucigaş, şi pentru a-şi confirma acest adevăr, doctorul se privi ore şi zile întregi în oglindă, tresărind de fiecare dată cînd identifica vreuna din acele trăsături simptomatice ale criminalităţii asupra cărora mai toţi fizionomiştii, de la Charles Le Brun pînă la Gall şi Lavater, părea că se puseseră de acord. Craniul mare, cu oasele parietale foarte dezvoltate, dar în schimb avînd organul bunătăţii redus, ceea ce se putea constata după cavitatea osului frontal, corespundea întrutotul diagnosticului de circumspecţie şi cruzime. Bărbia pătrată, pometii şi maxilarele în unghiuri dure, gura lată dar strînsă, cu buzele subţiri, urechile mici şi linia sprîncenelor curbată în jos conturau, împreună cu arcadele proeminente, responsabile în particular de afundarea ochilor, un caracter hipersensibil interiorizat, de o susceptibilitate morbidă, predispus la idei fixe care, datorită expansiunii etajului instinctiv, se puteau lesne realiza în acte. Părul moale, care în limbajul fiziognomonic înseamnă timiditate, nu constituia în nici un fel vreo circumstanţă atenuantă, ci dimpotrivă, adăuga unui dosar şi aşa destul de încărcat elementul de laşitate. Numai uşoara asimetrie a obrajilor părea să îndulcească întrucîtva fermitatea tuturor acestor sentinţe, însă trebuie spus că modul de a relativiza al acestei trăsături era mai degrabă neconvenabil, căci, datorită decalajului dintre obraji, chipul doctorului căpăta uneori un aer ghiduş, complet neserios şi

care nu exprima în nici un caz adevărata lui stare de spirit. Altfel spus, uzînd de un ultim şiretlic, perfidia alcătuirii sale duplicitare îi desenase pe chip o falsă inocenţă de copil îmbufnat. Să mai adăugăm că o caracteristică a figurii doctorului, micul ei secret, după cum observase cîndva comisarul, era că, de îndată ce nu-l mai priveai, aveai impresia că trebuie să poarte barbă, şi apoi privindu-l, te mirai că nu poartă, îţi venea să spui: ia te uită ce repede s-a bărbierit!

E sigur însă că între părerea comisarului despre doctor şi părerea doctorului însuşi despre sine exista o mare diferenţă. Căci comisarul nici nu bănuia cu cîtă ardoare se masturbase doctorul în adolescenţă, aşa cum, la vremea aceea, colega de bancă a doctorului (de fapt, a viitorului doctor) habar nu avea la ce cazne îi supunea trupul imaginaţia bunului şi blîndului ei coleg. Existau, chiar la intrarea în laboratorul de biologie al liceului, în dreapta uşii, două animale împăiate, un lup şi o căprioară, potrivite într-o asemenea poziţie (didactică) încît să sugereze privitorului atacarea căprioarei de către lup. Acesta, urcat cu picioarele de dinainte pe spinarea victimei, îşi infigea colţii în gîtul fragil, răsucit într-o poziţie de dureroasă voluptate, astfel încît scena evoca, în încremenirea ei, mai curînd copulaţia decît agresiunea. De nenumărate ori, elevul Marcu se oprise pentru a contempla cele două animale şi apoi, de nenumărate ori reconstituise în imaginaţie scena agresiunii, numai că în locul lupului era el, iar în locul căprioarei era Tincuţa, colega sa de bancă... Şi dacă e adevărat că inconştientul, prin posibilităţile sale metapsihice, ne conduce către propriul destin, aşa cum susţine Myres, ar trebui să existe o legătură determinantă între cele două animale împăiate şi faptul că elevul Marcu îndrăgise biologia şi ajunsese în cele din urmă medic (medic de morţi, cum îl necăjea comisarul, adică tot un fel de animale împăiate), după cum pisica pe care o ţinea în casă trebuie să fi fost o rudă îndepărtată a celei pe care, în copilărie, o spînzurase pe scara beciului şi-i scosese ochii. La fiecare două săptămîni, cînd tensiunea arterială îi creştea prea tare, doctorul îşi extrăgea din venă cîteva seringi de sînge şi i-l oferea, într-o farfurioară, drept hrană, bizuindu-se pe acest remediu împotriva melancoliei, recomandat între alţii de Ettmuler, în a sa "Chirurgia transfusoria", potrivit căruia motivul formal şi cauzele melancoliei se află în aburii care urcă sîngele la creier şi care au

degenerat în abur acid şi coroziv, *"cauza ei apropiată este cruditatea acidă a stomacului; chilul fiind acid, calitatea sîngelui devine proastă: el nu mai furnizează spirite; limfa este acidă, bila fără putere; genul nervos resimte iritaţia, iar drojdia digestivă, viciată, este mai puţin volatilă şi prea acidă",* susţine acest savant.

Era, de fapt, un motan. Îi pria sîngele doctorului, căci din anemic şi sfrijit, cum arăta cînd apăruse prima oară în casa lui, devenise în scurt timp dolofan, fercheş şi nici nu mai tuşea. Manifesta chiar un soi de aroganţă, refuzînd să se mai atingă de cojile de pîine sau de bucăţile de cartof fiert. După ce lingea pînă la ultima picătură sîngele din farfurie, se retrăgea solemn în colţul ce-i fusese rezervat lîngă şemineu şi îl urmărea de acolo pe binefăcătorul său, cu nişte priviri echivoce; pesemne că, pentru el, doctorul nu era decît un imens rezervor de sînge cald, gustos şi hrănitor. Ochii i se închideau leneş, atenţi mai degrabă la cele ce se întîmplau înăuntru, unde procesul asimilării isca o senzaţie dulce şi ciudată, ceva ca o substanţă tulbure şi vie care creştea organic în el şi emana o confuzie călduţă de stări, decît la discursul doctorului, neinteligibil chiar şi pentru o minte omenească; fiindcă doctorul, vorbind de unul singur, chiar dacă din necesităţi retorice se adresa uneori şi motanului, rostea la anumite intervale numai frînturi de gînd, ca şi cum astfel i-ar fi ajutat gîndului să se ţină pe propriile picioare sau l-ar fi mînat înainte cu cele cîteva cuvinte rostite, apoi îl lăsa să se descurce singur, şi gîndul îşi continua drumul în tăcere, apoi iar spunea alte cîteva cuvinte unui alt gînd... În timp ce mii de suflete minuscule palpitînd în leucocitele, hematiile şi celelalte celule transferate din organismul său migrau prin canalicule, interstiţii, capilare şi alte căi doar de ele ştiute, răspîndind în trupul motanului voluptatea tristeţii de a fi, secretînd germeni de melancolie, contaminîndu-l cu setea maladivă de nefericire... Mieunatul lui stins, somnolent trebuie să fi fost produs de acei atomi de resemnare şi îndoială, extraşi cu seringa de doctor, care îi atinseseră în sfîrşit coardele vocale şi i le gîdilau cu radiaţiile, vibraţiile şi irizările lor. Nimeni nu ştie cum gîndeşte, ce simte şi ce visează un motan, dar nu-i exclus ca gîndurile să-i fi fost atunci tulburate de aceleaşi fantome care, ceva mai devreme, bîntuiseră şi prin cugetul doctorului, sau ca într-un cotlon al minţii să i se fi ivit grăuntele aceluiaşi vis pe care şi doctorul îl visase cu o noapte în

urmă; fiindcă în clipele acelea o parte din ființa doctorului pulsa în trupul motanului, cîteva părticele din sufletul lui, părăsindu-și mediul originar, deveniseră suflet de motan, fără a înceta cu totul să simtă omenește. Dacă se întîmpla ceva neobișnuit, de exemplu se ciocneau două obiecte, sau doctorul rîdea singur dintr-un motiv oarecare, sau cînta, motanul își făcea deodată apariția, afișînd o mutră severă care arăta clar că nu-i place deloc ce se întîmplă. Doar dimineața, cînd doctorul își făcea gimnastica de înviorare, motanul, uimit de mișcările lui fără scop, devenea vioi, avea și el chef de joacă.

Uneori, din curiozitate, pentru a-și completa observațiile, sau fiindcă nu rezista privirii pofticioase și insistente a motanului, doctorul își extrăgea chiar mai mult sînge decît ar fi trebuit pentru neutralizarea serozității acide, corozive, reci și uscate a umorii melancolice acumulate în creier. Îi plăcea să-l vadă sătul, satisfăcut, încerca să comunice cu stările lui interioare și se bucura atunci cînd anumite previziuni în legătură cu reacțiile sau comportarea motanului i se confirmau. Erau dovezi ale telepatiei dintre sufletul său și al celulelor dăruite, prefigurau posibilitatea transmigrării controlate și-i întăreau convingerea că ar putea realiza un sînge artificial purificat de tot ce face viața plictisitoare și oamenii respingători; un sînge din care să fie eliminate toate enzimele îndărătniciei, embrionii de răutate și violență, ultima celulă producătoare de teamă și ultimul atom în care stă pitită lenea sau prostia, vehicul al unui suflet liber, fericit și bun, în stare să poposească în orice ființă dorește și poate chiar și în lucruri - căci doctorul observase mai demult că orice obiect, oricît de umil, tînjește să aibă un pic de suflet...

Dar, în ciuda legăturii de sînge, care ar fi trebuit să-i unească, relațiile doctorului cu motanul erau mai curînd reci, indiferente: căci doctorul nu iubea nici pisicile. Nu-i vorbea zile întregi și nici măcar nu încercase să-i dea un nume. Fandoselile și permanenta lui înclinație spre alintare îl sîcîiau pe doctor și i-l făcură în cele din urmă antipatic. Iar dacă în anumite zile se ocupa ore întregi de el, alteori treceau săptămîni fără să-l bage în seamă. Dacă ar fi fost sigur că e un animal oarecare, supus condiției sale naturale și deci inocente, l-ar fi tratat poate cu mai multă îngăduință. Dar, paradoxal, tocmai din cauza legăturii lor, în bună măsură

incestuoase, devenise bănuitor şi descoperea în toate dovezile de recunoştinţă şi afecţiune ale motanului o anumită perfidie, un gînd ascuns. Fireşte că un motan normal nu ar putea avea gînduri de nici un fel, şi cu atît mai puţin ascunse, dar doctorul îl suspecta tocmai fiindcă îl considera capabil, graţie sîngelui prin care îi comunica o parte din gîndurile sale, de un anumit grad de conştiinţă; or, conştiinţa e împotriva naturii şi exclude candoarea - pe bună dreptate s-a spus că, dacă lupii ar avea conştiinţă, s-ar mînca între ei. Prin urmare, motanul era, într-o proporţie incertă, un pervers, tocmai fiindcă nu era în întregime motan: era impur !

Nu acelaşi lucru se poate spune şi despre obiecte. Curate şi cuminţi, modeste şi docile, ele se întemeiază pe o substanţă incoruptibilă, constantă, epurată de orice ispite luxurioase, şi poate că din acest motiv le îndrăgise doctorul. În nemişcarea şi glacialitatea lor întrezărea marca dignităţii şi nobleţei, o senină, indulgentă detaşare, refuzul oricărui compromis cu trivialitatea. Poziţia obiectului în spaţiu îi conferă distincţie şi coerenţă, iar relativitatea mişcării nu-l degradează cîtuşi de puţin, ci dimpotrivă, îl poate acredita oricînd ca reper; din acest punct de vedere, un pai de chibrit este egalul unui bloc cu zece etaje, legile mecanicii nu fac nici un fel de discriminare. Pe doctor îl satisfăcea democraţia ideală a obiectelor, a cărei perfecţiune se exprima în rigoarea formei şi precizia coordonatelor, sustrase oricărui capriciu şi oricărei inconsecvenţe. E drept că în casa lui nu se găseau prea multe obiecte, dar atîtea cîte erau, se bucurau de un statut privilegiat, iar dacă motanului îi adresa rareori cîte un cuvînt, obiectelor le vorbea mai tot timpul, cu acea afabilitate severă specifică vechilor prietenii. Convins că ele îl înţelegeau, că se poate baza pe ele, pe discreţia şi încrederea lor. Simţea nevoia să le vorbească şi apoi să le asculte, încerca să descifreze răspunsul lor în liniştea plină de sens al cărei influx, depăşind simţurile externe, reverbera în straturile adînci ale fiinţei. Lucruri dintre cele mai banale, o simplă lingură, mînerul uşii, sau borcanul de marmeladă, sfidau haosul cosmic prin formele lor atît de precis conturate, ritmul acestora comunicînd cu cele mai subtile stări şi predispoziţii ale materiei. Atunci cînd obiectele proprii nu-i mai ajungeau, le căuta în altă parte. Colinda ore întregi cartierele sărace ale oraşului, unde se credea necunoscut, şi, în lumina ambiguă a înserării, intra pe cîte o străduţă lăturalnică

nepavată, plină de hîrtoape şi băltoace, numai pentru a privi, peste un gard de nuiele gata să se prăvale, în bătătura vreunui nevoiaş, unde o căruţă pe jumătate răsturnată şi fără roţi zăcea cu proţapul azvîrlit spre cer, lîngă o stivă de araci; un cîine dormita în umbra a două butoaie vechi, cu doagele înnegrite; pe o sfoară se aflau întinse la uscat cîteva cîrpe zdrenţuite de atîta purtat; mai încolo, amestecate cu praf şi noroi, se zăreau resturi dintr-o păpuşă de mucava...

Rămînea minute în şir în dosul cîte unui stîlp de felinar, de unde privea pe furiş la vreo casă joasă, deşelată, cu tabla acoperişului ruginită sau cu olanele năpădite de licheni, şi ale cărei geamuri mici aproape că nu se zăreau dindărătul vrejurilor de fasole ridicate pînă la streşini.

O adiere slabă, de amurg, aducea dintr-acolo miros de lut, de fum şi ceapă prăjită. El se credea neobservat, dar cei dinăuntru îşi spuneau în şoaptă: iar a venit doctorul să se uite la noi, mîncaţi frumos, fiţi cuminţi, nu vă tot certaţi atîta...

Nu la ei se uita, ci la obiectele dimprejurul lor. Nu-l interesau oamenii deoarece îi cunoştea prea bine, pînă în străfundul măruntaielor, în schimb obiectele născocite şi meşterite de ei exercitau asupră-i o fascinaţie aproape morbidă. Le privea cu nesaţ, încerca să se pătrundă de duhul lor şi să le descifreze misterul formei, cauza ei ultimă, punctul acela îndepărtat de unde iradiază liniile de contur, izvor nesecat de proporţii şi simetrii. Cine însă ar putea spune că-l ştie şi-l poate arăta cu degetul? La fel cum despre culoare nu putem spune hotărît dacă este o însuşire a obiectului, a luminii, a ochiului, a spiritului sau a ceva ascuns dincolo de toate acestea, nu vom fi nicicînd în măsură să răspundem dacă forma desăvîrşită a unui pantof e determinată de forma piciorului, de privirea noastră sau de capriciul unui cizmar beţiv şi care-şi bate zilnic nevasta. Mai ales această din urmă posibilitate îl înspăimînta pe doctor, căci între consecinţele ei se vedea nevoit să admită şi eventualitatea ca obiectele pe care le îndrăgise atît de mult să-şi revendice forma, modelul primar, din mintea zăbăucă a cine ştie cărei puşlamale, şi nu era exclus ca vreunul din nenorociţii aceia murdari, dezordonaţi, duhnind a ţuică şi salam stricat, pe care îi întîlnea uneori seara, întinşi pe tarabele din piaţă, să-i spună într-o bună zi pe un ton obraznic: uite, eu m-am gîndit şi am făcut călimara

aceea în formă de bărcuţă, care îţi place atît de mult. Am visat-o şi după aia am făcut-o.

E greu de spus cîte din zvonurile care circulau pe seama doctorului erau adevărate şi cîte nu, fiindcă oamenilor le place să mai vorbească şi aiurea. Cu siguranţă că nu şterpelea rinichi din cadavre, pentru a-şi hrăni cu ei motanul, aşa cum presupuneau unii, şi nici nu făcea injecţii cu urină de căţel bolnavilor de sifilis, deşi în oraş se ştia că vindecase pe cîţiva în acest mod. Dar atunci cînd avocatul îşi pierduse frumoasa tabacheră de argint şi făcu un veritabil spectacol din chestia asta - se pricepea de minune - întrebîndu-se cine naiba i-o fi luat-o, în gura mare, cine naiba, pe unde o fi rătăcit-o, doar nu e un ac să o piardă aşa nitam-nisam, mărturisindu-le, ca să-i impresioneze şi mai mult, că era o amintire de la bunicu-său şi jurîndu-se că nu pierduse pînă atunci niciodată nimic - nici măcar un proces! - se gîndiră în primul rînd la doctor, pentru că îl văzuseră în mai multe rînduri jucîndu-se cu ea, cînd avocatul o lăsa pe masă, admirîndu-i forma şi montura, arabescurile încrustrate în capac, socotind că nu era exclus ca, măcar din neatenţie, s-o fi strecurat în buzunar. Fără să-şi mărturisească această bănuială, rămaseră convinşi de temeinicia ei chiar şi după ce, cîteva zile mai tîrziu, avocatul îi anunţă că-şi găsise tabachera la una din amantele sale; răsuflară oarecum uşuraţi, dar nu pe deplin convinşi, poate din acelaşi motiv pentru care sîntem înclinaţi să admitem că pînă şi cuvintele care nu înseamnă nimic spun totuşi ceva...

Incidentul îl mîhni pe doctor şi, o vreme, evită să mai treacă pe la *Concordia,* sub pretextul că are mult de lucru acasă. Cînd reveni, asta se întîmplă în aceeaşi zi în care şi domnişoara Orzan îşi făcu la rîndul său apariţia, după o îndelungată şi aparent inexplicabilă absenţă, profită de împrejurarea că prezenţa ei îl punea oarecum în umbră, mai bine zis la adăpost de orice insistenţe sîcîitoare, şi, trăgîndu-se într-o margine a separeului, se concentră exclusiv asupra ceştii sale de cafea, urmărind cu înverşunare sedimentarea firelor de zaţ, de parcă ar fi vrut să le ghicească (sau să le poruncească) aranjamentul înainte de a o fi terminat de băut. În acest timp, avocatul, comisarul şi chiar şi grefierul se întreceau în a-i pune domnişoarei Orzan tot felul de întrebări banale, izvorîte

mai mult din curtoazie decît din curiozitate. Dar discuţia era destul de însufleţită, chiar dacă şi destul de frivolă, pentru ca totul să pară autentic şi pentru a nu lăsa loc bănuielii că ar fi existat, faţă de ea sau faţă de doctor, vreun motiv de îndoială sau teama vreunui reproş. Din fotoliul său, judecătorul de instrucţie urmărea întreg acest joc cu un surîs distrat şi deci clement, căci totul avea un caracter demonstrativ şi niţel caraghios.

După ce le relată curtezanilor săi improvizaţi cum petrecuse concediul - pînă la urmă găsise acest motiv pentru lipsa prelungită de la întîlnirile lor - şi după ce ei, prefăcîndu-se că o cred, obţinură toate amănuntele pe care le doriseră, domnişoara Orzan îi părăsi şi veni direct la doctor. Îi luă de dinainte ceaşca de cafea, din care tocmai terminase de băut cafeaua, şi sprijinindu-se un pic de umărul lui, într-un fel care parodia comportamentul damelor de consumaţie, începu să o rotească încet, privindu-i neatentă interiorul, neaşteptîndu-se să găsească ceva demn de a fi prezis. Dar deodată se încruntă şi chipul îi deveni preocupat. Se trase mai aproape de fereastră, ca şi cum insuficienţa luminii se făcea vinovată pentru ce văzuse.

- Doctore pe cine ai omorît? întrebă pe un ton atît de serios şi hotărît, încît numai avocatul găsi de cuviinţă să chicotească inoportun.

- Am omorît motanul, recunoscu doctorul, fără vreo urmă de regret în voce. Ca de obicei, enunţul său era precis şi definitiv; o constatare pur empirică, dacă se poate spune aşa, cu totul detaşată de semnificaţia gravă a conţinutului său, ca să nu mai vorbim de lipsa oricărui scrupul moral.

Primul care dădu frîu liber curiozităţii, bucurîndu-se că va avea ce povesti seara, cînd va ajunge acasă, fu comisarul.

- Cum l-ai omorît? se grăbi să întrebe, uitînd că doctorul nu le vorbise niciodată despre motanul său şi, prin urmare, n-ar fi avut de unde să ştie de existenţa acestuia. Ar fi trebuit mai întîi să se mire şi să întrebe altceva, aşa cum încercă, prea tîrziu, grefierul:

- Ai avut un motan?

Doctorul aflase însă despre zvonurile care circulau în oraş pe seama lui, încît întrebarea grefierului căzu încă mai nepotrivit decît a comisarului, divulgîndu-i ipocrizia. La rîndul său, avocatul îşi puse

ostentativ tabachera pe masă, luă o ţigară şi începu să o rotească între degete.

- Am avut un motan şi l-am omorît, spuse doctorul. A murit chiar în dimineaţa asta.

Era aici o contradicţie ce ar fi trebuit explicată un pic, căci nu rezulta destul de clar dacă motanul murise de moarte bună sau fusese omorît. Dar în clipa cînd se aşteptau cu toţii să înceapă să povestească cum se întîmplase, doctorul se ridică brusc, luă tabachera din faţa avocatului, o băgă în buzunar şi ieşi fără să spună o vorbă.

- Ce faci, domnule, pleci? întrebă fără rost în urma lui comisarul.

Avocatul, afişînd un zîmbet melancolic, îşi aprinse ţigara şi spuse cu un fel de cochetărie generoasă:

- Ei, lasă-l, e a lui, noi toţi i-am dăruit-o...

Bineînţeles că zvonurile care începură să circule încă de a doua zi pe seama acestui mic incident erau departe de adevăr. Se spunea, de exemplu, că motanul l-ar fi atacat pe doctor, deoarece în ultima vreme nu-i mai dăduse porţia de sînge, sau că l-ar fi muşcat în timp ce dormea şi că, trezindu-se, doctorul îl surprinsese sugîndu-i sînge din pulpa piciorului.

În realitate, fusese un experiment. Se trezise cu o puternică durere de cap şi, ca să şi-o mai potolească, se gîndi că i-ar face bine să-şi scoată un pic de sînge. Avusese, spre dimineaţă, visul de care se temea atît de mult şi care îi revenea, ca o febră ciclică, la intervale aproape matematice; dacă în noaptea în care ştia că va veni nu dormea, visul venea negreşit a doua zi, în cursul celor cîtorva minute cît aţipea în laborator, sau cel tîrziu în noaptea următoare. De fapt, îl presimţea, aşa cum epilepticul îşi presimte criza, fără însă a reuşi să o evite; un amestec de plăcere şi aversiune, senzaţia de pericol iminent, ruşine şi căinţă, fulguraţii ale unei ceremonii sacrificiale precedau cu cîteva ore momentul teribil în care fata aceea albă şi rece ca marmura, îmbrăcată în mireasă, se apropia cu braţele întinse, îl săruta brutal pe gură şi îşi lipea cu îndrăzneală pîntecul de el. Ştia că e *Shekhina,* sora lui, şi că fac un lucru nepermis, dar îi lipsea voinţa de a se opune. Chiar dacă, atunci cînd se trezea, îşi dădea seama de absurditatea visului - fiindcă nu avea şi nu avusese niciodată o soră - ruşinea, remuşcările şi senzaţia că

săvîrşise un sacrilegiu persistau, ca şi cum totul s-ar fi petrecut aievea, cu sora lui adevărată, mai ales că de obicei ejacula prin somn şi pata de umezeală a pijamalei îi confirma, o dată în plus, nelegiuirea la care fusese părtaş. Era o revanşă perfidă, revolta clandestină pusă la cale de forţele oculte, iraţionale ale organismului împotriva raţiunii misogine din el. Căci una din convingerile fundamentale ale doctorului era că pentru întreaga mizerie şi decădere umană trebuie făcută responsabilă femeia; cine altcineva ar putea fi vinovat de perpetuarea de la o generaţie la alta a murdăriei şi nepăsării, a apucăturilor sălbatice şi a întunericului minţii? Ori de cîte ori era nevoit să constate, a cîta oară, prostia, răutatea şi indolenţa semenilor săi, doctorul nu ezita să le incrimineze în primul rînd pe cele care le dăduseră naştere; la limită, orice criminal şi orice violator sau altă asemenea bestie umanoidă a fost născut "din dragoste" de o altă bestie care l-a hrănit la piept, l-a alintat, s-a mîndrit cu el, l-a învăţat primele cuvinte şi, mai ales: a pretins să i se spună mamă! Ceea ce la odraslele lor e manifest (egoismul, prostia, violenţa, lenea), la femei e ascuns, "enigmatic", are un aer mai degrabă seducător şi, cel puţin pînă la o anumită vîrstă, poartă nume graţios-ipocrite, cărora dorinţa sexuală a bărbatului le atribuie valori sublime: candoare, naivitate, zăpăceală, inocenţă, romantism. Dăunătorul obicei al fumatului, de pildă, se transmite prin secole deoarece copiii îl iau de la părinţi; care, deşi ştiu din propria experienţă cît e de dăunător, nu se pot abţine să fumeze, iar mintea simplă a copilului judecă pe bună dreptate: dacă părinţii spun despre un lucru că e rău, de ce îl fac totuşi? Înseamnă că de fapt acel lucru nu e rău, ci doar interzis. Cînd vor ajunge să înţeleagă, va fi deja prea tîrziu: între timp s-au obişnuit cu drogul şi nu se mai pot despărţi de el. Dar, în definitiv, ce anume vor înţelege ei atunci? Că nu au făcut decît să repete întocmai eroarea părinţilor, care la rîndul lor nu crezuseră ce le spuseseră părinţii lor - şi aşa mai departe! Ceva asemănător se întîmplă cu toate celelalte vicii şi mizerii ale rasei umane, pe care femeile, ca nişte zeloşi mesageri, le preiau de la o generaţie şi le transmit generaţiei următoare, aproape mîndre de isprava lor... Din cînd în cînd, un reprezentant al acestor mesageri diabolici îl vizita pe doctor în somn, cotrobăia în sertarul cu otrăvuri al memoriei şi scotea de acolo, spre a le răzbuna pe toate suratele sale, tocmai

lucrul de care doctorul se temea cel mai mult: o făptură plină candoare, naivitate, zăpăceală, inocenţă şi romantism.

Atunci cînd va descrie comisarului operaţia (din întîmplare, grefierul era şi el pe-acolo), va face mai întîi o serie de aprecieri negative asupra caracterului îndărătnic şi nerecunoscător al motanului, a cărui comportare nedemnă sfîrşise prin a-l enerva. Tocmai în timp ce-şi extrăgea sînge din braţ, îi venise ideea de a nu i-l mai da să-l lingă, ci de a-l injecta direct în venele motanului. Plănuia să înceapă cu o doză mică, pe care să o mărească apoi de la o zi la alta pînă cînd ar fi obţinut înlocuirea totală a sîngelui motanului cu sîngele său. Ca şi cum ar fi presimţit ce-l aşteaptă, motanul se ascunse sub canapea şi nu se dădu scos de acolo decît după ce doctorul îl îmboldi de mai multe ori cu coada măturii. Miorlăiala lui fricoasă şi tertipurile prin care încerca să se eschiveze de la îndeplinirea unei fireşti îndatoriri faţă de progresul cunoaşterii continuară pînă cînd doctorul reuşi să-i facă injecţia cu narcotic. Astfel turmentat, bietul animal păru convins de inutilitatea oricărei împotriviri şi se abandonă resemnat voinţei oarbe a destinului. La mai puţin de jumătate de oră după ce doctorul îi administrase prima doză de sînge, începu să icnească şi să sughiţe, iar curînd după aceea vomită o pastă albicioasă cu dungi verzui. În scurt timp intră în comă. Căzu pe o parte, încercă să se ridice, dar picioarele îi tremurau moi şi neputincioase, încît abia mai făcu cîţiva paşi, împleticindu-se ca un om beat, şi se răsturnă pe partea cealaltă, cu o căutătură uimită în priviri, neînţelegînd ce i se întîmpla. Transpirase şi blana umedă i se răsucise într-un fel de cîrlionţi uleioşi lipiţi de piele, ceea ce îl făcea mai mic şi deşirat. Respira inegal, cu pauze lungi, în care părea că ascultă porunca vreunei voci interioare, urmate de reprize de gîfîială precipitată, cînd burtica i se ridica şi cobora cu repeziciune, ca şi cum înlăuntrul ei ar fi jucat o minge de ping-pong, iar la un moment dat scăpă şi un pîrţ...

Doctorul asista pasiv la acest spectacol, absorbit de un vîrtej de gînduri confuze şi imagini nediferenţiate, orientate mai curînd spre chestiunile generale ale existenţei. Vorbindu-i comisarului (şi grefierului, într-o oarecare măsură), în ziua cînd îi invitase pe amîndoi la el acasă, fără să le fi spus de la început cu ce scop, mai adăugă că probabil în momentele acelea renunţase la proiectul

sîngelui artificial. Dacă motanul murise - şi într-adevăr, în cele din urmă, după un moment de concentrare, necesară înaintea oricărui lucru important pe care urmează să-l facă cineva, avu un fel de orgasm, se întinse din toate încheieturile şi rămase pentru totdeauna aşa - aceasta se datora unei incompatibilităţi flagrante între sufletele ce coexistaseră o vreme în organismul lui.

Ascultîndu-l, comisarul dădea afirmativ din cap, cu sîrguinţa unuia care se preface că înţelege ce-i spui, cînd de fapt nu înţelege mai nimic, şi atunci doctorul se întoarse încruntat spre grefier şi-l întrebă ultimativ:

- Dumneata crezi propriu-zis în Povestea Marelui Brigand?

Se vede că întrebarea îl găsi pe grefier complet nepregătit. Răspunsul cel mai la îndemînă ar fi fost că nu se gîndise încă la asta; dar numai zîmbea prosteşte şi ridică din umeri, într-un mod pe care el îl socotea ironic şi interesant. Ce înseamnă "a crede propriu-zis"? Fiindcă, mai ales, nu ştia ce răspuns ar fi dorit doctorul să audă. Dezamăgit, doctorul se întoarse din nou spre comisar, care între timp îşi mai turnase un păhărel de lichior.

Zise într-un tîrziu:

- A venit îngerul la mine... Mai precis, eu am fost la el, dar important e că l-am întîlnit.

- Îngerul? întrebă comisarul şi luă grăbit paharul în mînă. Probabil că în acest mod dorea să-şi exprime surprinderea; dacă nu cumva încerca să se ascundă îndărătul unui gest.

- Aşa cred, deşi el nu mi-a spus că ar fi înger. Mi-a spus însă altceva: dacă într-adevăr cred în Povestea Marelui Brigand, să părăsesc cît mai repede acest oraş de venetici.

- Cred că e minunat să vezi un înger! comentă comisarul, după ce dăduse pe gît paharul de lichior.

Era o nedelicateţe din partea lui să vorbească aşa, la întîmplare. Şi totuşi, doctorul nu se supără, aproape că nici nu observase neîncrederea lor.

- De aceea v-am chemat, fiindcă de mai multe zile mă gîndesc la asta. Voi pleca... la un sanatoriu în munţi. Voi îngriji oamenii bolnavi de acolo. Apoi adresîndu-se din nou grefierului: Casa ţi-o las ţie, ca să nu mai trebuiască să stai cu socru-tău.

- Dar de ce, stă foarte bine şi la mine! se opuse comisarul.

- Eu am hotărît astfel, încheie doctorul şi în aceeaşi clipă se ridică în picioare, semn că nu mai avea timp să se ocupe de musafiri.

Abia cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd comisarul primi o scrisoare de la doctor, grefierul văzu ştampila poştei şi îşi dădu seama că fusese expediată de la spitalul de leproşi, dar nu vorbi nimănui despre asta, nici măcar judelui de instrucţie.

## Cortul roşu al inginerului francez

Pînă la sfîrşitul lui aprilie, domnişoara Orzan nu a mai trecut pe la *Concordia* şi nici nu dădu vreun alt semn de viaţă. Nici avocatul şi nici comisarul nu semnalară în vreun fel că i-ar fi resimţit lipsa, deşi înainte de venirea noului jude, prezenţa, mai bine zis apariţiile ei - fiindcă venea de fiecare dată doar pentru cîteva minute, chiar dacă deseori, dintr-un motiv sau altul, rămînea cu ei ore întregi - deveniseră într-atît de fireşti încît îşi făcuseră o superstiţie şi se neliniştea chiar şi atunci cînd întîrzia puţin peste ora la care obişnuia să-şi facă intrarea.

Judecătorul de instrucţie prezentase scuze formale comisarului îndată după acel nefericit incident care *probabil* o determinase să nu le mai frecventeze separeul, iar comisarul, foarte generos, flutură nepăsător din mîini - nu e cazul să vă cereţi scuze, voiau mîinile lui să spună, nici noi nu o credem, domnule judecător, e doar aşa, o joacă, un divertisment, un mod de a mai omorî timpul...

Dar reuniunile lor deveniră treptat apăsătoare, lipsite oarecum de obiect şi, de fapt, lipsite de coeficient afectiv.

Altădată, ritualul cafelei dura şi cîte două ore. Veneau pe rînd somnoroşi, înfriguraţi, se înghesuiau în cîte un fotoliu şi poate chiar aţipeau un timp, pînă cînd patronul trimitea un băiat cu lemne şi cărbuni. Începeau o discuţie banală şi plăcută, în timp ce doctorul aranja piesele de şah. Nu se ştia prea bine cine cu cine joacă, deoarece se emiteau fără grabă opinii cît se poate de bine argumentate, atît de o parte cît şi de cealaltă, încît mutările, dacă nu

rezumau un vag consens, sau în cel mai rău caz un cît se poate de civilizat compromis, se adresau imperativ hazardului, fie solicitîndu-l ca arbitru, fie provocîndu-l la asumarea unor opţiuni decisive; între timp, vreunul observa că altul avea pantofi noi - he, he, he ia te uită ce pantofi frumoşi... - şi în continuare, lăsînd aparent suspendată geometria forţelor abstracte de pe tabla de şah, dar în definitiv menţinînd-o activă într-o altă dimensiune, aşadar schimbîndu-i doar coordonatele, se rosteau aprecieri şi se formulau judecăţi dintre cele mai competente referitor la calităţile ideale ale acestui obiect aparent frivol, tratat îndeobşte cu nemeritată superficialitate, apoi despre meşterii pantofari de altădată, ori despre negustori, ori despre vreun lustragiu vestit... Apoi domeniul se extindea, îşi comunicau lucruri interesante despre ochelari, tabachere, pălării, cravate, nasturi sau orice alte accesorii vestimentare, şi chiar că ţinuta intelectuală a discuţiei nu era cîtuşi de puţin prejudiciată de gloria redusă a unor astfel de obiecte, ci dimpotrivă, tocmai modestia şi discreţia lor solicita parcă un plus de seriozitate şi respect. Sau cineva, poate chiar procurorul, care încă mai frecventa pe atunci, deşi tot mai rar, separeul lor de la *Concordia,* începea să-şi povestească visul avut în noaptea aceea şi în continuare se străduiau împreună să-i descifreze taina, se dedicau cu bunăvoinţă şi amicală comprehensiune făpturii lui misterioase şi plăpînde, cu sentimentul că participă la un exerciţiu complex, fascinant şi primejdios, dezvelindu-i şi cercetîndu-i cu grijă mădularele şi secreţiile, ca şi cum ar fi fost un prunc nou-născut pe care ei înşişi l-ar fi zămislit, însuşindu-şi-l într-o asemenea măsură încît pînă la urmă devenea un bun comun şi tîlcul lui se răsfrîngea cu egală putere asupra fiecăruia... Pînă cînd apariţia domnişoarei Orzan rupea această vrajă şi o risipea, pentru a o înlocui cu alta mai robustă, mai consistentă şi poate mai adecvată aptitudinilor lor reale.

Asta se întîmpla însă pe vremea pe cînd încă mai trăia judele Ştefan, care ştia totul sau aproape totul şi despre *Caz,* şi despre oraş, şi despre oamenii lui, şi de fapt îi prevenise că nu aveau nici o şansă de a descoperi vreodată nici *victima,* nici mobilul şi nici pe autorii crimelor. - E ca în povestea Marelui Brigand, măi băieţi, poate o ştiţi, dacă nu o ştiţi v-o spun eu, dar cred totuşi că o ştiţi...

Bineînţeles că nu o ştiau, aşa cum nici el nu o ştia; şi totuşi, îl rugau să le-o spună, după ce le-o mai spusese şi în alte rînduri cu totul altfel, iar atenţia şi respectul pe care le manifestau într-o astfel de împrejurare nu se deosebeau prea mult de evlavia niţel iezuită cu care îl ascultau pe domnul Şarl, atunci cînd se avînta impetuos în discursul despre efectele forţei odice. Nu le confirmase oare inginerul acela francez că putuse măsura el însuşi o oarecare deviaţie a meridianului terestru în preajma casei domnului Şarl? Desigur, imperceptibili la scara întregului glob, cei cîţiva centimetri mai la dreapta sau mai la stînga, măsuraţi de inginerul francez cu aparatele lui foarte precise - fiindcă nu era un inginer francez oarecare, ci trimis anume de Biroul Longitudinilor din Paris - confirmau abaterea locală a meridianului de la rectilinearitatea sa, produsă pesemne de forţa odică acumulată în vîrful acoperişului piramidal al casei domnului Şarl. Era o confirmare ştiinţifică. Cu un asemenea suport, teoria domnului Şarl devenea, din ridicolă, cel puţin echivocă, dacă nu direct plauzibilă, iar atitudinea lor urma să se adapteze noului procent de realitate din elucubraţiile bătrînului. Poate că acelaşi efect, al incertitudinii combinată cu o anumită doză de ironie şi spirit critic, funcţiona şi în cazul Poveştii. Ea nu era neapărat necesară şi nu se referea numaidecît la o realitate accesibilă sau exprimabilă, dar astfel de carenţe minore nu-i diminuau cîtuşi de puţin prestigiul de adevăr şi acea putere nevăzută acţionînd de dincolo de cuvinte. Cînd termina şi, rotind încet ţigara în mînă, privea îndelung în urma rotocoalelor de fum, rămîneau o vreme tăcuţi, fiecare tinzînd instinctiv către celălalt ca spre un adăpost - se simţeau poate protejaţi stînd astfel unul în preajma celuilalt - pînă cînd cineva, de exemplu avocatul, decidea că a sosit momentul să pună o întrebare cît mai interesantă.

- În definitiv, voi chiar credeţi că vindecă furunculele cu unt din lapte de lehuză?

Mai înainte de a i se răspunde în vreun fel, adulmecau şi savurau pe îndelete ocazia unui posibil răspuns - încremenit de multe ori în stadiul de posibil, căci nu întotdeauna urma o discuţie propriu-zisă, iar ceea ce relatăm aici ar putea fi, de asemenea, doar ilustrarea unei simple posibilităţi, dacă această discuţie nu ar fi avut efectiv loc în ziua cînd judele Ştefan le-a spus pentru ultima oară Povestea - se întreţineau din ectoplasma obiectelor înconjurătoare

care atunci, şi numai pentru ei, îşi mărturiseau fiinţa ca undă repede trecătoare a unei respiraţii îndepărtate, din alt tărîm.

- Dacă ce spune moş Tăşulcă e adevărat şi dacă într-adevăr puiul acela de găină cu gîtul golaş... - începu comisarul foarte condiţional şi dintr-o dată se răzgîndi şi tăcu, lăsă anume fraza neterminată.

- El vine de undeva, zise parcă la întîmplare judele Ştefan. O oarecare oboseală din vocea lui îl nelinişti pe grefier şi-l făcu să îndepărteze pentru cîteva clipe gîndul plăcut cu care tocmai se îndeletnicea, rătăcindu-l apoi în minte şi pierzîndu-i cu totul urma; mai tîrziu, încercînd să-l reconstituie din numai amintirea plăcerii, şi nereuşind, se va simţi neputincios şi umilit, ca şi cum ar fi fost deposedat prin înşelăciune de acel gînd.

Între timp, altcineva, probabil avocatul, întrebase de ce stă ascuns, iar comisarul, bucurîndu-se copilăreşte că ştie răspunsul, se grăbi să răspundă el primul:

- Pentru că lumea noastră îi e vătămătoare.

- Am putea presupune că are un organ special de percepţie a timpului, graţie căruia utilizează timpul aşa cum noi utilizăm spaţiul, adică în două sau chiar trei direcţii. Dar eu v-aş întreba altceva, reveni judele Ştefan. De fapt, pe mine însumi mă întreb: de ce doreşte să construiască o Fabrică de Fericire? În ce scop ?

- În scopul de a scuza mijloacele! crezu grefierul că reuşeşte o glumă, şi toţi clătinară din cap a dojană, cu excepţia, poate, a doctorului, adîncit în examinarea dantelei de porţelan a scrumierei, încît, stînjenit de primirea nefavorabilă ce se făcuse tentativei sale, grefierul încercă replierea pe o altă nuanţă. În definitiv, care e scopul fericirii? întrebă cu fals patetism.

În clipa cînd puse întrebarea, îşi aminti gîndul pierdut mai devreme şi rămase un pic dezamăgit, fiindcă acum plăcerea aproape că lipsea; era gîndul, repede eşuat într-o spirală de iluzii, că doctorul, avînd o casă atît de mare şi fiind singur, i-ar putea ceda lui un etaj. Acum, tot ce simţise în legătură cu acel gînd, fluxul de imagini îmbietoare care îl însoţiseră, împreună cu o anumită melancolie ce se nutrea din plăcerea dureroasă a dorinţei şi acea uşoară stare de excitaţie specifică zborului din vis aparţineau unui străin insinuat nu se ştie cum în sufletul lui şi care îl sîcîia. Din fericire, nimeni nu acordă vreo atenţie întrebării sale. Astfel,

discuţia îşi regăsi firescul ei dintotdeauna, mai ales după ce doctorul, în urma unor îndelungi ezitări, hotărî că a sosit momentul să le comunice concluzia reflecţiilor sale.

- E un înger, afirmă doctorul, şi nimeni nu încercă să-l contrazică, îi satisfăcea simplul fapt că exista o astfel de afirmaţie, deşi în mod normal, întrucît el şi nimeni altul făcea de fiecare dată autopsia, i-ar fi putut cere să le povestească măcar cum arată un înger pe dinăuntru, sau ar fi fost îndreptăţiţi să pretindă orice altă explicaţie, de exemplu cum trupul i se transformă uneori în apă, dacă ar fi să dăm crezare spuselor moşului Tăşulcă, sau de ce nu lasă urme şi nu-şi spune numele, ca şi cum s-ar ascunde - de cele mai multe ori, cadavrul fusese găsit împuns de cuţit în mai multe locuri (sau de alt obiect ascuţit) dar fără nici un pic de sînge, de parcă ar fi fost spălat cu grijă după aceea... Dar asta ar fi complicat inutil şederea lor acolo. Era mai bine aşa. Prin precizia, laconismul şi, de ce nu, frumuseţea ei, afirmaţia doctorului punea capăt unui lung şir de presupuneri şi unei trăncăneli obositoare (care altădată le făcea poftă de băutură şi-i împingea să se îmbete ca nişte proşti) şi le restituia starea de aşteptare pozitivă din care îi scosese inoportuna întrebare a avocatului.

Pe atunci nu se grăbeau, timpul li se părea o gazdă bogată şi primitoare al cărei han stă deschis zi şi noapte oricărui trecător - şi fiindcă nici nu-i întreba cînd pleacă şi nici nu cerea plată, ce rost ar fi avut să înfrunte vremea potrivnică de afară, bezna nopţii şi primejdiile unui drum nesigur? Însuşi judele Ştefan le spusese odată, citînd pesemne vreun filosof din vechime: un şchiop care merge pe drumul cel bun îl întrece pe cel ce aleargă repede afară din calea cea dreaptă. Poate că şi din acest motiv îl îndrăgeau pe judele Ştefan. El le ghicea întotdeauna dorinţele şi le oferea, cu discreţie şi eleganţă, alibiurile cele mai potrivite, în baza axiomei că adevărul nu e decît interpretarea convenabilă a unui simbol, în acest fel prezervîndu-le şi conservîndu-le vocaţia inacţiunii, legitimîndu-i ca soldaţi ai imaginarului.

Lipsa de progres a cercetărilor, departe de a-l nemulţumi, părea mai curînd să-i satisfacă o năzuinţă secretă. Fiindcă îl speria mişcarea. Succesiunea anotimpurilor, modificările de climă şi, în general, tot ce însemna eveniment în temporal, ilustrînd prin

existenţa lui o ruptură şi o despărţire, aveau asupra judelui Ştefan un efect dispersiv, dizolvant şi îi provocau un gen de istovire sufletească. Iar progresul, presupunînd oricum schimbare, adică despărţire, ar fi alterat şi, în cele din urmă, surpat tocmai acel echilibru al componentelor obscure ale singurătăţii sale pe superstiţia căruia îşi clădise întregul sistem de justificări şi compensaţii. Se temea nu de moarte, ci de lipsa de sens a morţii; poate şi de singurătatea nesfîrşită ce îi urmează. Ştia că într-o zi va face infarct, îi spusese doctorul înainte de a i-o fi spus şi inginerul francez, nu ştia însă cît de curînd sau cît de tîrziu va veni ziua aceea şi, în aşteptarea ei, exersa felurite moduri de întrebuinţare onorabilă a ocaziei. Cu puţin înaintea cutremurelor, suflă cîteodată un vînt nefiresc, iscat pe neaşteptate, un vînt prăfos, vînăt şi însoţit de un zgomot surd, iar judele Ştefan îşi asocia propria moarte acelui vînt întunecat, prevestitor de cutremur, îndărătul căruia nu mai e nimic de aflat - pentru că moartea e ultimul strigăt împotriva timpului, explica el.

Îl îndrăgeau fiindcă găsea de fiecare dată explicaţia necesară, globală, cuprinzătoare, lesne de înţeles şi totodată suficient de ambiguă pentru a lăsa loc unei plăcute nedumeriri. Îi încînta cu discursurile lui exaltate, de un romantism juvenil, al căror farmec conta în bună măsură pe un reziduu de inocenţă conservat în ei înşişi, îi iubeau bizareriile şi gratuităţile, de exemplu ambiţia de a le demonstra că melodia îndepărtată a unui acordeon poate transforma timpul în loc, felul neglijent de a se îmbrăca, aerul distrat şi niţel vetust în care se regăseau şi o oarecare doză de sentimentalism şi un dram de tristeţe, gustul pentru reverie şi ficţiune, sau curajul de a pune vieţii întrebări demodate (lucruri despre care, după moartea lui, le va fi ruşine să mai vorbească), toate mărturisind un spirit agitat şi temător, poate uşor descumpănit, aflat în căutarea celui mai convenabil mod de a consimţi. Poate că şi din acest motiv îl îndrăgeau. Prezenţa lui le era plăcută deoarece îl ştiau dezamăgit de sine şi învins. După ce aflase cîte ceva despre căsătoria lui nefericită şi despre iubirea lui încă mai nefericită, grefierul se ataşase discret de judele Ştefan, însoţindu-l ori de cîte ori se ivea prilejul, chiar cu riscul de a suporta remarcile ironice ale comisarului, oarecum ignorat în calitatea lui de şef direct şi jignit în sentimentele lui de viitor (pe atunci) socru.

Pe femeia aceea nu o cunoştea, ştia despre ea doar ce putuse afla din remarcile aluzive ori speculaţiile celorlalţi, în special ale avocatului - dar chiar şi avocatul ştia mai puţin decît lăsa impresia. Că judele Ştefan îşi părăsise cu cîtva timp în urmă soţia, nu era un secret, el însuşi le vorbise odată despre asta, motivînd că nu mai putea suporta accesele ei de gelozie; însă despre femeia aceea el nu le spusese nimic, iar dacă totuşi aflaseră că are o amantă, o femeie măritată al cărei soţ e probabil militar, dacă nu cumva geolog (ceea ce, ulterior, ar fi explicat mai bine legătura cu inginerul francez), asta se datorase mai întîi pasiunii pentru pescuit a şoferului Boseac.

Odată, la începutul celeilalte veri, într-o seară, pe cînd se întorcea de la pescuit, Boseac îl întîlnise pe malul gîrlei, însoţit de o femeie. Propriu-zis nici nu-l întîlnise, fiindcă zărindu-l primii, cei doi se întoarseră din drum şi, în această situaţie, evită să se apropie mai mult de ei, alegînd o cărare prin lanul de porumb, care îl făcu nevăzut. Erau, divulgă el a doua zi comisarului, îmbrăcaţi în costume albe şi se ţineau de mînă. Deşi comisarul îi porunci să nu mai vorbească nimănui despre asta - şi e de presupus că şoferul îl ascultase -, în cîteva zile toţi ceilalţi din anturaj aflară, iar pînă la urmă judele Ştefan însuşi află că ei aflaseră. Pînă atunci, însă, avocatul declanşă anumite investigaţii pe cont propriu, astfel încît, înainte ca judele Ştefan să fi prins de veste, se cunoşteau cu suficientă precizie atît locul de întîlnire, cît şi traseele şi chiar durata plimbărilor celor doi îndrăgostiţi.

La despărţirea de oraş, acolo unde, după ce trece pe sub pasarela care duce la uzina electrică şi, încovoindu-se niţel în vecinătatea abatorului, calea ferată începe a se desfira către nord de-a lungul şesului, se află puţurile de apă ale gospodăriei comunale. Între perimetrul acestora şi calea ferată e un şir de plopi, iar mai departe o lizieră de glădiţă. În partea cealaltă vine pînă la vreo treizeci de picioare digul, astfel că, pe o porţiune de aproape zece stadii, calea ferată merge însoţită la stînga de lizieră, iar la dreapta de digul ridicat pentru prevenirea inundaţiilor. Acolo se întîlneau cei doi, la capătul dinspre pompe al lizierei, venind din direcţii diferite. Alteori se întîlneau sub pasarelă şi mergeau o vreme la distanţă unul de altul, pentru a nu fi văzuţi împreună, pînă cînd intrau în umbra şirului de plopi. Abia cînd ajungeau la capătul

lizierei şi traversau digul către gîrlă, sau dimpotrivă, se îndepărtau pe dig pierzîndu-se pe una din numeroasele cărări tăiate printre ogoarele de sfeclă ori prin lanurile de porumb şi grîu..., abia atunci se luau de mînă.

Ca şi cum ar fi trecut o frontieră; ca şi cum ar fi păşit într-o lume nedescoperită unde nu existau decît ei doi, cîmpia şi cerul, o lume bogată în frumuseţi stranii şi fascinaţii primejdioase; înveliţi într-o sferă de aer şi de miresme ce se afunda spre înălţimi, exploratori plutind în nemărginirea văzduhului. În urmă, conturul şi culorile oraşului se destrămau ca într-o amintire pe cale de a se stinge, iar ei, desprinşi din firele încîlcite ale zilelor, cu obrajii aburiţi de emoţie, porneau să descifreze taine şi miracole al căror tîlc li se releva în făpturi şi lucruri oricît de mărunte şi întîmplări dintre cele mai neînsemnate. Tufele spinoase de cătină şi smocurile de iarbă zburlite de vînt, pîlcurile de mărăcini şi scaieţi sau fîşiile de pelin de la marginea unui ogor, zborul vreunui stol de prepeliţe, agitaţia de pe un muşuroi de furnici, ori mirosul înţepător şi dulceag venind dinspre ferma de păsări oficiau toate, doar pentru ei, ritualul secret al unei noi întemeieri, transcriau experienţa interioară a unei fiinţe unice, visul ei dăruit, din care se împărtăşeau cu uimire, sfială şi poate chiar teamă. În zilele cînd vîntul bătea mai tare, se adăposteau la un cot al rîului, unde malul înalt îi ferea şi de privirile indiscrete ale vreunui curios şi unde puteau să-şi desfacă în linişte pacheţelele cu prăjituri şi pateuri aduse din oraş, pentru ca, după ce vor fi terminat de mîncat, să arunce cu pietricele în apă, contemplînd apoi minute în şir cercurile ce se întretăiau pe luciul ei. Veneau zile cînd drumurile prăfoase şi uscate dintre loturi se încingeau atît de tare încît fierbinţeala trecea prin tălpile încălţămintei. La jumătatea lui iulie, cînd în cele cîteva lanuri de grîu au apărut secerătorii, trebui să-şi schimbe traseul excursiilor, pentru a nu da prilej unor întrebări iscoditoare sau unor comentarii ironice, chiar dacă binevoitoare, din partea lucrătorilor. De altfel, ieşeau pe cîmp la o oră la care lucrătorii se retrăseseră şi numai cu totul întîmplător întîlneau vreun băieţandru trăgînd cu îndîrjire după el o capră care parcă dinadins se oprea din loc în loc să pască pe marginea drumului, sau vreo căruţă întîrziată în care un căruţaş istovit de muncă se clătina pe jumătate adormit.

Toată vara şi o bună parte din toamnă şi-o petrecură cutreierînd în lung şi-n lat şesul, culegînd flori de pelin şi izmă sălbatică cu care îşi umpleau buzunarele, adunînd spice rămase în urma secerătorilor, ori fumînd pe malul gîrlei ţigări din mătase de porumb uscată. Aparent, nu se schimba nimic. Regăseau de fiecare dată ordinea monotonă a culturilor agricole, canalul de irigaţii tăind şesul în două, pînă la ferma de păsări a boierului Plachie, cocoaşa de pămînt pe care se afla staţia de pompare a apei către oraş, postamentul căii ferate intersectînd în depărtare linia orizontului... Dar îndărătul priveliştii acesteia aparent previzibile, mişcarea vieţii plăsmuia neîncetat noi şi noi conţinuturi deschise către o infinitate de posibilităţi, dezvăluind frumuseţi secrete şi prilejuind bucurii cu gust aspru şi ciudat.

În septembrie mai rămăseseră în picioare doar cîteva lanuri de porumb şi peste întreg şesul plutea, într-o lumină gravidă, un amestec complicat de miresme şi culori prelingîndu-se spre o substanţă comună, cu totul nouă, în care înotau leneş gîze şi păsări somnambule. În zilele acelea, printre grămezile de sfeclă şi printre maldărele de coceni apăru, insolent şi impudic, un cort roşu. Apăru atît de neaşteptat, iar prezenţa îi era atît de pregnantă, de concretă şi ineludabilă, încît datorită lui lumina suferise un traumatism, părea fracturată. De la distanţă ai fi crezut că e un aerolit incandescent nimerit nu se ştie cum în marginea aceea de şes. Roşul lui spectaculos şi sonor redistribuia domeniile, răsturna raporturile, pînă atunci paşnice, dintre culori, introducea o nouă competiţie a formelor, răvăşea sensul însuşi al anotimpului. Prezumţios, agresiv şi, ca orice invadator, chiar niţel arogant, intrusul impunea din primul moment o relaţie de forţă cu restul mediului cromatic; în faţa lui cîmpia se retrăgea sfioasă şi se ascundea la margini. Pata aceasta a cărei culoare aproape că sfîrîia în ochi, violenta peisajul şi concentra în asemenea măsură privirea încît întreaga vale părea mai strîmtă şi oarecum săracă, umilă. După ce o ocoliră mai multe zile la rînd, prefăcîndu-se că o ignoră, excursioniştii noştri nu rezistară tentaţiei şi, în cele din urmă, deciseră să se apropie şi să o cerceteze...

Pe inginerul francez îl întîlniră într-una din seri însoţit de oamenii săi, tocmai pe cînd terminau montarea pe cabluri a unei punţi peste rîu. Îmbrăcat în pantaloni scurţi de doc, cu bustul gol,

bronzat, se agita încolo şi încoace pe mal, gesticulînd neîncetat şi strigînd cuvinte în limba lui, al căror înţeles muncitorii nu-l dibuiau întotdeauna şi din acest motiv se iscau tot felul de încurcături. Lucrau la ancorarea unui ultim cablu. La un moment dat, întinzătorul cu clichet ceda şi cablul se derula înapoi cîţiva metri, astfel că puntea se lăsa într-o parte, gata să se răstoarne, iar lor nu le rămînea decît să o privească şi să se întrebe ce e de făcut; înjurau şi începeau să rîdă. Pentru inginer tocmai asta era de neînţeles: de ce rîdeau, dacă lucrul mergea prost? Exasperat de nepriceperea lor, le mai explica o dată cum ar fi trebuit să procedeze, şi din felul cum îl ascultau şi cum înclinau afirmativ din cap, grăbindu-se să repete acele cuvinte a căror însuşire părea obligatorie pentru succesul operaţiei, dar mai ales din compasiunea privirii lor calme şi îngăduitoare, reieşea că habar nu aveau ce anume ar dori inginerul şi ce le reproşează. Hotărît lucru, dispozitivul de întins rămînea o enigmă imposibil de dezlegat. Pînă la urmă întîmplarea îşi făcu milă de ei (sau, mai curînd, de inginer!) şi, după alte cîteva încercări, reuşiră să întindă suficient de tare cablul şi să-l fixeze cu cleme în ancoră. Abia acum, văzîndu-i pe excursionişti, le făcu semne amicale cu mîna, iar fiindcă ei se apropiară, obligaţi oarecum şi de gestul lui, le veni în întîmpinare inaugurînd cu această ocazie puntea, traversînd-o în mers săltat, ca pentru a-i încerca rezistenţa şi elasticitatea, cu acel aer victorios atît de caracteristic inşilor conştienţi de isprava lor...

Cam aşa trebuie să se fi întîmplat. Poate chiar mai simplu decît ne-am imaginat noi aici - imaginînd, adică, acele condiţii care l-ar fi putut face cîndva fericit pe judecătorul de instrucţie Ştefan; din dorinţa de a fi cu el acolo, atunci, de a gusta oricît de puţin, de a ne împărtăşi din ceea ce va fi fost cîndva fascinaţia primejdioasă a iubirii sale. Există lucruri pe care nu le vezi decît în întuneric. Sau închizînd ochii. I-am închis şi, iată, dincolo de calea ferată, pe cîmpul de sfeclă, judele Ştefan şi amanta lui, îmbrăcaţi în costume albe, se plimbă ţinîndu-se de mînă, fericiţi ca nişte adolescenţi. Indiferent de relatările tendenţioase ale şoferului Boseac, sau de conţinutul rapoartelor mecanicului de la staţia de pompare a apei, plătit anume de avocat să-i urmărească cu binoclul pe cei doi, acum ştim că ceea ce se întîmpla în realitate n-ar fi putut vedea nimeni.

Ce a urmat e cu atît mai greu de spus. Dar într-o zi, judele Ştefan veni la *Concordia* însoţit de inginerul francez şi îl prezentă amicilor săi, evitînd însă să le spună în ce împrejurări îl cunoscuse. Poate şi fiindcă între timp aflase că ei, oricum, ştiau.

Observîndu-i neliniştea, în momentele ce precedau despărţirea de la sfîrşitul zilei, nelinişte pe care judele Ştefan nu şi-o putea disimula, în ciuda excesului de volubilitate şi a văditelor eforturi consacrate bunei dispoziţii a celorlalţi, grefierul se oferea adeseori să-l însoţească în drumul spre casă, pretextînd că doreşte să facă o plimbare de reculegere înaintea orelor dedicate literaturii. Aparent, profitul acestor plimbări era minim; de obicei vorbeau puţin şi numai pentru a-şi comunica impresii superficiale, observaţii imediate, banale. Dar, în timp, acest mod de a se adresa exclusiv vizibilului, în ceea ce el avea mai irelevant şi mai banal, deveni un cod şi o formă de complicitate.

Ocoleau zona aglomerată din centru, pentru acesata trebuind să parcurgă cîteva străduţe desfundate din spatele spitalului *Fraţii Porumbelului* şi să traverseze terenul viran din preajma fabricii de încălţăminte, iar odată ajunşi pe strada Cazărmii, mai aveau de străbătut doar un fel de hudiţă, pentru a ieşi în Strada cea Nouă, care urca lin şi drept către digul de la marginea mlaştinii. În stînga se afla cartierul Antonia, unde îşi avea casa judele Ştefan, şi mai departe cîmpul Olarilor, iar în dreapta, depozitul de gunoi al oraşului şi corturile ţiganilor nomazi, drept pe malul mlaştinii, unde începeau ghiolurile şi păpurişul. În zilele şi cu deosebire în serile umede, cînd peste întreg şesul plutea un amestec de ceaţă şi fum, vidul alb de la capătul străzii crea impresia că dincolo de terasă e marea; cu un mic efort de imaginaţie, puteai chiar auzi foşnetul îndepărtat al valurilor şi simţi pe buze un aer sărat. Într-adevăr, privită de undeva de la jumătatea străzii, negura de deasupra mlaştinii înghiţea în imensitatea ei întregul peisaj, creînd senzaţia unei adîncimi orizontale ameţitoare, deşi la cîteva leghe mai încolo se puteau vedea, în zilele senine, dealurile albăstrii, împădurite, coborînd ele însele ca nişte valuri line spre şesul larg pe mijlocul căruia curgea, cu numeroase amînări şi meandre, Letea.

Dar atunci era o seară de toamnă limpede şi destul de caldă; şi totuşi el mergea parcă zgribulit, cu umerii ridicaţi şi capul pe

jumătate ascuns în gulerul pardesiului, refuzînd într-un mod vindicativ impresiile amurgului calm, de o frumuseţe zadarnică, întors cu hotărîre către abisul vertiginos din sine şi către agitaţia surdă a gîndurilor. În apropierea podului, cînd ar fi trebuit să o ia la stînga, merse tot înainte, iar grefierul îl urmă (căci, într-adevăr, mergea cu o jumătate de pas în urma lui), fără să se mire inutil, aşteptînd cu răbdare ca judele Ştefan să-i vorbească. Se opriră pe pod şi, sprijinindu-se de balustradă, judele Ştefan privi în lungul pîrîului care se strecura pe furiş, pe sub coroane şi bolţi de verdeaţă, printre case şi grădini invadate de o vegetaţie dezlănţuită, încă mai agresivă în preajma apei, unde se deda unui veritabil dezmăţ. Şi iată că, nu se ştie de unde, printre tulpini de papură şi poticnindu-se în peticile de mătasea broaştei, venea săltînd pe încreţiturile apei, purtată de vîntul moale al amurgului, o bărcuţă de hîrtie. Pe urmă văzură că mai încolo, în susul apei, se jucau nişte copii. Dar în primul moment, apariţia bărcuţei le păru miraculoasă, bizară şi, într-un anumit sens, asupra căruia grefierul va reflecta mai tîrziu, premonitorie.

Să fi fost acela semnul pe care îl aşteptase? Mult aplecat peste balustradă, privind cu intensitate sclipirile metalice ale apei, începu să vorbească. Grefierul crezu că va spune ceva despre bărcuţa aceea şi despre copiii care o făcuseră. Dar constată îndată că se înşelase.

- Am pierdut prea mult timp din cauza grabei de a avea un scop. Din cauza scopului, în care am investit prea mult. Abia în momentul cînd te eliberezi de scop şi de orice alte interese legate de el, cînd totul devine un joc gratuit, cînd îţi procuri un prisos de timp, abia atunci cresc şansele de a cîştiga. Comisarul Aron a procedat foarte bine lăsînd totul baltă şi plecînd cine ştie unde cu Pisica Verde, şi-a oferit un răgaz.

- O dovadă de înţelepciune şi de curaj din partea lui, confirmă grefierul într-un tîrziu, deşi nu înţelegea prea bine direcţia acelei discuţii, dar sperînd că o va dibui treptat prin astfel de încercări.

Se întoarse şi îl privi doar o clipă, oarecum suspicios, de parcă s-ar fi temut că-i ghicise gîndurile.

- Eu nu am avut acest curaj, spuse. Poate că nici nu e o chestiune de curaj, ci de hazard... Am fost de nenumărate ori la

hipodrom şi am putut constata că nu dorinţa de a afla rezultatul curselor aduce lumea acolo, deşi, la urma urmei, singurul lucru care interesează e rezultatul; am face o mare economie de energie şi de timp, poate şi de bani, dacă nu am urmări desfăşurarea cursei, ci am rămîne acasă şi ne-am mulţumi să aflăm rezultatele de la altcineva, sau le-am citi a doua zi în gazetă. Dar, vezi, motivul real pentru care lumea merge la hipodrom este de a influenţa rezultatul, nu de a-l afla. Altfel spus: de a porunci hazardului. Trebuie să fii acolo, de faţă, pentru a o putea face. Deci e, totuşi, o chestiune de curaj.

Vorbea cu voce joasă şi monotonă, adresîndu-se mai degrabă celor cîtorva brotaci adunaţi în păpurişul de la piciorul podului, încît grefierul asculta cu efort, abia ghicind cuvintele după ritmul silabelor şi lungimea unor vocale.

- Ce se întîmplă cînd hazardul se încăpăţînează să nu te asculte? vru el să afle.

- Dacă ai fi fost vreodată la hipodrom, dacă ai fi pariat, n-ai pune asemenea întrebări. Hazardul te ascultă de fiecare dată şi îţi îndeplineşte poruncile, cu condiţia să ştii ce să-i porunceşti. Trebuie să-i asculţi mai întîi şoapta.

Grefierul ezită să întrebe mai departe. Gîndul judelui Ştefan i se părea prea complicat, îl obosea. Ar fi urmat că voinţa proprie era doar un accesoriu al întîmplării, un ornament adăugat hazardului pentru a-l domestici..., sau că un fel de complicitate îşi face apariţia între hazard şi jucător, ceva ce-i deosebeşte pe norocoşi de ghinionişti. Era el dintre aceia care "aud şoapta", cîştigase vreodată la curse? Mai tîrziu îşi dădu seama că de fapt, vorbindu-i despre hipodrom şi despre cursele de cai, judele Ştefan se gîndise la cu totul altceva.

- Mă întreb de ce oamenii mari nu fac bărcuţe de hîrtie şi nu le dau drumul pe rîu, zise abia acum judele. Fiindcă n-au timp, răspunse tot el.

- Fiindcă bărcuţele de hîrtie nu folosesc la nimic, iar ei ştiu asta - spre deosebire de copii, crezu grefierul.

- Sau dacă totuşi folosesc la ceva, ei nu ştiu la ce, spre deosebire de copii, replică judele Ştefan. Hm, ciudat, foarte ciudat... Ce se poate întîmpla atunci cînd oamenii spun o poveste în care nu cred propriu-zis, iar ea se dovedeşte apoi adevărată?

Abia acum grefierul descoperi că presimţise acest moment şi se temuse de el fără să i se mai poată opune. Îl presimţise încă de dimineaţă, neştiind însă precis în ce va consta; în separeul de la *Concordia,* cînd judele Ştefan spusese: "el vine de undeva", oboseala din vocea lui se împreunase cu ceva din substanţa provizorie a reveriei grefierului, rezultînd o emoţie intensă, de scurtă durată, ce conţinea în sine întreg destinul zilei pe care atunci abia o începeau.

- Te-ai întrebat vreodată unde merg sufletele păsărilor după moarte? Sau sufletele copacilor, ale ierburilor de tot felul şi ale gîzelor - vor fi avînd ele pregătit un loc de odihnă? Adică, vreau să spun, pe celălalt tărîm vor mai fi fiind păsări şi copii care fac bărcuţe, apele limpezi ale raiului au oare şi peşti? Sau numai omul şi fericirea lui pustie?...

Parcă anume pentru a-l confirma, un cîrd de ciori trecu pe aproape cu multă gălăgie şi se îndepărtă dincolo de terasa de la marginea mlaştinii.

Se desprinse de balustradă lovind-o nemulţunit cu podul palmei şi porni cu capul în pămînt, numărîndu-şi paşii, către dig. În depărtare, deasupra dealurilor, corola roşiatică a soarelui părea o imensă pupilă, obosită de atîta privit, aşteptînd cu nerăbdare să se închidă peste ea pleoapa nopţii.

- Azi-dimineaţă, cînd domnişoara Orzan v-a cerut ceaşca, să vă ghicească în cafea, de ce a-ţi refuzat-o?

- Fiindcă azi-noapte am visat că făceam dragoste cu ea, răspunse judele Ştefan, prompt, aproape grăbit, ca şi cum abia ar fi aşteptat să scape de mărturisirea aceea.

Dincolo de pod, strada nu mai era pietruită, devenea un drum de ţară sau poate nici atît, o cărare ceva mai lată însoţită pe ambele părţi de şanţuri de scurgere a apei. Nici case aproape că nu mai erau - scunde, rare, înecate în vegetaţie - ci mai ales garduri înalte de scîndură sau din nuiele împletite împrejmuind grădini imense cultivate cîndva cu zarzavat, dar acum despuiate, cu pămîntul răscolit, pline de uscături şi lucruri netrebuincioase.

Se opriră pe dig pentru a inhala aerul cu miros de mîl pe care adierea răcoroasă a serii îl aducea dinspre mlaştină.

- De la o vreme simt un fel de presiune a haosului asupra mea, zise judele Ştefan - obrazul cu pielea subţire, străbătut de numeroase vinişoare albăstrii, se încreţi într-o grimasă de lehamite.

Toată ziua am avut impresia că trebuie să întîlnesc o persoană cu un anumit chip, un bărbat pe care îl visasem şi l-am uitat. Dacă l-aş fi întîlnit, desigur că l-aş fi recunoscut şi poate altfel mi-aş fi amintit întregul vis. Astăzi am trăit sub semnul acestei întîlniri iminente care, iată, nu s-a produs. Cred că era tata... Porni de-a lungul digului şi după cîţiva paşi adăugă ca din întîmplare: ştii, zilele trecute ea a primit o scrisoare de la inginerul francez.

Grefierul bănui, în acea clipă, că tot ce spusese pînă atunci fusese doar o cursă! Îl atrăsese aici, la marginea oraşului, pentru a-i vorbi de femeia aceea. Dintr-o dată se simţi meschin şi laş. Regretă că venise, ar fi dorit să fugă, să-l lase vorbind singur despre păsările de pe lumea cealaltă; era o dorinţă mediocră şi sănătoasă, din păcate irealizabilă, căci într-un gest de prietenie categorică, judele Ştefan îl prinsese de la încheietura braţului, aproape că îl împingea în direcţia vîntului, către un anumit loc asupra căruia părea că se hotărîse dinainte, poate încă din clipa cînd părăsiseră podul.

- Mi-a mărturisit că s-a culcat cu inginerul francez. Şi totuşi, mă iubeşte pe mine. Cel puţin aşa spune... Dar nu poate să-mi promită că nu-l va mai căuta. Iar eu trebuie să o accept aşa cum este, fiindcă nu pot trăi fără ea...

Ajunsă într-o fază de saturaţie şi redundanţă, suferinţa lui se manifesta în acele momente mai degrabă ca oboseală, un fel de extenuare afectivă.

- Curvă, zise grefierul, întrebîndu-se totodată dacă nu cumva vorbeau despre un concept, căci nu o cunoştea, nu o văzuse niciodată.

- Ar trebui să o părăsesc, trebuia să o părăsesc *atunci*, acum e prea tîrziu, depind de ea ca un alcoolic de doza lui de viciu.

Se străduia să vorbească rar, mimînd calmul, dar bărbia începu să-i tremure uşor.

- Mă tem că nu m-aş putea acomoda cu altă femeie, înţelegi? E o competiţie îndîrjită între noi, pe care trebuie să o pierd de fiecare dată, pentru a nu o pierde pe ea. Cînd o sărut şi-i simt buzele încremenite sau cînd, după ce facem dragoste, rămîne minute în şir cu privirea ţintuită în tavan, fără să scoată un cuvînt, ştiu că atunci se strecoară în ea celălalt. Mai corect ar fi să spun: se iveşte - e ca şi cum ea însăşi l-ar zămisli, ca şi cum s-ar desprinde din trupul ei pentru a o poseda, îl văd aievea zvîrcolindu-i-se în pîntec, imagine

cumplit de voluptoasă ce îmi evocă idealul de comuniune şi intimitatea absolută... Bucuria, uneori isterică, de a o poseda vine tocmai din identificarea mea cu el; o iubesc cu trupul lui, îi inspir parfumul cu nările lui, o doresc cu dorinţa lui. În felul acesta îmi însuşesc prin fraudă o părticică din fericirea lui, îl expropriez de ea, pentru a-l retrimite apoi în nonexistenţă, el devine preţ de cîteva minute obiectul meu erotic. Sînt clipe cînd o văd intrînd în cortul *meu* roşu şi oprindu-se niţel stingherită, mă ridic din patul de campanie, mă îndrept agale spre ea, îi ridic capul şi o sărut uşor, te aşteptam, îi spun, apoi o iau în braţe şi o port pînă la pat, ea mi se prinde cu ambele mîini de gît, o simt tremurînd de emoţie, tace, se supune docilă forţei şi deciziei mele, o mîngîi mai întîi pe frunte, pe gît, îi desfac doi nasturi ai bluzei - ştiu toate aceste amănunte fiindcă ea însăşi mi le-a relatat - buzele noastre se caută şi se găsesc, geme uşor, îi simt degetele subţiri şi reci alunecîndu-mi pe piept, unghiile înfigîndu-mi-se în grumaz, trupul i se încordează ca într-o vibraţie, apoi se relaxează, se abandonează plăcerii, mi se oferă - mie, dar şi celuilalt, de fapt sîntem permanent împreună, o posedăm simultan... Dacă atunci m-aş privi în oglindă, probabil că l-aş vedea pe el.

În lumina tot mai ofilită, cîmpia curgea tăcută, încet dar implacabil, către noapte. Priveliştea se dispersa în zare suptă şi mistuită undeva dincolo de linia orizontului de trupul imens al întunericului, lăsînd în urmă doar răcoarea, foşnetele vîntului şi miresme din care vreun suflet nostalgic ar fi putut extrage amintirea vagă a unui parfum legat de o întîmplare plăcută. Nimic ostil, ci un acord deplin cu viaţa care palpita împrejur, pînă la marginile universului. Era atîta linişte şi o pace atît de temeinică se înstăpînise, încît, ruşinat de zbuciumul său derizoriu, judele Ştefan se întoarse brusc şi privi spre oraş. Nu se mai distingeau culori, ci doar linii de contur, umbre proiectate pe ecranul livid al cerului. Vocea lui deveni dintr-o dată clară, liniştită.

- De ce-ţi vorbesc eu ţie? Toate astea ar trebui spuse unei femei.

Atunci în negura cenuşie a serii sclipiră primele luminiţe electrice, graţie cărora oraşul căpăta un aer vioi şi intim. Ochii judelui se luminară şi ei de o sclipire fanatică.

- Mergem la "*Prinţesa Împuţită*" ! şopti învins.

(

Odă Contelui **şi mă**dularelor sale

O dată pe săptămînă, de obicei în penultima ei zi, grefierul lipseşte de la audienţă. Sau pleacă mai devreme de la Concordia. Comisarul nu-l întreabă nici unde pleacă, nici ce treabă are şi - ceea ce pentru temperamentul lui e oarecum ciudat - nu l-a întrebat niciodată. Se preface că ştie; o formă de generoasă toleranţă care, în definitiv, îi salvează autoritatea şi onoarea. Dar oare chiar nu ştie? Sau altfel: dacă ar şti, ce ar putea face? Un lucru e cît se poate de clar, sau chiar două: dacă nu ştie, comisarul nu vrea să se afle că nu ştie, iar dacă ştie, nu vrea să se afle că ştie. Probabil că în situaţiile despre care e vorba, ar prefera să nici nu existe, să nu fie comisar de poliţie, să nu-l cheme Petrache şi să nu aibă două fete, dintre care cea mai mare măritată cu grefierul Luca, condiţii ce, la o analiză mai atentă, ar putea fi înlocuite cu una singură - să nu existe grefierul Luca. Momentul precis al plecării nu e de fiecare dată acelaşi; dintr-un anumit punct de vedere, l-ar surprinde nepregătit pe comisar, dacă, în momentele ce îl precedă, grefierul n-ar începe să se foiască aparent fără motiv, să privească melancolic spre fereastră sau undeva mai departe, dincolo de ea, şi să-şi scoată tot mai des din buzunar ceasul cu lănţişor de aur, primit cadou de la comisarul însuşi, cu puţine zile înainte de nunta ce avea să i-l facă socru. Totuşi ceva îl întreabă comisarul, atunci cînd grefierul decide în sfîrşit să se ridice, presupunînd că înainte de asta şedea pe un scaun, dacă se aflau în biroul de la comisariat, sau într-un fotoliu, în separeul de la Concordia, iar dacă nu şedea, să-şi semnalizeze în alt mod intenţia, bunăoară umflîndu-şi pieptul şi inspirînd mai mult aer decît i-ar fi necesar pentru o respiraţie normală; cu voce joasă, calmă, lipsită de orice curiozitate, comisarul întreabă:

- Pleci?

- Da, răspunde sec grefierul, fireşte fără a mai adăuga vreo explicaţie, deoarece asta ar complica enorm lucrurile.

De fapt, întrebarea comisarului îl ajută foarte mult, deoarece, aşa cum este ea concepută şi apoi rostită, creează impresia că ar conţine o înţelegere prealabilă între ei doi, inexistentă în realitate, potrivit căreia grefierul ar pleca într-o direcţie convenită anterior, cu un scop bine stabilit, presupuneri implicite ce reuşesc în bună măsură să prevină intervenţia în acest dialog a vreunui terţ inoportun, iar între ei doi să parafeze, a cîta oară, pactul secret niciodată negociat şi care nu conţine nici o frază; din acel moment,

grija cea mai mare a grefierului este să iasă cît mai repede din încăpere, pentru ca altcineva în locul comisarului să nu-l întrebe, din întîmplătoare curiozitate, din politeţe, sau pur şi simplu din plictiseală, unde pleacă, ce treabă are, adică exact acele întrebări pe care comisarul le-a evitat de la bun început cu eroism şi sacrificiu de sine.

Odată ajuns în stradă, elimină din piept aerul de prisos, inspirat ceva mai devreme din motive tactice, printr-o expiraţie prelungită şi profundă ce ar putea fi asemănată unui oftat de uşurare scăpat involuntar, ca acela care ne consolează în situaţiile cînd reuşim să ieşim dintr-o încurcătură pe care singuri ne-am provocat-o. S-ar putea spune că este momentul cînd toate gîndurile sale dobîndesc o incontestabilă vocaţie prospectivă, mulţumită căreia grefierul poate desena mental traseul orelor pe care le va petrece în casa procurorului. Dar pînă acolo mai e ceva. De exemplu, un vînzător de halviţă şi acadele. Şi-a pus taraba în mijlocul trotuarului, anume ca trecătorii să se împiedice de ea, iar ei chiar asta fac, fiindcă e o oră de maximă circulaţie. Halviţă, acadele şi nişte bomboane de ciocolată umplute cu lichior, care se sparg în gură. Zîmbeşte tîmp la grefier, cumsecade, umil, recunoscător - îl cunoaşte de undeva? -, doar fiindcă a binevoit să cumpere cîteva din bomboanele lui, altfel n-ar fi avut de unde să ştie că-s cu lichior. Deodată se gîndeşte la asta: dacă nu le-ar fi cumpărat, n-ar fi simţit cum se sparg în gură, cum se prelinge din ele lichidul acela care lasă pe limbă şi pe gingii o urmă dulce şi caustică, amăruie, niţel unsuroasă, cu iz de sîmbure de caisă, nu s-ar fi gîndit cu ce să-l compare, ce metaforă i s-ar potrivi, poate n-ar fi observat nici surîsul recunoscător al vînzătorului... Şi astfel, din aproape în aproape, întreg Universul ar fi fost altul! De la Şcoala Normală n-ar mai fi ieşit grupuri de eleve în uniformele lor bleumarin cu gulere albe, care le fac să arate ca nişte măicuţe zburdalnice; îşi dau coate şi se uită lung după el, comentează ceva, apoi rîd, de parcă ar şti unde se duce şi despre ce va fi vorba acolo, iar rîsul lor zglobiu şi cristalin îi aminteşte grefierului de gîgîitul unor curci speriate, comparaţie total nepotrivită din punct de vedere literar, pe care ar critica-o sever dacă ar aparţine, să zicem, fermecătoarei doamne Glaphira, soţia procurorului. La colţul străzii n-ar mai fi întîlnit pe cei doi măturători întîrziaţi nu se ştie din ce cauză, sprijinindu-se în

cozile măturoaielor şi privindu-se fără să-şi spună nimic. Dar afişul filmului "Îngerul albastru" ar fi rămas totuşi la locul lui, lipit direct pe peretele dinspre stradă al Poştei, fiindcă era acolo şi zilele trecute, cînd vînzătorul de halviţă nu apăruse încă, iar grefierul nu cumpărase de la el bomboane de ciocolată umplute cu lichior şi nu avea de unde să le ştie gustul.

Îi vede cu ochii imaginaţiei cum stau şi pîndesc pe rînd de la fereastră, ascunşi în spatele perdelei, le presimte aşteptarea cu un sentiment plăcut, paternal, indulgent şi totodată înălţător, chiar dacă niţel confuz - dar, de ce n-ar recunoaşte, şi cu o sinceră mulţumire de sine. De aceea îşi poate îngădui să fie autoironic. Astfel descoperă din întîmplare ce mecanism psihologic produce autoironia, în general: certitudinea unei superiorităţi atît de evidente, atît de detaşate, în raport cu o situaţie oarecare, încît îşi poate permite să se conteste ea însăşi, fără nici un risc.

Ce fac ei acum? Aşteaptă, se pregătesc, au emoţii. Pentru cine? Pentru el, desigur. Este aşteptat de însuşi procurorul - şi de fermecătoarea lui soţie; Glaphira - ar fi interesant de ştiut de unde vine un nume atît de rar şi distins!... Chiar dacă se teme şi el un pic de întîlnirea cu ei, o întîmpină cu o emoţie plăcută, asemănătoare probabil celei simţite de actorul care se pregăteşte să intre în scenă. Tensiunea aceea dezagreabilă, însoţită de un oarecare sentiment de culpabilitate, cu care a trebuit să-l părăsească pe comisar în separeul de la *Concordia,* a dispărut aproape cu totul, e palidă ca o amintire din copilărie. A şters-o englezeşte, ascunzîndu-se în propriile haine, strîngîndu-şi involuntar umerii cu iluzia că asta l-ar face mai puţin vizibil. Poate s-au mirat, dar n-au mai zis nimic. Comisarul l-a privit neîncrezător, a întrebat numai: pleci? E major, are voie să meargă oriunde şi are dreptul de a nu spune unde. La ora asta strada e foarte aglomerată, nici nu trebuie să dai socoteală unde mergi, fiindcă toţi merg încotrova. La masă, poftim! Omul are dreptul fundamental la hrană! Problema e să nu se întîlnească taman acum cu vreo cunoştinţă care să-l întrebe pe neaşteptate: unde te duci? În starea de tensiune în care se află, n-ar putea minţi. Ar trebui totuşi să spună o minciună, acela să clatine din cap neîncrezător şi dojenitor, el simţindu-se dintr-o dată un nenorocit, să-i fie ruşine de minciuna pe care a spus-o... De ce ar trebui să mintă? De ce n-ar spune adevărul? E ceva ruşinos aici, ce ar trebui

ţinut ascuns? Nicidecum! Nu l-a asigurat chiar procurorul că e ceva aproape oficial, deşi, mă rog, deocamdată secret?... Aşa a hotărît Comitetul de Organizare a Serbării. Fiindcă e vorba de o surpriză pe care o vor face Contelui, de ziua lui. De fapt, privilegiul de a contribui la alcătuirea *Odei* a fost obţinut cu mari eforturi, prin intervenţii la persoane dintre cele mai suspuse, iar faptul că strofele s-au tras în cele din urmă la sorţi a constituit o veritabilă şansă pentru soţia procurorului şi, prin consecinţă, pentru grefier, deşi, pe de altă parte, subiectul strofei pe care trebuie să o compună este cît se poate de delicat. Însă, ia să ne gîndim un pic, dacă subiectul n-ar fi fost atît de dificil, ea s-ar fi descurcat şi singură, n-ar mai fi avut nevoie de ajutorul grefierului... Iată cum hazardul a lucrat anume pentru a-l implica în pregătirile importantului eveniment şi, cine ştie, poate că acelaşi hazard va lucra în continuare în favoarea lui, căci semnale dintre cele mai încurajatoare îi dau suficiente motive să spere că lucrurile nu se vor opri aici. De fapt, acum ştie foarte clar ce are de făcut!

Pe măsură ce se apropie de casa procurorului, mintea îi reproduce tot mai mai fidel vocea şi chipurile lor, imaginea cabinetului de lucru al procurorului, cu fereastra ce dă spre grădina din spate, ale cărei alei de gazon mărginite de gărduleţe de tuia trasează arcuri de cerc cu raza tot mai mică, pînă se închid în jurul unei mici oglinzi de apă în mijlocul căreia susură un havuz, sofaua de lîngă şemineu, pe care şi-o rezervă de obicei procurorul, mai ales cînd doreşte să reflecteze cu voce tare lăsîndu-se mult pe spate şi pufăind arareori din pipa ce pînă atunci părea stinsă, cele două fotolii aşezate foarte aproape unul de altul, în spatele măsuţei de palisandru cu rotile, pe care slujitoarea serveşte cafelele, fursecurile sau băuturi răcoritoare, tapetul de muselină albastru-ciel sau din alt material lucios şi moale cu liniuţe argintii abia vizibile, ce conferă peretelui un fel de profunzime, creîndu-ţi senzaţia că ai putea să-l străbaţi fără efort, şi, desigur, rafturile cu cărţi de pe peretele nordic împreună cu biroul imens, din stejar sculptat, la care au loc cele mai multe dezbateri despre *Odă*, deşi atunci cînd se serveşte lichiorul sau dulceaţa, mai potrivită se dovedeşte totuşi sofaua, cu atît mai lesne de folosit dacă procurorul nu e de faţă... Dar mai ales aerul răcoros, tihnit, combinaţia aceea imprevizibilă dintre mireasma florilor de cîmp, aroma de cafea prăjită şi mirosul de tutun, un

amestec contradictoriu, eterat şi totodată insinuant, la care se adaugă mai tîrziu parfumul de trandafiri, un pic prea senzual, uşor dulceag folosit de soţia procurorului.

O cafea? O ţigară? În general, aşa încep. Nu vorbesc despre ce vor face, ci enunţă fraze neutre despre vreme, dincolo de care se ghiceşte o anumită tensiune a confruntărilor ulterioare...; de obicei procurorul îl întreabă cum merge ancheta, ce se mai aude în oraş etc. Apoi pleacă, desigur chemat de treburile importante ale funcţiei sale, îi lasă singuri. Poezia e pentru femei, zice în glumă. O glumă ofensatoare la adresa grefierului, dar în definitiv grefierul e băiat bun, nu se supără niciodată. Cînd a aflat tema *Odei,* la prima întîlnire, sau poate la a doua, da, căci la prima nu au discutat decît chestiuni foarte abstracte, cam vagi şi la urma urmei banale, din care el personal nu înţelegea mai nimic, a avut, să zicem, un mic şoc negativ; cînd a înţeles sau a crezut că înţelege, căci de aflat n-a aflat propriu-zis niciodată. Era asemenea cuiva care merge cu trenul într-un compartiment cu perdelele trase şi, după un timp, ridică perdeaua şi priveşte afară: ceea ce vede este un cu totul alt peisaj decît cel pe care şi-l imaginase, fie chiar şi inconştient. Nici acum nu e sigur că a înţeles corect. Poate că ei nu s-au gîndit niciodată la ceea ce el presupune a fi *subiectul,* dar însăşi dificultatea de a-i explica, precum şi faptul că nu îndrăzneau să-l contrazică în această privinţă l-au condus în cele din urmă la convingerea că tragerea la sorţi a strofelor nu le fusese cîtuşi de puţin favorabilă. De ce nu o strofă închinată braţului său puternic, viguros? s-a întrebat cu îndreptăţită uimire. Sau chipului său impunător, privirii sale de vultur, frunţii luminate şi gînditoare, ba chiar, de ce nu, nasului său distins sau, în fine, degetului de la mînă? Mai era însă şi altceva. Compunerile ei strict personale, versurile puerile, naive pe care i le-a citit la prima "şedinţă de lucru", dacă poate fi numită astfel, cînd toate preparativele protocolare au luat sfîrşit şi au rămas singuri. Trebuia să înceapă de undeva şi au început de la acele compuneri.

- Ia să vedem, cam ce-aţi scris pînă aici..., propuse el.

Ea deschise roşind de emoţie caietul, îl răsfoi nehotărîtă, îl închise la loc. Grefierul s-a simţit atunci ca un profesor care corectează tema elevei pe care o prepară pentru bacalaureat. Luă caietul din mîinile ei, cu delicateţea necesară, dar în acelaşi timp cu suficientă fermitate. De fapt, în acel moment ştia prea puţin despre

ce va avea de făcut. Începu să citească cu voce tare, simţind plăcerea un pic răutăcioasă, punitivă, pe care acest mod de lectură i-o procura.

*- Plăpînd, golaş şi neajutorat,*
*singur nesigur vezi cum se ridică,*
*ca un copil ce încă n-a-nvăţat*
*să meargă - şi de mers îi este frică...*

Trecu sub tăcere cacofonia dintre versurile al doilea şi al treilea, pentru a nu o jigni inutil, şi propuse mai întîi lămurirea cîtorva detalii prozodice: dacă *Oda* trebuie să fie cu rimă sau fără, cîte versuri are strofa pe care urmează să o compună, în ce structură de metrică - lucruri la care ea nu se gîndise pînă atunci nici o clipă.

- De ce, nu e bine aşa? întrebă. Am scris ce am simţit!

Nu înţelegea de ce nu e bine şi de ce faptul de a fi sincer nu e o calitate literară, ceea ce îl încurcă şi mai mult pe grefier. Mai tîrziu, va afla că o ajutase puţin şi soţul, dar îi interzisese să dezvăluie acest lucru, şi tocmai de aici provenea cumva îndrăzneala ei de a apăra valoarea versurilor. Pentru a o încuraja, lăudă totuşi acel oximoron auditiv "singur-nesigur", asigurînd-o că face o bună impresie în context, însă şirul tautologic de epitete care îl precedă trebuie neapărat eliminat. Dar cel mai important defect este altul, ce ţine de viziunea de ansamblu, şi aici ea îi dădu spontan dreptate, după ce ascultă cu luare aminte argumentul că, prin definiţie, oda fiind o preamărire a forţei, a puterii, a curajului, a vitejiei, a virtuţilor eroice în general, toate acestea vin în contradicţie evidentă cu epitete ca "plăpînd", "golaş", "nesigur", ca să nu mai vorbim de comparaţia cu un copil fricos, complet neadevărată în însuşi fundamentul ei, dacă avem în vedere că se referă la nimeni altul decît Contele şi totodată Guvernatorul provinciei noastre... Admiţînd cu toată înţelegerea sentimentele ei materne şi protectoare, se vedea nevoit să-i atragă atenţia că există un adevăr al metaforei ce nu poate fi eludat, căci sensul ei primordial este tocmai relevarea adevărului, iar rolul ei este, cum cu îndreptăţire remarca un cunoscut filosof, al cărui nume grefierul îl uitase pe moment, ca şi al degetului îndreptat către acel adevăr: trebuie să priveşti în direcţia respectivă, nu la deget. Din acest punct de vedere, chiar şi existenţa noastră nu e decît metaforă, în sensul că

numai indică o direcţie (şi într-acolo trebuie să privim!); lumea însăşi se poate concepe ca sistem complex de metafore, căci, în afară poate de numele secret al lui Dumnezeu la vechii evrei, nici un cuvînt nu denumeşte cu suficientă precizie un obiect anume, ci mai degrabă direcţia lui existenţială, tranziţia perpetuă de la o formă la alta, în cursul căreia obiectul încetează de a fi ceea ce a fost şi începe să fie ceva ce nu era, adică trecerea lui prin nimic, denumită în mod obişnuit, şi desigur eronat, devenire. De aceea se afirmă cu deplin temei că un obiect nu este numai el însuşi, ci şi semnul sau receptacolul a încă ceva, al unei realităţi care transcende planul manifestării imediate; el "nu e atît real, cît mai degrabă bun conducător de real", dacă e să cităm fericita expresie a unui poet, la fel cum putem spune că focul, deşi ca element în sine există pretutindeni, condiţiile pentru actualizarea lui apar numai în procesele de combustie... Ce înţeles dădea ea unor teorii atît de eclectice era greu de apreciat, dar în schimb ele o impresionaseră cel puţin estetic într-o asemenea măsură, încît îl întrerupse şi ieşi, lăsîndu-l singur cîteva minute, ca să poruncească slujnicei să li se aducă două păhărele cu lichior.

În cursul discuţiilor, grefierul ezita să o privească direct în ochi, mulţumindu-se să-i urmărească reacţia cu doar o margine a privirii, dar atît cît putu să vadă, toate acele explicaţii o surprindeau şi, nu mai puţin, o emoţionau, le accepta cu inocent entuziasm, deşi critica lui atît de competentă nu produsese deocamdată nici un vers valabil pentru *Odă*. La drept vorbind, metafora nu e punctul lui tare, dar ar fi fost inutil să-i explice că de fapt el nu e poet, chiar dacă mai scrie din cînd în cînd la gazetă, oricum n-ar fi înţeles, cum de altfel nici procurorul, făceau parte din lumea celor pentru care toţi cei care scriu la ziar sînt poeţi - această clasare conţinînd în proporţii aproximativ egale sentimentul propriei superiorităţi, o specie oarecare de invidie şi un dispreţ cît se poate de natural - n-ai cum să-i convingi de contrariul. Cînd acceptase să le dea o mînă de ajutor, se bizuise pe asigurările procurorului - nu e cine ştie ce, cîteva indicaţii acolo, cîteva mici corecturi, îl încurajase el, de fapt nu ai mai nimic de făcut - asigurări ce promiteau o derogare de la responsabilitatea consecinţelor, fără să-i interzică totuşi cota parte din meritele eventualului succes, dar ulterior, cînd descoperi că atunci procurorul nu făcuse decît să-şi definească poziţia personală

faţă de poezie în general, se ambiţionă să le demonstreze amîndurora, şi prin ei înseşi mentalităţii pe care o reprezentau, că literatura nu e ceva atît de simplu şi la îndemîna oricui, graţioasă inutilitate bună cel mult pentru scărpinat burta sătulă a mic-burghezului... Şi iată, acum era pe punctul de a reuşi - reacţia ei o dovedea cu prisosinţă.

- Aşadar, reluă ea după ce revenise, dar nu se mai aşeză pe scaunul de la birou de pe care se ridicase ceva mai devreme, ci preferă unul din fotolii, făcîndu-i grefierului semn să se aşeze pe celălalt, trebuie să înţeleg că, în realitate, realitatea... e altceva? Dar dacă aşa stau lucrurile, ce ne împiedică să numim realitate tocmai acel altceva?

În fondul ei observaţia era justă. Raţionamentul simplu, de bun simţ, exprimat cu o voce care nu conţinea nici măcar umbra vreunui reproş, ci dimpotrivă, suna cald şi îmbietor, aproape tandru, îl descumpăni pe grefier, demolîndu-i întreaga construcţie speculativă de pînă atunci, dar cum întotdeauna există o ieşire, mai ales cînd se discută despre cuvinte, găsi de îndată răspunsul cel mai potrivit care, fără să o contrazică propriu-zis, abătea cursul discuţiei pe un nou făgaş, aşa cum micul stăvilar folosit de ţăranii pricepuţi nu opreşte curgerea rîului, ci îl îndreaptă spre grădina cu zarzavat, făcîndu-l folositor la irigarea acesteia. Se ridică de pe scaunul de la birou şi, pînă să se aşeze pe fotoliul de lîngă ea, dinaintea căruia slujnica deja trăsese gheridonul de palisandru pe care se afla tăviţa cu cele două pahare de lichior, făcu un ocol prin mijlocul camerei, pînă la fereastră.

- Depinde din ce unghi privim lucrurile, zise. Dacă amîndoi privim în aceeaşi oglindă, nu vedem obligatoriu amîndoi acelaşi lucru, ci fiecare vede altceva - de exemplu, eu vă văd pe dumneavoastră, iar dumneavoastră mă vedeţi pe mine. Faptul de a-i vorbi cu "dumneavoastră" i se păru dintr-o dată, şi pentru scurt timp, nefiresc, aproape ridicol. Întîmplător, m-am gîndit mai demult la asta. Desigur, felul cum noi percepem o realitate oarecare nu o poate modifica în esenţa ei, şi cu atît mai puţin denumirile convenţionale pe care i le atribuim, aşa-zisele noţiuni. Noţiunea de cal, bunăoară, nu indică nici un cal concret anume, nici un cal "real", ea a fost generată de incapacitatea spiritului de a-şi imagina toţi caii, în fond de limitele memoriei umane. Asta nu va face însă

niciodată ca un cal să fie pisică... Dar mă tem că ne-am îndepărtat prea mult de subiectul propriu-zis al discuţiei. De fapt, aş vrea să revin la subiectul *Odei*. O pisică poate fi deosebit de frumoasă ca pisică, dar dacă am vedea un om cu cap de pisică, nu am fi cîtuşi de puţin îndreptăţiţi să spunem că e frumos; ceea ce e potrivit pisicii nu-i îngăduit cîinelui; ceea ce e adorabil la un copil, devine la un om matur ciudat, straniu sau ridicol. Există aşadar o competenţă a stării de a fi ceva şi eşti acel ceva numai în măsura în care atingi nivelul acceptabil de competenţă al speciei "ceva"-ului respectiv. Un beţiv urinează pe un copac în plin centrul oraşului şi toată lumea întoarce indignată şi scîrbită capul îl altă parte. Poate chiar să vină un poliţist şi să-l amendeze. Dacă în locul lui, pe acelaşi copac, ar urina un cîine, am fi cel mult amuzaţi... De ce? Deoarece cîinele care urinează pe un copac face ce e în firea lui să facă, în vreme ce omul care ar face acelaşi lucru s-ar situa sub competenţa de om, căreia în acest caz îi mai spunem şi demnitate. Dar nu există şi o reacţie inversă? Dacă o pisică ar gîndi ca un om? Sau dacă un copil s-ar comporta ca un om matur, ce am crede despre acestea? Asta e, în definitiv, esenţa miracolului, depăşirea competenţei previzibile. Cred că genialitatea, ca şi eroismul, intră în categoria "competenţei umane depăşite", a "supra-demnităţii" - iertaţi-mi acest barbarism - şi îmi permit să observ că este tocmai cazul Contelui nostru.

Ridică în sfîrşit păhăruţul de lichior, cu reconfortantul sentiment că îl merită, însă nu bău, ci numai îşi umezi puţin buzele, pentru a fi într-o cît mai deplină concordanţă cu propriile reflecţii.

- Fireşte, dar în fragmentul nostru nu e vorba despre Contele integral, al cărui eroism nimeni nu s-ar gîndi să-l conteste, ci numai despre unul din membrele sale, anume, cel mai gingaş, mai sensibil, mai vulnerabil şi, dacă pot spune astfel, mai puţin eroic, care totuşi îi procură, sau, mă rog, i-a procurat cîndva clipele cele mai fericite, presupun. Eu de la această idee am plecat atunci cînd am scris versurile.

Grefierul i-ar fi putut răspunde că gingăşia, sensibilitatea şi vulnerabilitatea nu neagă eroismul, ci dimpotrivă, îl pot completa şi desăvîrşi, iar lucrul deocamdată neprecizat la care se refereau versurile putea dobîndi la rîndul său caractere eroice ca parte a fiinţei eroice a Contelui, dar era conştient că obiecţia ei avea mai curînd o conotaţie ironică; toată lumea ştie că eroismul Contelui

consta mai ales în funcţia de Guvernator pe care a moştenit-o odată cu titlul, cumpărat de unul din strămoşii săi cu bani obţinuţi din exploatarea muncii ocnaşilor şi din comerţul cu vite, atît de prosper odinioară în Abraxa. Îl surprinsese şi-l intriga contradicţia evidentă dintre naivitatea juvenilă a versurilor şi simţul critic foarte ager al autoarei lor, dar suportă cu demnitate (prefăcîndu-se a nu observa) sancţiunea pentru tentativă frauduloasă de linguşire, pe care ea i-o aplicase cu promptitudine şi agreabilă candoare, mai ales că, îndată după aceea, ca să atenueze cumva din asprimea acelei obervaţii, îl apăsă uşor, amical, pe mînă şi îl privi direct în ochi, cu un anumit înţeles. Astfel, pactul tacit asupra acestei chestiuni odată încheiat, puteau pune totul în paranteză şi continua conversaţia ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat - aproape nimic.

La următoarea "şedinţă", cum îi plăcea ei să numească aceste întîlniri cvasisecrete (o singură persoană avea cunoştinţă de ele: procurorul, dar şi el stătea foarte puţin, doar cîteva minute la început, apoi îi lăsa singuri, sub pretextul treburilor urgente care îl chemau "la datorie"), care dobîndiseră foarte repede nu ştiu ce aer misterios şi poate chiar conspirativ, grefierul veni mult mai bine pregătit, din toate punctele de vedere. Reflectase foarte serios asupra posibilităţii de a combina viziunea eroică, proprie oricărei ode, cu o simbolistică ascensională, energică, vitală, care ar fi inclus obligatoriu tropii forţei şi cutezanţei. Întrebuinţarea unor cuvinte cu rezonanţă solemnă, ca: sceptru, obelisc, turn, vigoare, fermitate, nu putea lipsi dintr-o atare viziune, mai ales că în subtext ele vehiculau calităţile obiectului ocultat, iar gradaţia ascendentă a epitetelor: tare, pătrunzător, fierbinte, gigantic, urma să ridice valoarea estetică a enunţului pînă la nivelul de concentrare şi expresivitate impus de rigoarea formei poetice. Cel puţin teoretic, problema era rezolvată. Rămînea doar ca, după ce vor fi convenit asupra strategiei de urmat, să testeze modul de funcţionare a metaforelor în cadrul unei forme fixe cu o metrică mai amplă şi mai generoasă. Pentru orice eventualitate, grefierul îşi pregătise de acasă un număr de versuri, pe care însă nu le mai notase pe hîrtie, pentru a lăsa impresia că-i vin spontan în minte, ca un dar al muzelor. Din nefericire, ea ridică de la început obiecţia că, avînd în vedere şi vîrsta destul de înaintată a sărbătoritului, e posibil ca "*subiectul*" (ajunseseră la această formulă pentru a indica expeditiv şi eficient

despre ce era vorba) să nu fie atît de măreţ cum intenţionau ei să-l descrie, ceea ce risca să producă un efect contrar celui preconizat, Contele putîndu-se considera ironizat sau chiar jignit de nişte versuri care preamăreau ceva ce nu mai exista de multă vreme. La toate argumentele ei, grefierul se limită să remarce, pe un ton defensiv, fără să ştie nici el prea bine ce ar fi voit să spună:

- Subiectul e, într-adevăr, foarte delicat...

Încercînd să-şi amintească versurile pe care şi le pregătise de acasă, pentru a le oferi drept exemplu, îşi dădu seama că niciunul nu se potrivea noului context; nu-şi amintea decît lucruri ce păreau să nu aibă vreo legătură cu *Oda*. Constatase că majoritatea oamenilor ne sînt de fapt inutili; cîţiva ne sînt utili, fireşte, în măsura în care răspund dorinţelor şi comenzilor noastre, rămînînd totodată dispensabili sau interschimbabili, ca şuruburile şi piuliţele unei batoze, bunăoară, în cazul cînd această condiţie nu mai e îndeplinită; foarte puţini ne sînt necesari, în sensul că depindem de ei într-o măsură mai mare decît am dori sau decît depind ei de noi - şi unul singur ne este necesar, indispensabil şi unic. Dar pentru a ne putea bucura de cei cîţiva pe care îi iubim sau a căror prezenţă ne e agreabilă sau folositoare, trebuie să-i suportăm pe toţi ceilalţi - din cauza conexiunilor dintre ei. Ăsta e preţul.

Între timp, ea spusese ceva despre vis, o afirmaţie oarecum neaşteptată, sau care suna astfel - grefierul nu înţelese prea bine, deoarece tocmai se gîndea dacă să o încadreze în categoria persoanelor necesare, sau să o promoveze într-o categorie superioară, ceea ce ar fi însemnat o retrogradare implicită a procurorului în categoria celor nu doar interschimbabili, ci care ar face chiar mai bine să nu existe - ceva despre indecenţa de a-ţi povesti visele, este ca şi cum ţi-ai expune sexul în faţa cuiva, pronunţase în sfîrşit acest cuvînt pînă atunci interzis de exigenţele intelectuale ale discuţiei, căci visul ce altceva este, dacă nu un fel de sex al spiritului, în sensul că produce plăcere şi îl perpetuează...

- Există vise care nu produc defel plăcere, ci dimpotrivă, o contrazise grefierul, amintindu-şi în treacăt de visul pe care i-l povestise cu cîtva timp în urmă judecătorul de instrucţie.

- Eu mă refeream la visul-dorinţă, dacă-l putem numi astfel, la visul cu ochii deschişi, preciză ea. Nu este poezia un astfel de vis?

Şi prin aceasta, nu e oare scrierea ei o indecenţă la fel de gravă ca exhibiţionismul?...

Punea toate aceste întrebări deoarece, mărturisi cu explicabilă jenă, roşind doar atît cît se cuvenea unei femei experimentate şi mature într-o discuţie totuşi emancipată, între timp reflectase la *subiect* şi dintr-un alt punct de vedere, mai general şi, dacă se poate spune aşa, mai generos, îl visase cu ochii deschişi!

- În anumite condiţii, gestul respectiv nu e o acţiune atît de indecentă pe cît se presupune, de exemplu la medic, corectă prompt grefierul, felicitîndu-se în gînd pentru exemplul găsit în ultima clipă şi care menţinea discuţia la un nivel principial. Prejudecăţile noastre îl fac astfel, cărora ne supunem aproape inconştient, fiindcă ele ne protejează oarecum echilibrul interior şi confortul sentimentelor, sînt ca o cochilie sau o redută... - dar gîndurile îi erau în altă parte. Se întrebă uşor confuz: oare despre ce vorbesc?

Celelalte detalii ale conversaţiei s-au estompat între timp, s-au divizat în fragmente lipsite de conţinut propriu, ori s-au rătăcit printre imaginile cu mult mai pregnante ale următoarelor întîlniri; acum, cînd grefierul se îndreaptă grăbit spre locuinţa procurorului pentru o nouă "şedinţă", trebuie să recunoască faţă de sine echivocul şi perfidia multora dintre cuvintele spuse atunci, dar şi importanţa lor decisivă pentru tot ce avea să urmeze. Căci în continuare, fără ca *Oda* să fi progresat cîtuşi de puţin, complicitatea aceea, întemeiată iniţial doar pe administrarea în comun a unui secret minor, a evoluat primejdios spre o relaţie cu promisiuni ameţitoare - desigur nerostite, căci asta le-ar degrada - la care aproape îi e teamă să se gîndească. Ele stau la pîndă, le presimte undeva în umbra întîmplărilor şi a gesturilor celor mai mărunte, feroce ca nişte fiare de pradă care îşi urmăresc cu răbdare, dar şi cu încordare crescîndă, vînatul, victima inocentă, căprioara sau gazela ce zburdă neştiutoare în aparenta siguranţă a luminii şi a orizontului deschis oricărei direcţii de fugă; vor sări, vor muşca şi vor ucide - totul într-o singură clipă!

Uneori ea poartă, din simplă cochetărie, un batic semi-transparent de mătase, înnodat lejer, de sub care ies pe frunte cîteva şuviţe rebele de păr catifelat, alteori o găseşte îmbrăcată într-un comod halat de casă, dintr-un material subţire, fără înflorituri;

pare sau se preface a fi somnoroasă sau alintată. Nu e neapărat ceea ce s-ar putea numi o frumuseţe, dar prezenţa ei îi provoacă adesea o agitaţie lăuntrică, ceva de genul unei alarme în întreg trupul, ce-l instigă nu o dată la iniţiative riscante, cum ar fi aceea de a-i propune să se întîlnească în altă parte, pe un "teren neutru", deoarece raportul acesta gazdă-oaspete le impune o conduită adesea artificială, îi obligă la tot felul de menajamente reciproce, nenumărate formule de ipocrită politeţe care fac comunicarea dificilă, perturbă atmosfera de lucru şi deturnează sensul discuţiilor... Gîndind că ar putea folosi în acest scop chiar casa doctorului. Grefierul a tot amînat, sub diferite pretexte, să se mute, spre uimirea comisarului, incapabil să înţeleagă de ce, pînă cînd obţinuse cheile părea atît de grăbit, iar după ce le-a obţinut, a devenit ezitant şi mai degrabă neinteresat, fără vreun motiv serios, demn de luat în seamă.

Nervii lui olfactivi prepară de pe acum mirosul de cafea abia prăjită pe care îl va inhala de îndată ce, uşa deschizîndu-se, servitoarea îi va spune - poftiţi, doamna şi domnul vă aşteaptă..., pe care-l vor proiecta apoi într-o anumită zonă a suprafeţei cerebrale, unde nişte reacţii probabil electrochimice vor produce o teamă nerăbdătoare şi niţel lascivă, excitaţia aceea deopotrivă carnală şi spirituală, în uşoara dezorientare provocată de dezordinea gîndurilor, confuzie plăcută ca plutirea fără efort pe suprafaţa unui lichid călduţ, moale, străveziu - desigur, după ce procurorul va fi plecat la treburile lui urgente, lăsîndu-i singuri cu *Oda* şi metaforele ei, deocamdată insuficient maturizate.

Dar poate că tocmai acesta e farmecul oricărei poezii, imperfecţiunea şi stîngăciile ei ce denotă o anumită prospeţime şi spontaneitate emoţională, candoarea firească, dezinvolt-juvenilă a sentimentelor..., îşi spune dintr-o dată grefierul, adresîndu-se de fapt unui alt grefier, care-l priveşte sceptic dindărătul propriilor gînduri, în timp ce trece grăbit pe lîngă Fîntîna Vrăbiilor, intenţionînd să traverseze linia de tramvai prin dreptul magazinului de unelte agricole şi, după ce va fi intrat prin pasajul Turnului Mea, să urce străduţa îngustă şi liniştită ce duce spre Oraşul de Sus, unde se află casa procurorului. Nu a afirmat el însuşi, de la bun început, că totul e metaforă şi imagine?...

Metafore şi iar metafore; imagini şi iar imagini... Dar ce te faci cînd nu le vezi? - cum i se întîmplă lui atît de des. Orbecăieşti, te loveşti de ele, le simţi îmboldindu-te în coaste, şi totuşi nu le poţi vedea, mai precis cuvintele tale nu le pot numi, fiindcă-s oarbe. Şi chiar atunci cînd găseşti în sfîrşit cîte un cuvînt ce pare a se potrivi, nu-i de-ajuns, îi mai trebuie ceva, un fel de învelitoare care să-l ţină laolaltă cu celelalte, un sens, o semnificaţie superioară avînd autoritatea de a-l legitima ca enunţ (poetic). Cum ai face sarmale: dacă nu le înveleşti bine în foiţa de varză, curg şi se împrăştie în oală. El e expertul, nu? Prin urmare, trebuie să ofere soluţii. Cum ai putea, de exemplu, denumi metaforic vitrina acestui magazin? Sau colţul de stradă, unde femeia aceea grasă păzeşte o găleată cu flori, aşteptînd nişte eventuali clienţi care nu mai apar; pubela de gunoi, negustorii de cereale, căruţele cu ţărani, automobilele lăsînd o dîră de fum şi praf în urmă au la rîndul lor corespondenţe metaforice, de cele mai multe ori inaccesibile grefierului, lucru pe care însă e bine să nu-l ştie decît el. Cînd se aşează la masă cu intenţia de a scrie "literatură", se simte ca şi cum ar fi anchetat de o instanţă care oricum ŞTIE TOT, în vreme ce el nu ştie nimic; abia scriind va afla, abia mărturisind, abia recunoscîndu-şi vina. Lucru cu atît mai dificil atunci cînd, cercetîndu-te şi scormonind în tine, nu dai de nimic. Cuvinte şi fraze care la alţii sună atît de potrivit, atît de corect şi de adevărat au, în momentul cînd el încearcă să le întrebuinţeze, nu ştiu ce gust sălciu, răsuflat, un fel de oboseală şi lehamite; cară în spate sau prea mult, sau prea puţin, sau deloc, niciodată cît trebuie. Şi totuşi, în cele din urmă, ele spun ceva, aşa cum şi naivele versuri ale doamnei Glaphira spun ceva, deşi nu spun nimic: dorinţa, adică, aşa cum ea însăşi s-a exprimat, un vis cu ochii deschişi - care devine indecent doar în momentul cînd încerci să-l descrii.

Cînd ajunse la capătul acestui şir atît de încîlcit de gînduri, parcursese mai mult de jumătate din lungimea străzii. Zări printre coroanele copacilor acoperişul din tablă de aluminiu al casei procurorului amestecîndu-şi forma ţuguiată printre celelalte coame şi vîrfuri de acoperiş, unele de ţiglă, altele de tablă vopsită în diferite culori, ale caselor vecine, dar parcă mai pregnant decît ele, iluzie optică ce se datora poate interesului special pe care grefierul i-l acorda. Pe celălalt trotuar, o servitoare tînără cobora ducîndu-se

probabil la piaţă, trimisă de stăpînii ei, ţinînd coşul de cumpărături la braţ, ca pe o poşetă. Un automobil îl ajunse din urmă, trecu pe lîngă el mormăind ca un om supărat care ar ridica din cînd în cînd vocea, fără să convingă însă pe nimeni. Mai la vale, un cîine lătra de mama focului la cineva intrat fără permisiunea lui în curte. Grefierul se opri, îşi scoase ceasul de buzunar şi îl mai privi o dată, pentru a se asigura că nu a întîrziat. În momentul următor, văzu maşina care îl depăşise oprind în faţa casei procurorului; locul unde se afla, nu prea departe de maşină, dar nici prea aproape ca să atragă atenţia, era tocmai potrivit pentru a urmări nestingherit, ascuns după trunchiul unui copac, ce se întîmplă. Din maşină, care, acum îşi dădu seama, era chiar a procurorului, coborî avocatul Caroteanu; se aplecă puţin înăuntru, peste portieră, pentru a-i spune ceva şoferului, vreo glumă nesărată de-a lui, duse mîna la pălărie, apoi făcu o scurtă piruetă şi intră în curte. Totul durase doar cîteva secunde; automobilul porni mai departe, dădu colţul şi dispăru pe o stradă lăturalnică, în timp ce grefierul se întreba dacă n-ar fi mai bine să renunţe sau măcar să-şi amîne vizita, presimţind senzaţia penibilă pe care întîlnirea cu avocatul, în casa procurorului, mai ales în prezenţa soţiei acestuia, i-ar fi produs-o. Ce-ar putea avea în comun un procuror şi un avocat?... Cînd termină de formulat în minte această aparent scurtă întrebare, parcă ar fi stat mai multe minute în şir scufundat sub apă, iar acum, ieşind în sfîrşit la suprafaţă, respira cu efort, nu-i mai ajungea aerul şi se îneca cu el. Se gîndi cu un fior de aversiune la posibilitatea ca avocatul să fi fost chemat *pentru acelaşi lucru* ca şi el. Probabil că, nemulţumit de rezultatele sub aşteptări ale colaborării cu grefierul, procurorul a socotit de cuviinţă să apeleze la serviciile unui concurent, fiindu-i cunoscute de mai demult, din vremea cînd frecventa şi el ocazional separeul de la *Concordia,* versurile triviale şi stupide despre femei pe care avocatul le recita toată ziua, iar uneori le mai şi fredona. La nivelul de competenţă literară al procurorului, o astfel de opţiune n-ar fi constituit o surpriză pentru grefier. Dar acest lucru îl deranja prea puţin, în raport cu eventualitatea ca avocatul să acceadă la privilegiul aceloraşi complicităţi echivoce de care grefierul însuşi avusese parte; era un gînd umilitor şi care, într-o măsură încă mai mare, îl înverşuna împotriva avocatului. În acelaşi timp, se simţea neputincios, mărunt şi laş, căci faţă de perspectiva ca biata doamnă

Glaphira să devină victima unor maşinaţiuni mizerabile şi să suporte efectele acestei conjuraţii mîrşave, nu putea face efectiv nimic, deşi era cît se poate de indignat. În cele din urmă, luă hotărîrea pe jumătate eroică, pe jumătate lucidă ca, orice ar fi, să sune totuşi la uşa lor, prefăcîndu-se că nu ştie, n-a văzut nimic; în definitiv, era o întîlnire programată cu mult timp înainte, iar dacă judecăţile lui negative s-ar fi dovedit, fie şi numai parţial, greşite, cum avea să justifice ulterior impoliteţea, ba chiar afrontul de a nu se mai fi prezentat la o întîlnire atît de importantă? După o aşteptare de cîteva minute, în care sperase inutil că-l va vedea pe avocat ieşind (poate i se năzărise, poate era totuşi altcineva), pătrunse în curte, parcurse cei cîţiva metri pînă la uşa de la intrare, urcă puţinele trepte şi apăsă pe butonul soneriei; apăsă de mai multe ori, bîjbîind cu degetul după buton de parcă nu l-ar fi văzut, nimerindu-l cu dificultate din cauza tremurăturilor mîinii. În cele din urmă, slujnica deschise uşa, numai pe jumătate. De dragul ei, grefierul încercă să-şi monteze o mină veselă şi dezinvoltă.

- Doamna e acasă?

- Nu.

- Nici domnul?

- Nici.

- Nu se poate! Ia mai gîndeşte-te...

Încerca să fie amabil, distins. Servitoarea tăcu, lăsă ochii în jos, cu un anumit înţeles, de care însă grefierul refuză să ia notă. În schimb, aşa-zisa lui mină veselă, inoportună şi ridicolă, i scurse instantaneu de pe faţă.

- Te rog, mergi şi spune-i doamnei că am venit! ceru pe un ton radical schimbat, dar încă demn, simţind în creştet ceva ca o pată de fierbinţeală la rădăcina părului, care îi cuprinse apoi tot capul şi se întinse pe corp.

- Dar v-am spus că nu e nimeni acasă, repetă cu încăpăţînare fata.

- Adineauri l-am văzut cu ochii mei pe avocatul Caroteanu intrînd aici, iar dumneata îmi spui că nu e nimeni acasă!... izbucni vehement grefierul cu o voce nefiresc de subţire, pe care, auzind-o în altă împrejurare, nu ar fi recunoscut-o ca aparţinîndu-i. Ar fi vrut deodată să devină violent, să lovească, se simţea în stare de gesturi eroice şi necugetate. Vorbise mai tare decît s-ar fi cuvenit, cu

speranţa că cineva din casă se va apropia, măcar din curiozitate, să vadă ce se întîmplă şi, printr-un calm, nobil şi mărinimos gest, va restabili domnia raţiunii şi dreptăţii într-o lume atît de strîmb alcătuită, în care inşi de teapa avocatului sînt lăsaţi să intre, iar el e ţinut la uşă, dar efectul scontat nu se produse şi, mai mult decît atît, miorlăiala aceea jalnică nu-i plăcu nici lui, trădîndu-i parcă neputinţa şi umilindu-l o dată în plus în faţa servitoarei.

- Îmi pare rău, doamna mi-a poruncit să nu fie deranjată de nimeni, şopti fata, sau aşa i se păru grefierului, că ar fi vorbit în şoaptă pentru a nu o auzi decît el, ceea ce îl duru şi mai tare - şi era o undă de compasiune sinceră în vocea ei, dacă nu cumva de ironie sau dispreţ - iertaţi-mă, trebuie să închid, adăugă la urmă - şi nici nu mai aşteptă răspunsul lui.

(

## Demonul amiezii

Deci, domnişoara Orzan  reveni la *Concordia* abia pe la jumătatea lui aprilie. Apăru într-o dimineaţă ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, ca şi cum cele aproape patru săptămîni, cît lipsise, n-ar fi fost decît patru zile sau patru ore. Fusese în concediu. Le spuse asta în treacăt, ca pe ceva ce nu prea merita luat în seamă, pe un ton ce nu lăsa loc întrebărilor indiscrete. O mică minciună, de altfel cît se poate de potrivită dorinţei lor de a fi minţiţi. Dar poate că nici nu minţea.

Pentru a nu le lăsa răgaz să comenteze, găsi numaidecît un reproş: perdelele erau încărcate de praf. - Ia te uită, aveţi şi păianjeni! - şi trase un fir numai de ea văzut. Cred şi eu, dacă staţi tot timpul în fumul ăsta de ţigară, nu deschideţi măcar un geam, să mai intre aer curat... Încerca să-i învioreze. Păreau - dar erau! - un pic emoţionaţi şi, din acest motiv, inerţi, blegi. Grăbită, nedîndu-le voie să se bucure de revedere, nedîndu-şi nici sieşi, cu acea

autoritate atît de relativă a femeilor ce se ştiu iubite şi din cauza asta se cam alintă. Dar ce-i cu voi? - şi se încruntă nemulţumită. Ce-i cu mutrele astea posomorîte? Ce corăbii vi s-au înecat? Ca s-o contrazică, ei zîmbiră aproape simultan, dar domnişoara Orzan nu voi să le vadă zîmbetul, rămase încruntată şi, ca din întîmplare, trecînd pe lîngă doctor, luă de pe masă ceaşca de cafea din faţa lui - ai un peşte aici, zise, şi o să faci un drum. Te duci la pescuit? Doctorul puse deoparte ziarul cu a cărui lectură se îndeletnicise pînă în acel moment sau se prefăcuse că se îndeletniceşte.

- Da, probabil că voi face un drum, zise. Numai că aia nu e ceaşca mea, ci a comisarului.

Abia atunci ea sesiză lipsa comisarului.

- Dar unde a dispărut?

- A fost chemat la Parchet, veni răspunsul dinspre grefier.

- Ah, la Parchet...

Ceva mai devreme, un sergent trimis de la Parchet îi adusese comisarului un plic pe care avea ordin să i-l înmîneze personal. După ce deschise plicul şi citi biletul găsit înăuntru, comisarul ridicase plin de importanţă din sprîncene.

- Domnilor, vă rog să mă scuzaţi, dar trebuie să vă părăsesc. Domnul procuror îmi cere să mă prezint deîndată la cabinetul dumnealui.

Privirile li se întoarseră atunci, involuntar, spre judecătorul de instrucţie. Normal ar fi fost ca procurorul să comunice cu acesta, nu direct cu comisarul. Îl neglija? Îi submina intenţionat autoritatea, sau poate nu avea încă destulă încredere în el?... Judele dădu cu nepăsare din umeri.

- Du-te, dacă te cheamă, zise.

Au fost cele mai potrivite cuvinte spuse de cineva în ziua aceea. Şi totuşi, din clipa cînd comisarul părăsi încăperea şi pînă la apariţia domnişoarei Orzan, rămaseră pe gînduri, socotind fiecare dacă judele n-ar fi trebuit să spună altceva. Dar ce?

Domnişoara Orzan îi găsise în această expectativă ambiguă şi melancolică - doctorul răsfoia o gazetă, mai degrabă ascunzîndu-se îndărătul ei decît citind, grefierul urmărea pe furiş rîndurile din ultima pagină a aceleiaşi gazete, unde scria despre resurecţia Ordinului Martinist, avocatul fuma şi tot rotea în mîini tabachera lui dragă, judele se concentrase exclusiv asupra ceştii sale de cafea - şi

crezuse poate că lipsa ei de aproape o lună era cauza stării de amorţeală şi pesimism în care îi găsea. Într-o oarecare măsură, avea şi ea dreptate.

Acum, după ce primi răspuns la întrebare, scoase un fel de oftat de uşurare, ceva în genul: ah, la Parchet, care va să zică... Luă la întîmplare altă ceaşcă, pe cea a grefierului, şi o roti încet cercetîndu-i firele de zaţ.

- O să mergi la un concert sau un spectacol. O petrecere... Hm! Ceva care se termină prost.

- Mai bine nu-mi spuneai, zise grefierul, singurul dintre ei care bănuia de ce fusese chemat comisarul la Parchet şi ştia la ce fel de petrecere se referă prezicerea domnişoarei Orzan.

- Acum, că ştii ce are să ţi se întîmple, n-ai decît să nu te mai duci, îl sfătui doctorul.

- Crezi că am de ales? - grefierul ridică întrebător ochii spre ea, deşi întrebarea fusese probabil adresată doctorului.

- Ce cred eu e treaba mea, răspunse înţepat domnişoara, simţind deodată pericolul de a-şi pierde din autoritate prin analiza acestor cazuri particulare. Mulţumeşte-te cu cît ai aflat. Lăsă din mînă ceaşca grefierului şi o luă pe cea a avocatului. Mda... La tine, nimic deosebit. S-ar zice că toate îţi merg aşa cum ai plănuit.

- Bravo! exclamă avocatul şi bătu din palme. Aşa îmi placi.

- Meritul e în întregime al tău.

Avocatul roti figura lui rotundă şi radioasă spre ceilalţi şi făcu, nu se ştie de ce, o ocheadă. Nemaisuportînd să stea cu gîtul strîmb şi să citească de-a curmezişul, grefierul trase uşor din mîinile doctorului pagina de gazetă cu Ordinul Martinist. Fondat în 1888, Ordinul Martinist modern constituie o cavalerie a altruismului opusă ligii egoiste a apetiturilor materiale, o şcoală unde se învaţă să se reducă banii la justa lor valoare şi de a nu-i considera ca un influx divin, scria acolo. Deschis bărbaţilor şi femeilor de bună voinţă. Atunci o auzi pe domnişoara Orzan întrebînd:

- Doctore, pe cine ai omorît?

Urmă un scurt hohot de rîs, şi înfundat, care dură numai pînă cînd înţeleseseră cu toţii că, deşi rostită pe un ton sec şi neutru, întrebarea era gravă. Doctorul se arătă abia atunci de după foile gazetei. Pesemne că domnişoara văzuse în ceaşca lui ceva mai devreme, atunci cînd luase de pe masă din neatenţie cealaltă ceaşcă,

a comisarului, dar întîrziase anume întrebarea (şi, judecînd după cele ce vor urma, se poate bănui că-şi rezervase surpriza pentru momentul cînd se va afla lîngă jude, anume pentru a evita să-i ghicească acestuia).

- Am omorît motanul.

- Cum adică l-ai omorît? întrebă grefierul.

- Am avut un motan şi l-am omorît. A murit chiar în dimineaţa asta, rosti simplu doctorul. Se ridică în aceeaşi clipă, luă tabachera din mîna avocatului şi ieşi.

- Ce faci domnule, pleci? strigă în urma lui grefierul.

- Ei, lasă-l, e a lui, noi toţi i-am dăruit-o...

Etc.

În altă parte, grefierul a relatat aceeaşi întîmplare puţin diferit, uitînd pe moment că la ea nu participase şi comisarul, convocat în dimineaţa aceea la Parchet, şi adăugînd în compensaţie alte amănunte care, deşi nu influenţează în vreun fel consecinţele întîmplării ca atare, ar putea lăsa impresia de inconsecvenţă sau trezi oarece neîncredere în corectitudinea şi obiectivitatea prezentei relatări. Or, la originea tuturor nepotrivirilor stă tocmai dorinţa, poate un pic exagerată, de a oferi prezumtivului cititor o relatare cît mai precisă şi conformă cu realitatea, detaşată însă de măruntele circumstanţe ale imediatului, situată dincolo de socotelile unei contabilităţi meschine, limitate, îmbîcsite de prejudecăţi; departe de a fi suspecte sau condamnabile, ele ar trebui, dimpotrivă, să probeze lipsa oricărei potriveli forţate, o oricărei recondiţionări ulterioare şi, de ce nu, un anumit dezinteres faţă de accidente, mărinimia seniorială a adevărului mai cuprinzător care le tolerează. Cei care ştiu să citească mai ştiu, de asemenea, că garanţia Adevărului unui text constă tocmai în contradicţiile sale, chiar dacă, aşa-zicînd, ele contrariază micile adevăruri locale.

Mai este însă şi altceva. Ambiţiile iniţiale ale grefierului, iluziile sale cum că ar dobîndi, scriind, nu ştiu ce ascendent asupra prezentului s-au dovedit într-adevăr, cum prevăzuse cineva, la fel de zadarnice ca încercarea de a reconstitui, din spuma risipită în aer, baloanele de săpun sparte. Oricît de ritos ar fi proclamat cîndva că adevăratul său rol în povestea pe care o narează este acela de a

nu exista - rezervîndu-şi pentru sine, cu ipocrită modestie, un loc în afara sau, mai precis, deasupra întîmplărilor (poate nu atît din orgoliu, cît pentru a evita să se refere la lucruri deloc convenabile din viaţa sa particulară) -, grefierul trebuie să admită acum că s-a cam pripit şi să-şi asume condiţia oricum inevitabilă de personaj, cu toate riscurile ce decurg de aici. Căci scriind despre ceilalţi, nu se poate ignora pe sine. Cum altfel ar putea vorbi despre acele lucruri care aproape că nu aparţin niciunei întîmplări: temeri, presimţiri, condiţionări, acte de voinţă, lucruri situate aparent în afara *Cazului* (căci povestea noastră este, cel puţin în intenţie, relatarea unui *Caz*), dar contaminate oricum de obsesiile, neliniştile şi - de ce nu, să fim optimişti! - speranţele generate de el.

Bunăoară, nu există aparent nici o legătură între *Caz* şi faptul că una din fiicele comisarului era bolnavă de diabet. Dacă însă ţinem seama că soţul acesteia nu e altul decît grefierul însuşi, căruia la cîteva luni după nuntă şi la capătul unei lungi discuţii despre lucrurile neplăcute care li se întîmplau în pat, ea îi va mărturisi că se simte mult mai bine cînd se masturbează, şi dacă punem în legătură această dezvăluire cu aceea că, de la o vreme, grefierul făcea tot mai des vizite procurorului acasă, vizite despre care nu suflase un cuvinţel nici comisarului şi nici judelui de instrucţie, s-ar putea să obţinem în final conturul unui obiect nou, neaşteptat şi deci cu atît mai promiţător, pentru a cărui cercetare ar merita poate să întrerupem, preţ de cîteva pagini, cursul cam monoton şi previzibil al relatării *Cazului*. Nu pentru a evidenţia prezumtiva legătură între diabet, frigiditate, masturbare şi adulter, ci pentru că, în ziua cînd acestei serii i s-a mai adăugat şi vestea că fiicei bolnave de diabet a comisarului nu-i venise periodul, cu alte cuvinte, rămăsese însărcinată, grefierul a avut, crede el, o viziune. De altfel, ziua aceea a stat în întregime sub semnul imprevizibilului - agitată, buimacă, perplexă, schizofrenică, aţîţată de nu ştiu ce demon al nesăbuinţei şi dezorînduielii...

Asta s-a întîmplat cu doar trei zile înainte de revenirea domnişoarei Orzan. Grefierul ieşi din casa procurorului cu mîinile tremurînd şi pregătit în orice moment să plîngă. Mai avea şi impresia că e urmărit, dar întorcîndu-se şi privind înapoi nu văzu decît trotuarele goale, puţin înclinate spre rigolele de pe marginea

străzii, cîteva dughene cu obloanele trase şi un cîine flocos şi foarte nehotărît, o javră fricoasă care, într-adevăr, îl urma la oarecare distanţă, fără vreo intenţie precisă, deocamdată. Îşi confirmă resemnat că, din cauza cafelei băute în exces, ratase ziua aceea. Sau poate din *cealaltă* cauză? Nu se putea hotărî. Faptul că soţia procurorului trimisese anume pe cineva la el, cu un bilet scris chiar de mîna ei, în care îşi cerea scuze pentru cele întîmplate la ultima "şedinţă", îl măgulise în primul moment. Fusese o neînţelegere, pentru care îşi cerea scuze şi îl invita chiar în acea dimineaţă, desigur în măsura în care programul îi îngăduia, pentru a susţine "şedinţa" restantă dedicată *Odei*. Pe drum, grefierul compuse această frază care i se păru nu doar de o remarcabilă precizie, ci şi ucigător de sarcastică: *"Nu înţeleg ce înţelegeţi dumneavoastră prin neînţelegere"*. Ar fi trebuit să fie primele cuvinte rostite după ce ar fi intrat în casă - şi poate singurele. De altfel, îşi propusese să fie foarte reţinut şi să-şi manifeste în continuare nemulţumirea faţă de modul cum fusese tratat, tăcînd semnificativ sau vorbind doar strictul necesar. Însă determinarea lui pentru o atitudine atît de severă începu să cedeze încă înainte de a fi ajuns în cabinetul de lucru, cînd servitoarea îi deschise în grabă uşa, aproape neîndrăznind să-l privească, şi-l invită înăuntru pe un ton mai mult decît umil: - poftiţi, doamna vă aşteaptă cu nerăbdare. "Doamna" părea, într-adevăr, foarte afectată. O găsi abandonată melancoliei, într-un colţ al sofalei, în semiîntunericul camerei cu storurile lăsate, ca şi cum înăuntru ar fi zăcut un om bolnav, şi avea un chip palid, decolorat, datorat, dacă nu vreunei boli, cel puţin unei insomnii prelungite, cum de altfel îi şi mărturisi de îndată ce-l văzu intrînd, ieşindu-i în cale, aşa slăbită cum era, şi rugîndu-l insistent să şadă alături de ea, pe sofaua aceea.

- Nici nu ştii cît mă bucur că ai venit, te rog să nu-mi spui nimic despre ce a fost data trecută, Pilo (numele de alint al procurorului, presupuse grefierul) m-a certat îngrozitor, ştii cît e de riguros în relaţiile sale, am avut pur şi simplu un lapsus, cum să-ţi spun... am plecat de acasă, deşi ceva îmi spunea că nu trebuie să plec... şi cînd în sfîrşit mi-am amintit era, oh, prea tîrziu!

Vorbea şi nu-i dădea drumul la mînă, ţinînd-o strîns între ale sale, aproape în poala sa, şi apăsînd-o din cînd în cînd, atunci cînd voia să sublinieze anumite cuvinte, *ştii*, *Piilo*, *riguroos*, *laapsus*, *ooh*,

grefierul neavînd încotro şi trebuind să suporte ca pe un plăcut supliciu disculpările patetice şi explicaţiile amănunţite care le însoţeau. Calamburul acela atît de savant, construit pe drum, şi care într-un alt context ar fi făcut o poate excelentă impresie, deveni de prisos, un facil şi van joc de cuvinte, acum îl stingherea pînă şi împrejurarea de a-l fi gîndit. Abia la urmă observă, mirîndu-se el însuşi cît de tîrziu observase, că de fapt îl tutuia; nici un moment nu avusese impresia că acest nou mod al ei de a i se adresa ar fi fost nefiresc sau lipsit de demnitate.

Sună clopoţelul şi porunci servitoarei să ridice jaluzelele, numai pe jumătate, căci din cauza oboselii nu suporta lumina puternică de afară, apoi să facă două cafele tari. Grefierul nu apucă să o prevină că mai băuse o cafea cu puţin timp în urmă, încît o a doua risca să-i afecteze echilibrul nervos, şi nici nu îndrăzni să o refuze, cînd cafeaua fu gata şi fata o aduse lăsînd-o, ca de obicei, pe gheridonul cu rotile, pe care îl trase mai aproape de sofa, fiindcă doamna şi musafirul ei rămăseseră acolo.

- N-o să putem lucra astăzi, nu mă simt în stare... De fapt, te-am chemat pentru altceva... Nici nu ştiu cum să încep... M-am gîndit zilele acestea cu toată seriozitatea la discuţiile noastre anterioare, te rog să nu rîzi de mine, am descoperit că n-am nici un pic de talent! Poate ar fi mai bine să abandonăm, ce zici?

- A, nu, nu ! protestă grefierul. În nici un caz!

Ar fi vrut să mai adauge la reacţia lui şi cîteva argumente, cum ar fi acela că investiseră nu doar timp şi energie, ci şi o cantitate apreciabilă de "materie afectivă", dacă o astfel de expresie nu sună impropriu sau abuziv, însă nu ştia cum va folosi, în această argumentaţie, pronumele personal de politeţe, "dumneavoastră" sunînd prea rece, distant şi poate chiar ostil, iar "dumneata" sau "tu" părîndu-i-se totuşi prea îndrăzneţ.

- Pentru dumneata, care ştii atît de multe lucruri, discuţiile acestea derizorii, despre metafore şi alte asemenea, constituie poate o pedeapsă, dar pentru mine ele sînt ca o vitamină spirituală, m-au învăţat atît de mult!... Ştii, am descoperit - zîmbi cu rest unui gînd şăgalnic ce nu-i da pace - cîtă dreptate aveai în privinţa metaforei, a relaţiei pe care ea o întreţine cu visul; ea pare că împlineşte un vis şi totodată îi alimentează setea, este un fel de elixir care, fără să ne vindece dorinţa, o anesteziază pe moment... Grefierul nu-şi amintea

să fi spus vreodată aşa ceva, dar afirmaţiile care i se atribuiau sunau destul de bine şi nu o contrazise, ci încercă să o completeze.

- Pentru a vindeca propriu-zis dorinţa, metafora ar trebui dusă la ultimele consecinţe, zise, fără a şti prea bine ce înseamnă asta.

- Chiar şi atunci, dorinţa ca atare rămîne ceea ce este, adică propria sa recompensă, căci ea conţine întotdeauna ceva din obiectul însuşi, de fapt conţine aproape integral obiectul, mai puţin materialitatea lui, adică partea lui trivială!

Discuţia o însufleţise dintr-o dată, ca un medicament miraculos, sau poate ceva de genul vitaminei aceleia la care ea însăşi se referise mai devreme. Îl asigură că vorbea în deplină cunoştinţă de cauză; experimentase între timp metafora ca element constitutiv de bază al visului-dorinţă, visul cu ochii deschişi; observase că, la fel ca şi visul, metafora îţi poate aduce obiectul dorinţei foarte aproape, dar el rămîne totuşi de neatins. Şi deodată spuse un lucru cu totul neaşteptat:

- Pe noi doi, metafora trebuie să ne vindece de dorinţele cărnii. Pentru aceasta ar trebui dusă la ultimele consecinţe, adică... scurtcircuitată!

Grefierul reuşi să nu tresară la auzul acestui din urmă cuvînt. Tăcu încordat. Îşi simţea gura uscată; dacă ar fi vorbit, vocea răguşită şi nesigură l-ar fi trădat. Pentru a fi mai convingătoare, îl prinsese iarăşi de mînă cu amîndouă mîinile ei.

- Aş vrea să-ţi încredinţez un mare secret, continuă ea pe un alt ton, după ce tăcerea lui îşi epuizase aproape toate posibilităţile de exprimare. Pot oare avea deplină încredere în dumneata?

Grefierul o privi drept în ochi, cu un anumit reproş. Chipul ei i se păru dintr-o dată mărit, ca şi cum l-ar fi văzut printr-o lentilă.

- *Poţi să ţii un secret*? întrebă ea încă o dată, în timp ce-i ridica uşor mîna şi o conducea indecis prin aer, lipindu-şi-o în cele din urmă de buze. Taci, nu spune nimic... şopti. Să nu strici vraja!... Veni mai aproape, îi duse mîna în jos, apoi desfăcîndu-şi doi nasturi ai halatului, şi-o lipi de pielea abdomenului, o purtă în sus pînă la sîni şi în jos, tot mai jos, pînă cînd grefierul simţi primele fire de păr şi, după aceea, o atingere moale şi umedă, uşor lipicioasă, de limax. Secretul nostru, secretul... să-l ţii bine... să nu-l spui la nimeni...

Vorbind, îşi freca cu mîna lui locul acela, melcul bălos şi călduţ de acolo, în timp ce respiraţia ei şuierătoare, tot mai frenetică, îi încălzea lobul urechii. Grefierul vru să o cuprindă cu cealaltă mînă de mijloc, dar ea nu-l lăsă, ci printr-o mişcare abilă de desprinse şi se depărtă de el, se retrase în capătul cel mai îndepărtat al sofalei, acoperindu-şi faţa cu amîndouă mîinile.

- Ah, nu trebuia să fac asta! Nu trebuia să mă laşi!

Ar fi vrut, să o consoleze în vreun fel, s-o ajute să se liniştească, dar pe de o parte nu ştia ce să spună, iar ca să o mîngîie, îi era teamă că va fi, încă o dată, respins. Şi deodată o auzi spunînd, cu un glas aspru şi brutal, ce i se păru complet străin:

- Te rog să pleci, imediat. Şi, uită totul!

La comisariat era improbabil să mai găsească pe cineva, căci, din cîte discutaseră dimineaţă în separeu, urmau să plece direct la baia comunală, să-i interogheze pe fraţii Moscovici. Cînd dădu colţul şi ieşi în Strada Mare, un aer călduţ şi jilav, mirosind a spirt şi tutun, îi lovi obrajii. Ar fi trebuit să intre în cîrciuma aceea, să bea ceva tare, ceva care să-i amorţească mîinile. A fost primul lui gînd. Apoi îşi spuse că, dacă s-ar grăbi, i-ar găsi poate pe comisar şi pe judele de instrucţie la *Concordia.* Poate că nu plecaseră încă. Mai privi încă o dată în urmă. Cîinele se strecurase pe lîngă zid, ferindu-se de picioarele rarilor trecători şi, cînd văzu că grefierul îl priveşte, se opri lîngă un burlan de ploaie, prefăcîndu-se că îl adulmecă. Cîinele ăsta vrea să mă muşte, îşi zise grefierul. Vrea să mă muşte dar nu are curajul să o facă, e un cîine sfios. Ca şi cum l-ar fi auzit, javra îşi ridică aţîţată ochii ei mici şi congestionaţi spre el. Vezi ce băiat de treabă sînt, părea să zică, hai lasă-mă să te muşc un pic. Însă, în loc să latre, începu să tuşească. Grefierul porni spre local înfruntînd amiaza posomorîtă, dar măcar blîndă în pasivitatea ei, mînat subit de un fel de monofobie sau poate numai de foame; căută reflex în buzunare, după mărunţiş - i-ar fi fost penibil să ceară mîncare pe datorie - şi nu găsi decît o gaură prin care îşi pipăi pielea. Adu-mi o scrumbie. Se văzu pe sine intrînd şi comandînd băiatului trimis îndată de majordom. Dacă ar fi putut, ar fi lăsat partea aceea neplăcută din el chiar acolo, pe bordura trotuarului sau lîngă peretele murdar al Poştei, pe care se mai zărea un colţ din afişul filmului "Îngerul albastru". Ar fi lăsat-o acolo, ar fi venit cîinele şi ar

fi început să o lingă. La fiecare bătaie, inima lovea ca un ciocănel în peretele stomacului; foamea i se prelingea în măruntaie fierbinte ca un boţ de ceară topită. Bineînţeles, comisarul şi judele plecaseră de jumătate de oră, despre asta îl anunţă majordomul. Dacă i-ar fi spus că plecaseră de numai cîteva minute, ar fi alergat să-i ajungă. Dar pesemne că majordomul acela nu prea ştia să mintă. Grefierul rămase cîteva clipe în cumpănă, socotind dacă nu ar fi fost mai bine să meargă şi să mănînce acasă. Pînă să se decidă, privi la femeia care spăla geamurile prăvăliei de peste drum; o femeie voinică şi cu un batic roşu, poate chiar nevasta patronului.

- Ei, dacă-i aşa, am să intru să iau un rom, zise. Îi era ruşine să spună că îi e foame. De fapt, în mod normal, nici n-ar fi trebuit, n-ar fi fost nevoie să explice majordomului ce are de gînd să facă, însă de data asta i se păru că îi stătea nu ştiu cum în cale. Fără să-i bareze propriu-zis drumul, ca din neatenţie, lăsase liberă numai jumătate din uşă, şi nu manifesta nicidecum intenţia de a se urni vreodată de acolo, îşi contempla cu vizibilă încîntare ghiulurile de aur îngrămădite pe degetele grăsuţe şi rotunde ca nişte caltaboşi. Ba mai şi repetă:

- Au plecat cam de juma' de oră - ceea ce avu darul să-l enerveze pe grefier. I se păru că zîmbetul silit de pe mutra dolofană a majordomului ascundea ceva. Putea fi doar plăcerea de a privi la fundul bombat al femeii de peste drum - cu gesturi largi, de parcă ar fi măturat geamul, ea îşi continua între timp lucrul, fără să ia în seamă nici privirile pofticioase ale majordomului şi nici pe ale trecătorilor - dar mai era şi altceva, o agitaţie ascunsă, un fel de milogeală mută, speriată.

- Îmi dai totuşi voie să intru? întrebă grefierul.

Majordomul aproape că tresări şi îi făcu loc.

- Poftiţi, poftiţi, se grăbi să-l invite, mergeţi în salonul mare, da? Era în întrebarea lui un apel aproape disperat.

- Nu, răspunse grefierul mai mult ca să-i facă în ciudă, şi se simţi foarte bine, ca şi cum i-ar fi plasat un ghiont.

Cînd trecuse pe lîngă el, simţise o mare dorinţă de a-i înfige cotul în coaste. Tot din cauza cafelei băute la procuror, desigur, ca şi foamea. O cafea îţi potoleşte foamea, două cafele ţi-o agravează. Urcă scările pînă la al doilea cat, iar cînd deschise uşa

separeului şi o văzu pe domnişoara Orzan  singură într-un fotoliu, înţelese şi iertă zelul bietului om.

În primul moment păru surprinsă, dar îşi reveni de îndată şi, punînd alături ceaşca de cafea pe care pe o cercetase pînă atunci, îi adresă grefierului un surîs cît se poate de îngăduitor, deşi niţel absent, resemnat.

- Colegii dumitale au plecat acum cîteva minute, zise.

- Jumătate de oră, corectă grefierul şi se simţi dintr-o dată foarte inteligent. Observ că, de la o vreme, treci pe aici numai în lipsa noastră.

Domnişoara Orzan confirmă înclinînd amuzată, dar cu o anumită ironie, din cap. Vorbind, se ridicase din fotoliu şi apropiindu-se de fereastră dădu la o parte faldurile grele ale draperiei de pluş şi privi afară, în stradă, parcă ar fi pîndit pe cineva.

- Te aşteaptă un cîine, adăugă într-un tîrziu.

- De azi-dimineaţă mă urmăreşte, sau poate chiar de mai multe zile, dar l-am observat abia azi. Vrea să mă muşte, se lăudă grefierul. Apoi întrebă inutil: vii în lipsa noastră aici şi ne ghiceşti pe ascuns în cafea? Atît de inutil încît ea rîse numai un pic.

- Nu tuturor, ar fi trebuit să-ţi dai seama de asta. Numai unuia dintre voi...

- Judele de instrucţie! o întrerupse el aproape mîndru că ghicise.

În afară de foame şi tremurul mîinilor, excesul de cafea îi mai provoca şi idei năstruşnice. Îi veni ideea să o sărute, profitînd de faptul că se aflau singuri în separeu. Un mic şantaj. Nu l-ar fi putut pîrî comisarului, deoarece ar fi trebuit să recunoască, mai întîi, că venea pe ascuns acolo, în lipsa lor.

- Eşti foarte perspicace azi, observă ea ironic.

Oare l-ar fi respins? Privind-o cum stătea, pe jumătate întoarsă spre fereastră, se întrebă dacă nu tocmai asta aştepta, gestul lui îndrăzneţ. Nu mai fuseseră niciodată singuri. Îşi imagină cum s-ar ridica, s-ar apropia de ea şi ar prinde-o de umeri. Era cît se poate de simplu. Părea.

- Şi ce ai aflat? o întrebă cu intenţia de a cîştiga timp pentru reveria sa de circumstanţă.

- Că nu va muri împuşcat, răspunse cu asprime domnişoara.

Gîndul de mai înainte al grefierului se ghemui pînă deveni mic de tot, cît un fir de praf, şi se ascunse ruşinat într-un cotlon al minţii. Abia acum înţelese despre ce discutau.

- Vrei să spui că...

Nu ştia ce vrea să spună, dar îşi aminti altceva. Şi judelui Ştefan îi ghicise că nu va muri împuşcat. O clipă, grefierul bănui că femeia cu care judele Ştefan se plimba pe malul gîrlei era chiar domnişoara Orzan. La ea se gîndise şi în seara cînd el îl dusese pe dig şi-i vorbise despre inginerul francez şi-l luase apoi la "*Prinţesa Împuţită*". Mai tîrziu, într-o împrejurare cînd cineva (avocatul?) avansase presupunerea că Ştefan îşi "uitase intenţionat" pilula de nitroglicerină acasă - şi se iscase atunci o discuţie contradictorie pe marginea acestui subiect -, grefierul observase că domnişoara Orzan manifesta o rezervă inexplicabilă, mulţumindu-se să remarce în treacăt că, oricum, nu a murit împuşcat, ceea ce ea prevăzuse.

Din stradă răzbătu muzica unei flaşnete, spulberată îndată după aceea de huruitul unei căruţe sau trăsuri. Înveşmîntat în lumina alburie a ferestrei, conturul ei ţesut din linii instabile se profila enigmatic şi fatal. Aplecată niţel înainte, scruta lungimea străzii ca de la fereastra unui vagon de tren, iar grefierul avu impresia că se aflau într-adevăr într-un tren ce se îndrepta poate spre *"nimicul mai simplu şi mai uşor decît ceva"*, şi aştepta să o vadă făcînd semne, cu batista, peronului pustiu. Se întrebă nedumerit cum se înfiripau în taina fiinţei ei gîndurile, în trupuşorul acela firav, vulnerabil, dincolo de chipul fragil a cărui expresie izbutea să fie mereu vag amuzată, aproape indiferentă. (Ce-ar fi să mă fac o şopîrlă şi s-o sperii?). Ca să o impresioneze, hotărî să spună o nerozie oarecare.

- N-o să crezi, dar ştiu din surse sigure că procurorul nostru va fi ales primar.

Ea rîse.

- Eşti grozav, zise, de unde ştii?

- Am eu sursele mele...

- Ah, da, sursele tale secrete - surîs trist adresat mai degrabă altcuiva, unui străin care nu ajunsese la întîlnirea cu surîsul ei. Rămase un timp gînditoare, şi în cele din urmă, cînd se hotărî să continue, vocea ei trăda oarecare nervozitate. Procurorul nu va fi

ales primar, deoarece peste cel mult un an Contele nu va mai fi guvernatorul provinciei noastre. Voi nu citiţi ziarele?

Dacă dincolo de geam ar fi strălucit deodată soarele, atunci lumina lui puternică ar fi depus umbra ei direct pe chipul grefierului, dacă nu cumva razele soarelui ar fi străbătut-o fără să o atingă, dacă cumva era în întregime transparentă. Prevăzu că, de îndată ce va părăsi locul acela, mirajul va expira, şi într-adevăr, cu un uşor balans pregătitor, ea se desprinse de la fereastră şi veni lîngă grefier, lăsînd în urmă mirarea dezamăgită a pervazului pe care îşi rezemase cîteva clipe braţul, foşnetul tînguitor al perdelei şi cocoloaşe de aer cenuşiu şi steril.

- Trebuie să plec, zise. Nu le spune că m-ai găsit aici, ar înţelege greşit... Îi luă mîna, în semn de rămas bun, apoi se răsuci spre uşă, făcu doi paşi dar se răzgîndi. Totuşi, judecătorului de instrucţie poţi să-i spui: că nu va muri împuşcat... Încerc să aflu de ce şi nu reuşesc... Atunci cînd i-am prezis că va muri împuşcat, l-am minţit, trebuie neapărat să ştie asta, l-am minţit fiindcă voiam să fie la fel ca voi toţi.

Se grăbea, vorbea din ce în ce mai precipitat. Grefierului începură să-i tremure din nou mîinile.

- Eu voi muri? întrebă.

- Da, spuse domnişoara Orzan, tu vei muri împuşcat, asta e sigur.

Şi ieşi.

Îl văzuse de la fereastră pe avocat. Grefierul înţelese asta un minut mai tîrziu, cînd avocatul intră bine dispus, fredonînd obişnuitul său cîntecel ale cărui versuri sunau cam aşa:

*femeile crăcănate*
*au fofoloanca mai la spate,*
*femeile cu păr pe picioare*
*sînt gospodine exemplare,*
*femeile cu şolduri înguste*
*fac economie la fuste.*

- Nu s-au întors? - referindu-se probabil la comisar şi judele de instrucţie.

- Şi eu îi aştept, răspunse grefierul, în timp ce încerca să memoreze moliciunea ca de pluş a valului de aer pe care trecerea domnişoarei Orzan îl iscase (păşind uşor, prudent, ducîndu-şi

picioarele unul în faţa celuilalt, de parcă ar fi mers pe o cărare îngustă sau, de ce nu, pe o punte de vată; un fel de ameţeală, balansul corpului într-un echilibru precar, şovăitor).

- Trebuie să apară, crezu avocatul şi trase oarecum indiferent de şnurul clopoţelului, pentru a chema chelnerul. Mîncăm ceva?

- Tocmai am mîncat, minţi grefierul.

Inepuizabila bună-dispoziţie a tipilor ăstora rotunzi, cu o mustaţă nostimă sub nasul mic, niţel azvîrlit în sus, şi dinţii mărunţi şi albi ivindu-li-se dintre buzele cărnoase, perverse, un pic de burtă, un pic de chelie şi un cîntecel despre femeile crăcănate - aproape că nu există lucru care să-i supere. Ochii însă, bombaţi, tulburi, apoşi, ca de vacă, părea ai altcuiva. Oare de ce zice Homer că ochii sînt frumoşi cînd sînt mari şi seamănă cu cei ai vacii? Veselia lui superficială îi inhiba funcţiile empatice, centrii emoţionali şi facultăţile comunicative, provocîndu-i ceva în genul unei constipaţii întelectuale. Stratul de mătreaţă de pe gulerul hainei, motiv aparent pueril, îl determinase pe grefier să mintă spunînd: tocmai am mîncat. Totuşi, avocatul era prietenul şi fostul coleg de gimnaziu al comisarului - şi trebuia ţinut cont de asta.

De vreme ce mîncase, nu mai avea rost să rămînă. Îşi luă adio de la prezumtiva scrumbie şi, în căutarea unui pretext, întrebă cît e ceasul, moment în care ştiu sigur că are o mutră cu totul antipatică.

- Unu şi jumătate, îi răspunse avocatul. Dar ce naiba face băiatul ăsta de nu mai vine? - şi trase iarăşi de şnur.

- Ţi-l trimit eu - bucuros că-i poate oferi acest mic serviciu fără să-l coste nimic, ci dimpotrivă -, oricum trebuie să plec, am o întîlnire la două şi ... Mai bălmăji ceva (întrebîndu-se în gînd: oare cîinele ăla mai aşteptă?), o minciumă lamentabilă pe care avocatul o primi cu neîncredere, dar fără comentarii. Ai şuncă pe creier, părea să spună privirea lui compătimitoare.

Ieşind, izbi cu întreg trupul amiaza apatică, decolorată, aflată în defensivă şi care, ca şi el, nu cerea decît să fie lăsată în pace. Descoperi cu slabă uimire că de fapt dorise să facă altceva, dar uitase ce anume (Să-i vorbească majordomului? Nu, persoana acestuia nu-l mai interesa, trecu pe lîngă el aproape fără să-l vadă). Ultima fază a efectelor excesului de cafea consta într-o lehamite persistentă, asociată cu somnolenţă şi gînduri dezordonate. Mîinile

îi obosiseră de atîta tremurat, şi le simţea lîncede, inutile. S-ar fi culcat acolo pe trotuar, nu ca să doarmă, ci pentru a nu mai fi nevoit să dea din picioare. Traseul întortocheat şi bizar al acelei zile îi deveni dintr-o dată indiferent, de vreme ce mesajul confuz al întîmplărilor ei, în loc să-l călăuzească spre un sens oarecare, mai degrabă îi asfixia gîndirea - şi se pomeni căutînd din priviri cîinele. Nu mai era acolo (sub fereastra spălată ceva mai devreme de femeia cea voinică, incolăcit, prefăcîndu-se că doarme sau tuşind ironic, cu subînţeles, ca un om care şi-ar drege glasul - cum şi-l închipuise atunci cînd domnişoara Orzan îi spusese: te aşteaptă un cîine), dispăruse, se ascunsese, plecase alergînd după vreun stol de vrăbii, iar lipsa lui îl dezamăgi, fiindcă începuse să creadă la un moment dat că javra aceea costelivă şi cu picioarele strîmbe are intenţia să-i comunice un anumit lucru, destul de important. *Empuza,* demonul amiezii. Poate că e tocmai îngerul meu păzitor, îşi spuse cu un fel de ciudă care semăna a nostalgie. Dar iată că îl lăsase singur, plecase odată cu amiaza, fără ca măcar să-l fi lătrat, măcar o dată.

Deci, constatîndu-şi naufragiul şi acceptînd că, în situaţia respectivă, cel mai înţelept lucru ar fi fost să se îndrepte spre casă, adică spre moleşeala consolatoare, soporifică, veşnic aceeaşi, din sînul familiei sale deja ratate, porni de-a lungul străzii promiţîndu-şi în gînd ca a doua zi, sau atunci cînd se va ivi ocazia - ce-i drept, astfel de ocazii se iveau tot mai rar în ultimul timp - să-i vorbească judelui despre cîine şi să-l întrebe ce crede el, un înger păzitor ar putea să apară sub forma unui cîine? Poate că îngerii sînt permanent în preajma noastră, ascunşi în formele, e vorba numai de forme vremelnice, bineînţeles, adăpostiţi în formele unor animale neînsemnate sau de-a dreptul urîte, vrăbii, furnici, ţînţari, cîini vagabonzi, sau chiar ale unor lucruri pe care, orbiţi de nepăsarea şi egoismul nostru, le tratăm cu atîta neatenţie şi cu aşa injust dispreţ - avea de gînd să-i spună.

Tocmai se străduia să ordoneze mai bine acest şir cam încîlcit de cuvinte şi de fapt se pregătea să iasă din Strada Mare prin gangul ce dă spre depozitul de rachiuri şi spre şpiţeria evreului Isaac, dacă o fi într-adevăr evreu şi nu olandez, căci toţi îi zic Olandezul, cînd iată că printre lespezile de negură ce plutiseră toată dimineaţa peste oraş îşi făcu loc o rază subţire de soare, încerca să-şi facă loc, deocamdată nu ajungea pe pămînt, ci doar lumina pe

dedesubt, tangent, plafonul norilor, oricum semn că într-un viitor oarecare, nu prea îndepărtat, cerul se va însenina; de fapt, hotărîse să evite traseul aparent mai scurt, pe bulevard, unde cei de la gospodărirea comunală desfundaseră macadamul pentru a înlocui şinele de fier ale tramvaiului electric, şi din cauza asta trotuarele erau noroioase; deci, în loc să o ia la stînga, pe lîngă birourile băncii de credit popular, preferase să meargă drept înainte şi apoi, odată ajuns în dreptul magazinului de ciorapi de damă, unde doi muncitori descărcau nişte cutii de carton dintr-un camion, abia dacă aruncă o privire în vitrina casei de amanet, întrebîndu-se cît o fi costînd maşina de scris care zăcea acolo de mai bine de două luni, şi mai avea de făcut doar cîţiva paşi pînă să intre în gang - dar auzi un ţipăt scurt şi întoarse reflex capul să vadă ce se întîmplase.

Dinspre capătul îndepărtat al străzii se apropia o momîie cu faţa de humă, un om într-un sac de iută, ceva asemănător unui om. Fără ca strada să fie, la ora aceea, deosebit de animată, nu s-ar putea spune nici că era pustie; în afară de camionul cu cei doi muncitori, mai încolo, pe colţ cu strada Şcolii Normale, un copil se căznea să pună în mişcare o trotinetă fără roţi, iar dinspre oborul de vite se apropia agale un ţăran ducînd de frînghie o juncă. Totuşi, grefierul ştiu cu precizie că strigătul acela i se adresase lui, îl viza în mod direct - şi se opri. Omul continua să alerge spre el, nu îmbrăcat, ci numai cu picioarele băgate în sac, ca în competiţiile brutale şi stupide din vremea liceului, în taberele de cercetaşi, dar alerga pe loc, sau, în orice caz, înainta exasperant de încet. Se legăna greoi, neîndemînatic, caraghios, sufocîndu-se parcă în sacul acela, sufocîndu-şi picioarele, dacă se poate spune aşa, mersul sau ideea de mers, încît nu puteai fi sigur dacă într-adevăr se apropie sau, dimpotrivă, se îndepărtează, sensul deplasării sale era echivoc, căci mişcării relative şi atît de ineficiente de apropiere i se suprapunea, la anumite intervale, o alta, mai evidentă, mai amplă, care îl transporta mult înapoi, spre mlaştină. Nu-i distingea bine trăsăturile feţei - în partea aceea, către mlaştină, lumina era încă mai neclară - dar putea să-şi dea seama că, din loc în loc, se oprea şi făcea sau încerca să facă anumite semne - mîinile lui pipăiau aerul ca nişte antene, desenau vagi litere, un fel de cuneiforme imposibil de descifrat, nu doar invizibile, dar încă neîntregi, neterminate; din cauza grabei, scrierea îi era mereu întreruptă, căci între două astfel

de semne sau simple gesturi privea speriat în urmă (ţipătul pe care grefierul îl auzise ceva mai devreme, scurt şi subţire ca un guiţat de purcel, fusese poate un strigăt de ajutor).

Dacă şi-ar fi continuat drumul, muncitorii ar fi putut crede că fuge de cel care-l strigase şi faţă de care avea pesemne vreo datorie; iar ca să rămînă îi era ruşine. Un fel de familiaritate jignitoare şi un devotament slugarnic veneau dinspre arătarea aceea, ea îi amintea, cu o complicitate de-a dreptul ofensatoare, ceva compromiţător din trecutul său, iar faptul că întîrzia atît de mult constituia pentru grefier un motiv în plus de ruşine şi enervare. Era ca şi cum s-ar fi întîlnit în văzul lumii cu o rudă săracă sau decăzută, a cărei proastă reputaţie îl compromitea, dar faţă de care avea anumite obligaţii imposibil de eludat, o mai veche datorie neplătită. Cei doi muncitori ştiau asta şi întîrziau anume pe lîngă camion, aşteptau să vadă ce va urma, şuşoteau între ei. Încă mai neplăcută era impresia că el însuşi îl cunoştea sau ar fi trebuit să-l recunoască, iar faptul că nu-şi amintea în ce împrejurare îl mai întîlnise îi cauza o senzaţie de copleşitoare neputinţă. Înainta prin aerul păstos (dacă înainta cu adevărat) continuîndu-şi gesticulaţia bizară, cădea şi se ridica, împotmolit în sacul acela, prins, de la jumătate în jos, ca într-o pieliţă, un clei din care încerca zadarnic să se desprindă, şi, pe măsură ce se apropia (sau părea că se apropie), grefierul avea tot mai acută impresia, tot mai vie, în pofida faptului că nici acum nu-i distingea prea bine chipul, intensă pînă la violenţă... că, dintr-un moment în altul...

Dar era judecătorul de instrucţie! Cum de nu-l recunoscuse din primul moment? Ce căuta el acolo? De ce e singur? Unde o fi rămas comisarul?... Spuneau că se duc la feredeul Moscovicilor... Ce se întîmplase cu ei? Citi instantaneu şi aproape involuntar: MAHER-ŞALAL-HAŞ-BAZ. Literele, făcute parcă din urma în ceaţă a degetului judelui de instrucţie, plutiră ca un nimb deasupra lui o mică fracţiune de timp, apoi se destrămară sfîrîind, arse de văpaia unui foc nevăzut. Însemnau ele ceva? Transmiteau un mesaj?

Grefierul stătu o clipă în cumpănă. Încă nu era tîrziu să dea colţul şi să o ia tiptil spre casă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Puţin mai devreme ştiuse cu precizie ce anume doreşte, îşi formulase în termeni lipsiţi de echivoc: vreau să mănînc, să fac dragoste şi să dorm, iar această perspectivă, sau poate numai

formularea dorinţei ca atare, în măsura în care oferea o rezolvare numeroaselor ezitări de pînă atunci, îi crease o vagă mulţumire de sine. Acum, însă, întîmplarea sau halucinaţia aceea îl frustra de însăşi dorinţa sa, umilindu-l astfel, culpabilizîndu-l, reproşîndu-i-o ca pe ceva nedemn şi imoral.

În clipa următoare în stradă năvăliră patru bărbaţi călări, galopînd impetuos în urma judelui de instrucţie şi, de îndată ce-l ajunseră, începură să-l lovească cu cravaşele, pînă cînd el căzu pe caldarîm şi rămase nemişcat. Aplecîndu-se din şa, doi dintre ei îl ridicară prinzîndu-l de mîini cu cravaşele făcute laţ şi-l duseră tîrîş, dispărînd apoi cu toţii într-o curte cu porţi înalte şi împrejmuire zidită. Totul se petrecu repede, metodic, cu o precizie altminteri remarcabilă, astfel că, în numai cîteva secunde, strada rămase din nou goală şi - cel puţin asta era senziţia grefierului - curată.

- Aţi văzut? întrebă grefierul. Cei doi muncitori ridicară nepăsători din umeri.

- Ce treabă avem noi, zise unul dintre ei, era un alaopolit, l-au luat lestrygonii.

- Un alaopolit?... Lestrygonii?... Cuvintele nu aveau nici un înţeles, nu desemnau nimic concret, deşi sonoritatea lor i se părea oarecum familiară. L-au lovit! strigă grefierul. De ce l-au lovit aşa sălbatic?...

Dar muncitorii nu-l mai luară în seamă. De altfel, mai aveau doar cîteva cutii de descărcat. Închiseră la loc oblonul din spate al maşinii şi intrară în magazin, lăsîndu-l pe grefier singur în stradă. Nu se mai vedea nici ţăranul cu junca lui, nici copilul cu trotineta. Locul îi deveni dintr-o dată străin, necunoscut. Trebuie să-l salvez, gîndi. Nu era propriu-zis un gînd, ci o deducţie logică al cărei mecanism funcţiona de la sine undeva în cosmos, unde gîndurile grefierului nu ajungeau, şi-i transmitea de acolo concluziile sale. Judele se afla acum dincolo de zidul înverzit de igrasie şi licheni al Penitenciarului - grefierul recunoscu într-un tîrziu zidul, clădirea şi portalul vechii închisori, deşi în amintirile sale despre oraş închisoarea se afla pe altă stradă - iar cei patru lestrygoni îl loveau cu cravaşele, treceau în galop peste el şi-l loveau din fuga cailor... Văzu firul de sînge ţîşnindu-i dintr-o ureche şi încremenind în aer; strada curgea în juru-i încet ca o lavă, aluneca şi se rotea

modificîndu-şi neîncetat unghiurile şi relaţiile dimensionale, astfel traversînd spaţii şi universuri către o configuraţie mereu indecisă.

Într-adevăr, trebuia salvat - dar cine, în ce fel anume, rămîneau vagi proiecte; grefierul porni fără un motiv precis într-acolo, de fapt fără vreo destinaţie anume. Să fiu deştept, să nu mă rătăcesc, îşi zise lucid, constatînd o anumită evoluţie spre dezordine şi isterie a situaţiei. Putea fi o cursă. Poate îl atrăseseră anume în cursa asta, într-o capcană, într-un labirint, creaseră anume pentru el iluzia, pentru a-l atrage *acolo* - loc imposibil de precizat, derivat dintr-un concept şi, prin urmare, deschis oricărei serii de posibilităţi - pentru a-l prinde în bucla lor de teoreme...

Era o curte îngustă, plină cu sticle sparte şi nişte lăzi de ambalaj înghesuite în dezordine, de ale căror colţuri se tot lovea încercînd să înainteze. O curte părăsită, aşa părea, folosită altădată fie ca atelier de tîmplărie, fie ca loc de depozitare a gunoaielor - ici şi colo, picioarele i se afundau în grămezi de moloz sau rumeguş din care ţîşnea un lichid cafeniu, un fel de compost cu miros stătut şi o mulţime de viermişori şi gîndaci mişunînd în masa-i vîscoasă, cu luciu metalic. Merse la întîmplare printre stivele de lăzi, multe dintre ele dărîmate ori încovoiate, aplecate, gata să se prăvale la cea mai mică atingere, condus mai degrabă de traseul aleatoriu al culoarelor dintre lăzi decît de vreun ţel anume, pînă cînd se pomeni lîngă zidul din spatele curţii, înalt de vreo doi metri şi năpădit de un fel de iederă cu frunze roşiatice, păroase. La baza acestui perete, tufe de cucută, urzici şi brusturi sugeau cu lăcomie din ochiuri de apă veche, înverzită, astfel că, neputîndu-se apropia mai mult de zid, pentru o eventuală escaladare, porni în lungul lui, cu speranţa că va găsi vreo spărtură prin care să treacă dincolo. Găsi în cele din urmă nu o spărtură, ci o uşă sculptată în stejar masiv, încastrată direct în peretele acela care poate nici tencuială nu mai avea pe el şi încadrată de două lampioane electrice a căror lumină vioaie făcea un vesel contrast cu tulbureala amiezii (dacă mai era într-adevăr amiază). Aşezată chiar pe pragul uşii, sprijinindu-şi capul de tocul acesteia, o fetiţă mîngîia un cîine. Era o fetiţă de vreo doisprezece ani, îmbrăcată într-o uniformă bleumarin, taior şi fustă, cu tot felul de fireturi şi ţarţamuri şi garnisită cu o mulţime de nasturi metalici, aurii, puşi de altminteri cam la întîmplare. La gît purta o cravată de pionier, roşie, iar în picioare avea cizmuliţe de cauciuc. Simţind că

se apropie cineva, se ridică sprintenă şi îşi aranjă ţinuta. Veni în întîmpinarea grefierului, salută milităreşte şi rosti cu nefirească spontaneitate:

- Poftiţi, poftiţi, doriţi să aveţi o amintire, vă facem o fotografie?

- Caut pe judecătorul de instrucţie, zise grefierul. Apoi, gîndindu-se că poate fetiţa nici nu-l cunoaşte pe jude, întrebă: n-ai văzut nişte oameni călare?

- Desigur, tocmai au intrat adineauri, răspunse fetiţa.

- Pe uşa asta? se miră grefierul.

- Întocmai, confirmă ea, este uşa pe care o supraveghez.

Între timp cîinele se ridicase de la locul său şi, dînd din coadă, veni şi el mai aproape. Grefierul recunoscu de îndată mai vechea sa cunoştinţă. La rîndul său, cîinele îi zîmbi complice. Dorea desigur să-l muşte, dar nu îndrăznea.

- Aş vrea să stau de vorbă cu ei, zise. Pot să intru?

Fetiţa se întoarse şi privi cu seriozitate spre cîine, care ciuli urechile, apoi surîse amabilă către grefier.

- Drumul e liber, zise. Ştiţi, adăugă după un moment de ezitare, există totuşi o problemă... o mică formalitate ce trebuie îndeplinită, de altfel foarte simplă, am putea trece uşor peste ea, dar e mai bine să o îndeplinim, ca să nu existe nici o problemă la întoarcere... Trebuie să verific dacă ştiţi *parola*.

Grefierul nu o ştia, ridică din umeri.

- Încercaţi să v-o amintiţi.

- Nu mi-o amintesc, zise grefierul.

- Atunci, cum facem? întrebă ea şi privirea îi deveni încă mai serioasă, preocupată, îmbătrînindu-i chipul. Să vă ajut un pic. Cuvîntul ăsta: MAHER, vă sugerează ceva?

- Nu ... nu cred, răspunse nesigur grefierul.

- Poate totuşi, insistă pioniera oarecum încurcată de acest obstacol neprevăzut, ia mai gîndiţi-vă...

Amintindu-şi cuvintele pe care degetul judelui de instrucţie le zgîriase în aer, grefierul tresări.

- Maher-Şalal-Haş-Baz? întrebă.

- Vedeţi? Eram sigură că veţi răspunde corect, se bucură fetiţa. Într-adevăr, o fetiţă foarte inteligentă, un copil precoce. Acum putem intra, zise. Va trebui să vă conformaţi strict instrucţiunilor

mele, pentru a nu vă expune unor accidente nedorite. După un nou salut milităresc, se întoarse cu spatele şi scotoci cîtăva vreme pe sub fustă, unde avea ascunsă cheia. Cînd în sfîrşit o găsi, descuie uşa şi îl invită pe grefier cu o voce obosită. Vă rog, zise, drumul e liber. Cîinele profită şi el de ocazie şi i se strecură printre picioare.

Dincolo de zid, strada urca spre un fel de terasă care domina partea aceea de orizont, printre clădiri în ruină, încremenite parcă într-un perpetuu gest de penitenţă, cu grădini neîngrijite, aproape sălbatice, împrejmuite de garduri încovoiate sub povara rugilor unor buruieni nesăţioase, alternînd cu vaste curţi uscate şi pustii în a căror singurătate procreau germenii spaimei. Umbra oraşului se profila fantomatic în amiaza somnolentă; era acelaşi, totuşi de nerecunoscut, ca şi cum ar fi alunecat într-un alt spaţiu, ca şi cum între zidurile lui s-ar fi insinuat un alt oraş, cu geometrie încă nesigură, înclinîndu-l încet dar inexorabil spre incertitudine şi abis. Ceva ca o îndoială, un anumit orizont de nedeterminare îi consuma neîncetat din realitate, împingîndu-l spre formele fluide ale halucinaţiei. Peisajul oferit privirilor părea unul subacvatic, exercitînd asupra grefierului o fascinaţie hipnotică în care, ca un paradox, doar ceaţa pribeagă ce învăluia colinele din depărtare părea singurul lucru consistent, real. *(Nu ştia că are o viziune. Abia seara tîrziu, cînd se va trezi ghemuit de frig şi cu o transpiraţie rece pe şira spinării sub portiţa din faţa casei, buimac, dezorientat şi cu un gust de cenuşă în gură, întrebîndu-se cum ajunsese acolo, încercînd apoi să explice comisarului de ce întîrziase şi pe unde umblase toată ziua, trebuind deci să înfrunte surîsul nefericit al socrului său şi rînjetul dulceag-mefient al soţiei acestuia şi negăsind altă scuză mai potrivită, va exclama: azi am avut o viziune!)*

Ţinîndu-l strîns de mînă, pioniera îl conduse de-a lungul străzii pînă sus pe terasă, unde li se oferi vederii priveliştea unui amfiteatru larg deschis spre valea mlăştinoasă ale cărei margini se dizolvau într-o negură uşoară, alburie. La baza acestuia mişunau pîlcuri de oameni. O reţea de canale, canalicule, şanţuri şi îndiguiri parcela terenul, lucrare făcută aparent în scopul desecării mlaştinii, dar observînd cu oarecare atenţie traseul acestor săpături, grefierul putu discerne figuri ale unei geometrii oculte, al cărei mesaj îi rămînea deocamdată inaccesibil. În sectorul din stînga ele făceau un triunghi din baza căruia pornea perpendicular o ramificaţie ce se

încrucişa cu un canal rectiliniu tăiat, la rîndul lui, perpendicular de linia unui alt canal al cărui capăt înţepa un cerc. Deasupra cercului şi tangent la el era săpat un semicerc ca o pălăriuţă. Mai departe, în sectorul din dreapta, un cerc de acelaşi diametru cu al acelui din centru se afla la baza unei cruci de canale, iar aceste trei figuri suportau un al treilea cerc, cu diametrul mult mai mare, divizat atît radial cît şi pe circumferinţă şi ornat cu o mulţime de litere, numere şi note muzicale. Centrul acestui cerc era marcat printr-o cavitate a cărei formă lăsa să se ghicească continuarea, în subteran cu o galerie. Pioniera îi explică apoi că săpăturile delimitau cele trei districte a cîte şapte circumscripţii subdivizate în douăsprezece celule fiecare, dispuse radial în jurul Marelui Athanor.

- Ne aflăm pe teritoriul sacru al Agarthei, organizat sinarhic în vederea producerii ştiinţifice a Fericirii, continuă fetiţa. Aici toate ideile şi obiectele îşi găsesc locul potrivit în virtutea apartenenţei lor planetare. După finalizarea lucrărilor de desecare se va trece propriu-zis la construirea primelor obiective. În stînga, în sectorul Sulfului, va fi o fabrică de îmbrăcăminte, iar lîngă ea se va ridica edificiul fabricii de încălţăminte. Vor urma, una lîngă alta, fabrica de pîine, fabrica de lapte şi fabrica de bomboane. Iar mai încoace, în sectorul Mercur, chiar lîngă fabrica de jucării, va fi o grădiniţă de copii, nostim, nu? Dar v-aş ruga să priviţi cu atenţie în sectorul central superior, sectorul Solar, cum îi spunem noi, deoarece aici, chiar în centrul cercului zodiacal, construit după regulile calendarului tebaic, muncitorii vor turna în curînd fundaţia Marelui Athanor sau, ca să mă înţelegeţi mai bine, aici se va construi Fabrica de Fericire!

- Dacă n-ar fi legaţi la ochi, poate ar lucra mai cu spor, îşi dădu grefierul cu părerea, sau măcar de n-ar fi nevoiţi să se tîrască în sacii aceia...

- Să nu spuneţi asta! Dumneavoastră nu ştiţi, secretul de fabricaţie trebuie bine păzit! Vocea îi devenise matură, stridentă, aspră. Era vocea unei femei isterice. Ar trebui să ştiţi că totul e riguros planificat, nimic nu se face la întîmplare, totul e ordonat, stabilit în cele mai mici amănunte, proiectul a fost conceput de cei mai buni specialişti ai Consiliului Nocturn.

Acompaniind-o, sau poate de teamă, cîinele începu să scheaune stins.

Cînd se întoarseră cu faţa către vechiul oraş, văzură apropiindu-se dinspre capătul străzii pe care şi ei o urcaseră pînă aici o procesiune ciudată, asemănătoare întrucîtva unui convoi funerar. Un zumzet tînguitor însoţea apropierea acelei procesiuni, un murmur sau un fel de melodie leneşă, monotonă, estompată de ceaţa care atîrna deasupra străzii ca un balot de scamă verzuie. În aerul gelatinos, mecanica şovăitoare a mişcărilor lor desena bucle, serpentine, vîrtejuri a căror configuraţie globală conţinea germenele unei ameninţări difuze, producea un efect hipnotic, morbid. Cine erau? Încotro mergeau? Răsăriţi parcă din altă specie de timp, mărşăluiau fanatic, caricatural, dezordonat, însoţiţi de norul de ceaţă verzuie - de fapt valuri ale unui abur cu miros de urină sau amoniac - prin zdrenţele căruia grefierul zări plutind fantoma posomorîtă, hilară şi tragică a Marelui Brigand. El era stăpînul acelei gloate buimace de alaopoliţi legaţi la ochi şi cu picioarele încleiate în saci, care se legănau ca nişte foci turmentate; era stăpînul şi totuşi părea mai degrabă ostatecul lor. Se afla într-un palanchin purtat pe umeri de zapoleţi solemni şi graşi, îmbrăcaţi în uniforme albastre, şi chiar dacă, din locul unde se afla, grefierul nu-i distingea încă prea bine trăsăturile feţei, ştiu de la început că e Marele Brigand, îl recunoscu, iar mai tîrziu putu să-şi dea seama că îl legaseră de mîini şi de picioare. Spada îi fusese confiscată, din faimoasa lui pălărie cu boruri largi, despre care se spunea că are însuşirea de a-l face invizibil pe cel ce o poartă, îi mai rămăsese pe cap doar un petic cît un fund de băscuţă, iar pelerina folosită altădată la demonstraţiile de levitaţie şi-o împărţiseră pesemne zapoleţii din escortă, căci spre deosebire de momîile ce se tîrau anevoie pe caldarîm, aceştia se deplasau uşor, aproape aerian, ca nişte heruvimi groteşti.

Pe măsură ce convoiul se apropia, respiraţia pionierei devenea tot mai agitată. Mîna care îl ţinea strîns se răcise şi tremura. Cînd se întoarse, văzu că fetiţa era palidă, cu buzele vinete şi pupilele mult mărite. Tremura din ce în ce mai tare, în timp ce un fir de transpiraţie i se prelingea din tîmplă iar alte broboane de sudoare îi ţîşniră din puful de deasupra gurii. Cu o mişcare bruscă, un spasm însoţit de un icnet surd, îl trase şi se lipi de el.

- Mi-e frică, zise şuierat. Trebuie să plecăm de aici.

Speriat şi el, cîinele se adăposti schelălăind între picioarele lor.

- De ce să plecăm? se miră prosteşte grefierul.

- Trebuie! repetă ea şi îl smuci nervoasă împiedicîndu-se mereu de cîinele care li se încurca printre picioare.

Alergară înapoi, în josul străzii, şi se adăpostiră între zidurile unei case părăsite. Era o clădire cu două caturi, rămasă acum fără acoperiş, cu geamurile sparte şi pereţii înegriţi de fumul vreunui incendiu. Furia distrugerii trecuse pe acolo. Într-o încăpere de la parter, printre mobile rupte, grămezi de scrum şi tot felul de cioburi, găsiră un morman de haine vechi, mucegăite, din care pioniera improviză în grabă o saltea, un fel de divan.

- Vine frigul, zise, va trebui să rămînem aici mai mult timp.

Aerul se făcuse într-adevăr rece, un frig umed, agravat de apa care se auzea lovind în pereţi la subsol. Abia acum grefierul nu mai ştia unde se află. Casa semăna, după dispunerea camerelor, cu a doctorului. Tot cu un etaj, ca şi aceea, şi zidurile groase, din piatră; o veche locuinţă boierească, acum năruită, mucedă. Uitase pentru ce venise acolo, începu să se întrebe cum ar putea să se întoarcă înapoi. Între timp, pioniera terminase de aranjat. Cîinele, după ce rămase mult timp nemişcat în prag şi îi privise, veni şi se aciuă lîngă ea.

- Vino şi tu, zise fetiţa grefierului, va trebui să rămînem aici pînă cînd se termină serbarea.

- Durează mult? se interesă grefierul.

- Nu se ştie, e Serbarea Bunăstării, răspunse ea. Dar de îndată ce se el aşeză alături, îl prinse iar de mînă şi se lipi de el. Iubirea e binele suprem, îi şopti la ureche, regulează-mă!

Nu vedeau cortegiul, deoarece camera nu avea ferestre spre stradă, dar îl auzeau tot mai aproape, un amalgam de trompete, tobe, fluiere, tropote de cai şi voci scandînd în cor, o larmă, un fel de vuiet a cărui undă lovea la răstimpuri pereţii făcîndu-i să vibreze şi care deveni apoi un vîjîit, vînt în rafale, subţire şi îngheţat, viscol scotocind prin cotloanele acelei case părăsite, trimis parcă anume să caute, să spioneze şi să-i dea la iveală secretele.

Seara tîrziu, cînd va încerca să explice comisarului, grefierul îşi va aminti în ultimul moment şi foile de hîrtie stîrnite cine ştie cum de viscol, care începuseră să zboare prin cameră ca nişte fluturi

imenşi, amenințători. - Poate ca nişte fulgi, va fi de părere comisarul, fiindcă era, nu-i aşa, viscol. - Ca nişte fulgi dar mai degrabă ca nişte fluturi, va admite şi în acelaşi timp va insista grefierul, nițel inhibat de privirea lor iscoditoare, neîncrezătoare - comisarul, nevastă-sa şi cele două fete, un veritabil tribunal domestic care urmează să determine în minutele următoare ce a fost mai întîi: păcatul sau vina... - căci îl găsiseră dormind ghemuit lîngă poartă, zgribulit de frig şi încălțat cu un singur pantof, stîngul.

Apoi, cercetîndu-şi îndelung unghiile şi pernițele degetelor, apoi apucînd un măr din fructieră, muşcînd din el cu senzația precisă că muşcă din carnea pulsîndă a unei ființe vii, apoi privindu-şi pe rînd judecătorii - pomeții lucioşi, rumeni ai soacrei, buzele ei strînse, încremenite într-un surîs forțat, rigid, ostil, veninos, în timp ce mîinile-i grăsulii şi roz, de gospodină versată, aşează în mijlocul mesei castronul cu supă aburindă; apoi gestica abundentă a comisarului (care începe deodată să povestească ceva), divulgînd nesiguranță, indecizie şi poate o anumită predilecție pentru reconciliere şi compromis, o înclinație nu neapărat laşă, cît mai degrabă comodă, perfect descrisă de halatul de casă larg şi lung, din molton vişiniu, în care se înfăşoară şi se ascunde de cum trece pragul; în fine, obrazul de porțelan, imaginea de păpuşă înecată în dantelă a propriei soții (bine că soră-sa a găsit un bun pretext de a merge la toaletă), cu părul bălai, lins, lipit de frunte, docilă, nefericită, chinuită de migrene şi de injecțiile cu insulină, biată făptură crescută în eprubetă şi care nu a învățat decît să croşeteze şi să şteargă mobila, pentru ca mama ei să nu se sperie că ar putea să i se întîmple ceva rău, - apoi privindu-i încă o dată şi încercînd să înțeleagă existența lor ocultă, inexplicabilă;

apoi neînțelegînd totuşi nimic,

va rosti:

- Cred că oraşul ăsta o să moară cît de curînd. Azi am avut o viziune.

(Linişte respectuoasă, fiindcă, orice s-ar spune, în casa lor respectul e o a doua religie.)

În lumina moale, prietenoasă a sufrageriei, cotropită de aromele complicate ale budincii abia scoase de la cuptor, cuvintele lui sună cu totul nepotrivit, ridicol, au chiar ceva indecent şi provocator, încît, pentru a nu izbucni într-o criză isterică, soacra se

ridică şi aleargă spre bucătărie, prefăcîndu-se că a uitat ceva pe foc; fiica suspină uşor, pieptul mic, aseptic i se ridică şi cade răspîndind un vag miros de medicament; iar comisarul, singurul său aliat în această grea împrejurare, îi pune o mînă protectoare pe umăr, părintească, şi o ţine mult timp acolo clătinînd dojenitor din cap.

- Viziune pe dracu! zice. Ai avut o criză de epilepsie.

Dojană totuşi moale, prudentă, cuvinte netede, uşoare, numai un pic unsuroase la pipăit, ceva de consistenţa parafinei.

Astfel se încheie ziua, sau aproape astfel, căci mai rămîne ca, după ce va intra în dormitor, în timp ce-şi va pune pijamalele, grefierul să afle de la soţia sa că peste aproximativ nouă luni va deveni tată - şi pînă cînd va adormi, răsucindu-se de mai multe ori în aşternut, îşi va tot repeta că nu se poate, e o glumă a ei, o farsă a lor - convins că femeile frigide nu pot rămîne însărcinate.

A mai băut după aceea şi în alte zile cîte două cafele la rînd, dar viziunea nu s-a mai repetat.

Revenind acum la cele petrecute spre sfîrşitul aceleiaşi săptămîni, adică în ziua întoarcerii domnişoarei Orzan şi în care doctorul le-a anunţat moartea motanului său, ce ar mai fi de spus decît că, în cele din urmă, cu puţin înainte de prînz, apăru şi comisarul - căci pe el îl aşteptau, ca să le spună de ce îl chemase Procurorul -, triumfător şi modest ca un veritabil Magister Clavicum, stăpînul cheilor, avînd puterea de a lega şi dezlega (*potestas ligandi et deligandi*), îşi şterse sudoarea de pe frunte şi de pe interiorul pălăriei, pe care o aruncă apoi pe masă,

- Am două veşti pentru voi, zise, una bună şi alta proastă, pe care o vreţi întîi.

- Pe cea proastă, răspunse într-o doară grefierul.

- Banditul Balab a evadat şi va trebui să-l găsim.

- Şi cea bună?

- Am avut o discuţie particulară cu domnul procuror, sîntem invitaţi la ziua Contelui, de fapt ca să asigurăm ordinea, dar vă puteţi lua şi soţiile (privind o clipă în jur), cei care le aveţi. E o rugămite personală.

(

## Cartaphilus - o întîlnire ratată

Mulţi vorbesc despre Marele Brigand, dar povestea lui nu o mai ştie propriu-zis nimeni. A fost odată, cîndva, la începuturi. De-a lungul anilor, însă, am uitat-o cîte puţin, încît ce ne-a mai rămas din ea sînt doar anecdote, fleacuri, bîrfe, aproximări mai mult sau mai puţin fanteziste, născociri amestecate într-o pastă uniformă pe care o denumim, în lipsa altui cuvînt mai potrivit, istoria urbei noastre. O istorie a uitării, a risipirii, a dilatării spre nimic, cum ar zice doctorul, ea însăşi uzată şi al cărei destin pare să se fi istovit.

Încercînd să explice judecătorului de instrucţie ce anume reprezintă pentru concetăţenii săi *Povestea,* grefierul spuse: a fost zăcămîntul nostru de memorie. - De ce "a fost", de ce vorbeşti la trecut? întrebă judele. - Nu ştiu, răspunse grefierul, el însuşi contrariat de observaţia judelui, nu mi-am dat seama, pur şi simplu un mod de a mă exprima.

Trebuind să-l însoţească, să-i explice, să-l familiarizeze cu oraşul - să-l "îmblînzească", după cum se exprimase la început comisarul - sfîrşi prin a constata că lucrurile despre care îi vorbea, atît de bine ştiute de mai mulţi ani, îşi dezvăluiau, pe măsură ce încerca să găsească un mod de a le numi, adică, în ultimă instanţă, de a le utiliza, o întocmire pînă atunci ascunsă, existenţa lor i se clarifica abia cînd trebuia să rostească o propoziţie oarecare despre ele, de parcă adevărata lor fire s-ar fi ivit atunci din înseşi cuvintele cu care le numea. Prin obişnuinţă, prin uzură îi deveniseră indiferente şi străine, şi abia oferindu-le ochiului proaspăt, atent, scrutător al judelui, trebuind să-şi însuşească măcar în parte privirea şi judecăţile lui, începea să le vadă altfel, subordonîndu-li-se şi asumîndu-şi prezenţa lor fizică cu o anumită responsabilitate (tocmai din cauză că rutina, consumîndu-le din realitate, le redusese la apariţii spectrale, a căror nouă asumare necesita oarecare curaj).

Descoperea astfel, surprins şi întrucîtva chiar emoţionat, dacă acest din urmă cuvînt nu riscă să inducă nedorita prezumţie de sentimentalism provincial, un oraş nou, de un farmec desuet, niţel melancolic, niţel dulceag poate, pe care începu a-l iubi cu îngrijorare şi gelozie, ca şi cum ar fi urmat să-l piardă. Căci aceasta îi era senzaţia, că îl cedează judelui stradă cu stradă, îl inventariază şi i-l predă. Mahalale, clădiri publice, pieţe, maidane, fundături îşi luau rămas bun de la el, parcă presimţind că aceea era ultima lor întîlnire, că le va părăsi pentru totdeauna, exprimîndu-şi prin cine ştie ce detaliu obscur neliniştea, o nelinişte misterioasă şi întrucîtva plăcută, ca aceea din preajma sărbătorilor, cînd timpul se măsoară cu bătăile inimii, cînd lumina din prima secundă a dimineţii sau simpla adiere a vîntului de seară trimit cu gîndul la alcătuirea ideală a lumii şi toate obiectele devin însuşiri ale unui suflet îndrăgostit... Dar bucuria sărbătorii conţine în adîncurile ei şi o umbră tragică, pentru că sărbătoarea nu e doar intensificarea provizorie a existenţei, ci este şi despărţire, ruptură, fractură în timp - seamănă un pic cu moartea.

Cînd va vorbi judelui despre viziunea sa, grefierul va constata surprins şi oarecum dezolat, că acesta îl crede.

- Şi mie mi se întîmplă ceva asemănător, va explica judele.

De fapt, mica istorie a acestei întîmplări ar fi trebuit să înceapă altfel. De la o vreme, judecătorul de instrucţie începuse a se plînge iarăşi că are probleme cu vederea. Cum doctorul Muraru, ale cărui relaţii s-ar fi putut dovedi utile, nu se mai arătase nici la birou şi nici la *Concordia,* după ce, asumîndu-şi eroic uciderea motanului, plecase intempestiv, luînd cu sine frumoasa tabacheră a avocatului, pe care acesta avea oricum de gînd să i-o dăruiască, reveni tot grefierului sarcina de a programa o consultaţie la oculist şi de a interveni pentru grăbirea ei, căci judele, după ce îşi neglijase mai mult timp boala, deveni dintr-o dată nerăbdător. Dar în ziua, mai precis în după-amiaza cînd trebuia să ajungă la medic, chiar în timp ce se îndreptau spre cabinetul acestuia, păru să se fi răzgîndit şi propuse grefierului să facă un ocol, pentru a vedea cofetăria *"Pekarek"*. Un simplu capriciu, era curios să o vadă, după ce comisarul îi vorbise despre nişte presupuse galerii subterane care,

pornind de aici, ar face legătura cu fostul local de la "*Prinţesa Împuţită*" al madamei Soprosina.

Poate că motivul real era altul. Starea vremii îmbia la plimbare. Ploile încetaseră de cîteva zile, aerul, deşi încă umed, devenea tot mai limpede, iar mireasma mugurilor ce începuseră a plesni pe ramurile unor copaci şi a ierburilor din nămolurile calde ale mlaştinii, adusă de vîntul ce bătea tot mai des din partea aceea, prevesteau o primăvară iminentă, imperativă.

Trecuse destul timp de cînd nu mai ieşiseră împreună. Judele începu tocmai cu acest vag reproş, de la o vreme parcă mă simt un pic neglijat, un pic evitat, zise, făcînd desigur aluzie şi la însărcinarea ce grefierul îşi luase cîndva, de a ţine pentru el o cronică a întîmplărilor de care, în vremea din urmă, părea să fi uitat.

- Sau poate ai renunţat?

- A, nu, nu... îl contrazice grefierul. Numai că...

Îşi dădu seama ce lungă, încîlcită şi neconvingătoare frază ar fi urmat, o lamentabilă reclamaţie la adresa măruntelor îndatoriri cotidiene, a nimicurilor sufocante şi a evenimentelor anodine din urma cărora alerga gîfîind. Se ambiţionase, dorise să scrie despre acest prezent, numai că între timp prezentul lui rămăsese mult în urmă, iar lucrurile despre care (din ce în ce mai rar) încerca să scrie erau mai curînd reflexe şi actualizări ale unor vechi obsesii, o bîjbîială printre fantome...

Despre vizitele secrete la procuror nu era încă pregătit să-i vorbească. Spuse doar:

- Aştept să-mi formez o părere - ceea ce, din întîmplare, era adevărat.

- M-ar interesa părerea dumitale, spuse judele, fiindcă, din tot ce ai scris pînă acum, dumneata lipseşti de fapt, chiar şi atunci cînd, printr-un artificiu retoric, pari a fi foarte prezent, te retragi îndărătul unei poveşti oarecare, la fel cum face, de altfel, şi comisarul la audienţe, cu iluzia că asta l-ar proteja. Poate că e doar o impresie a mea, poate că aşa facem cu toţii.

- Nu avem încotro, domnule judecător de instrucţie.

- Crezi?

- Cred ce crede toată lumea.

- Evident! Şi, pe oricine aş întreba, mi-ar răspunde la fel, încît la limită, dacă aş face un fel de recensămînt şi aş reuşi să vă întreb

pe toţi, n-aş afla totuşi nimic - eu sînt ceilalţi, sînt masa lor, am opiniile lor, aşadar întreabă-i pe ei - ei, pasta aceea de roşii pe care o pui în ciorbă, sînt doar o moleculă din ea şi, orice culoare aş avea, culoarea pastei rămîne tot roşie. Întrebaţi bulionul, asta vrei să spui, nu?

- Nu-mi place să discut despre părerile mele. Mai mult, mă bucur ori de cîte ori constat că nu le am. Oricum, la ora sta nu ne mai rămîne decît să aşteptăm. Şi-apoi, datoria mea este alta, rolul meu, ca să spun aşa, este tocmai acela de a nu avea păreri. Nu eu judec, nu eu condamn.

- Şi totuşi, într-o zi s-ar putea să fim judecaţi, dragă prietene. Faptul că nu vedem bulionul care preexistă în splendida rotunjime a pătlăgelelor roşii s-ar putea să ne coste cîndva enorm... Apropo, mi s-a spus că ai avut o viziune. E adevărat?

Luat pe nepregătite de schimbarea bruscă a subiectului discuţiei, grefierul ridică din umeri şi se prefăcu nepăsător. "Mi s-a spus că...". Pentru a nu-l numi direct pe comisar, singurul de la care ar fi putut afla. Între timp, începuse să creadă el însuşi că fusese doar o criză de epilepsie. Iată însă că judele credea altceva. Comisarul îi vorbise despre păţania aceea şi o numise nu criză epileptică, ci viziune.

- O viziune? se miră cu falsă inocenţă. Neprimind nici un răspuns, fiindcă probabil nici nu exista un răspuns destul de potrivit la o astfel de întrebare: eh, pe naiba, a fost aşa, o criză de... moment.

- Te întreb, spuse judele, pentru că mie însumi mi se întîmplă în anumite momente ceva asemănător, am impresia că obiectele nu mai ajung pînă la mine, imaginea lor obişnuită, previzibilă se risipeşte în aer înainte de a-mi atinge retina... Sau poate creierul refuză, sau nu mai e capabil să producă sinteza punctelor de culoare, să reconstituie din ele imaginea originară...

Pentru a se face mai bine înţeles, aminti culorile de pe discul lui Newton, cele şapte. Numai rotind discul cu iuţeală, se unesc şi generează împreună lumina albă, lumina propriu-zisă, care le conţine pe toate, fără a fi niciuna anume, e suma lor în mişcare şi mai mult decît simpla lor însumare, şi mai puţin decît ele, fiindcă de fapt lumina nu e culoare, fiindcă de fapt culorile sînt cazuri particulare... Astfel încerca să explice.

- Problema e că, la mine, discul nu se mai rotește. Îmi pare o formă curioasă de nebunie, zise în cele din urmă.

- Ei bine, ce e totuşi în locul lor?

- Nişte fulguraţii. În clipele acelea, am impresia că mă aflu în alt loc. Nişte fulguraţii, mă rog, nu ştiu cît durează, un fel de infiltraţie a invizibilului, vreau să spun a invizibilului totuşi vizibil, dacă există aşa ceva, şi desigur există, invizibilul făcut vizibil prin intermediul visului. Tocmai de aceea visele par stranii şi sînt de neînţeles, fiindcă pentru imaginile invizibilului pe care ele ni le oferă, logica noastră, întemeiată pe vizibil, nu are repere, e depășită. Sînt niţel confuz, desigur, dar înţelegi ce vreau să spun... Se opri, se opri şi din mers. Crizele mele se repetă după un anumit vis, foarte coerent, mai adăugă. Visul *acela* despre care ţi-am vorbit odată...

Se încăpăţîna să rămînă nemişcat, lăsîndu-l pe grefier să aştepte cu doi paşi mai înainte, acolo unde îl găsise ultima frază.

- Crezi că mai e cazul să mergem la oculist?

Odată cu încălzirea vremii şi odată cu ridicarea ceţurilor, lumea începu a ieşi seara pe Strada Mare, la promenadă; capii de familie pentru a se întîlni cu alţi capi de familie şi a discuta politică; cuconetul pentru a-şi etala noile achiziţii vestimentare şi a comenta dramele pasionale ale oraşului; tinerii şi tinerele pentru a face cunoştinţă şi a plănui logodne sau, pînă atunci, măcar o ieşire la iarbă verde, cînd vremea o va permite. După lungile, nesfîrşite zile ale sezonului umed, mica lor lume, pînă atunci înghesuită în case reci, amorţită de aşteptare şi plictis, se înviora, începea să se agite, cu simţurile împrospătate, cuprinsă de un freamăt încă reţinut, cumva timid, circumspect, căci semnele de vreme bună se puteau oricînd răzbuna, un neastîmpăr care, trebuind să fie strunit şi disimulat, devenea o formă de cochetărie şi complicitate, o mică aventură, îmbogăţindu-se astfel în delicii. În unele grădini se ridicau coloane de fum abăstrui, subţire, cu un miros ca de mirodenii, familiar şi plăcut, semn că tîrgoveţii mai gospodari îşi curăţau pomii şi ardeau uscăturile şi gunoiul adunate peste iarnă. Negustorii nu se lăsară nici ei mai prejos, aerisind şi dereticîndu-şi prăvăliile; aranjau rafturile, vopseau tîmplăria, spălau vitrinele şi puneau în ele mărfuri potrivite noului sezon. Pe tarabele din piaţă apăruseră de mai multă vreme grămăjoare de urzici, bucheţele de ghiocei şi

violete, acum era rîndul salatelor, spanacului şi al ridichilor de lună. Se măturau străzile, se reparau acoperişuri, se văruiau copacii, în aer pluteau miresme noi, misterioase şi un fel de bunăvoinţă firească, spontană se înfiripase între oameni, ceva nedesluşit ce îi îndemna să iasă în stradă, să se arate, să se caute unii pe alţii, să-şi spună tot felul de fleacuri şi să se bucure fără motiv.

În zilele acelea colindară în lung şi în lat oraşul, pînă la cele mai îndepărtate mahalale şi pînă în cotloanele lui cele mai ascunse, pe uliţe care adesea se terminau în cîmp sau se înfundau în vreun gard înalt de nuiele împletite, prilej pentru jude (căci el insista să facă aceste plimbări) să descopere că oraşul nu era doar separeul de la *Concordia* şi biroul comisarului, cu cele cîteva străzi şi clădiri dimprejurul lor, ci mai degrabă, sau dimpotrivă: cu mult mai mult, puzderia de case mărunte şi străzi înguste, multe dintre ele nepavate şi fără fir electric, pînă atunci ascunse îndărătul zidului de ceaţă, locuri de la periferie colcăind de o veselă şi tristă mizerie, teritorii parcă predestinate resemnării şi indolenţei, unde întîlneai copii zdrenţăroşi cu obrajii supţi şi privirea arzătoare, jucîndu-se desculţi în noroi, bătrîni încremeniţi de o veşnicie pe băncuţele din faţa porţilor, bărbaţi prost îmbrăcaţi şi nebărbieriţi umblînd încovoiaţi sub povara grijilor zilnice, cocote rujate şi parfumate violent care te priveau cu îndrăzneală drept în ochi, ori femei vîrstnice, obeze ce-şi aruncau peste gard cele mai scabroase ocări... Magma, planctonul din care se nutresc puternicii şi bogaţii zilei, massa de anonimi analfabeţi, donatori de sînge în războaie şi de impozite pe timp de pace, faţa nevăzută, ascunsă (din pudoare sau din jenă?) a unei lumi ce-şi spune fără încetare progresistă şi filantropică.

Ce căuta? Era în insistenţa lui ceva neliniştitor, o fervoare suspectă, maniacală, altminteri inexplicabilă, ale cărei resorturi grefierul începu să le întrezărească abia după ce judele se hotărî să-i vorbească despre crizele acelea de orbire. Citise şi-i atrăsese atenţia o anumită frază şi-l întrebă pe grefier dacă o scrisese cu un scop anume, cu ce scop o scriese.

- *Există lucruri pe care nu le vedem decît în întuneric sau închizînd ochii,* cam aşa ai scris, nu?

- Cu nici un scop, răspunse grefierul, aşa mi-a venit, iar judele, fără să-l contrazică şi fără să-l mai întrebe, remarcă doar posibilitatea, de fapt inevitabilitatea întrebării subsecvente:

- De unde ţi-a venit?

Pentru că, se grăbi să adauge, el însuşi vedea anumite lucruri în timpul crizelor care, îi mărturisi abia acum, erau cumva... plăcute, îi procurau o stare de bine. De aceea evitase sau, mă rog, amînase să consulte medicul. Cînd criza înceta, rămînea cu senzaţia că pierduse sau uitase ceva acolo, un lucru drag a cărui lipsă o resimţea dureros.

- E ca un vis, încerca să explice, foarte clar, coerent şi cu o semnificaţie precisă, totuşi nu e un simplu vis, este el însuşi o vietate, un organism care se naşte, creşte, îşi trăieşte destinul independent de mine şi moare înainte de a mă întîlni - căci, de îndată ce criza trece, uit totul. Nici măcar n-aş putea spune că e propriu-zis visul meu, ci doar că se produce în preajma mea, undeva într-un loc nedeterminat, dar încă mai ciudat este faptul că, deşi pe durata crizei nu mai văd, vederea nu-mi lipseşte, ci dimpotrivă, cred că m-ar stingheri, în momentele acelea vederea ar fi de fapt un handicap...

(Comisarului îi spusese însă cu totul altceva. Într-o seară, una din puţinele în care grefierul ajunsese acasă înaintea lui, comisarul intră în sufragerie suflînd zgomotos pe nări; aruncă nemulţumit pălăria pe canapea, iar el însuşi se aruncă într-un fotoliu, îmbufnat, nervos, mut, pentru a semnala astfel că are ceva important de comunicat, aşteptînd să fie întrebat ce anume. Însă nimeni nu-l întrebă, decît dacă îi e foame sau a mîncat în oraş - asta îl întrebă într-un tîrziu chiar soţia lui, după ce îl aşteptase zadarnic în bucătărie - fiindcă, de obicei, el trecea mai întîi pe acolo şi spunea: pune-mi ceva de mîncare. - Foame? se miră comisarul şi pufni în rîs, un rîs scurt, dezamăgit. Judele nostru de instrucţie orbeşte - spuse direct grefierului, care se prefăcea că nu-l interesează discuţia lor, o discuţie în familie, nu? iar femeia asta, arătă acuzator spre ea, mă întreabă dacă nu mi-e foame! După ce femeia, umilită de tratamentul lui nedrept, ieşi strîngînd din buze, pentru că tot nu înţelegea cu ce-l jignise, comisarul începu să-l descoase pe grefier. - Nu ţi-a spus nimic? - Nu, răspunse acesta cu o figură cît mai mirată. - Cum adică, vă plimbaţi toată ziua împreună şi el nu-ţi spune că a orbit? - A orbit? întrebă grefierul. Comisarul bătu

aerul cu mîna, în semn de lehamite. Ignoranţa grefierului într-o chestiune atît de importantă era de-a dreptul dezgustătoare. - Încă nu a orbit de tot, dar nici mult nu mai are. Mi-a spus că vede ca prin sită şi-i vine mereu să închidă ochii. Ca şi cum ochii lui s-ar fi săturat de privit. De altfel, doctorul l-a prevenit că în două-trei luni nu va mai vedea deloc. Era atît de sigur, vorbea atît de convins, iar din siguranţa şi convingerea lui reieşea o atît de mare satisfacţie de a fi sigur şi convins, încît grefierul nu îndrăzni să-l contrazică. Înţelegea abia atunci de ce judele îl întrebase dacă, în afară de el, mai citea şi altcineva relatarea. - Nu, de ce? - Am vrut doar să ştiu, spusese judele.)

Soarele în asfinţire împrăştia peste case o lumină limpede ca de toamnă, o lumină ca untul amintindu-i grefierului de plimbările de altădată, pe dig, cu celălalt jude. Străduţa pe care înaintau se tot îngusta pînă cînd, după ce dădură colţul, văzură că se înfunda în gardul de cătină şi bălării uscate ale unui cimitir cuminte ca o litografie naivă de epocă. Peste straturile de pămînt răscolit atîrnau tulpini uscate de stînjenei, flori sărmane în a căror materie obscură persistau rămăşiţele unui timp îngheţat. Pe solul cenuşiu, printre cei cîţiva copaci puţin crescuţi, pirpirii, se iviseră primele fire de iarbă, incredibil de verzi. Mirosul de nămol şi de turbă şi umezeala aerului indicau vecinătatea apropiată a mlaştinii. Un loc nepotrivit pentru un cimitir, reflectă grefierul, unde morţii putrezeau greu. Dar judele remarcă altceva.

- E un cimitir frumos, zise.

Grefierul confirmă neconvins printr-o uşoară înclinare a capului, din politeţe. Nu înţelegea ce ar putea avea frumos un cimitir şi cu atît mai puţin un cimitir al săracilor, înconjurat de un gard de spini. Rupse la întîmplare un vrej şi, ridicîndu-l pînă la înălţimea ochilor, îl privi cu luare aminte, încercînd să ghicească ce plantă fusese atunci cînd fusese o plantă.

-Ăsta e pipirig, zise şi îl aruncă peste gard.

În mijlocul unei curţi cu rufe multicolore puse la uscat pe o frînghie, izbucni o voce îngrijorată de femeie. Îşi striga copilul, rătăcit probabil în grădină. Îi răspunse cîinele, care lătră de două ori şi tăcu. Mahalaua aţipise deja, cu toate grijile ei, îndărătul geamurilor mici, cu perdele simple din tifon, în odăi scunde unde mirosea a leşie şi lumina era mereu tulbure, sub acoperişuri de

şindrilă sau de stuf, ţuguiate ca nişte căpiţe, întinzîndu-şi umbrele peste ogrăzi noroioase, acum pustiite de orice vietăţi, peste care stăpînea cerul străin şi singur. Aici locuitorii se culcau devreme, pentru a se putea scula în zori, cînd încă nu se va fi luminat de ziuă, şi a merge la muncă.

Răcoarea curată a serii se făcea tot mai simţită pe uliţa cu pămîntul galben, lutos, amestecat cu zgură şi bătucit, un drum ca de ţară pe care doar stîlpii electrici aminteau cumva de condiţiile minime ale vieţii de urbe. Oraşul propriu-zis era în altă parte. Nu le mai rămînea altceva de făcut decît să se întoarcă într-acolo. Judele dădu acest semnal cînd îşi scoase ceasul din buzunar şi îl privi.

- Am fost urmăriţi, zise grefierul.

Îl văzu rezemat de stîlpul felinarului şi fumînd nepăsător, la celălalt capăt al străzii, într-o poză ca acelea de pe afişele de cinema. Înainte de a ajunge lîngă el, strigă cu vocea aproape veselă, prefăcîndu-se, adică, dezinvolt:

- Zilele astea am auzit vorbindu-se despre tine!...

Balab zîmbi sceptic, scuipă precis un jet subţire de salivă exact la vîrful bocancilor, se întoarse apoi către ei, ca şi cum le-ar fi barat drumul. Era îmbrăcat într-un tricou roşu, cu mîneci scurte, mulat pe corp anume ca să i se vadă muşchii.

- Căutaţi pe cineva? întrebă.

- Nu pe tine.

- Aş putea ghici?

- Nu face pe deşteptul, îl repezi grefierul, amintindu-şi că ei sînt oamenii legii. Apoi, către judecătorul de instrucţie, cu voce normală, într-un mod oarecum oficial: ăsta e Balab, a evadat acum cîteva săptămîni.

- De ce l-au închis? se interesă judele.

- Pentru crimă, domnule jude, îi răspunse Balab şi porni înainte, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, după ce aruncase cu un bobîrnac, şmechereşte, mucul ţigării într-un arc spectaculos pe deasupra lor. Cel puţin aşa mi-au spus la proces.

- Ce vrei? îl întrebă grefierul, enervat că trebuia să vorbească de fapt spatelui lat al ţiganului şi mirîndu-se cum de nu-i e frig numai în tricoul acela.

- Nimic. Am vrut numai să-l cunosc pe noul jude.

- De aceea ai fugit din închisoare?

Balab se opri, se întoarse şi îşi arătă batjocoritor dinţii. Pe unul din bicepşi avea tatuată o sirenă a cărei coadă se mişcă odată cu muşchiul, parcă ar fi înotat. Zise într-o doară:

- Poate...

- Cine te-a ajutat?

- Dacă vă spun, o să mă credeţi? Cel pe care voi îl căutaţi. Simţind tresărirea judelui, rînjetul i se lăţi şi, după o pauză bine cîntărită, adăugă cu un fel de şiretenie prietenoasă: pot să vă duc la el, dacă vreţi.

Nu răspunseră în nici un fel, dar Balab nici nu aştepta un răspuns anume de la ei. Îşi reluă mersul ştiind sigur că ei îl vor urma şi, din acelaşi motiv, nici nu le mai vorbi, făcîndu-i să se simtă deodată foarte singuri. Străbătură astfel cîteva străzi, fără să ştie încotro merg. Lumina tot mai cernită a amurgului mărea distanţele şi-i îndepărta de oraşul însuşi, devenit abstract şi fictiv. La un moment dat Balab se opri şi se întoarse spre ei.

- De aici, trebuie să rămîneţi mai în urmă, ca să nu se vadă că sîntem împreună.

Ei încuviinţară tăcînd. Fără să fi înţeles, totuşi, nici de ce nu trebuia să fie văzuţi împreună, nici de ce acceptaseră că nu trebuie. Acolo, strada se despica într-o furcă; veniseră pe coada ei şi îşi continuară drumul pe unul din coarnele pe care şi le înfigea în umbra împîclită a serii.

Se aflau acum în acea zonă intermediară dintre mahalalele mărginaşe şi centrul oraşului, mereu agitată, murdară, duhnind a carne friptă şi a oţet. Case cu un singur cat, cenuşii, joase îşi deschideau uşile direct pe trotuar. Dincolo de ferestrele mari, luminate ostentativ, se auzeau ţipete, certuri şi plînsete de copii. La răstimpuri, cîte o siluetă grăbită traversa strada, ieşind şi intrînd, trîntind în urmă uşile. Pe lîngă ziduri şi de-a lungul bordurii trotuarului zăceau hîrtii şi gunoaie căzute din tomberoanele suprapline şi duse de vînt. O ceată de puştani tăbărî dintr-o curte scoţînd urlete războinice şi agitînd ameninţător nişte beţe; se duceau, desigur, să se încaiere cu alţii, de pe o stradă vecină.

Balab dispăruse. De cum dăduseră colţul străzii şi intraseră pe această stradă, ce părea să constituie un fel de *corso* al cartierului, căutară zadarnic cu privirea tricoul lui roşu cu mîneci scurte, după care se ghidaseră pînă atunci.

- Ne-a păcălit, constată înciudat grefierul.

Judele nu răspunse, lăsîndu-l să-şi continue în gînd raţionamentul. În definitiv, el îi oprise şi le făcuse propunerea. Poate se ascunsese undeva şi-i urmărea, voia să vadă ce intenţii au. În aşteptarea unei idei mai bune, scrutară strada în toată adîncimea ei căutînd să ghicească motivul pentru care Balab îi adusese pînă aici şi-i abandonase. Cele cîteva prăvălii îşi trăseseră obloanele, rămînînd deschise numai atelierele unor mici meseriaşi şi desigur bodegile. Erau două dintre care una la numai cîţiva paşi de locul unde se aflau. Dinaintea ei, pe trotuar, rezemaţi de zid sau şezînd direct pe scări, cîţiva adolescenţi vorbeau în şoaptă şi trăgeau cu sete din ţigări cu tutun prost. Faţa li se îngusta şi ochii lucioşi li se măreau de o plăcere amară, copleşitoare.

- Să intrăm aici, propuse judele.

Doar cîteva mese erau ocupate. Bărbaţi posomorîţi, îmbrăcaţi în haine de lucru, stăteau aplecaţi desupra halbelor cu bere, tăcuţi sau deveniţi astfel în momentul intrării celor doi, nişte străini. Se aşezară într-un loc mai retras, de unde puteau privi întreg salonul. Băiatul de la tejghea, neobişnuit să ia comanda la masă, veni totuşi într-un tîrziu şi-i întrebă ce doresc. Comandară cîte un rom. El se întoarse şi se ascunse în magazia dindărătul rafturilor, unde întîrzie mai multe minute. Pesemne nu găsea romul.

- O clipă am crezut că femeia în doliu va veni la masa noastră, zise judele.

- Ce femeie? se miră grefierul. N-a fost nici o femeie.

- Înseamnă că nu ai văzut-o... Era o femeie îmbrăcată în negru. A dispărut.

Cu cotul sprijinit în tăblia mesei, judele arătă cu degetul în aer cum dispăruse. Lăsă apoi palma să-i cadă, ca şi cum ar fi devenit prea grea.

De la o masă vecină îi privea insistent un bătrînel îmbrăcat într-un pardesiu uzat şi prea larg. Avea pe figură un zîmbet binevoitor, neschimbat, sau poate că faţa îi încremenise într-o grimasă ce semăna cu un zîmbet. Din cînd în cînd îşi turna sifon în pahar şi-l bea cu o expresie de mare mulţumire. Cînd ei, simţind că sînt priviţi, se întoarseră către el, îşi trecu de formă mîna peste frunte.

- A fost într-adevăr o femeie în negru, le confirmă cu o voce tremurată, vocea aceea în schimbare, puţin nesigură a puberilor.

Nu-l luară în seamă. De fapt, nici nu ştiau cînd venise şi se aşezase la masa de lîngă ei, pînă atunci nu-l văzuseră. Îl urmăreau cu coada ochiului şi se prefăceau că nu-l auziseră. Bătrînul scotoci în buzunarele pardesiului său prea larg (sau poate că trupul lui era prea mic pentru pardesiul acela) şi în cele din urmă găsi ce căuta, o ţigară. Se ridică şi veni către ei cu ţigara în mînă, ţinînd-o în dreptul gurii, pregătit, adică, să o aprindă.

- N-aveţi un chibrit?

Judele scoase grăbit cutia cu chibrituri şi i-o întinse. Dar bătrînelul nu se grăbea. Zîmbind încurcat, se lăsă pe scaunul liber din faţa lor şi, înainte de a-şi aprinde ţigara, o linse la ambele capete. Scutură cutia şi-i ascultă zornăitul.

- Am ceva de vînzare, zise în şoaptă. Vorbele îi erau rare şi precaute.

- Nu cumpărăm, răspunse prompt grefierul.

- Poate vreţi măcar să vedeţi...

Mîna cu chibrituri rămase în aer. Printr-o mişcare iute ca un spasm, cu cealaltă scoase din buzunar şi puse pe masă ceva învelit într-o hîrtie de ziar.

- Pleacă! Pleacă! îl repezi grefierul. I se părea că toţi din cîrciumă urmăreau pe furiş tîrguiala lor.

- Să-mi aprind mai întîi ţigara, zise bătrînul luînd deodată un aer demn, rănit în amorul propriu.

Îşi aprinse tacticos şi oarecum demonstrativ ţigara, lăsă cutia de chibrituri pe masă, luă apoi pacheţelul şi-l vîrî la loc în buzunar, după care se ridică şi porni spre uşă, păşind rar dar hotărît. Purta în picioare nişte cizme de iuft cu carîmbii înalţi pînă deasupra genunchilor.

Ieşi din local şi plecă spre un scop necunoscut, fără a mai privi în urmă.

- Nici nu ştii ce ascundea acolo, zise judele.

- Ce naiba face băiatul ăsta de nu mai vine?

Grefierul se ridică iritat de la masă şi se apropie de tejghea. Prin perdeaua de mărgele ce acoperea intrarea de la magazie, îl văzu pe băiat şezînd pe o ladă cu sticle goale.

- Ne mai aduci romul ăla, sau ne lăsăm păgubaşi?

Chelnerul ridică obosit capul şi îl privi pe grefier cu duşmănie nedisimulată.

- Nu avem rom.

N-ar fi trebuit să intre în spelunca aceea. Sau n-ar fi trebuit să rămînă, doar văzuseră că Balab nu era acolo. Îi păcălise, îi dusese de nas ca pe nişte copii. Grefierul se întoarse la masă umilit de răutatea vorbelor chelnerului.

- Cred că e mai bine să plecăm, zise.

Judele ridică spîncenele şi-l privi cu ochii întredeschişi, încercînd parcă să-şi amintească ceva. Nu spuse nimic. Rămase în continuare nemişcat pe scaun, ascultînd atent un sunet îndepărtat pe care nu-l auzea decît el. La una din mese, cineva sparse din neatenţie un pahar şi cei de acolo rîseră puţin, fără chef.

Uşa se deschise şi în prag apăru Balab. Strigă la ei de acolo:

- V-am căutat în tot cartierul, unde naiba umblaţi? Credeam că v-aţi speriat şi aţi fugit.

Veni şi se aşeză la masa lor fornăind ca un cal. Mai mirosea şi a transpiraţie.

- Ai zis că ne arăţi pe cineva şi ne-ai lăsat în drum ca pe nişte proşti, îi reproşă grefierul.

- L-aţi văzut dar nu l-aţi cunoscut. Ce vină am eu dacă m-au fugărit jandarmii?

- Poftim?

- A vrut să vă vîndă o păpuşă ciobită, găsită la gunoi, dar n-aţi cumpărat-o. N-am ce vă face, sînteţi cu adevărat proşti. Ăla era Cartaphilus...

Urmă o tăcere prelungă. De atîta încordare, pe grefier începu să-l doară spatele. Ultimul cuvînt rostit de Balab îl găsise aplecat peste masă şi nu voia să se mişte pentru a nu atrage atenţia asupra sa. Din întîmplare, tăcuseră şi cei de la celelalte mese.

- Vrei să repeţi numele? ceru judele.

- Cartaphilus, zise Balab, de astă dată cu voce joasă, cuminte. Cartaphilus jidovul. Credeam că-l ştiţi. E prieten cu Sadim, dacă i-aţi fi cumpărat păpuşa aia v-ar fi dus la el.

- Vrei să spui că Sadim trăieşte încă?

Balab ridică braţele amîndouă spre tavan uimit de întrebare.

- Unii spun că ar mai trăi, interveni grefierul.

- Înţeleg, zise judele, încep să înţeleg...

- Cînd se apropie de suta de ani, Cartaphilus se întîlneşte cu Sadim, reluă Balab, şi Sadim îi dă ceva ca să nu moară, îl întinereşte...

De fapt, nu mai avea ce le spune. Se simţeau toţi trei ca nişte captivi în cîrciuma aceea, închişi într-o coajă. Cînd afară se auziră tropote de cai pe caldarîm, chipul lui Balab se încreţi, ca şi cum ar fi băut ceva acru.

- Pe mine mă caută, zise.

În clipele următoare, în local pătrunseră jandarmii, dar între timp Balab dispăruse.

(

## Drumul spre Imaş

Grefierul cînta în gînd un cîntec ale cărui cuvinte le uitase. Poate nici nu le ştiuse vreodată. Înţelesul lor însă persista vag, difuz în ondulările melancolic lascive ale melodiei. Nici cuvinte, nici imagini, nici sunete propriu-zise - doar vibraţia a ceva imprecis de dincolo de gînduri, ce se risipea în emoţii minuscule, efemere, abia desprinse de virtual, o uşoară beţie, un fel de ameţeală... De fapt, ce ne amintim atunci cînd ne amintim o melodie?

Alături, pe bancheta din spate a caleştii, judecătorul de instrucţie privea îngîndurat peisajul. După ce părăsiseră drumul hanurilor, ce traversează provincia de la nord la sud, paralel cu calea ferată, unindu-se mai apoi cu şoseaua care duce spre capitală şi spre golf, şi pe măsură ce se îndepărtau de oraş, valea se îngusta, iar albia rîului se apropia tot mai mult de drumul de coastă, nepietruit, brăzdat în lung de urmele căruţelor şi animalelor de tracţiune imprimate în noroi la ultima ploaie, şi care şerpuia pe linia de nivel urmînd bordura pădurii şi haturile parcelelor de pămînt cultivat. În dreapta, peste şes, colinele joase şi împădurite se înşirau pînă departe ca o turmă de oi fantastice, uriaşe, verzi şi albăstrii. Dincoace, versantul era încă mai domol; vii împrejmuite cu vălătuci

de gozură, în alternanţă cu pajişti întinse, mici livezi de zarzări sau corcoduşi abia înfloriţi, ca nişte pete luminoase, alături de petele întunecate de arătură, pe care culturile încă nu apucaseră a răsări, străjuite de vreun arbore singuratic alungat într-o margine, exultau într-un haos subtil, prietenos ce doar sugera ici şi colo ierarhii secrete, ordini posibile. Uneori se ridicau pînă pe culme. Alteori pădurea se ivea de după coama dealului şi cobora pînă aproape de drum, însoţindu-l o vreme, sau dacă nu pădurea însăşi, măcar o prelugire a ei, o jarişte, încîlcituri de tufe mici, lăstărişuri, ierburi şi uscături ce umpleau o ravenă, cîte un petic de lozie...

De fapt, în timp ce cînta în gînd, grefierul privea şi el peisajul. Poate că şi judele, în timp ce privea, cînta ceva în gînd, fără să-şi dea seama; el credea că priveşte peisajul şi cînta, în timp ce grefierul privea peisajul, confundînd ameţeala din capul lui cu un cîntec - cu atît mai plăcut cu cît, eliberat de condiţiile intonării propriu-zise, nu mai depindea de nici un timbru sau acorduri. De fapt, a cînta în gînd, adică a gîndi un cîntec, încă nu e cîntec, fiindcă nu e auzit - deşi nici gînd încă nu este - şi totuşi ritmul lui şi regulile armonice rămîn valabile şi se transferă pe o cale neştiută gîndurilor înseşi sau se exprimă în sectoare inaccesibile gîndirii, de exemplu în procese fiziologice, în secreţiile unor glande, în infime modificări ale chimismului limfatic; doctorul s-ar referi probabil la legile de mişcare ale atomilor şi modificarea repartiţiei acestora prin acţiunea vibraţiei muzicale chiar şi numai în starea ei virtuală... Poate că de aici provenea uşoara confuzie mentală în care, legănat de hurducăiala amortizată de arcuri a caleştii, se complăcea grefierul. O stare incoerentă şi agreabilă ca aceea dinainte de a adormi, cînd gîndurile devin pe nesimţite imagini, sunet, vis, apoi redevin pentru scurt timp gînduri, pendulează între forme alotropice multiple, se resorb din cîmpul conştiinţei ori se coagulează brusc în detalii senzuale de o intensă pregnanţă...

Cînd, în sfîrşit, putu determina cu precizie melodia şi chiar o intonă undeva în fundul gîtlejului, cu gura închisă - pentru a o verifica - grefierul fu cu atît mai dezamăgit constatînd că era cîntecul preferat al avocatului, acela cu femeile. *Femeile cu păr pe piept au intelectul foarte deştept,* afirma unul din versuri. Melodia se năpusti odată cu acest vers, din cotloanele unde stătuse ascunsă pînă atunci şi nu mai putu scăpa de ea.

Pînă în satul către care se îndreptau era mai puţin de o leghe, dar casele încă nu se zăreau. Într-un tîrziu, după nenumărate ezitări, drumul începu să urce în diagonală către vîrful dealului şi atunci văzură o lutărie la marginea unei ravene, unde doi bărbaţi şi o femeie făceau chirpici. Mai încolo, pe un mic platou, cîteva stive de chirpici puşi la uscat erau păzite de un cîine. Munca şi gesturile celor trei păreau o pantomimă monotonă, fără înţeles. Se aflau la oarecare distanţă de drum şi, din cauza asta, păreau mai scunzi. Sau poate fiindcă aveau, bărbaţii, picioarele înfundate pînă la jumătate în argila cleioasă, galbenă pe care o frămîntau. Femeia căra cu găleata apă de la un şipot din apropiere. Văzînd că trăsura s-a oprit, se opriră şi ei din lucru.

- Spor la treabă! strigă, în loc de salut, agentul, de pe banca vizitiului.

Strigase mai tare decît s-ar fi cuvenit, socotind pesemne greşit depărtarea sau neţinînd seama că, din cauza liniştii, sunetele străbăteau mai uşor zidul de aer care îi despărţea; ca şi cum liniştea însăşi le-ar fi amplificat. Abia cînd îi auzi vorbind între ei, grefierul înţelese că agentul ţipase fără rost.

- Ce vrea ăsta? întrebase unul dintre bărbaţi, cel tînăr, pe un ton aproape arţăgos.

- Or fi niscai boieri, îşi dădu celălalt cu părerea. Să fiţi sănătoşi! le vorbi celor din caleaşcă, destul de morocănos şi el.

- Mai e mult pînă în sat? întrebă agentul, de data asta cu voce mai joasă şi încercînd, pe cît se putea, să pară prietenos.

- Dincolo de dîmb, răspunse femeia şi ridică braţul ca pentru a arăta unde, dar arătă mai curînd spre cer.

Agentul clătină resemnat din cap şi mînă caii. Judele îşi luă în mîini pălăria de filţ şi şterse cu degetul, de jur împrejur, bentiţa de muşama verde de pe marginea ei interioară, pe care se adunase un strat subţire de transpiraţie. Acum, cînd soarele începea a dogori, pantalonii bufanţi de dril şi vestonul de covercot negru cu guler de catifea, o combinaţie cam nepotrivită, după gustul grefierului, cu care se îmbrăcase dimineaţă pentru a semăna cît mai bine cu un negustor de vite, aşa cum şi-l imagina el, sau cum îşi imagina că şi-l imaginează sătenii din partea locului, deveniseră o îmbrăcăminte prea groasă, greoaie şi incomodă. Grefierul însuşi transpirase şi se simţea îmbibat de praf, deşi se îmbrăcase numai cu un costum bej

de velur, destul de uzat, dar a cărui culoare deschisă şi veselă făcea încă o bună impresie, măcar de la distanţă, în vreme ce agentul luase o uniformă de doc bleumarin decolorat, cum poartă mai toţi birjarii, anume ca trăsura să pară a fi fost închiriată cu ora.

Porniseră în zori, cînd caldarîmul era încă umed de negura nopţii. Pe străzile înguste şi adînci ca nişte tranşee, trapul cailor făcea un adevărat vacarm. Dughenele cu vitrine întunecate sau cu obloanele trase stăteau faţă în faţă atît de aproape încît trebuia să le împingi puţin înapoi ca trăsura să poată trece printre ele. Lăsară apoi în urmă casele tăcute de la margine şi, ieşind pe Poarta Apelor, dinspre răsărit, întîmpinaţi de vîntul rece al zorilor, cotiră îndată la stînga, pe lîngă Iazul Regelui, şi merseră către nord aproape o leghe, pînă ajunseră la drumul Hanurilor, sau, cum i se mai zice, al Gelepilor, fiindcă, pînă la construirea căii ferate, era drumul pe care negustorii de vite îşi mînau cirezile dinspre zona muntoasă din nord către golf, de unde erau trimise mai departe cu vapoarele. Din vremea aceea au mai rămas doar hanurile, nenumărate, înşirate pe aproape toată valea, multe dintre ele în paragină, cu mari curţi, şoproane şi ţarcuri acum pustii. Cînd ajunseră la unul din aceste hanuri, zis al Chiorului, cele două caleşti se despărţiră, comisarul cu doi agenţi continuîndu-şi drumul spre nord, iar judele de instrucţie, însoţit de grefier şi de agentul Timon urcînd pe valea mai îngustă, şerpuitoare a Letei Mici, spre plasele din partea aceea, pe care primiseră misiunea de a le verifica. În ce consta această verificare şi de ce trebuia făcută cu numai două zile înaintea Serbării Contelui, grefierul nu reuşi pentru moment să afle. Era, cu alte cuvinte, o misiune secretă. Nici judecătorul de instrucţie şi nici comisarul nu comentaseră în vreun fel ordinul primit direct de la Prefect, tot ce putu deduce grefierul fiind că, la întîlnirea la care fuseseră convocaţi şi la care participase un delegat din capitala imperială, fuseseră aspru dojeniţi. În special, judele de instrucţie trebuise să suporte reproşurile acelui delegat ministerial, pentru ineficienţa şi lipsa de vigoare a anchetei. Şefii de plasă ştiu mai multe decît dumneavoastră despre acest caz! afirmase delegatul şi le pusese pe masă rapoarte ale unor şefi de post în care era vorba despre agitaţia la sate şi îndemnul la răzmeriţă adresat oamenilor de anumiţi inşi care le promiteau ţăranilor fericirea veşnică. De fapt, în rapoarte scria doar despre fericirea veşnică şi nicidecum despre iminenţa

vreunei răzmeriţe, dar, raţionase delegatul, a promite sătenilor o asemenea bazaconie este ca şi cum i-ai îmboldi la răscoală. Altminteri, aceste dări de seamă, confuze şi pline de generalităţi, nu spuneau mare lucru, fiecare şef de post străduindu-se să demonstreze că în zona lui de acţiune lucrurile decurg cît se poate de normal, potrivit dorinţei autorităţilor. Amănuntul cu fericirea veşnică era semnalat în treacăt, ca o ciudăţenie, un element de pitoresc. Dar faptul că el revenise în mai multe rapoarte atrăsese atenţia şi, în cele din urmă, determinase intervenţia hotărîtă a autorităţilor. Ce anume mai discutaseră şi ce hotărîri luaseră, rămînea deocamdată un secret. Pregătirile pentru inopinata călătorie se făcuseră cu cea mai mare discreţie, de vreme ce grefierul nu reuşise să afle nimic, decît în ajunul plecării, cînd comisarul îi spusese să-şi aleagă de la magazie nişte haine *mai deosebite* - spusese: mai deosebite, fără nici o altă precizare suplimentară, fără a preciza, bunăoară, în ce ar consta asta, doar accentuînd pe cele două cuvinte, într-un mod pe care îl găsea, pesemne, suficient de misterios şi semnificativ. Faptul că atît comisarul cît şi judele erau însoţiţi de agenţi de pază şi că umblau deghizaţi în negustori de peşte (comisarul) sau de vite (judele), întărea misterul şi semnificaţia, dar le lăsa la fel de confuze. Abia pe drum, după ce se despărţiseră de trăsura comisarului, grefierul află ce căutau şi de ce trebuiseră să ia plasele la rînd. Rapoartele vorbeau despre un bărbat tînăr care cutreieră satele. Într-un loc vindecase o femeie de scurgeri de sînge. În altul, lecuise un copil epileptic. În altul, un paralitic începuse a merge. În alt loc, descîntase o vacă stearpă şi o făcuse să dea lapte. Pînă aici, nimic neobişnuit, căci satele din Abraxa nu duseseră niciodată lipsă de doftoroaie şi solomonari ce pretindeau a vindeca cele mai felurite neputinţe şi boli, atît la oameni, cît şi la animale. Dar mai erau şi rapoarte care susţineau că promite ţăranilor recolte mai mari, lemne destule pentru la iarnă, putinţa de a-şi da copiii la orice şcoală doresc, lumină electrică - lucruri despre care nu le era permis să vorbească decît agenţilor electorali. Deşi nu exista propriu-zis vreo lege care să interzică oricui altcuiva să facă astfel de promisiuni, îndrăzneala de a le face mirosea autorităţilor a răzmeriţă şi subminarea siguranţei statului.

Pînă către amiază, reuşiseră să inspecteze abia două din cele cinci plase, cîte îşi programaseră pentru prima zi, cu rezultate deloc concludente; şefii de post, dacă nu negau direct că ar fi scris despre aşa ceva, se arătau surprinşi de importanţa acordată dintr-o dată rapoartelor lor, iar cînd li se ceruseră detalii mai precise, aproape că se speriaseră. De fapt, ei scriau acele rapoarte dintr-un reflex rutinier şi, nu de puţine ori, copiau de la o lună la alta, la rubrica despre starea de spirit a populaţiei, zvonuri care circulaseră cu cine ştie cîtă vreme în urmă, deplin încredinţaţi că, oricum, nimeni nu le va citi atent şi, cu atît mai puţin, s-ar găsi cineva care să facă o colaţionare a lor. Nici nu-şi aminteau prea bine, întrebau: am scris eu asta? După aceea reveneau: a, da, da! A fost, într-adevăr, unul pe aici... Dar mai demult, acum cîteva luni... Încît judele de instrucţie se resemnă să le lase cîteva instrucţiuni asupra modului corect de redactare, pentru cazul că astfel de situaţii ar mai apărea, atrăgîndu-le în acelaşi timp atenţia şi asupra discreţiei cu care trebuie să procedeze pentru a nu determina reacţia ostilă a sătenilor.

Chiar dacă nu rezolvaseră mai nimic - şi nici nu se ştie ce ar fi trebuit să facă pentru a spune că rezolvaseră totuşi ceva -, timpul trecuse repede şi exista riscul să nu poată cuprinde toate cele cinci plase pînă seara, cînd urmau să se întoarcă la hanul lui Cliopa, unde stabiliseră cu comisarul să se reîntîlnească şi închiriaseră camere pentru a rămîne peste noapte.

Soarele atîrna aproape de mijlocul cerului cînd, printre coroanele copacilor, primele acoperişuri de ţiglă şi de stuf se iviră de după coama dealului, scăldate într-o lumină molatică şi vîscoasă. Un fel de foşnet îndepărtat şi rare lătrături de cîine aduse de vînt din partea aceea, dar şi un alt miros al aerului, o boare umedă şi călduţă anunţau apropierea aşezării umane. Întins peste cele două coline, risipindu-şi casele pînă în marginea pădurii şi pînă în tarlaua cu grîu de toamnă, satul dormita ca un motan tolănit la soare, într-o linişte aproape nefirească, cumva ostilă, care făcea să pară nelocuit. Oamenii ieşiseră, pesemne, la cîmp, pentru semănături. Hurducăiala caleştii şi tropotul cailor speriară cele cîteva găini care scormoniseră pînă atunci lipsite de orice griji în colbul din mijlocul uliţei şi pe sub umbra gardurilor. Acum drumul cobora către poarta ţărnii, iar agentul ţinea hăţurile întinse, ca să nu scape caii la vale.

Cînd ajunseră lîngă o fîntînă, la o intersecţie de uliţi, văzură un moşneag stînd pe banca de lemn de lîngă poarta casei şi contemplînd adîncimea amiezei. Judele strigă către el ceva a bineţe. Moşul era cu ochii închişi, rămase cu ei astfel şi după ce răspunse, mormăind ca prin somn, cu vocea uscată.

- Pe unde ajungem la postul de jandarmi? întrebă judele.

- Ce să faceţi acolo? întrebă la rîndul său moşneagul. L-au mai căutat şi alţii.

- Sîntem negustori de vite, preciză judele, cu tonul unuia care se laudă.

- N-aveţi nici o treabă acolo. Mergeţi drept înainte şi după aia mai întrebaţi.

În tot timpul cît vorbiseră, ţinuse ochii închişi, abia la urmă îi întredeschise puţin, ca să vadă cu cine are de a face. Caleaşca porni mai departe în trap, iar cînd se îndepărtară îndeajuns, agentul zise:

- Moşneagul ăla e orb.

- Poate e numai încăpăţînat, crezu grefierul. Toţi ţăranii devin încăpăţînaţi cînd văd intrînd în satul lor o caleaşcă cu negustori de vite.

- De ce zicea că l-au mai întrebat şi alţii? se nedumeri judele.

- S-au obişnuit să vorbească în şarade. Uneori nu ştiu nici ei ce vor să spună, dar oricum, vorbesc numai pe ocolite, ca şi cum asta i-ar apăra de ceva.

Vorbise ca un cunoscător. Grefierul era foarte mulţumit de explicaţiile pe care le găsea cu atîta uşurinţă la toate nedumeririle celor doi. Lipsa lor de experienţă în problemele săteşti îi oferea o competenţă neaşteptată, ale cărei foloase le savura cu chibzuinţă şi generozitate. De aceea găsi cît se poate de nimerit să continue.

- E un amestec de ospitalitate şi precauţie în atitudinea lor faţă de străini, o dorinţă de a-i cunoaşte, pe care nenumărate experienţe nefericite au transformat-o în suspiciune şi nevoia de a-i cerceta cu de-amănuntul, de a-i ispiti, cum zic ei, înaintea oricărei alte consimţiri.

- Într-adevăr, încuviinţă pe neaşteptate agentul şi nu mai adăugă nimic. Vorbise într-un mod ce părea ironic, oricum descurajant pentru grefier, care tăcu.

Ajunseseră la o altă întretăiere de uliţi şi, înainte de a se hotărî în ce parte să îndemne caii, agentul oprise caleaşca şi se

ridicase în picioare, ca şi cum ar fi vrut să privească pe deasupra gardurilor, caselor şi copacilor, pentru a desluşi dincolo de toate acestea clădirea tip a postului de jandarmi.

- Încotro o luăm? întrebă.

În loc să-i răspundă, judele îşi privi neliniştit ceasul.

- Ia-o la vale, propuse, în locul lui, grefierul. În majoritatea satelor, postul de jandarmi se afla în imediata vecinătate a cîrciumii şi, pe baza unei intuiţii de moment, grefierul determină că într-acolo duc întotdeauna uliţele cele mai largi. De fapt, se gîndi după aceea, regula alegerii uliţei celei mai largi ar putea funcţiona şi dacă intuiţia lui privind cîrciumele săteşti n-ar fi fost corectă.

Acum drumul cobora pe lîngă pîrîul de pe fundul vîlcelei. Pe malul celălalt, casele nu mai erau împrejmuite cu garduri, ci aliniate de-a lungul pîrîului. Văruite într-un albastru deschis, ca sineala de rufe, şi cu acoperişuri negre, de şindrilă smolită, ale căror streşini se sprijineau pe stîlpi de lemn crestat înfipţi în prispe şi cerdacuri înalte, se înşirau cu faţa la soare în mijlocul unor curţi fără copaci; de fapt, amintirea unor curţi, căci se vedea că gardurile dintre ele fuseseră de curînd desfiinţate, încît nu mai putea fi vorba nici de curţi şi nici de grădini, ci de o fîşie decupată din restul peisajului, cam de la jumătatea pantei în jos, un fel de insulă ciudată în mijlocul satului şi care părea nelocuită. Ca şi cum ar fi trecut pe acolo o apă mare şi ar fi curăţat locul, lăsînd în picioare numai casele. Totuşi, urme ale unei viituri sau ale altui sinistru asemănător nu se vedeau. Cei trei călători priviră nedumeriţi la toate acestea şi, fiindcă însoţitorii săi nu întrebară nimic, nici măcar nu presupuseră cu voce tare ceva, pentru ca el să-i aprobe sau să-i contrazică sau să le dea o lămurire oarecare, grefierul se simţi dator să întrebe el însuşi:

- Asta ce naiba o mai fi?

- Vreo epidemie de...

Judele lăsă neîncheiat răspunsul, neştiind ce nume să dea epidemiei pe care o inventase special pentru a răspunde întrebării grefierului.

În curînd, la capătul de jos al uliţei răsări o margine a grajdului de cai al jandarmeriei. Inconfundabil, ca şi clădirea postului de jandarmi, de care era lipit, aceleaşi în toate satele de plasă şi deosebindu-se de toate celelalte construcţii săteşti tocmai datorită proiectului tip după care fuseseră făcute, inspirat probabil

de vreun model străin, în linii drepte, rigide, cu şarpanta acoperişului în două ape şi celelalte suprafeţe distribuite parcimonios, ceea ce crea o plăcută impresie de precizie şi austeritate.

- Ajungem acuşi, exclamă bucuros agentul şi se întoarse spre ei ca pentru a obţine confirmarea meritului de a-i fi adus la ţintă.

Judele îşi privi încă o dată ceasul şi oftă.

- Avem o întîrziere de aproape două ore, zise.

Cînd caleaşca intră în curtea postului de jandarmi, un sergent ce părea sculat atunci din somn le ieşi în întîmpinare poticnindu-se de prag şi punîndu-şi din mers boneta.

- Apă la cai! porunci agentul sărind de pe capra vizitiului.

- Cine sînteţi? întrebă sergentul.

- O să afli îndată.

Judele şi grefierul coborîră şi se îndreptară spre intrarea din faţă a clădirii.

- Nu e nimeni înăuntru, strigă la ei sergentul.

- Dar unde-s?

- Au plecat azi-dimineaţă...

Scund, crăcănat, lat în umeri, cu o ceafă groasă şi un cap mare, sergentul avea figură de bătăuş. Îi urmă pe cei doi legănîndu-se cam încurcat, dintr-un motiv pe care ei îl înţeleseră abia cînd ajunseră înăuntru. În sala mare, pătrată, dominată de o masă lungă de stejar nevopsit, la capătul uneia dintre bănci şedea o fetişcană de vreo şaisprezece ani, ruşinată şi smerită ca o mîţă prinsă la oala cu smîntînă.

- Tu ce faci aici, fetiţo? întrebă grefierul.

- E o verişoară de-a mea de aici din sat, interveni sergentul, mi-a adus ceva de mîncare. Către ea: bine, Lenuţa, poţi să pleci, mai trec eu pe la voi şi-i dau răspuns lui unchiu'...

Vorbea pe un ton conspirativ, pentru ca ei să nu înţeleagă ceea ce de fapt înţeleseseră, fără însă a acorda acestui lucru o atenţie particulară.

- Mda, conchise judele, după ce ea se strecură pe uşă şi ieşi, deci unde spuneai că e şeful de post?

Sergentul începu să vorbească însufleţit şi incoerent, fie din cauză că lucrurile erau amestecate astfel în capul lui, fie pentru că se străduia să acopere sub un şir confuz de vocabule neregula pe

care judele o constatase ceva mai devreme. Şeful de post plecase dimineaţă în satul vecin, cu toată grupa de jandarmi, unde se anunţase o adunare a *realiştilor,* pe el îl lăsaseră de permanenţă la sediu, ăştia adună oamenii prin sate şi fac liste cu ce trebuie fiecăruia... Cînd judele insistă să afle cine erau, sergentul răspunse indirect că promiteau oamenilor fericirea şi viaţa veşnică. Aici în sat ameţiseră pe vreo cîţiva care îşi stricaseră gardurile şi schimbau femeile între ei ca să fie o singură familie.

- Naiba ştie de unde vin, nu-s de prin părţile noastre. Ziceau că aduc electricitate, îşi mai aminti sergentul şi surîse complice şi sceptic faţă de o asemenea eventualitate. Ziceau că poa' să împartă tot ce trebuie la fiecare prin nişte conducte, dar ţăranii nu s-au arătat interesaţi decît de încălţăminte şi lemne pentru la iarnă. Fiindcă din pădurea Contelui n-au voie să ia. Ăia ziceau că... Lăsă o pauză, neştiind dacă regulamentul permite să facă o afirmaţie atît de îndrăzneaţă.

- Ce-au zis?

- Că pădurea Contelui ar trebui să fie a noastră, a tuturor... Îşi dădu seama că spusese o prostie şi se corectă grăbit: adică a ţăranilor.

Judelui îi scăpă oricum schimbarea aceasta de nuanţă. Mintea îi devenise tulbure şi greoaie, rătăcind în toate direcţiile. Întrebă la întîmplare:

- Au făcut şi vindecări? Vreau să spun, farmece, minuni, sau ceva de genul ăsta...

- N-au făcut nici o minune, răspunse convins şi totodată dezamăgit sergentul. A fost unul mai demult care vindeca, zicea lumea că lecuieşte de boala copiilor, dar ăştia nu, ăştia zicea că poa' să facă tot oceanul limonadă, da' vindecări n-au făcut. În timp ce vorbea, îşi aminti dintr-o dată un lucru pe care îl socotea, pesemne, amuzant, căci începu să rîdă. Hă, hă, şi ei îl căutau!

- Pe cine?

- Pe Agathon.

- De unde ştii că îl chema Agathon?

- Păi, de unde... Am auzit şi eu...

Judele se apropie gînditor de una dintre ferestrele mari, cu multe ochiuri mici pătrate, ce da spre curtea interioară, şi-l văzu pe agent umblînd încolo şi încoace, cu căldarea goală în mînă, căutînd

apă. Văzu, de asemenea, cişmeaua, chiar lîngă poartă, şi i se păru de neînţeles că agentul nu o vedea - trecînd pe lîngă ea, privea prea departe, eliminînd-o astfel din cîmpul său vizual. Încercă să facă o evaluare a situaţiei, dar gîndurile veneau şi se aşezau mereu strîmb, fără să se poată organiza într-o judecată coerentă, lucidă.

- Cred că am sosit prea tîrziu, zise. În mod cert, nu e vorba despre omul nostru, dar asta nu diminuează cîtuşi de puţin gravitatea situaţiei. Din păcate, avem un sistem informaţional sub orice critică...

Se pregătea să vorbească mai mult, nu neapărat pentru grefier, cît pentru sine însuşi, dar deodată renunţă. Poate că între timp se produsese primul sîmbure al coagulării pe care o aştepta, căci se întoarse brusc spre sergent.

- Aveţi o căruţă cu cal? întrebă.

- Găsim... răspunse sergentul după o scurtă ezitare. Luăm una din sat.

- Pleci mai departe singur, se adresă judele grefierului. Eu şi sergentul mergem să-l întîlnim pe şeful de post, iar dumneata pleci cu agentul şi duci mesajul în cele două plase. Am intrat în criză de timp şi nu putem proceda decît aşa. Mesajul este: *MAHER-ŞALAL-HAŞ-BAZ*.

Umbra agentului apăru şi se opri în uşa lăsată deschisă. Ţinea găleata în mînă şi se uita prostit la cei trei dinăuntru. Din cauza contrastului dintre lumina puternică de afară şi cea umbrită din încăpere, nu-i vedea bine, aşa că nici nu ştia cui se adresează.

- Ce naiba facem cu caii, ăştia n-au apă aici! strigă.

Cuvintele, sau cuvîntul, căci judele pronunţase, legat: *MAHERŞALALHAŞBAZ,* îi sunau cunoscut, deşi nu însemnau nimic. Erau, păreau a fi doar nişte sunete ciudate ivite din dezordinea gîndurilor lui. Grefierul nu îndrăznise să întrebe ce înseamnă; sau nu mai avusese timp. Abia pe drum, tot repetîndu-le, ca să nu uite mesajul, începu să se nelinişteascā de sonoritatea lor neaşteptat de insistentă, deşi oarecum previzibilă sau măcar exersată. În orice caz, judele părea familiarizat cu ele, rostise fără nici o ezitare tot şirul, grăbit chiar, neatent, preocupat dintr-o dată de altceva ce devenise, în acel moment, mult mai important pentru el. Grefierul însă, pe măsură ce le repeta, încercînd să determine unde ţineau

ascunsă neliniștea pe care i-o provocau, le asocia fără voie unei greutăți mari, unui bloc masiv de beton, bunăoară, sau unui aerolit care cade cu zgomot înfundat, cutremurînd pămîntul. Presimțirea acelui cutremur, mai precis iminența lui îl neliniștea. Se întreba de ce judele nu-i dăduse voie să scrie, de ce îi ceruse să memoreze fără a-și nota nimic? Ce ascundeau, de fapt, el și comisarul, ce amănunt la care grefierul nu putuse accede și, din această cauză, se simțea oarecum părăsit, trădat de cei doi, dar mai ales jignit de neîncrederea lor? Aveau un secret comun a cărui miză depășea ceea ce, eventual, îi lega de el. (Își aminti, ca pe o compensație pe care și-o acorda el însuși, că la început, cînd judele venise de numai cîteva zile în oraș, comisarul, arătîndu-se foarte circumspect, îi spusese grefierulului: vor să ni-l ia - pe *victimă* - de aceea au trimis un om de la centru, fiindcă vor să ni-l fure.) De fapt, din cauza asta se simțea inutil, iar drumul său către Imaș, la care îl obligase judele, putea fi doar o cursă, o pistă falsă, în cel mai bun caz o modalitate elegantă a acestuia de a se debarasa (într-un moment decisiv, din cîte se părea) de prezența lui stingheritoare.

Grefierul rămăsese singur cu gîndurile și bănuielile sale, cu agentul și căruța cu cal pe care sergentul le-o adusese de la „unchiul” său. Ieșiseră de cîtăva vreme din sat și se îndreptau spre alt sat, situat undeva mai în josul văii deschise de vîlceaua pe care coborîseră înainte de amiază. Nu mai fusese niciodată prin aceste locuri și, probabil din cauza asta, i se părea că înaintează prea încet, drumul era plictisitor de lung. Nici calul și nici căruța nu constituiau elemente ale unui atelaj performant - cînd agentul îl mai îndemna cu biciul, calul pornea fără pic de convingere într-un trap leneș, renunțînd cu greu la comoditatea pasului de voie, și revenind la același pas de îndată ce îndemnurile vizitiului încetau. Urgența misiunii în care se aflau îi era cu totul străină chiar și agentului. Se acomodase atît de bine cu rolul de vizitiu încît părea că dobîndise, în decursul orelor acestui exercițiu, proverbiala indolență a vizitiilor de caravană. Devenise tăcut, se prăbușise dintr-o dată în sine și nimic nu-l mai putea clinti de acolo. Lasă, că nici pînă atunci nu se ostenise vorbind. Sau poate se ascunsese, de frică. Cînd strigase în ușă, cu găleata goală în mînă: ăștia n-au apă aici! - pe chipul lui grefierul văzuse o anumită specie de groază, pe care atunci fusese înclinat să o considere comică; deoarece crezuse că se

speriase negăsind cişmeaua. Dar dacă motivul real fusese altul? Nu ştia cum să-l întrebe, cum să evoce ca din întîmplare acel moment, ocolind totodată orice aluzie la componentele sale ridicole, pentru ca apoi, conducînd abil discuţia, să-l îndrepte spre dezvăluirea pe care o aştepta de la el, presupunînd că agentul ar fi avut totuşi ceva de dezvăluit. O bună bucată de drum mintea lui se preocupă de strategia acestei investigaţii, pînă cînd obosi de propriile gînduri şi se plictisi de neputinţa lor. Renunţă la a-l mai întreba ceva pe agent, lăsîndu-l între fantomele tăcerii lui.

În depărtare, de-a lungul văii care se tot lărgea fără a deveni vreodată propriu-zis largă, drumul se vedea ca o potecă şerpuind pe lîngă poalele dealurilor. Uneori trecea, dintr-un motiv imposibil de înţeles, de partea cealaltă a şesului, traversînd pîrîul peste nişte podeţe de lemn. În marginea cîte unei vii sau livezi se ridicau valuri de fum dens, albicios, aplecîndu-se şi apoi lăţindu-se, lipindu-se de brazdele negre, proaspete ale arăturilor din preajmă ca şi cum porii umezi ai pămîntului le-ar fi supt şi le-ar fi tras în adîncuri. Din cînd în cînd ajungeau din urmă sau întîlneau cîte un drumeţ, vreun ţăran cu traista în spate, femei care duceau hrană lucrătorilor de pe cîmp, care se îndepărtau apoi şi se făceau tot mai mici, ca nişte popîndăi fluizi legănîndu-se pe loc. Din spatele căruţei, de pe salteaua pusă direct pe fîn, în loc de canapea, grefierul privea puţin obosit dealurile, estimînd un anumit raport al sinusoidelor pe care coamele lor le trasau de o parte şi de alta a şesului, şi încercînd, în acelaşi timp să rămînă lucid, prezent în sine, demn de importanta misiune primită de la jude. În cele din urmă, tocmai acest efort îl obosi, căci străduindu-se să se vadă din exterior, aşa cum ar fi văzut orice alt corp fizic, sau aşa cum s-ar fi văzut dacă s-ar fi privit în oglindă, începu să se întrebe dacă exteriorul corpului său e totuna cu exteriorul persoanei sale; apoi descoperi că e imposibil să defineşti exteriorul persoanei, din care acea persoană, privindu-se, să se vadă pe sine, cîtă vreme nu ai reuşit să defineşti măcar persoana (decît, cel mult, prin ceea ce ea nu este) şi încet, încet alunecă într-un şir de presupuneri incoerente, se lăsă digerat de un fel de vis despre realitatea fundamentală. Îşi imagină cum vor fi arătînd şesul şi dealurile în vîscozitatea amiezilor de iulie, cînd lanurile de porumb învelesc totul într-o lumină verde şi eliberează către profunzimea cerului parfumul indistinct ale mătăsii lor jilave.

Mai tîrziu, observă, şi vru să spună şi agentului, că sătenii de prin partea locului aveau o predilecţie puţintel cam exagerată pentru culturile de porumb şi pentru casele din chirpici, lucru pe care probabil că acesta îl ştia deja, de vreme ce, încovoiat pe capra vizitiului, nu făcea altceva decît să înţepe moale din cînd în cînd calul cu coada biciuştii. Ai fi zis că face treaba asta dormind.

Şi totuşi, pînă la urmă, cel care vorbi primul fu agentul, nu grefierul. Se întoarse către coada căruţei şi întrebă cu totul neaşteptat, încît în primul moment grefierul nici nu înţelese bine la ce se referea:

- De ce vor să ni-l ia?

- Poftim? întrebă grefierul.

- Vorbeam de *victimă*, adăugă agentul. De aceea au trimis un om de la centru. Ce nevoie aveam noi de judele ăsta nou? A venit anume ca să ni-l ia. Acum colindă prin toate satele, iar dacă îl vor găsi, îl va lua acolo, la ei.

- Eşti prost, se grăbi grefierul să-l liniştească, surprins de cuvintele agentului, care repetau aproape identic ceea ce gîndise sau îşi amintise el însuşi ceva mai devreme. Ce să facă ei cu *victima* noastră?

Agentul nu răspunse imediat. Se gîndi mult şi în cele din urmă mărturisi:

- Nu ştiu.

Grefierul vru să spună ceva, dar înainte de a ajunge să spună, descoperi că lucrurile stăteau taman invers de cum crezuse iniţial, şi de aceea spuse cu totul altceva, fără nici o legătură cu ce discutaseră pînă atunci.

- Visam că adorm. Şi taman atunci m-ai trezit.

- N-a făcut nici un rău nimănui, spuse cu un fel de regret în glas agentul.

- Ei consideră totul o superstiţie. Ştii că prin sate se spune că Marele Brigand fură suflete? De aceea sînt împotriva poveştii lui. În primul rînd, Contele.

Dar oare după asta umblau? Vorbind cu agentul, grefierul începu să înţeleagă de ce în ultimele zile judele şi comisarul se fereau de el. Descoperiseră că, în afară de ei, îl mai căutau şi alţii. Şi nu ştiau cine. De aceea se deghizaseră şi nu folosiseră automobilul -

pentru a nu atrage atenţia asupra lor. Verificarea plaselor era doar un pretext...

Cînd închise din nou ochii, simţi o căldură pe pleoape sau umbra unei lumini puternice, ca şi cum cineva l-ar fi privit de foarte aproape şi acel cineva ar fi aprins un far, pentru a-i vedea mai bine trăsăturile feţei. Rămase astfel o bună bucată de drum, încercînd să determine dacă ceea ce spusese mai devreme agentul era doar o coincidenţă sau fluxul unei bănuieli care îi traversase simultan. Din cauza poziţiei incomode, uşor torsionate, spatele şi gîtul îi înţepeniseră şi începuseră să-l doară; pe sub piele, printre muşchii coastelor îi creşteau un fel de lame al căror tăiş pătrundea în adîncimea cărnii la cea mai mică mişcare. Într-un tîrziu, hotărînd să-şi schimbe poziţia, se întoarse de pe o parte pe cealaltă, cu un scurt icnet. Agentul, nevăzîndu-l, crezu că vorbise şi, din dorinţa de a-i răspunde, dar nefiind sigur ce anume spusese, enunţă o observaţie cu caracter general.

- Iaca şi un biciclist, zise.

Într-adevăr, de pe un drum lateral cobora în pantă lină, călare pe bicicletă, un bărbat încă tînăr şi îmbrăcat altfel decît oamenii din părţile acelea, într-un costum maro-închis, de croială demodată. Drumul era mai curînd o cărare ascunsă în hăţişul de tufe pitice, cu frunze albicioase, care acopereau dîmbul din stînga. În funcţie de şerpuirea cărării, biciclistului i se vedea uneori numai pălăria alergînd pe deasupra tufelor, alteori, însă, cînd tufişurile se răreau, el părea mult mai aproape şi cei doi puteau să-l vadă încordat deasupra ghidonului, ţinînd frîna. Pînă să ajungă el în drumul principal, căruţa trecuse de locul intersecţiei şi, de fapt, la un moment dat, biciclistul nici nu se mai văzu, dipăru cu totul în desişul de cătină, cine ştie, poate îi sărise lanţul de la bicicletă şi acum încerca să-l pună la loc, sau poate că el însuşi căzuse, împiedicîndu-se de vreun bolovan sau intrînd cu roata în vreun şănţuleţ îngust săpat de ploaie, iar acum îşi scutura necăjit hainele şi pălăria.

Pe urmă, căruţa coti spre stînga, iar intersecţia, locul unde ar fi trebuit să apară biciclistul, dispăru îndărătul şirului de plopi puţin înclinaţi de vîntul care, pe şesul acela, părea că bate mai ales dinspre răsărit. Mai încolo era un crîng - dincolo de spinarea dealului pe care urmau să urce, se ghicea drumul lunecînd ca o linie

argintie sub oglinda imensă a cerului, pînă se dizolva undeva departe, în lumina încremenită a amiezei. Cînd închise din nou ochii, grefierul își simţi pleoapele fierbinţi. Fără să-l vadă, ştia că biciclistul se apropie, fiindcă auzea tot mai distinct foşnetul roţilor şi scîrţîitul arcurilor şeii insinuîndu-se în hurducăturile neregulate ale căruţei. Dacă cineva i-ar fi cerut, ar fi putut ghici, ascultîndu-i atent respiraţia, chiar momentul în care biciclistul depăşea căruţa, dar întrebuinţarea acestei aptitudini se dovedi inutilă, deoarece, cînd îi ajunse din urmă, biciclistul își semnală el însuși prezența în preajma lor salutîndu-i cu voce tare.

- Bună ziua, zise. Mergeţi departe?

- Bună ziua, răspunse agentul.

Cealaltă întrebare o lăsă anume neluată în seamă. Dacă i-ar fi spus că mergeau la Imaş, acela ar fi întrebat, poate, cu ce treburi, iar agentul pur şi simplu nu ştia cu ce treburi se duc acolo.

Grefierul deschise din nou ochii abia după ce biciclistul se îndepărtase îndeajuns de ei, luîndu-le înainte drumul. Eventualul însoţitor i se părea inutil şi, dintr-un motiv nu prea limpede, îi era antipatic. Din acelaşi motiv, găsi o mică bucurie în observaţia că, mai încolo, drumul urca o pantă destul de abruptă, astfel încît, neputînd să o urce pe bicicletă, însoţitorul lor de ocazie va fi nevoit să descalece şi să meargă pe jos, iar cînd căruţa îl va ajunge din urmă, el se va simţi un pic umilit de neputinţa de a urca pe bicicletă panta. Se gîndi ce întrebare să-i pună cu acel prilej, desigur fără intenţia de a-l jigni propriu-zis, ci numai glumind oarecum maliţios pe seama bicicletelor şi a progresului tehnic, în general.

Dorinţa i se împlini mai repede decît se aşteptase, căci după ce se depărtase la ceva mai mult de o sută de metri de ei, biciclistul se opri şi începu să meşterească ceva la una din roţi. Îl depăşiră fără să-i adreseze vreun cuvînt, ca şi cum nu l-ar fi cunoscut - ceea ce, în definitiv, era adevărat - şi nici el nu le dădu vreo explicaţie, preocupat cum era să repare defecţiunea (poate că lanţul nu era bine strîns şi, din cauza asta, sărea mereu, presupuse pentru sine grefierul). După ce trecură de coama dîmbului, îl pierdură iar din vedere. La capătul văii, undeva la o distanţă de mai puţin de o leghe, se zăreau cîteva case îngrămădite printre copaci, probabil marginea satului pe care îl căutau, dar pînă acolo opriră la cişmeaua, ascunsă după un mal de lut roşu, pe care o văzură abia cînd ajunseră în

dreptul salciei stufoase, deja înverzite, ce o străjuia. Pînă cînd calul se adăpă în ulucile joase, aproape îngropate în pămînt şi acoperite cu muşchi verde, grefierul sări jos din căruţă şi schiţă cîteva mişcări de înviorare, în timp ce agentul ţinea strîns hăţurile, atent ca nu cumva calul să intre cu totul în ulucile acelea şi să se înece. Soarele luneca pe furiş peste creştetele lor, se rostogolea tăcut înspre marginea din sus a vîlcelei, unde o cărăruie se pierdea în desişul de spini şi, mai încolo, de copaci. Grefierul se întrebă, din cauza oboselii, poate, ce s-ar întîmpla dacă zgomotul soarelui ar fi la fel de puternic ca lumina lui, cum ar fi atunci lumea. Iată că biciclistul nu-i mai ajunsese, scăpaseră de el, deşi acum îi simţeau într-un fel lipsa - căci l-ar fi putut întreba dacă satul a cărui margine se vedea era într-adevăr Imaş, sau de acolo mai aveau încă de mers. Nu dădură nici o atenţie mogîldeţei care se tot agita în umbra păduricii; agentul probabil că nici nu o văzuse, preocupat cum era să ţină hăţurile întinse, apoi să tragă căruţa înapoi şi să o întoarcă în drum, certînd între timp animalul care nu-i înţelegea prea bine intenţiile şi se mişca nehotărît ba într-o parte, ba în cealaltă. Atunci femeia - căci era o femeie, grefierul îşi dădu seama în cele din urmă - ridică mîinile şi începu să strige. Îi chema la ea. Grefierul urcă pînă la jumătatea cărării, de unde putu să vadă că femeia trăgea după sine un fel de targă făcută din vreascuri.

- Mă luaţi şi pe mine pînă la Imaş, rogu-vă !...

- Ce ai păţit?

- S-a urcat într-un copac şi a căzut, şi-a rupt piciorul... Am venit să strîng cîteva lemne, adăugă, şi iaca, păcatele mele...

Se apropia gheboasă, vorbind tare, cu pauze între cuvinte, cînd se oprea să respire, şi tîrînd cu efort targa pe care zăcea un băietan de zece-doisprezece ani, îmbrăcat în zdrenţe. Grefierul se gîndi cu neplăcere că pînă în sat va trebui să meargă înghesuiţi, aproape lipiţi unul de altul, simţi de pe acum mirosul neplăcut al hainelor ei, dar n-avea de ales, apucă sfoara de care trăgea femeia şi se grăbi să ajungă în vale. Agentul sări de pe capra căruţei şi veni să-l ajute. Cînd luară pe braţe copilul, ca să-l aşeze în căruţă, îl simţiră tremurînd. Slăbuţ, cu pielea obrajilor galbenă şi ochii mari, îi privea tăcut şi numai scîncea stins, cu icnete scurte, şi se strîmba un pic atunci cînd, din cauza mişcărilor, piciorul îl durea. Femeia se urcă lîngă el, oftînd din adîncul rărunchilor.

- Doar i-am spus să nu se urce, i-am spus să stea cuminte...

- Vezi dacă n-ai fost cuminte? îl certă în glumă grefierul.

- Degeaba îi vorbiţi, e surdomut, zise femeia. Nu înţelege decît prin semne.

Le mai spuse, fără ca ei să o fi întrebat, că era văduvă şi nu avea decît copilul acela, le vorbi despre necazurile ei şi despre celelalte întîmplări din sat, fără să-i pese că ei n-o ascultau, bucuroasă că avea, în sfîrşit, cui vorbi, aşteptînd poate ca ei să o aprobe şi să o asigure totodată că, de acum încolo, nu va mai avea nici un fel de necaz. Povestea monoton, ca pentru sine, aşa cum probabil făcea şi cînd era singură, vorbea ca să-i treacă de urît - sau de frică. Porniseră din nou la drum, înghesuiţi în coşul căruţei, cu excepţia agentului, care stătea pe capra vizitiului, oarecum privilegiat în calitatea sa de conducător de atelaj. Căruţa devenise mai grea, iar calul mergea numai la pas, agentul neîndrăznind să-l mai îmboldească cu coada biciuştii.

- Eşti din Imaş? întrebă grefierul, mai curînd pentru a întrerupe discursul ei nesfîrşit, pentru a-i oferi un pretext să tacă, decît fiindcă l-ar fi interesat propriu-zis răspunsul.

- Din Imaş, din Imaş, se grăbi ea să răspundă şi, într-adevăr, după aceea tăcu.

Iar el, simţind în nări mirosul neplăcut al hainelor ei, de ceva afumat, de sărăcie, şi simţindu-i umărul rezemat în spinarea lui, de care nu se putea dezlipi, fiindcă atunci ea s-ar fi răsturnat şi ar fi căzut pe o parte în coşul căruţei, se consolă socotind în minte cît mai aveau de mers pînă în sat, cel mult o jumătate de oră. Băiatul îl fixa cu cu nişte ochi albaştri strălucind intens, larg deschişi, aproape că nu mai clipea; grefierul se întrebă ce taine se pregăteau în adîncul micii lui făpturi, căci privirea copilului părea că aşteaptă finalul unei mişcări interioare, urmărea traseul ei nevăzut, cu totul absorbită de miza acelei cercetări, ca şi cum de rezultatul ei ar fi atîrnat o hotărîre fundamentală şi primejdioasă.

Se îndepărtaseră vreo două sute de metri de cişmea, cînd îl văzură pe biciclist coborînd panta în viteză. Aproape uitaseră de el. Pesemne că între timp reparase lanţul slăbit sau umflase roata care se tot dezumfla; pedala repede, cu pălăria bine trasă pe frunte, pentru a nu i-o lua vîntul, iar dacă în momentele acelea grefierului i s-ar fi cerut să-şi spună o dorinţă, ar fi răspuns fără să ezite că dorea

ca biciclistul să se împiedice de vreun bulgăre şi să cadă. Un gînd rău, de care se ruşină apoi, cînd el ajungînd din urmă căruţa, se miră că între timp deveniseră mai mulţi. Spuse asta cu veselie şi un fel de bunăvoinţă copilăroasă, niţel umilă.

- Hei, nu mă luaţi şi pe mine? Că tot mi se strică mereu bicicleta asta...

- Bună ziua, domnule învăţător, se grăbi femeia să-l salute, înainte ca grefierul sau agentul să fi răspuns propriu-zis întrebării lui. E învăţătorul nostru, explică celor doi, oarecum mîndră de vestea pe care le-o aducea.

- Mergeţi la Imaş ? se interesă învăţătorul.

- Da, la Imaş merg şi dînşii, zise ea.

Învăţătorul pedală încet pe lîngă căruţă sprijinindu-se cu mîna pe una din loitre. Abia atunci îl văzu şi pe copil întins pe fundul lăzii.

- Ce a păţit băiatul?

Femeia îşi aminti dintr-o dată cît e de nenorocită şi se legănă cu nasul în jos.

- Vai de păcatele mele, domnule învăţător, a căzut dintr-un copac şi s-a rupt ceva în el, nici nu ştiu ce, că nu-l doare nimic, atît că nu se mai poate mişca, mi-e frică să nu moară pînă la dispensar... Dacă aţi vrea să mă ajutaţi şi pe mine...

Grefierul se întoarse brusc spre femeie, surprins de vorbele ei. Lui îi spusese, puţin mai devreme, că băiatul şi-a rupt piciorul, ceea ce putea fi, la urma urmei, destul de grav, dacă era într-adevăr aşa. Dar începu să se îndoiască şi de asta, din moment ce acum ea exagera încă şi mai mult urmările acelei căzături. Continua să se vaite în gura mare, parcă anume pentru a-l impresiona pe biciclist.

- Bietul de el..., zise încă nehotărît învăţătorul.

- Asta îmi mai trebuia acum, să umblu pe la doctori cu el, continua să se tînguie femeia, cu o voce exagerat de patetică. Nu-i de ajuns că sînt văduvă şi n-are cine mă ajuta...

Vorbea fără întrerupere şi incoerent, cel puţin aşa i se păru grefierului, care nu înţelegea insistenţa ei, o bolboroseală, o înşiruire monotonă şi sîcîitoare de cuvinte, ca şi cum ar fi intonat un descîntec la capul copilului. Urmă, însă, un lucru cu totul neaşteptat.

- Trebuie să opriţi, spuse biciclistul .

Cuvintele lui aveau un ton ferm, aproape poruncitor, care nu le plăcu celor doi. Grefierul se întoarse şi îl privi peste umăr.

- De ce să oprim? întrebă, făcînd mari eforturi să nu se enerveze, mai ales că behăiala nejustificată de pînă atunci a femeii îl sîcîise îndeajuns.

Între timp, însă, agentul strunise frîiele şi calul se opri. Învăţătorul întinse mîna în aer, ca şi cum ar fi căutat să determine traseul ultimelor cuvinte rostite de grefier, şi făcu un semn indistinct cu vîrful degetelor. Se aplecă apoi peste băiat şi dădu la o parte sacul cu care era învelit.

- Nu te teme, zise, nu-ţi fac nici un rău.

După ce descheie gulerul cămăşii, îi mîngîie sau îi pipăi uşor braţele, claviculele subţiri şi moi, pieptul îngust, apoi mîinile lunecară de-a lungul picioarelor copilului strîngînd uşor din loc în loc, pe deasupra hainelor, ca şi cum l-ar fi percheziţionat.

Un freamăt sau o vibraţie firavă trecu printre ei ca o adiere, abia îi auzi ţiuitul în momentul cînd fîşia aceea strălucitoare, urmă a unei raze subţiri, invizibile, traversă dintr-o parte în alta şesul pe toată lăţimea, ca şi cum cineva, jucîndu-se cu o oglindă ascunsă în nori, ar fi reuşit să învingă cu fulgerul ei tăcut lumina soarelui, căreia îi suprapunea o lumină încă mai puternică, transformînd-o astfel în umbră şi deschizîndu-i, pentru cîteva clipe doar, porţile către adîncimea abisului de dincolo de cer; parcă nişte mîini nevăzute îl cotrobăiau prin buzunare, propriile haine foşneau ciudat, fără să i le fi mişcat nimeni, iar din temerea că mîinile acelea străine ar fi putut pune stăpînire pe el se ivi şi crescu treptat o excitaţie plăcută, dar neliniştitoare, ca a zborului din vis, emoţia tot mai intensă, spaima plină de bucurie a unei căderi spre înalt; "mai aproape de soare e mai frig", gîndi grefierul şi: "plutesc deasupra unei prăpăstii" - sau aşa îşi aminti după aceea, sau aşa crezu că îşi aminteşte cînd, mai tîrziu, rămas singur cu agentul, încerca să recapituleze secundele acelei iluminări şi să le găsească o explicaţie conformă bunului său simţ. Totul se petrecuse pe neaşteptate, într-un timp atît de scurt încît întîmplarea devenise repede amintire neverosimilă. Trebuia să o recompună din secvenţe de uimire, consternare şi teamă, îi căuta urma în minte şi nu găsea decît fragmente pivotînd în jurul a două, trei imagini pregnante, dar confuze, cu marginile dizolvate în vuietul unei intense şi dureroase

emoţii, în care recunoştea semnul adînc încrustat sau receptacolul unei realităţi din alt plan, intangibile.

- Mamă, mi-e foame! - auzi ca prin vis vocea copilului.

Femeia se hlizea descumpănită, nevenindu-i să creadă că-l auzea vorbind. Pînă cînd ea se dezmetici, copilul se ridică brusc în picioare şi, păşind în gol, se răsturnă peste marginea căruţei. Se ridică singur, se scutură de praf şi rîse.

- Nu are nimic, poate să se ridice şi să meargă, spuse aproape supărat biciclistul.

Rămăsese puţin în urmă, fiindcă i se stricase iar bicicleta, pesemne roata se dezumflase din nou (cum de nu e în stare să umfle ca lumea o roată de bicicletă? se întrebă grefierul).

S-ar putea oare spune că în clipele acelea fiinţa lui se vărsase în alt conţinut? Tot ce gîndise, simţise, iubise sau urîse vreodată, toate lucrurile de care se bucurase, împreună cu cele care-l dezamăgiseră şi îl mîhniseră, tot ce dorise să aibă sau să poată, toate izbînzile şi eşecurile vieţii lui deveniseră pînă la urmă un altul, închis într-un cerc din afara lumii - imagine consistentă, coerentă, dar instabilă, reversibilă, dotată cu simţuri şi gînduri proprii, ale cărei mişcări şi tendinţe le presimţea ca pornind din sine însuşi, fără însă a le putea domina, şi pentru a trece mai departe trebuia să o înfrunte, să-i învingă rezistenţa, să o străbată încă o dată de la un capăt la altul în dimensiunea adîncimii sale, ca şi cum ar fi înotat într-o masă lichidă, transparentă, gelatinoasă, în care se şi dizolva o parte din el, încît atunci cînd ieşea din nou la suprafaţă era mai mic, mai puţin, mai uşor, într-o stare anterioară acelei amintiri şi regresivă - un altul care îl judeca, obiect la care se raporta numai prin ceea ce îi lipsea, prin ceea ce el însuşi ratase, prin ceea ce ar fi putut fi, un străin pe care îl purtase ani la rînd în cîrcă, pentru a-i înfrunta în cele din urmă eşecurile şi precaritatea... Uitase unde se află, îi venea să cînte şi să plîngă, suspendat în lumina năucă, explozivă a după-amiezii, în care levita cu trupul fluid - un fel de abur risipit în aer, prelingîndu-se către tăriile cerului - şi pe care o respira cu ochii şi cu sufletul. Gîndi, la întîmplare, că luna şi stelele trebuie să fie şi acum pe cer, deşi nimeni nu le vede. E sigur că printre nenumăratele vise care ne colindă de-a lungul vieţii se insinuează fraudulos şi anonim visul propriei noastre morţi, cel care ni se va împlini la urmă de tot, iar grefierul crezu cu toată

convingerea că se afla în faţa împlinirii acelui vis neştiut. - M-am speriat, va povesti comisarului, că voi înnebuni, credeam că sînt mort... îmi experimentam fizic propria moarte... lumea devenise un fel de prăpastie deasupra căreia pluteam...

De fapt, încerca să explice cum de uitase mesajul încredinţat de judele de instrucţie. Dar nici măcar nu-l uitase! Cînd ajunseseră în sfîrşit în sat, la postul de jandarmi, abia atunci descoperi, în timp ce-i explica şefului de post că e venit în control, trebuie să verifice situaţia la faţa locului şi să inspecteze trupele, să constate care e starea de spirit a populaţiei, dacă sînt nemulţumiri etc. - acela se uita prostit la el şi nu înţelegea nimic, deoarece grefierul gesticula fără a scoate vreun cuvînt, părînd totuşi foarte convins că vorbeşte şi mulţumit de cuvintele pe care le spune... Uitase nu numai parola primită de la jude, dar şi că trebuia, înainte de orice, să spună o parolă, nici nu se gîndi vreo clipă că, pentru a fi crezut, sau măcar ascultat, s-ar cuveni să facă mai întîi dovada că este ceea ce susţinea că ar fi şi, pe măsură ce vorbea şi tot lungea vorba, remarcă în treacăt că şeful de post era niţel ceacîr, îi venea să se tot scarpine după ureche, îşi dădu seama, din felul cum acela îl privea, că vorbea degeaba, descoperi că lipsea ceva din toate bazaconiile pe care i le înşira despre drumul lung şi despre biciclistul care e învăţător în sat şi despre femeia aceea cu copil, pe care nu ştia cum o cheamă, deşi sperînd că între timp îşi va aminti... - Şi de fapt, ce lipsea? întrebă comisarul oarecum nerăbdător, deoarece grefierul, încă sub influenţa celor petrecute, îşi prelungea la nesfîrşit explicaţiile, uitînd să-i spună esenţialul: că muţise. Cuvintelor lui se lipsea de fapt sunetul. Cum adică muţise, dacă totuşi vorbea, vru să afle comisarul, iar expresia de neîncredere posomorîtă de pe chipul lui semăna cu a unui suferind de ulcer gastric. - Adică, vorbeam în altă parte şi cuvintele nu ajungeau pînă în locul unde mă aflam, răspunse.

Agathon, da? Femeia îi spusese acest nume înainte de a coborî, lîngă moara de la marginea satului. I se păru ciudat că nu-l recunoscuse, deşi merseseră împreună atîta drum şi chiar vorbiseră la început - ce-i drept, destul de puţin, strictul necesar. Şeful de post îl fixa cu severitatea uniformei pe care i-o dăduse statul, în timp ce grefierul se afunda tot mai mult în delirul lui ca un om beat în baia călduţă şi adormitoare de miere şi plante, în care pînă la urmă se va

îneca, speriindu-se dintr-o dată că va întîrzia la întîlnirea cu comisarul (să nu vă prindă noaptea pe drum! îl avertizase judele) - soarele era aproape de asfinţit, iar el se afla la mai bine de zece leghe de hanul lui Cliopa - şi nu se ştie ce s-ar fi întîmplat pînă la urmă, îi spuse comisarului, probabil că şeful de post i-ar fi arestat, şi pe el şi pe agent, şi i-ar fi trimis legaţi la Amauroton, dar cînd încurcătura părea fără ieşire, aruncîndu-şi din întîmplare ochii pe fereastră, îl zări pe învăţător aşteptînd în faţa porţii. De bună seamă că ajunsese şi el pînă la urmă în sat, după ce umflase de nenumărate ori roata vehicolului său şi îi meşterise celelalte mecanisme. Aplecat mult peste ghidon, sprijinindu-se de bicicletă ca de o cîrjă, arăta foarte obosit, cu hainele atîrnîndu-i largi pe trupul mic, devenit parcă şi mai mic. Grefierul deschise fereastra şi îi făcu semn cu mîna.

- Uite-l pe domnul învăţător! exclamă şi abia atunci, auzind sunetele propriilor cuvinte, se sperie, tresări buimac ca unul trezit brusc din somn.

- Care învăţător? întrebă şeful de post.

Biciclistul ridică privirea şi-i zîmbi stins. Încerca să-i spună ceva, dar vocea lui nu mai avea putere, iar atunci cînd împinse poarta, pentru a veni mai aproape, grefierul observă că abia mergea, tîrîndu-şi cu mare efort picioarele. Se opri cam la jumătatea distanţei care îi separa şi rosti cîteva cuvinte sau un cuvînt mai lung, pe care îl repetă de mai multe ori. Poate îl şi auzi, dar asta nu e sigur, în orice caz, urmărindu-i mişcarea buzelor, grefierul înţelese cu toată claritatea cuvintele lui şi ştiu că venise pînă acolo anume pentru acele cuvinte. Se întoarse spre şeful de post şi, regăsindu-şi întreagul prestigiu de împuternicit al autorităţilor din capitala provinciei, spuse:

*- Maher-şalal-haş-baz.*

- Să trăiţi! răspunse şeful de post, luînd poziţia de drepţi.

Străduindu-se să relateze comisarului peripeţiile zilei la capătul căreia se reuniseră în pridvorul hanului lui Cliopa, jignit şi iritat de neîncrederea lui, grefierul hotărî să aducă argumentul suprem, mărturia agentului despre femeia cu copilul surdomut care începuse dintr-o dată să vorbească, dar tocmai în clipa cînd porni spre uşă se poticni de o ridicătură a scîndurii duşumelei şi se izbi

atît de tare de colţul mesei, încît comisarul izbucni în rîs şi începu să aplaude, convins într-adevăr că grefierul nu glumea, chiar dacă nimic nu garanta că ar fi vorbit mai serios decît de obicei. Rîse de nevoie şi grefierul, încuviinţînd starea de lucruri şi în acelaşi timp renunţînd să mai creadă el însuşi că l-ar fi putut convinge pe comisar cu vreun argument. Dacă ar fi fost şi judele acolo, s-ar fi simţit cu toţii aproape la fel de bine ca la *Concordia* - nu s-ar fi mirat deloc să-i vadă apoi intrînd şi pe avocat cu o nouă veste bombă, sau pe domnişoara Orzan, venită să le ghicească în cafea - şi poate că, luîndu-se cu vorba şi flecărind ca altădată despre toate nimicurile, ar fi uitat de grijile ce-i năpădiseră în ultimele zile. Dar se făcuse seară tîrziu şi judele nu mai apărea şi ei începură să se neliniştească.

(

## Zilele egipţiace

Pînă în urmă cu cîţiva ani, inaugura iarmarocul Contele însuşi, care venea pe şesul dintre cele două rîuri cu aeroplanul, ateriza undeva mai sus de oraş, la ieşirea prin Poarta Răsăritului, unde îl aşteptau prefectul, primarul şi celelalte notabilităţi mai de seamă, apoi întreg alaiul pornea în caleşti spre Cimitirul Olarului - sau, cum i se mai spunea altădată, Ţarina Sîngelui - lîngă un sat de scutelnici, locul desţelenit al unui fost răchitiş din preajma iazurilor cu peşte, folosit în restul anului ca păşune comunală şi care, timp de şapte zile, era lăsat fără plată la dispoziţia celor ce doreau să-şi ridice aici barăci şi tarabe, să instaleze corturi, să împrejmuiască ocoale de vite sau să pună în funcţiune maşini de îngheţată şi de vată de zahăr, caruseluri cu lanţ, scrînciobur cu bărci precum şi celelalte lucruri neapărat trebuincioase pentru buna distracţie a mulţimii, condiţionată, fireşte, de cheltuirea unor importante sume de bani.

Deschiderea iarmarocului avea loc, în fiecare an, la ziua Contelui; o coincidenţă nu lipsită de tîlc, deoarece în această zi Contele cobora, cum am văzut, la propriu în mijlocul poporului, potrivit unui obicei pe care şi-l luase încă din vremea tinereţii, cînd iarmarocul se ţinea toamna, din motive precise şi practice. Pe atunci avea mai puţine caruseluri luminate electric şi circari trapezişti sau dresori de tigri, mai puţine fanfare şi carnavaluri, în schimb era un mare tîrg de vite şi prilejuia întîlnirea negustorilor din cele patru zări veniţi aici să cumpere şi să vîndă, sau numai să vadă şi să preţăluiască vaci şi tauri, viţei şi capre, oi, porci, cai şi, în general, cam tot ce creşte şi mişcă pe lîngă casa omului. Tîlcul vine mai ales din faptul că unul din cei mai mari proprietari de vite era tocmai Contele, ale cărui cirezi numărau multe mii de capete, moştenite de la strămoşii lui, de pe vremea cînd aşezarea era doar o mlaştină

năpădită de stuf şi sălcii în preajma căreia se ridicau ruinele fostei leprozerii, devenită mai apoi spital de nebuni şi în cele din urmă un fel de închisoare unde zăceau laolaltă bărbaţi şi femei, smintiţi, bătrîni neputincioşi, tîlhari de drumul mare, cerşetori şi nenumăraţi evrei, adăpostiţi aici în barăci făcute din trunchiuri groase de copaci şi mînaţi zilnic, în coloană, sub paza trupelor imperiale, să taie stuful din bălţi, să sape canale de drenare, să doboare copaci în pădurile din preajmă, ori să scoată piatră din pintenul ce domina intrarea în valea rîului Letea, pe care fie că o utilizau apoi la pavarea drumurilor, fie că o trimiteau în port, unde era folosită la înălţarea digurilor. Locul viran unde se ţinuse la început tîrgul de vite, mărginit de coşmeliile proprietarilor, negustorilor şi măcelarilor, avea să devină mai tîrziu vatra oraşului în formare, cînd unii dintre cei exilaţi au început a se obişnui în noua patrie şi n-au mai vrut să se întoarcă în locurile de baştină, chiar dacă între timp le trecuse termenul de proscriere. Ca să-i încurajeze să rămînă, ocîrmuirea de atunci le-a lăsat cîteva mici privilegii, printre care şi pe acela de înjumătăţire a vămii la vitele scoase prin port, ceea ce a dus la înflorirea negoţului, consacrînd aşezarea ca loc de întîlnire şi tocmeală între negustori, cărăuşi, văcari şi crescători de animale. Curînd tîrgul n-a mai încăput pe vechiul amplasament, din cauza îndesirii clădirilor, şi s-a mutat mai la deal, unde se mai ţine încă şi astăzi. Comerţul prosper şi privilegiile vamale au adus aici tot felul de aventurieri atraşi de mirajul unei îmbogăţiri rapide şi lesnicioase, astfel că oraşul s-a dezvoltat repede, mai ales după ce un oarecare a lansat zvonul că sub mlaştină s-ar afla zăcăminte inepuizabile de cărbune şi pirită. În scurt timp, a început săparea galeriilor, care avea să continue decenii la rînd, pînă cînd inginerii veniţi special din capitală au dat un verdict nemilos: sub mlaştină nu se află decît altă mlaştină. Totuşi, oraşul a continuat să se extindă, profitînd din plin de mîna de lucru ieftină, de relativa apropiere a golfului şi de drumul comercial care străbătea, de la nord la sud, provincia, legînd între ele mai multe centre de manufactură şi regiuni agricole.

Domeniul Contelui era situat la doar cîteva leghe de oraş, încît de acolo şi pînă la iarmaroc mai potrivit ar fi fost să vină cu caleaşca sau cu automobilul, dar el prefera aeroplanul, cu care făcea mai multe cercuri pe deasupra şesului, înainte de a ateriza, spre

uimirea ţăranilor, încîntarea copiilor şi teama femeilor care ţipau la vederea maşinăriei zburătoare şi se îngrămădeau unele în altele, excitate de zgomotul ei sau poate de primejdia la care Contele se expunea. Numai tîrgoveţii vechi şi cu stare păreau ceva mai obişnuiţi cu noua invenţie şi, ca să arate asta, îşi scoteau şi fluturau pălăriile, salutîndu-l de jos pe bravul pilot. Emoţiile şi comentariile îşi menţineau intensitatea pînă cînd nobilul cortegiu poposea la intrarea în iarmaroc, marcată anume printr-o poartă înaltă de vreo cinci metri şi arcuită solemn, împodobită cu lăstari şi frunze de tei sau de stejar, după cum se nimerea să fie de tîrzie sau de timpurie primăvara, iar aici, în uralele mulţimii, Contele tăia panglica inaugurală, după care fiecare îşi vedea de celelalte treburi impuse de rangul lui. Negustorii se puneau să vîndă şi să cumpere, ţăranii se tocmeau îndelung, tîrgoveţii se plimbau încolo şi încoace explicîndu-şi unii altora starea politicii şi decăderea moravurilor, tinerii intrau la panaramă sau se dădeau în lanţuri, fanfarele cîntau, iar Contele şi suita lui treceau în mod simbolic pe la cîteva tarabe, gustau din bunătăţile expuse acolo, apoi se grăbeau spre oraş, unde, în saloanele Prefecturii, avea loc marele bal dat de municipalitate în cinstea Guvernatorului său. La acest bal, fireşte, nu intra oricine, cu atît mai mult cu cît prezenţa a numeroşi invitaţi sosiţi din alte provincii şi din capitala imperială impunea un anumit nivel de reprezentare. De fapt, erau două baluri, unul destinat burgheziei locale şi avînd un caracter, aşa-zicînd, popular, iar celălalt mai restrîns - şi care începea mai tîrziu - rezervat elitei şi invitaţilor speciali ai Contelui, cu care el petrecea toată noaptea, uneori zile şi nopţi la rînd, caracterizat prin discreţie şi unele uzanţe întrucîtva bizare ce dăduseră naştere la tot felul de legende spuse în şoaptă, de către iniţiaţi. Carnavalul din ultima zi a iarmarocului consemna finalul apoteotic al acestui şir de petreceri şi mobiliza întreaga suflare a oraşului, cu excepţia, poate, a bolnavilor căzuţi la pat, a copiilor de ţîţă şi a bătrînilor neînstare să se deplaseze pe propriile picioare. Începînd de a doua zi, Contele se retrăgea pentru tot restul anului pe domeniul său şi guverna de acolo provincia, lăsînd-o mai degrabă pe seama celor plătiţi anume să-i administreze treburile publice, căci amestecul în coteriile politice îi era străin, socotindu-l nedemn de rangul şi pretenţiile unui nobil. Poate că tocmai de aceea poporul îl iubea şi îl respecta, în ciuda extravaganţelor sale, sau a

zvonurilor nu tocmai binevoitoare despre modul în care strămoşii lui făcuseră avere exploatînd munca leproşilor şi puşcăriaşilor, obţinînd mai pe urmă titlul nobiliar în schimbul multor turme de vite.

De cîţiva ani, survolările aviatice, în prima zi de iarmaroc, au încetat, iar carnavalul din ultima zi, deşi se ţine în continuare, parcă nu mai are fastul şi însufleţirea de altădată, căci între timp Contele a mai îmbătrînit, iar după ce a căzut cu aeroplanul, a rămas cu picioarele înţepenite şi nu se mai poate deplasa decît în cărucior. În alte privinţe, însă, dovedeşte destulă vigoare, iar mintea sa lucidă şi experimentată este tot atît de folositoare obştei ca şi în trecut, aşa încît Serbarea Contelui, intrată de mult în tradiţie, este pregătită cu grijă de autorităţi, cu deosebire la răstimpul de doi ani, cînd Contele binevoieşte să aleagă pe cei pe care poporul îi va alege apoi în felurite demnităţi publice. Timp de o săptămînă, lungi convoaie de căruţe cu coviltir curg neîncetat pe vechiul drum al Gelepilor, transportînd var, lînă sau piei, cherestea, saci cu grăunţe şi cu mălai, butoaie cu miere, cu untdelemn sau cu vin, calupuri de ceară, bulgări de sare, burdufuri cu brînză, lăzi cu drojdie şi alte lăzi cu marmeladă sau cu unt, în vreme ce, dinspre oraş, trăsuri şi camioane aduc altă mulţime şi altfel de mărfuri, de manufactură, strecurîndu-se şi claxonînd printre biciclete şi pedeştri cu desagi în spate, tîrgoveţi curioşi de o plimbare sau o distracţie şi alţii veniţi cu trenul să cumpere ieftin pantofi cu feţe de velur, pălării de pai, cuie, mături, vreo morişcă de hîrtie pentru copii şi alte asemenea nimicuri, sau numai să vadă iarmarocul, să pălăvrăgească pe săturate, să mănînce vată de zahăr, acadele şi ciubuc cu dungi roşii spiralate, să ia un bilet la circ şi să facă o poză la minut, ca să se poată lăuda apoi la ei în sat cu ce au văzut, ce li s-a întîmplat, ce lume au întîlnit sau ce aventuri nemaipomenite au trăit în capitala provinciei, în zilele frenetice, învălmăşite şi buimace ale iarmarocului, chiar dacă nu mai e iarmarocul ăla de altădată, aşa cum îl ştiau ei...

În dimineaţa din ajunul Serbării, comisarul şi grefierul se aflau încă la Hanul lui Cliopa, unde poposiseră de cu seara, aşteptîndu-l pe judecătorul de instrucţie. Agentul Timon plecase în zori să ducă înapoi căruţa împrumutată şi să se intereseze de soarta

judelui, a cărui întîrziere îi îngrijora din ce în ce mai mult pe cei doi. Toate camerele hanului erau ocupate sau măcar arvunite, iar argaţii şi servitoarele alergau preocupaţi încolo şi încoace, pentru a face pe plac clienţilor veniţi de la mare distanţă ca să petreacă zilele de iarmaroc şi eventual, dacă împrejurările se vor dovedi prielnice, să facă şi niscai afaceri. Ograda se umpluse, ca în vremurile bune, de mulţime de căruţe, oameni şi vite, ce soseau neîncetat mai cu seamă din părţile de sus, dar şi de la cîmpie sau chiar din golf, unde lumea era mai fudulă şi nu se amesteca prea lesne cu ţăranii din zona colinară mirosind a grajd, a bălegar şi a zer de oaie. De la fereastra pe jumătate deschisă, ca să intre aer proaspăt în cameră, îmbrăcat în ridicolul său costum de negustor de peşte, comisarul urmărea forfota din curte, întrebîndu-l din cînd în cînd pe grefier cît e ceasul. Deşi avea el însuşi ceas la mînă, simţea pesemne nevoia să se verifice şi să primească anumite asigurări în privinţa timpului, ca nu cumva printr-o lunecare neatentă de-a lungul gîndurilor, înclinate abrupt spre interior, să se rupă de prezent, pomenindu-se în cine ştie ce văgăună de plăsmuiri şi halucinaţii catastrofice. Cînd slujnica bătu în uşă, pentru a intra cu micul dejun, comisarul tresări şi apoi rîse cu vocea cam tremurată, văzînd tava cu ficăţei de pasăre prăjiţi şi paharele de lapte acru. Dar după aceea, în timp ce mîncau, grefierul îl surprinse oprindu-se de mai multe ori din mestecat şi privind în gol, semn că vedea ceva acolo.

- Va trebui să schimbăm planul iniţial, zise în cele din urmă. Grefierul primi liniştit această schimbare, întrucît nu ştiuse pînă atunci de existenţa vreunui plan iniţial. Va trebui să te întorci în oraş, continuă comisarul.

- Mă întorc.

- Problema e că nu am aflat încă nimic de la jude.

- E posibil să apară în orice moment, încercă grefierul să-l încurajeze.

- Mda... Mai luă, cu vîrful degetelor, un ficăţel şi se ridică de la masă molfăindu-l. Problema e că sîntem în criză de timp. Trebuie să-l anunţăm pe procuror, să cerem instrucţiuni, şi de aceea te vei duce în oraş. Eu rămîn aici să-l aştept pe jude. Dacă nu apare pînă la prînz, trimit pe Timon după el.

- Cu condiţia ca între timp să se întoarcă Timon, observă grefierul.

Comisarul, care pînă atunci păşise aplecat şi gînditor prin cameră, cu mîinile la spate, făcînd drumul de la uşă la fereastră şi înapoi de mai multe ori, încremeni uimit de îndrăzneala acelei presupuneri. Întrebă fără rost:

- Ce vrei să spui?

- Mă gîndeam că s-ar putea ca Timon să-l întîlnească înaintea noastră pe jude.

- Şi ce dacă?

- Mai departe nu ştiu, nu m-am gîndit, mărturisi grefierul.

După ce cumpăni cîteva clipe, comisarul ridică un deget ţintind cu el exact în lampa atîrnată de tavan, care stătuse aprinsă pînă noaptea tîrziu şi se afumase de la gazul de proastă calitate.

- Ai dreptate. Tocmai de aceea va trebui să rămîn şi să-i aştept. Însă, pe de altă parte, e obligatoriu să-l anunţăm pe domnul procuror. Fiindcă se pune ceva la cale şi noi nu ştim ce. Asta e foarte grav.

Grefierul tuşi uşor, ceea ce comisarului i se păru un mod de a-l aproba. Mulţumit de ordinea nouă, paşnică şi tihnită a lucrurilor, se opri lîngă fereastră, pentru a-şi relua veghea, întreruptă ceva mai devreme de intrarea servitoarei. Clădirea hanului avea un corp principal, cu camerele de închiriat dispuse pe două caturi, şi se continua cu o latură construită pe un singur cat, care închidea grădina din spate, venind în formă de L faţă de corpul principal. Din partea aceea, unde se aflau locuinţa hangiului, bucătăria, cîrciuma, odăile pentru slugi şi alte anexe, urcau aburi de ciorbă, mirosuri de carne friptă şi varză murată, tropăituri, strigăte şi voci repezite, arţăgoase, amestecate într-un fel de melodie aspră, dar bine ritmată, care imprima ritmul ei viguros dimineţii înhămate la carul întîmplărilor neştiute, încă, ale zilei. Comisarul se izolase cu totul în peisajul acelei dezorînduieli plăcute ochiului şi care îndemna oarecum spre reverie, scutindu-l de efortul penibil al asumării unor judecăţi al căror rezultat final nu putea fi decît neconvenabil, dacă nu cumva judecăţile îşi urmau între timp singure drumul prin mintea lui istovită de pe acum de mulţimea şi complexitatea problemelor ce-i solicitau strădduinţa intelectuală. După cîteva amînări dictate de imprecizia propriilor gînduri, grefierul hotărî să se ridice de la masă, pentru a pune o întrebare al cărei răspuns aproximativ îl ştia.

- Cu ce plec?

Răspunsul aproximativ la care se aştepta nu veni însă, aşa cum se aşteptase, sub forma unor instrucţiuni sumare rostite mai degrabă cu lehamite de comisar, ci intră tîrîndu-şi anevoie cizmele pe scîndura duşumelei, după ce bătuse mai întîi la uşă, cerînd încuviinţarea celor aflaţi înăuntru. Filip era cel mai în vîrstă dintre agenţi, avînd mai puţin de un an pînă să iasă la pensie. Poate că şi din acest motiv, prezenţa lui impunea respect, devenind uneori de-a dreptul stingheritoare, căci toţi inspectorii, comisarii şi agenţii, de la cel mai înalt grad şi pînă la cel din urmă sergent, îl găsiseră aici, chiar dacă pe o funcţie neînsemnată, iar figura lui răbdătoare şi tăcută le amintea de primii ani ai carierei, cînd nesiguri şi timizi încercau să găsească soluţiile anumitor cazuri ce li se încredinţaseră. Comisarul se întoarse numai pe jumătate, aproape supărat că trebuia să-l vadă.

- Ce e, Filipe?

Agentul luă cu oarecare întîrziere poziţia regulamentară şi duse mîna la chipiul de birjar, niţel caraghios pe figura lui îmbătrînită, pe care îl primise cu două zile înainte de la magazia de efecte. Nu zise nimic. Poate nici nu auzise întrebarea, fiindcă era şi cam surd. Simpla sa apariţie era mai elocventă şi mai preţioasă decît eventualele explicaţii despre felul cum dormise şi despre starea cailor, ce se aflau gata înhămaţi, pregătiţi să înfrunte dificultăţile misiunii lor din acea zi.

- Parmena ce face? întrebă comisarul şi, fără să mai aştepte răspunsul, deoarece nici nu-l interesa, iar întrebarea despre Parmena nu urmărise decît să-i ofere un mic răgaz pentru a-şi verifica încă o dată starea de incertitudine şi neputinţă cu care se trezise, continuă pe un ton ce se voia autoritar. Îl iei pe domnul grefier şi mergeţi în oraş, la Parchet. După ce terminaţi acolo, vă întoarceţi şi ne întîlnim aici. Dacă nu mă găsiţi, îl întrebaţi pe Cliopa. E omul nostru.

Aşa cum le formula el, lucrurile păreau totdeauna simple şi uşor de îndeplinit, chiar dacă, ulterior, şi formularea, şi impresia se dovedeau, de cele mai multe ori, eronate.

În drum spre oraş, grefierul se întrebă dacă tot ce-i spusese comisarul, cu o seară înainte, putea fi luat în serios sau conţinea doar intenţia ascunsă de a-l impresiona şi contrazice. Căci şi lui,

zicea, i se întîmplaseră tot felul de ciudăţenii, iar după ce ascultase relatarea grefierului, avea motive să creadă că întîmplările şi anumite coincidenţe mai mult decît suspecte se împleteau pe nevăzute într-o ţesătură cu multe ochiuri în care îţi puteai prinde lesne gîtul. - Ce-i cu Ordinul acestor Fraţi Realişti, care răvăşesc şi derutează, cu aiurelile lor, minţile ţăranilor, ce naiba vor? întrebase retoric, atribuind prin chiar intonarea cuvintelor un caracter dramatic dilemei sale. Şi mai ales, ce au cu *victima* noastră? De ce îl caută? Spusese *victima noastră,* deplin conștient de echivocul vinovat al expresiei, însuşindu-şi un anumit gen de proprietate afectivă asupra termenilor, ce se transmitea apoi subtil obiectului însuşi. Fiindcă *ei* (inflexiune sarcastic-minimalizatoare a vocii) pretind, nici mai mult nici mai puţin, că pot face aceleaşi minuni şi chiar unele mai mari, iar ţăranii par înclinaţi să-i creadă. Cum pot fi aşa tîmpiţi să creadă că *ăștia* vor face limonadă toată apa oceanului?
- În principiu, dacă ai destule lămîi şi destul zahăr, ar fi posibil, observase grefierul, cu intenţia precisă de a-l şicana...

Iar acum, apropiindu-se de oraş pe unul din drumurile mai ferite, ce-şi făcea intrarea sub ziduri pe la vechea Poartă a Văii, anume ca să se creadă, dacă ar fi fost văzut, că venea dinspre golf, se întreba dacă nu cumva gluma lui stupidă îl mîhnise pe comisar tocmai din cauză că fusese luată în serios - căci nu mai replicase nimic după aceea. El luase de la bun început în serios şi ancheta şi tot ce şefii îi spuseseră despre *victimă,* iar pe parcurs se împotmolise tot mai mult căutînd fără să ştie prea bine ce, ba pe asasinul (sau asasinii?) unui ins ce se încăpăţîna să nu moară decît pentru puţin timp, ba pe *victima* însăşi, de care autorităţile păreau tot mai stingherite, ferindu-se totuşi să arate asta şi fără a fi sigure că au vreun motiv precis de teamă sau nelinişte. Un singur lucru n-ar fi acceptat sub nici un motiv comisarul, cum nici şefii săi n-ar fi fost în stare să accepte, şi anume existenţa unei oricît de vagi, oricît de aproximative sau incerte legături între cazul pe care îl anchetau şi vechea poveste a Marelui Brigand, atît de veche încît nimeni nu o mai ştia propriu-zis, deşi trăiau cumva sub protecţia şi din substanţa ei, iar legenda oraşului, care fusese cîndva un mare port şi avea să fie iarăşi mare port cîndva, cînd apa mării se va întoarce la locul ei dintîi, spunea că Marele Brigand îl întemeiase anume pentru a sădi aici o grădină din care să-şi culeagă la timp potrivit fructele şi

să se hrănească cu ele. Grefierul însuşi începuse a lua în consideraţie eventualitatea unei asemenea legături foarte tîrziu, după ce aflase din presupusa scrisoare a doctorului, despre un presupus martor Anania, şi chiar numai simpla posibilitate ca *vizitatorul* să fie una şi aceeaşi persoană cu *victima* îl nelinişte a şi-i produsese o veritabilă spaimă, prin consecinţele ei imprevizibile şi nelimitate. În definitiv, se prea poate ca acelaşi lucru să-l fi gîndit cu toţii, iar reticenţa şi un fel de ostilitate cu care îşi exprimau relaţia lor ascunsă cu Povestea să le fi probat nu neapărat o vină moştenită, ci mai curînd incapacitatea de a adera la pariul global şi imperativ ce li se oferea, cu primejdiile şi seducţiile sale, grija de a nu intra în atingere directă cu violenţa unui adevăr peste puterea lor de înţelegere şi mult prea cuprinzător, exigenţelor căruia nu erau deloc pregătiţi să-i răspundă. Reţinuseră pentru uzul curent doar partea ei exterioară, convenabilă şi "estetică", cronologia derizorie ce tindea să-i risipească bogăţia de semne într-o monotonie indecisă, liniară, subordonată nevoilor imediate şi concrete.

Cu o zi în urmă, cînd biciclistul întîlnit în drum spre Imaş le ceruse, cu aerul acela serios, preocupat, dar şi uşor naiv, să oprească, pentru a se ocupa de copilul surdomut pe care îl luaseră cu ei în căruţă, grefierului i se păruse mai întîi o joacă; preţ de cîteva clipe se amuzase observîndu-i concentrarea de pe chip (clipea des) şi gesturile cumva nesigure, palmele întinse ce trădau un fel de uimire la atingerea pielii subţiri, străvezii, căutînd parcă un obiect minuscul, invizibil pe suprafaţa ei, apoi deodată îi simţise prezenţa atît de apropiată, atît de familiară şi intimă, încît nu o mai percepea propriu-zis, ci o emana el însuşi într-un spaţiu indefinit, de o profunzime ascunsă, inaccesibilă geometriei, în care vibraţia se substituia coordonatelor, iar exerciţiile formelor şi simetriilor se consumau în miezul însuşi al neantului, în matricea lui originară... Numele de Aghaton îi era străin comisarului - *nu pe el îl căutăm,* spusese cît se poate de ferm, încît, după ce se străduise zadarnic să-i vorbească şi să-l convingă, grefierul se exilă singur în amintirea acelei întîlniri, cu penibilul sentiment al unei excitări vide. Acum, însă, trecînd încă o dată în revistă fiecare secvenţă a eşecului său, descoperi că n-ar fi avut nici un motiv să-l creadă pe comisar pe cuvînt, fie şi pentru motivul că numele *adevărat* al victimei, trecut în rapoartele către judecătorul de instrucţie şi mai departe către

Parchet, fusese ţinut tot timpul în cel mai deplin secret (ceea ce îndreptăţea presupunerea că nu era vorba propriu-zis de un nume, sau dimpotrivă, că în rapoarte *victima* avea mai multe nume), uzîndu-se în schimb de numeroase porecle provizorii, determinate de circumstanţele relatării sau ale situaţiei relatate. I se spunea *Fiul Văduvei, Copilul, Puişorul,* sau *Studentul, Învăţătorul, Clientul, Vizitatorul* sau pur şi simplu *Victima,* denumiri luate în înţelesul lor comun, adaptate situaţiilor circumstanţiale şi nicidecum purtătoare ale vreunei oricît de neînsemnate intenţii simbolice. Dacă spuneau totuşi ceva, ele vorbeau despre o anumită obişnuinţă, o atitudine tolerantă şi totodată neglijentă, un mod de a risipi din ceea ce e oricum de prisos. Filip ar fi trebuit să ştie dacă numele de Aghaton fusese folosit vreodată în vechile rapoarte. Cu mulţi ani în urmă, cînd ancheta era la început şi încă nu descoperiseră că *victima* e mereu aceeaşi - cercetările erau făcute de echipe diferite care nu prea comunicau între ele şi, pentru a-şi simplifica treaba, îl arestau încă o dată pe Balab - nu aveau motive să-i ţină numele secret, şi Filip ar fi putut afla. Dar cum să-l faci să vorbească despre asta fără a-i trezi bănuieli?

- Filipe, tu ştii povestea Marelui Brigand?

Bătrînul agent se întoarse cu greutate spre bancheta din spate a trăsurii, pentru a-l privi nedumerit pe grefier. Însă ochii lui aveau o moliciune binevoitoare şi supusă. Ca să-şi caute de lucru, lovi uşor calul cu vîrful biciuştii, după ce o învîrtise de mai multe ori în aer.

- O ştiam cînd eram mic, zise, acum nu cred că mi-o mai amintesc aşa de bine.

- Ei, spune-o măcar aşa cum o ştii, insistă grefierul, uşor iritat de faptul că trebuia să vorbească tare pentru a se face auzit de agent.

Poate crezuse că o ştie fiindcă auzise de nenumărate ori vorbindu-se despre Marele Brigand, în aşa fel încît se familiarizase cu povestea lui, dar acum, cînd i se cerea să o spună el însuşi, descoperea că foarte puţine cuvinte se potriveau cu gîndurile, iar ceea ce ar fi putut povesti era banal şi destul de aproximativ.

- Păi... Ce să spun? Era pe vremuri şi... Trăia pe locurile astea... Adică, povestea spune că, de fapt, el a întemeiat oraşul, adică

oraşul e al lui, cu clădiri şi grădini şi oameni şi tot ce mai are... Dar de ce vrei să-ţi spun taman eu povestea asta?

Privi iar peste umăr, de data asta bănuitor, pentru a se convinge că grefierul nu căuta să-şi rîdă de el.

- Spune-o, dacă o ştii, îl îndemnă acesta. Aş vrea să o scriu, să rămînă scrisă undeva.

- Să o scrii, deci. Hm. Păi, de fapt se spune că fura sufletele oamenilor. Aici e o problemă pe care nu prea o înţeleg eu. Îi ajuta şi le făcea bine, îi apăra în război, iar pe timp de pace le dăruia recolte bogate şi copii mulţi... Dar ce avea cu sufletul lor? Deşi nu-i omora propriu-zis, adică ei, după ce le fura sufletul, continuau să trăiască şi îşi vedeau de afaceri, făceau alţi copii, ba uneori le mergea chiar mai bine ca înainte, doar atît, că nu mai aveau suflet... Cine ştie, poate că sufletele erau pîinea lui şi, din cînd în cînd, i se făcea foame.

- Dar, de fapt, cum îl chema, avea un nume? se grăbi grefierul, fiindcă se apropiau de oraş şi se temea că, de îndată ce vor intra pe străzi, huruitul roţilor pe caldarîm îl va împiedica să audă ce spune agentul, mai ales că vorbea şi aşa foarte încet. Povestea ce spune?

- Păi, ce să spună? L-au prins. Trimişii împăratului, jandarmii, armata, mă rog, l-au prins şi l-au legat, l-au băgat la zdup... Dar el reuşea de fiecare dată să scape, şi atunci au făcut mai multe rînduri de ziduri - aşa s-a născut oraşul acesta - fiindcă au făcut mai multe rînduri de ziduri şi au adus armată multă să-l păzească, toţi şedeau pe dinafara zidurilor şi îl păzeau, iar el singur înăuntru, dar cînd i se făcea foame, ieşea şi, pînă îl prindeau, mai fura cîteva suflete şi le ducea acolo la el. Cam asta spune... A, şi mai e ceva! Deşi îl ţineau închis între ziduri, i se rugau pe ascuns, fiindcă se temeau de el şi totuşi îl iubeau şi-i erau recunoscători într-un fel, iar cînd aveau vreun necaz, îi cereau ajutorul... Nu ştiu dacă avea un nume, recunoscu în cele din urmă. Tăcu, iar după o vreme adăugă, fie ca să se justifice, fie căutînd explicaţia altor lucruri pe care nu le înţelesese niciodată şi despre care n-avea timp acum să vorbească: de fapt, nimeni nu ştie.

- Nu e aşa povestea. Nici tu nu o ştii, zise mai tîrziu, cu oarecare dezamăgire în glas, grefierul.

Agentul nu se mai osteni să-l contrazică. Trăsura ajunsese între timp la primele case, cu acoperişurile de ţiglă înşirate ca o garnitură roşie de o parte şi de alta a drumului; în curînd, avea să

treacă pe sub Poarta Văii, intrînd propriu-zis în oraş, iar grefierul se întrebă dacă n-ar fi fost nimerit să intre mai întîi pe la *Concordia*, ca să afle de la avocat sau de la domnişoara Orzan întîmplările noi ale urbei. Nu lipsise decît o zi, dar i se părea că trecuse mult timp de atunci şi se simţea nesigur, dezorientat, avea nevoie să-şi confirme vechea ordine a lucrurilor, continuitatea lor sau altă însuşire la care să se raporteze printr-o relaţie previzibilă şi stabilă. Din păcate, domnişoara Orzan tocmai plecase, însoţită de un bărbat tînăr, pe care chelnerul Prohor nu-l cunoştea, iar avocatul nu mai dăduse nici el pe acolo de două zile, aşa cum se întîmpla de fiecare dată cînd lipseau, căci venea anume pentru a se întîlni cu ei. Totuşi, oprirea la *Concordia* se dovedi neinspirată din alt motiv: cînd ieşi din nou în stradă, grefierul constată că rămăsese fără trăsură. Bătrînul Filip dispăruse fără urmă din faţa localului, iar majordomul nu văzuse decît că un domn bine îmbrăcat urcase pe bancheta din spate şi spusese ceva birjarului. Cel puţin, atît putu spune în primul moment.

Ca de obicei, majordomul părea foarte mulţumit că-i aducea această veste proastă, ai fi zis că pîndise de mult ocazia să-l arunce victorios într-o situaţie fără ieşire, aşteptînd răbdător insistenţele grefierului pentru a-i furniza  apoi, cu ţîrîita, puţine detalii. După ce se chinui mai mult minute cu îndărătnicia lui, grefierul ajunse la concluzia că cel care luase trăsura nu era nimeni altul decît judecătorul de instrucţie. Privirea evazivă a majordomului, politeţea aceea rece care semăna mai mult a dispreţ, cu un zîmbet precis şi eficient în colţul gurii, confirma într-adevăr vechea ordine a lucrurilor, continuitatea lor, chiar dacă nu aşa cum şi le-ar fi dorit grefierul, dar trebui să recunoască, deşi nu-i făcea nici o plăcere, că acum avea, în sfîrşit, la ce se raporta.

Presupunerea că judele se întorsese în oraş - fără să mai treacă pe la han, aşa cum se înţeleseseră cu o zi înainte - îl linişti întrucîtva, deoarece asta însemna că judele nu păţise nimic, dar îl şi îngrijoră, pe de altă parte, deoarece graba judelui de a ajunge în oraş (sau motivul pentru care evitase să-l mai întîlnească pe comisar la han) semnala intervenţia a ceva neprevăzut şi urgent, ce îl obligase să lase deoparte toate celelalte îndatoriri. Venirea lui precipitată, faptul că trecuse pe la Concordia fără să intre înăuntru şi luase, probabil în mare grabă, trăsura, plecînd apoi într-o direcţie

necunoscută şi nelăsînd măcar un mesaj oricît de lapidar, ridicau, de asemenea, o serie de alte întrebări de natură să-l neliniştească pe grefier, dar pe moment el preferă să se eschiveze de la orice răspuns incomod, preocupat la rîndu-i de îndeplinirea misiunii primite de la comisar.

Rumegîndu-şi în tihnă secundele, oraşul respira ultimii aburi ai dimineţii, lunecînd imperceptibil spre celălalt versant al zilei, unde îl aşteptau alte aventuri mărunte, dramatice, ridicole sau inutile, imposibil de prevăzut deocamdată; ca o corabie dusă de curenţi în larg, împinsă spre orizontul nedefinit al oceanului, în ceţurile căruia îşi va pierde treptat contururile. O corabie turmentată, o corabie de smintiţi şi care va naufragia cît de curînd, gîndi grefierul înainte de a hotărî în ce direcţie să pornească. Privi într-o parte şi în cealaltă a străzii, pentru a proba prin comparaţie cîmpul de forţe căruia să-i încredinţeze destinul următoarelor ore, tangajul posibilităţilor de a se strecura, sub protecţia propriei laşităţi, către un ipotetic punct de zero afectiv, situat în afara şuvoiului nestăvilit, zgomotos, ameninţător al lucrurilor şi situaţiilor empirice, prea concrete în realitatea lor. Ca de fiecare dată, încerca să obţină accesul la relativa ordine mediocră a adevărurilor convenabile, minore, tranzitorii, inconsistentă poate din punctul de vedere al unei viziuni eroice, dar stabilă în vacuitatea ei, lipsită de glorie şi totuşi cu un gust previzibil, deci domestic, ca al mucegaiului din şerbetul sau dulceaţa de cireşe făcute în casă. De aceea perspectiva întîlnirii cu procurorul îl irita şi încerca prosteşte să o amîne, amăgindu-se cu iluzia că i-ar epuiza astfel resursele imperative şi ar expedia-o în zona inofensivă a obligaţiilor profesionale de rutină, nu întotdeauna plăcute, dar necesare uneori, ca orice purgativ. Ar fi trebuit, poate, să treacă mai întîi pe acasă, dacă nu pentru a-şi linişti soţia şi soacra (căci le lăsase, în urmă cu o zi, agitate şi nedumerite), cel puţin pentru a-şi schimba hainele, a face o baie şi a se ascunde, preţ de cîteva minute, în neantul provizoriu al automatismelor somnolente şi moi la care te condamnă căldura căminului. Poate şi pentru a-şi îngădui, cu aceeaşi ocazie, răgazul necesar consemnării mai amănunţite a întîmplărilor din ziua precedentă, pe care şi le notase fugitiv în noaptea petrecută la han - asta, presupunînd că pe jude încă l-ar mai fi interesat, în noile condiţii, continuarea jocului început cîndva, ce

evoluase treptat într-o complicitate subtilă, implicită, deloc inocentă, în care depozitau şi evidenţiau semnele unui delir ocult, presimţind în vîrtejul de fantasme şi demenţa tăcută a întîmplărilor din ultima vreme gustul pervers şi un fel de beţie a căderii, de care cu toţii păreau contaminaţi.

În cele din urmă, renunţînd la seducţiile perspectivei domestice, se îndreptă spre comisariatul de poliţie, atras ca de o forţă de gravitaţie către locul în care se simţea cel mai bine protejat de tentaţiile dezordinii, sau poate mînat de speranţa secretă că s-ar încadra astfel în exigenţele unei strategii superioare care îi impunea să-şi dezvăluie cît mai tîrziu adevăratele intenţii; sau pur şi simplu, căutînd un punct de sprijin caruselului în vîrtejul căruia se simţea suspendat şi neputincios ca o firimitură, un mic gunoi rotindu-se din ce în ce mai iute în curentul de apă din chiuvetă, supt în cele din urmă de setea vacuumatică a canalului. Ajuns în piaţa Primăriei, cu bineştiuta ei geometrie atît de severă ce părea să impună întregului peisaj un fel de luciditate ironică şi sigură de sine, în care liniile precis trasate realizau simetrii juste, delimitînd cu vigoare şi autoritate ordinea morală de spectacolul van şi zgomotele frivole ale oraşului, se simţi dintr-o dată mic şi chiar puţin cam ticălos în ascunzişurile făpturii sale, unde întreţinea cu propriile fantasme un dialog neclar şi ipocrit. Fiindcă ar fi vrut, totuşi, să-l întîlnească pe procuror, dar să nu-l vadă, sau, mai bine zis, să nu-l privească, să-l caute, dar să fie sigur că nu-l va întîlni, să întrebe de el şi să i se răspundă că lipseşte, eventual să-i lase un mesaj şi să primească apoi un bileţel cu toate amănuntele cerute de comisar.

Cineva stătea în spatele lui şi îl privea. Un domn între două vîrste, cu o înfăţişare îngrijită, plăcută vederii, îmbrăcat într-un pardesiu gri şi cu o pălărie de aceeaşi culoare pe cap. Poate era institutor sau funcţionar pe undeva. Sau poate avea o moşie arendată la ţară şi trăia din venitul ei relativ modest şi relativ stabil. Un om cumsecade, cu sufletul cald, preocupat în egală măsură de buletinul meteorologic, de progresul ştiinţei, de binele public, ca şi de multe alte probleme pe care nu avea cu cine să le discute atît cît ar fi dorit, cum grefierul putu de îndată să-şi dea seama; căci acela veni mai aproape şi îl salută înclinîndu-se uşor şi ridicîndu-şi cu distincţie pălăria, numai atît cît trebuia.

- Domnule, iertaţi-mă că vă întreb, văd că priviţi, ca şi mine, aspectul dezolant şi mult prea simetric al acestei pieţe. Aţi observat însă că peisajul e nu doar rigid şi uscat, ci raportul volumelor generează şi un fel de autoritarism tinzînd să anuleze libertatea voinţei?

- N-am observat acest lucru, răspunse aproape automat grefierul, surprins de modul neobişnuit în care acel om de treabă îl abordase.

- De exemplu, clădirea Primăriei, centrată anume pe latura nordică, pentru a primi cu întreaga faţadă întoarsă spre sud lumina amiezii, în detrimentul construcţiilor ridicate în preajmă. O poziţie fără îndoială abuzivă, care face apologia inegalităţii. Supărător este mai ales faptul că stimulează un anumit gen de egoism, tendinţele latente spre dominaţie şi opresiune care se răsfrîng, în cele din urmă, în atitudinea funcţionarilor de acolo.

Grefierul observă, într-adevăr, că Primăria era mai înaltă decît toate celelalte clădiri din vecinătatea ei, însă pînă atunci nu se gîndise vreodată că asta ar constitui un neajuns. Omul vobea foarte serios. Scoase de sub haină un dosar şi începu să-l răsfoiască.

- Meseria mea este de contabil, zise pe un ton încă mai politicos decît înainte, dar am studiat în particular şi arhitectura, care e de fapt marea mea pasiune. Ştiţi ce am constatat? În oraşul acesta sînt prea multe garduri! Garduri, porţi, ziduri, parcele, împrejmuiri care întrerup comunicarea dintre oameni. Generează, ca să zic aşa, sincope, rupturi, nu doar în spaţiu, nu doar în lumea exterioară, ci în mijlocul formelor raţiunii înseşi, în dimensiunea noastră transcendentă. Poftim, vreţi să-l consultaţi?

- Nu, nu... refuză grefierul. Încă nu ştia cum să reacţioneze şi, la drept vorbind, se temea de un scandal acolo, în plină stradă. Modul neobişnuit în care se exprima, politeţea aceea agresivă, discursul absurd şi totuşi de o aparentă coerenţă al necunoscutului exercitau asupra lui o fascinaţie hipnotică, însoţită de presimţirea unui pericol confuz.

- Vă rog, insistă celălat, însă grefierul se apără împingînd cu ambele palme întinse dosarul înapoi spre el. Hm, păcat. Pentru că aici am prevăzut toate soluţiile de reconstruire a oraşului pe baze ştiinţifice complet noi şi socialmente echitabile, astfel încît cetăţenii să aibă drepturi şi obligaţii egale, trăind împreună fericiţi şi lipsiţi

de orice griji. O nouă reţea de transport urban, hrană suficientă pentru fiecare, locuinţe salubre şi confortabile, îmbrăcăminte, acţiuni culturale şi educative şi chiar un nou nume: Arabot - oraşul din al şaptelea cer unde se află dreptatea, justiţia, comorile de viaţă, de pace şi de binecuvîntare, sufletele drepţilor şi sufletele celor ce se vor naşte în viitor...

- Da, da, foarte bine, consimţi grefierul cu deplină convingere, înţelegînd în sfîrşit cîte ceva. Ca să scape de el cît mai repede, hotărî să-i dea dreptate, indiferent ce ar fi spus. După colţul clădirii aştepta sau veghea un altul, aproape identic celui care îi vorbea, iar grefierul era deocamdată singur. Se întrebă dacă nu cumva aveau de gînd să-l bată.

- Nu face pe nebunul cu mine! se răsti deodată celălalt, lăsînd deoparte orice urmă de politeţe. Te cunoaştem foarte bine, ştim că eşti poliţist şi ştim cu ce te ocupi. Semnează aici!

Deschise dosarul şi îi întinse stiloul, arătîndu-i grefierului un tabel în care era trecut şi numele lui.

- Nici o problemă. De altfel, împărtăşesc întrutotul ideile şi intenţiile dumneavoastră.

- Asta rămîne de văzut. Sîntem mulţi, şuieră contabilul arhitect înainte de a dispărea sub porticul ce dădea spre grădina de vară a cinematografului *Union*. Fără a mai saluta la plecare.

Abia atunci pe cealaltă latură a pieţii apăru în sfîrşit caleaşca lui Filip, care înaintă încet şi se opri la doar cîţiva metri mai încolo de uşa de la intrarea în comisariat. Agentul, parcă niţel cam trist, lăsă hăţurile din mînă şi rămase înfipt pe capra vizitiului. Grefierul se apropie de el hotărît să-l certe.

- Unde naiba umbli? M-ai lăsat ca pe un prost la *Concordia*...

- Am crezut că erai dumneata. S-a urcat în trăsură şi mi-a ordonat să-l duc în mahalaua Potcovari de pe Cîmpul Trestiilor, avea aceeaşi voce, nici nu m-am mai întors să-i văd faţa...

- Totuşi, cine era?

Agentul ezită o fracţiune de secundă.

- Nu ştiu.

Minţea. Grefierul îşi dădu seama din primul moment de asta şi nici nu se mai osteni să-l contrazică. Pentru că, în clipa imediat următoare, ceasul din turnul Primăriei începu să bată ora douăsprezece. Visase că trebuia să treacă o punte peste un rîu mîlos

şi nu o trecuse - asta însemna încercare nereuşită. Îşi aminti visul ca pe promisiunea unui eşec, de care încerca acum să se scuture aşa cum ar fi scuturat un covor pe care s-a dansat toată noaptea.

- Du-mă la Parchet, zise.

- Domnul procuror nu e acolo, răspunse agentul cu un fel de îndîrjire în glas.

- De unde ştii?

- L-am întîlnit adineauri cu automobilul, cred că s-a dus acasă, să-şi ia masa de prînz.

Era părăsit de toţi şi lipsit de protecţie. Se văzu ridicol şi neputincios, zbătîndu-se de unul singur pentru a îndeplini capriciile unei voinţe străine, despărţit de dorinţele şi nevoile sale, îndepărtat de propriile gînduri şi sentimente printr-o aglomeraţie haotică de măşti viclene, aruncat în piaţa aceea urîtă, aproape pustie, alături de agentul bătrîn şi încăpăţînat care-şi bătea joc de el făcînd pe surdul. Grefierului i se făcu deodată milă de sine, se considera nedreptăţit de orele pierdute zadarnic în acea dimineaţă. Totul părea anume făcut ca să-i iasă lui deandoaselea; toate întîmplările de pînă atunci ale zilei fuseseră anume măsluite, pentru a-l persecuta şi compromite.

- Era domnul judecător de instrucţie, mărturisi cu întîrziere Filip. Mi-a cerut să-l las în mahalaua săracilor, căuta strada Dreaptă, unde cică locuieşte unul... Anania. Cînd a coborît, am văzut că se ţinea de gard şi am vrut să-l ajut, dar nu m-a lăsat. A zis că se descurcă şi singur, deşi era clar că nu. Mergea ca un orb.

Şi în acea clipă, abia, cînd îl străbătu fiorul unei dorinţe frenetice, violente, nestăpînite şi, din acest motiv umilitoare, văzu clar soluţia tuturor problemelor. Ar fi trebuit să o ştie de la început. Domnişoara Orzan îl prevenise. Simţi deschizîndu-se în sine punctul profund şi ultim prin care nebunia lucrurilor putea să năvălească în voie redîndu-i apăsătoarea ei libertate. Timpul se îngreuna, devenea mai prezent, ca un fel de gravitaţie materială a corpurilor atrase de încetineala pămîntului şi deplasîndu-se imperceptibil spre ordinea unei alte raţiuni. Jocul era pe sfîrşite, cărţile mari fuseseră jucate şi nu mai avea decît să scoată la întîmplare orice carte s-ar fi nimerit, căci punctajul nu mai putea fi schimbat. Trebuia să fie slab şi să recunoască deschis acest lucru; să se recunoască învins încercînd doar să se protejeze, atît cît putea, de consecinţele neplăcute ale

capitulării. Ar fi trebuit să o caute pe domnişoara Orzan, să alerge la ea, să o roage, să-i ceară iertare şi milă - fiindcă avea nevoie de o mamă la pieptul căreia să plîngă liniştit. Dar ea plecase de la *Concordia* însoţită de un bărbat tînăr, cu bicicletă, iar grefierul era convins că nu se va mai întoarce niciodată.

- Du-mă la el, porunci hotărît.

Filip stătu în cumpănă, neştiind dacă *el* era judecătorul de instrucţie sau procurorul. În cele din urmă, calul îşi alese singur drumul - şi caleaşca porni agale spre casa procurorului.

(

## Ai un melc pe obraz

- Am să-ţi spun un secret, zise procurorul. Toate ştirile aduse de dumneata îmi erau cunoscute. Deocamdată nu avem motive de îngrijorare, adăugă cu aerul său amabil şi binevoitor dintotdeauna - un mod de a nu se adresa nimănui, disimulînd în ambiguitatea unei politeţi uşor neglijente indiferenţa ce-i trasa pe chip cutele unei adînci reflexivităţi. Situaţia se află sub control. Ţin să repet şi să întăresc acest lucru: sub control! E foarte important să ştii.

Cuvintele lui răspîndeau calm. Liniştea şi siguranţa lui produceau un fel de sferă magică, în interiorul căreia nimic rău sau neplăcut nu se putea întîmpla; o sferă invizibilă, un halou ce plutea

în lumina filtrată a camerei de zi, cu fereastra deschisă spre grădina atît de bine îngrijită şi ordonată, de unde nu se auzea decît foşnetul repetat sistematic al unui aspersor care, probabil, uda gazonul.

Desigur că problemele nu erau cîtuşi de puţin simple, lucru demonstrat în mod grăitor tocmai de veştile pe care grefierul însuşi le aducea. Dar nici panica nu ar folosi la nimic, mai ales în împrejurările de faţă. Adăugînd aceste precizări, procurorul îşi aminti cu voce tare că se aflau în ajunul zilei Contelui, ce trebuia sărbătorită, ca în fiecare an, aşa cum se cuvine. Chiar dacă o mînă de bezmetici umblă prin sate şi îndeamnă poporul la nesupunere. De fapt, rezerva lui de optimism consta în curajul de a privi lucrurile şi într-o altă perspectivă. Din alt unghi. De exemplu, obiectele acelei camere pot fi privite de la nivelul podelei sau, dimpotrivă, de la înălţimea tavanului, stînd în picioare pe masă. - Ai încercat vreodată să te urci pe masă numai pentru a vedea *altfel* ce se întîmplă în camera ta?

Rezistă cu greu tentaţiei de a dezvolta o teorie ad-hoc despre formele determinate de unghiul perspectivei, la fel de reale, şi totuşi noi, neaşteptate, oferind privirii un univers complet revizuit în care chiar şi sufletul, cu tot ce are el mai intim, se reflectă parcă altfel, şi întorcîndu-se spre grefier, după ce privise minute în şir undeva în adîncimea peisajului de afară, spuse cu totul altceva.

- Bunica mea a iubit dintotdeauna plantele umile.

Grefierul se apropie de geam şi o văzu păşind anevoie pe lîngă tufele de urzici din umbra zidului înalt de aproape doi metri ce împrejmuia grădina, o bătrînă trecută de nouăzeci de ani, aplecată mult peste cele două cîrje în care se sprijinea şi cu ale căror vîrfuri lovea uşor stratul de pămînt, într-un mod preocupat şi iscoditor, ca şi cum ar fi vrut să afle ce e dedesubt; fărîmiţa pămîntul pentru a le ajuta urzicilor să crească mai repede.

- Ştie că va muri în curînd şi cred că îşi ia rămas bun de la ele, adăugă pe tonul acela moale şi de un calm încordat cu care ar fi vorbit dacă alături de ei ar fi dormit un copil şi n-ar fi vrut să-l trezească. Deşi e bolnavă, cu un picior gangrenat, se scoală în fiecare dimineaţă şi face treaba asta. Pliveşte straturile de salată sau ridichi şi le udă cu mîna ei, bombănind tot timpul de una singură, parcă le-ar descînta, plantează răsaduri şi bulbi, sau scormoneşte îndelung la rădăcina unui butuc de viţă, nelăsînd grădinarul să-l cureţe,

lucrează pînă cînd cade jos epuizată şi trebuie să aducem căruţul pentru a o transporta în camera ei...

Apoi, amintindu-şi de un lucru mult mai important, se întoarse brusc spre grefier:

- De ce s-a întors doctorul în oraş, ştii cumva?

- S-a întors doctorul? întrebă la rîndul său grefierul, ca şi cum n-ar fi auzit bine.

- Are vreo femeie pe aici? Te întreb deoarece ştiu că eraţi prieteni buni. El ţi-a lăsat casa, cînd a plecat, nu?

Doctorul plecase de cîteva săptămîni, se retrăsese la un sanatoriu în munţi, şi-i lăsase cheile casei, iar grefierul nici măcar nu apucase să-şi mute lucrurile, socotind că oricum avea tot timpul să o facă, de vreme ce intenţia clar exprimată a doctorului era de a nu mai reveni niciodată în oraş. Dar tonul cu care procurorul rostise *"eraţi prieteni buni"* trăda o vagă undă de gelozie, conţinea un reproş injust - tocmai de aceea ţinuse să-şi argumenteze imediat prezumţia -, căci pînă în urmă cu cîţiva ani fusese el însuşi unul dintre obişnuiţii separeului de la *Concordia,* bun prieten atît cu doctorul, cît şi cu judele Ştefan, care îi făceau deseori vizite acasă; apoi, după ce se însurase, şi mai ales după moartea judelui Ştefan, se retrăsese treptat în izolarea orgolioasă şi resentimentară la care angajamentele familiale îl obligau, şi chiar dacă se străduise să rămînă în continuare prietenos, prietenia lui avea o notă rece şi neplăcută, politicoasă pînă la ostilitate. Încetă să mai frecventeze separeul de la *Concordia,* unde ceilalţi continuau să se întîlnească (poate sperase că, odată cu plecarea lui, se vor risipi, vor renunţa, din solidaritate cu el, la vechile obiceiuri?), lăsîndu-se absorbit, înrobit şi, deopotrivă orbit - anihilat, credeau foştii săi prieteni - de patima mistuitoare pentru femeia căreia îi sacrificase pînă şi cariera profesională, începută într-un mod atît de promiţător. Acum, cînd se afla la celălalt capăt al tristei sale aventuri, începea să resimtă ca pe o frustrare distanţa pe care singur şi-o luase faţă de ei, şi de aici, poate, uşoara amărăciune din remarca referitoare la prietenia dintre grefier şi doctor.

Grefierul nu ştia ce motive l-ar fi putut obliga pe doctor să revină atît de neaşteptat în oraş; dar tocmai în momentele cînd se străduia să-l asigure pe procuror că în nici un caz vreo legătură sentimentală, descoperi că nu discutase niciodată cu doctorul

despre femei - despre nici un fel de femei - şi se întrebă dacă acest argument n-ar putea fi folosit împotriva tezei sale.

- Nu cred, zise în cele din urmă. Poate a venit să-şi mai ia din lucruri.

Se limită la această simplă presupunere sceptică, şi totodată suficient de comodă, pentru a evita din capul locului extinderea conversaţiei în direcţia unor evocări nedorite.

- Nu asta e problema, tinere domn. Problema e de ce l-au împuşcat. Pe cine deranja întoarcerea lui?

- Deci, l-au împuşcat, constată grefierul pe un ton ce se dorea neutru, fiindcă ştia că procurorului îi displac gesturile patetice. Domnişoara Orzan îi spusese că va muri împuşcat, îşi mai aminti după aceea.

- Şi mie mi-a prezis la fel. Numai că domnişoara Orzan nu ne poate spune nici cine, nici cînd şi nici de ce. Prezicerile ei sînt, ca să zic aşa, globale. Spune tuturor că vor muri împuşcaţi. Mai mult de atît nu ştie nici ea.

- Avocatului nu i-a spus asta.

- Da, iar avocatul s-a supărat pe ea...

Procurorul trase aer în piept, ca şi cum ar fi avut intenţia să continue, poate să explice de ce se supărase avocatul, dar renunţă, flutură mîna a lehamite sau a neputinţă şi se lăsă în fotoliul din care se ridicase mai devreme, atunci cînd îi explicase grefierului de ce trebuie să se urce pe masă pentru a vedea altfel lucrurile, suflînd într-un oftat prisosul de aer devenit inutil.

- Noului judecător de instrucţie i-a prezis la fel, insistă grefierul.

- N-are nici o importanţă, dragul meu. Ceea ce ştim e oricum prea puţin în raport cu ceea ce nu ştim. E ca şi cum ne-am da cu părerea despre viaţa de apoi... Matematic vorbind, problema generează un sistem în care numărul necunoscutelor este infinit mai mare decît numărul ecuaţiilor, astfel că sistemul va rămîne nedeterminat pentru totdeauna. Dar asta nu ne împiedică să atribuim valori mai mult sau mai puţin aleatorii acestor necunoscute şi să ne formăm o imagine, să "ştim". Desigur, doar o imagine construită din improbabil, din necunoscute şi aproximări, totuşi ceva real, despre care putem - culmea! - enunţa cîteva propoziţii adevărate. Tăcu o vreme, ca şi cum ar fi contemplat

imaginea improbabilă despre care vorbise, ivită poate atunci dintre gîndurile lui, apoi continuă pe un alt ton, descoperind dintr-o dată o rezolvare nouă, mult mai acceptabilă. În definitiv, nu sîntem decît o provincie nenorocită între atîtea altele - iată un lucru foarte important pe care îl uităm atît de des. În rest, domnişoara Orzan, doctorul, eu sau dumneata? Ipotetica victimă şi nişte asasinate la fel de ipotetice? Mai mult sau mai puţin probabilele minuni despre care le place ţăranilor şi celor din mahalalele tîrgului să vorbească? Toate acestea nu sînt decît accidente minore pe liniile de cîmp al unei energii abstracte.

Era în poza lui resemnată ceva ce îi amintea grefierului de zilele cînd judele Ştefan, îndrăgostit şi nefericit, îi spusese povestea inginerului francez şi a cortului roşu. După aceea, cînd îşi aprinse pipa, contradicţia dintre preocuparea iniţială faţă de motivele întoarcerii doctorului şi dezinteresul suveran de la urmă - raportat nu doar la legătura dintre predicţiile domnişoarei Orzan şi soarta doctorului, ci şi la destinul oraşului în general - se învălui într-un nor de fum albăstrui şi aromat şi se risipi odată cu el. Cînd scotea mult fum din pipă şi îşi mîngîia îndelung bărbia, avea de gînd să spună lucruri importante. Iar grefierul se grăbea şi ar fi dorit să se întoarcă mai repede la Hanul lui Cliopa, căci trecuse de amiază şi comisarul îl aştepta desigur cu un răspuns.

- Sper că rămîi să iei prînzul cu noi, zise pe deplin convins că nu putea fi vorba de vreun refuz. Soţia mea te-a lăudat foarte mult şi apreciază talentul dumitale poetic. Acum e plecată la croitoreasă, dar se va întoarce dintr-o clipă în alta.

Ultima frază rostită de procuror bloca în constatarea ei perspectivele conversaţiei. Şi totuşi, găsi resurse pentru a începe discursul prelung şi monoton la care se gîndise, poate, atunci cînd îşi aprinsese pipa.

- Nu ştiu dacă dumneata crezi în destin şi ce înţeles dai acestei noţiuni. Mi se pare că am citit undeva, sau am gîndit eu însumi, că destinul e un pseudonim al lui Dumnezeu, fiindcă ne însoţeşte pretudindeni. S-ar zice că există, în destinul fiecăruia, un coeficient existenţial a cărui valoare prestabilită concentrează întreaga energie a acelui destin; o constantă incoruptibilă şi imposibil de modificat la cheremul căreia rămînem toată viaţa, astfel încît orice victorie într-o parte reclamă înfrîngeri

compensatorii în alta; orice succes e condiţionat de un eşec care îl pregăteşte sau îi succede. Actele noastre fundamentale sau frivole sînt determinate de acel coeficient, se subordonează neîncetat legilor compensatorii pe care el le reglează... Deci, problema nu e decît aceea a valorii constantei respective, a mărimii ei. Fireşte, cînd spun toate astea, am în vedere, în primul rînd, propriul meu destin.

Ce om deştept, gîndi grefierul, ce de lucruri interesante ştie să spună! Citise oare *Oda*? Sau ea îi vorbise despre secretul lor, pe care făgăduise că-l va ţine cu străşnicie (dar cît te poţi încrede în făgăduielile unei femei)? Atitudinea procurorului nu lăsa deocamdată să se întrevadă vreo bănuială, ciudat era doar faptul că nici măcar nu adusese vorba despre *Odă*, ceea ce putea însemna fie că dorea să menajeze acest subiect sensibil, fie că, dimpotrivă, stătea la pîndă, iar reflecţiile despre destin preparau condiţiile unui reproş cît mai civilizat. Grefierul se temu că va începe să-i vorbească despre nefericirea lui, împiedicîndu-l astfel să se mai refere la chestiunile profesionale presante pentru care venise, ceea ce se şi întîmplă, dar nu înainte ca procurorul să sune clopoţelul şi să poruncească servitoarei două cafele şi două păhăruţe de lichior.

Omul nehotărît umblă pe stradă fără ţintă şi îi mai încurcă şi pe ceilalţi, le transmite nehotărîrea lui celor cu care se întîlneşte. De aceea vezi cîteodată doi inşi care, întîlnindu-se, nu ştiu pe ce parte să treacă unul de altul. Procurorul era un astfel de om. Se întîlnise cu grefierul şi acum se tot înclinau ca nişte caraghioşi ba într-o parte, ba în cealaltă, făcînd simultan gesturi simetrice, de altfel pline de bunăvoinţă, dar care nu reuşeau să-i scoată din situaţia ridicolă de a nu-şi putea continua drumul.

- Înţelegi ce vreau să spun. Uneori, sau poate întotdeauna, iubim mai mult slăbiciunile decît forţa. De fapt, forţa nici n-ar putea fi iubită. Admirată da, însă nu iubită; numai slăbiciunea se bucură de acest privilegiu. Dacă e să dau exemplul meu... Tăcu, făcu o scurtă pauză, trase din pipă, iar fumul albicios îi ascunse pentru cîteva clipe ochii albaştri şi blînzi. Ştii că ea e şi puţin bolnavă de nervi.

Nu ştia. Aflase însă alte lucruri, cel puţin la fel de interesante, mai ales după ce, prin natura şi implicaţiile noului său rol, acela de consilier literar secret, şi datorită riscurilor pe care acest nou rol le presupunea, trebuise să se pună la curent cu "datele problemei" lor; era mai atent cînd se vorbea despre procuror, înregistra şi

interpreta toate aluziile şi cuvintele în doi peri pe care unul sau altul le aruncau, cînd se făceau referiri la trecutul recent sau mai îndepărtat, sau la familia lui. Pînă în urmă cu numai cîţiva ani, fusese un om conştient de valoarea sa, ambiţios, puternic şi mîndru, admirat şi rîvnit de femei, respectat şi temut de bărbaţii acestora, iar averea lui considerabilă făcea să viseze pe orice burghez care avea o fată de măritat. Provenea dintr-o familie respectabilă, era ceea ce, în codul valorilor provinciale, s-ar numi un tînăr de viitor, deşi ca vîrstă trecuse binişor de treizeci de ani; dacă s-ar fi zvonit, de exemplu, că urmează să se însoare cu una din nepoatele Guvernatorului, lucrul acesta n-ar fi mirat pe nimeni. Şi dintr-o dată se schimbase, devenise un altul, care îşi bătea joc de tot ce preţuise pînă atunci cel dinaintea lui. Toate grijile şi gîndurile lui aveau dintr-o dată o altă direcţie, centrul existenţei sale fusese deplasat. Schimbarea aceasta îl găsise complet nepregătit şi de aceea lovise în plin. O fiinţă al cărei destin îi fusese pînă atunci indiferent, de a cărei existenţă multă vreme nici nu ştiuse, devenise dintr-o dată obsesia preocupărilor sale, îi absorbise întreaga fiinţă şi, într-un anume sens, îi lichidase conturile cu viaţa. O iubea cu un egoism feroce, anihilator, un fel de disperare isterică în care însuşi obiectul iubirii aproape că nu mai conta, servind doar de pretext raportului imaginar pe care îl întreţinea cu sine. Se depărtă de vechii prieteni, se închise treptat faţă de lume, abandonînd vechile ambiţii şi vanităţi, condamnîndu-se de bunăvoie la singurătate şi claustrare pentru a contempla nestingherit semnalele misterioase primite din adîncul întunecatului său delir. Se spune că, dacă plăcerea sexuală ar fi pur fizică, diavolul nu s-ar mai preocupa de ea. Senzualitatea devine viciu în măsura în care atinge coardele sufletului, căci păcatul constă în dorinţă, nu în posesie. Diavolul e *voyeur*-ist. De vreme ce trăirea spirituală cea mai nobilă se exprimă adesea prin senzualul cel mai grosier, trebuie admis că există o comunicare subterană şi o condiţionare reciprocă a lor, îndreptăţind bănuiala că ambele se întemeiază pe aceeaşi mistică, provin din aceeaşi specie de abis. Văzută din exterior, iubirea nu semnifică nimic, dialectica şi gesturile ei rămîn stranii, inexplicabile, adesea ridicole, fiindcă percepţiei exterioare i se refuză accesul la fantasmele din care îndrăgostitul, asemenea misticului, îşi construieşte în cel mai deplin secret imaginea aproximativă a transcendenţei. Dar dacă e adevărat

că iubirea are, ca şi suferinţa, natura infinitului, atunci ar mai trebui adăugat că procurorul se instalase într-un infinit adiabatic, etanş, ostil oricărei comunicări şi care îl proiecta în vid.

Din locul unde se afla, în fotoliul orientat pe diagonala încăperii, grefierul nu vedea pe fereastră decît un petic de cer şi vîrfurile abia înfrunzite ale celor cîtorva copaci de la marginea grădinii, dar simţi, din uşoara tresărire a vocii procurorului, că în curte se întîmplase sau urma să se întîmple ceva. Îndată după aceea, pe pavajul peronului se auziră paşi, mai întîi un fel de fîşîit, apoi zgomotul înfundat al portierei maşinii urmat de loviturile dure ale tocurilor unor pantofi femeieşti - ceea ce însemna că ea revenise din oraş. În curînd avea să intre, uşor îmbujorată, cu obrajii lucind de o transpiraţie subţire şi cîteva fire de păr căzute peste frunte, în încăperea unde cei doi filosofau cu atîta gravitate despre amor şi alte lucruri la fel de importante, spulberînd cu mirarea ei de o clipă construcţiile ideale clădite cu atîta trudă intelectuală de procuror şi, într-o mai mică măsură, de grefier.

- Pentru a încheia cu teoria coeficientului de compensare, aş putea spune că, în definitiv, constanta destinului... (aici procurorul avu acea ezitare sau tresărire) este o constantă a sufletului nostru şi ea ne trimite spre destinul pe care singuri ni-l alegem. Ştii, probabil, că orbii au un simţ al pipăitului deosebit de fin, în timp ce vederea surzilor este mult mai bună decît a celor cu un auz normal; astfel deficitul unui simţ acutizează simţurile remanente, iar handicapul unui organ determină şi condiţionează performanţele altuia, încît prin redistribuirea energiei vitale fiinţa fizică să-şi poată satisface nevoile globale de adaptare la mediu. Dar dacă extindem această observaţie la simţurile sufletului - căci, presupun, trebuie ca sufletul să aibă propriile sale simţuri, fără de care simţurile trupului ar fi de prisos... - de exemplu, ce s-ar putea întîmpla unui suflet orb? S-ar orienta în mediul său, adică în cîmpul adevărului, ascultînd şi pipăind, ar avea despre el o imagine acustică şi palpabilă şi l-ar reduce la limitele acestei imagini.

- Poate l-ar şi mirosi puţin, propuse grefierul.

- Sau l-ar gusta. Îmi imaginez papilele gustative ale sufletului meu orb încercînd să determine forma şi culoarea adevărului invizibil. Dar în discuţie e altceva - acel echilibru optim între organism şi mediu sau, dacă e vorba de suflet, o relaţie de

comunicare optimă cu Adevărul. Am putea da acestui optim numele de fericire. Ea nu e condiţionată de perfecta funcţionare a organelor sufletului, ci de compensările pe care şi le oferă reciproc, de conştiinţa vie a formelor care le limitează şi a forţelor care le contrazic...

Vorbise într-adevăr prea mult, iar cînd se lăsă tăcerea, pe chip i se putea citi oboseala şi chiar un uşor dezgust de sine. Îşi privi ceasul de mînă.

- Dimineaţa asta a trecut prea repede, adăugă într-un tîrziu, ca şi cum aceasta ar fi fost concluzia la care dorise să ajungă.

Aşa cum se întîmplă ori de cîte ori, pentru a convinge pe cineva, faci risipă de argumente. La urmă, gîndurile încep să se certe singure între ele, mintea intră într-un fel de reflux şi pune la îndoială toate raţionamentele pe care s-a bizuit, încît judecăţile care ceva mai devreme păreau atît de evidente devin îndoielnice. Poate că îşi judeca involuntar propriile cuvinte, descoperind abia acum cît de puţină dreptate avusese. Nu asta dorise să spună, nu aici dorise să ajungă cu teoria lui, ci în cu totul altă parte, la un adevăr pe care doar îl presimţea, fără să-l poată atinge nici măcar în gînd, dar pierduse şirul ideilor, împins din urmă de logica mult prea rigidă a enunţurilor, ori din vanitate, lăsîndu-se corupt de tentaţiile retoricii, cedînd unui demon elocvent, dorinţei de a fi convingător.

Ea îi găsi în această stare de uimire tristă şi dezamăgită, învinşi, tăcuţi, resemnaţi, cu simţurile golite de orice curiozitate şi toate sentimentele dizolvate într-un fel de melancolie vinovată, ca şi cum ar fi aşteptat-o cu o intenţie rea; ca şi cum, aşteptînd-o, s-ar înverşunat împotriva ei. Învelit în halatul de casă, procurorul se întinsese pe sofaua de lîngă şemineu molfăindu-şi pipa între buze, în timp ce grefierul îşi număra buricele degetelor, care îi ieşeau mereu fără soţ.

- Bună ziua, domnule grefier Luca. Ce mai faceţi?

Grefierul se ridică pentru a răspunde cum se cuvine atenţiei ce i se acorda, însă după ce abia îl atinsese cu vîrful degetelor, ea îşi retrase de îndată mîna, grăbindu-se să strîngă pe tăviţa de argint paharele de lichior şi ceştile goale. Ar fi putut lăsa acest serviciu în grija servitoarei, dar probabil că ţinuse să-şi îndeplinească datoria de gazdă ca o modestă şi supusă gospodină, aşa cum se obişnuieşte în familiile chibzuite şi cuminţi, chiar dacă, să zicem, excesul ei de

politeţe şi docilitate ar fi conţinut şi o imperceptibilă doză de ironie. De fapt, nu o interesa ce mai face domnul grefier Luca; răspunsul lui bălmăjit şi precipitat produse o impresie mediocră, poate că nici nu fusese auzit, iar micul surîs amabil din colţul gurii nu reprezenta decît un semn de politeţe şi bună creştere. Pus în inferioritate, grefierul căută şi găsi o consolare în observaţia că, în definitiv, femeia aceasta nu era propriu-zis frumoasă. Trupul îngust, fragil, cu sînii mici devenea, în anumite momente, aproape transparent, impresie accentuată de faţa ascuţită, cu obrajii supţi şi pomeţi proeminenţi. Cînd zîmbea, gura uşor dispreţuitoare se dilata mult, vîrful nasului şi bărbia i se ridicau puţin, iar chipul i se rotunjea şi căpăta un aer nostim, ca de copil. Atunci, în ce consta misterul atracţiei atît de puternic senzuale pe care prezenţa ei o provoca? Enigma ei, căci avea desigur o enigmă, un secret a cărui dezlegare grefierul o ştia doar pe jumătate sau mai puţin, îi îmbiba privirea apoasă cu o dorinţă profundă şi fără obiect, preocupată obsesiv de ceva din interiorul ei. Întîrziase pentru a-şi schimba ţinuta de oraş cu o rochie comodă de casă, cu mîneci scurte, făcută dintr-un material înflorat, care-i dădea într-adevăr un aer de fetiţă ştiutoare şi niţel perversă, aşa cum sînt mai toate fetiţele cu puţin înainte de a intra în pubertate. Mişcîndu-se cu îndemînare prin spaţiul îngust dintre măsuţă, fotoliu şi canapea, reuşi să-şi facă treaba repede şi precis ca pe un număr acrobatic îndelung exersat la sfîrşitul căruia nu-ţi rămîne decît să aplauzi. Grefierul văzu totuşi prin deschizătura uşii că dincolo, pe hol, aştepta servitoarea, ceea ce îl făcu să surîdă enigmatic.

Abia după ce ea ieşi, purtînd cu excesivă atenţie tăviţa pe care adunase paharele şi ceştile, procurorul se ridică de pe sofa, cu o expresie de elegantă nemulţumire pe faţă, întrucît propria lui soţie nu-i acordase nici o atenţie.

- Vom divorţa îndată după Serbările Contelui.

Chiar şi acest anunţ atît de grav, rostit de el dobîndea nu ştiu ce frumuseţe retorică; părea desprins dintr-o piesă de teatru. Surprins, grefierul tăcu într-un mod cît se poate de cuviincios, potrivit funcţiei sale minore, deşi încrederea cu care era tratat i-ar fi dat, poate, dreptul la mai multă îndrăzneală. După ce lovi uşor de cîteva ori cu luleaua, acum stinsă, în marginea scrumierei,

procurorul se opri, a cîta oară, lîngă fereastra ce da spre grădină. Vorbi de acolo, aşa cum se afla, întors cu spatele la grefier.

- Am hotărît asta de comun acord... Va fi ceva cît se poate de civilizat, fără tam-tam şi istericale. Vocea lui avea un fel de tremur, o precipitare nervoasă, ca şi cum, odată hotărîrea luată, ar fi vrut ca divorţul să se consume imediat, chiar în clipa aceea, măcar pentru a scăpa de o grijă. Nimic nu e mai plictisitor şi mai împotriva naturii - da, da - nimic mai pervers decît dragostea cuminte şi domestică, amorul metodic, disciplinat, perfect încadrat în regulile de conduită conjugală preamărite de ipocrizia micului burghez. *"Matrimonium est meretricium, matrimonium est lupanar"* - căsătoria este prostituţie, aveau dreptate catarii, dragă domnule Luca. Numai că, pentru a înţelege asta, trebuie să treci mai întîi prin infernul ei.

Încîntat că-i fusese pronunţat numele, grefierul găsi potrivit să-şi manifesta opinia într-un mod cît mai decent.

- Îmi pare rău.

- Nu trebuie să-ţi pară rău! Ştii desigur cît am iubit-o. Şi o iubesc încă foarte mult. Numai că, vezi, femeilor nu le ajunge asta, vor întotdeauna mai mult şi partea proastă e că nici ele nu ştiu precis ce vor... Probabil că ţi-ai dat seama şi dumneata de acest lucru. Din cîte ştiu, eşti căsătorit, da? Cu una din fetele comisarului. (Chiar dacă era cu spatele, grefierul îi văzu zîmbetul subţire, precis, perfid, gata să-l înece...). Soţia dumitale e geloasă?

Stătu în cumpănă înainte de a răspunde, încercînd să ghicească ce răspuns ar fi dorit să audă procurorul.

- Mda... Puţin, aşa, ca orice nevastă.

Procurorul se întoarse brusc şi îl ţinti cu coada pipei.

- Dar *dumneata* eşti gelos pe ea?

Luat din scurt, grefierul se intimidă.

- E cam bolnavă, are diabet, spuse.

- Prostii! - izbucni procurorul. Ce legătură are diabetul? Altceva te-am întrebat, dar te prefaci că nu înţelegi. Doar exerciţiile imaginaţiei, complicitatea lor cu pasiunile şi dorinţele fac farmecul jocului erotic. Problema e dacă eşti gelos şi dacă gelozia te excită. Dacă ispita de a o da altuia te-a încercat vreodată, măcar aşa, ca exerciţiu intelectual. Dacă ai gustat din dulceaţa amară a otrăvii care ucide în noi tot ce înseamnă instinctul posesiunii fizice, pentru a ne oferi în schimb beţia şi extazul acela întunecat, comparabil numai cu

transa mistică... Fiindcă te desprinzi de propriul trup, iar sufletul respiră un fel de fluid universal, poate însăşi lumina astrală de care ne vorbesc filosofii ermetici...

Chipul procurorului căpătase o paloare bolnăvicioasă, pămîntie, ca la alcoolici, iar tremurul tot mai vizibil al buzelor întărea impresia că delirul căruia i se abandona provenea dintr-o cauză morbidă. Continuă să vorbească din ce în ce mai precipitat, pradă unei agitaţii lăuntrice imposibil de stăpînit, ca şi cum ar fi fost martorul scenei de coşmar pe care cuvintele lui tot mai bolborosite o descriau. E nebun, gîndi grefierul, iar eu sînt prizonierul acestui nebun.

- Să fii lîngă ea în acel moment de mijloc al fiinţei şi neantului... S-o vezi încolăcindu-se în braţele celuilalt, gîfîind de dorinţă, să te bucuri de întreaga frumuseţe a trupului ei arcuit, vibrînd la atingerea palmelor lui aspre; se zbate, pare că se îneacă şi caută aer cu gura larg deschisă, vrea să rupă, să muşte, îi auzi scîncetele şi gemetele de o dureroasă voluptate, cînd pieptul lui îi striveşte sînii şi părul lui o zgîrie; moare în sine şi învie în celălalt, gura lui îi suge sufletul, înoată unul în altul, plutesc şi zboară, undeva în adîncimea coapselor ei flăcăruia roşiatică aprinsă acolo zvîcneşte ca o fiinţă vie, apoi un strigăt scurt şi uimit te străbate ca un fior, te ridică şi te izbeşte ca un cutremur... Ai trăit vreodată secunda aceea de neant? Ai simţit vreodată arzînd în maţele tale voluptatea celuilalt, cînd o penetrează şi-i umple pîntecul cu un sex lacom şi viguros, cînd sămînţa ţîşneşte din el fierbinte ca o lavă ce se prelinge apoi în mitra ei pînă în cele mai ascunse interstiţii?

- Nu, aşa ceva nu am...

- Oh, eşti încă tînăr, oh, atît de tînăr, ha, ha... Dar n-are nici o importanţă.

Şi începu să rîdă în hohote. Un rîs nefiresc, aproape isteric, de care grefierul se sperie. Chiar şi în această stare degaja un fel de forţă, o voinţă nestăpînită de a domina, căreia grefierul i se supunea involuntar, astfel încît atunci cînd procurorul spuse ultimele cuvinte, rămase ca hipnotizat.

- Ştiu *secretul* vostru. Ea mi-a spus tot ce s-a întîmplat între voi, pentru că ea îmi spune întotdeauna *totul* şi cu lux de amănunte. O vrei? - cu o mişcare bruscă îl prinse de mînă, anticipînd gestul de retragere al grefierului. Mi-ar plăcea enorm să vă văd împreună!

șopti. Ți-aș rămîne profund îndatorat. Nici nu voi fi aici, dacă vrei, plec în oraș, la Parchet, vă las singuri. Îmi ajunge doar promisiunea dumitale că se va întîmpla așa cum îți cer...

Îl fixă cu o privire hotărîtă, fanatică, în timp ce mîna lui îl strîngea cu putere, ca un clește. Grefierul remarcă atunci culoarea ochilor lui albaștri, sticloși, de animal de pradă, de vasilisc, de energumen.

Urma unui melc pe obraz sau senzația că un melc persista acolo.

*- Las-o, pleacă, pleacă, pleacă!...*

Trebuia să se ascundă undeva. Avea nevoie să rămînă singur, cît mai mult timp, să rememoreze și să-și clarifice sieși clipele acelea de coșmar, să le consume prin repetiție obsesivă pînă la epuizare, să le anuleze prin propriul lor exces, pînă la imobilitate și vid. De ce acceptase? De ce se lăsase tîrît în această aventură murdară? Întrebări inutile, tardive și conținînd chiar o anumită doză de ipocrizie, căci atunci știuse bine, sau cel puțin crezuse că știe ce face și acceptase conștient propunerea (iar ei știuseră că va accepta, simțiseră curva și perversul din el și-i țesuseră cu răbdare plasa). Acum se simțea pîngărit, umilit, neputincios, abandonat deriziunii; o stare febrilă, de teamă și vulnerabilitate și deznădejde, ca aceea pe care o ai la capătul unei nopți de beție și dezmăț, după ce ți-ai pierdut întreaga avere la poker și realizezi în sfîrșit dimensiunile dramatice ale acelui eșec împreună cu consecințele lui ireversibile.

Lăsă agentul cu căruța să-l aștepte la comisariat, iar el alergă pe jos la casa doctorului, căutînd un loc de exil teribilei sale taine. Cu capul în pămînt, ferindu-se să-i privească pe trecători, pentru că presiunea privirii lor l-ar fi strivit, pentru că privindu-l în ochi, ei ar fi văzut fantomele de care fugea și ar fi putut citi pe chipul lui spaima și scîrba de sine ascunse acolo. Un pericol confuz transpira prin toate zidurile, o materie ostilă ce emana deopotrivă din soarele galben al după-amiezii, din clădiri cu acoperișurile gata să-i cadă în cap și din copacii plini cu pietre în loc de frunze, din pietrele macadamului și din trupurile oamenilor care se apropiau de el mormăind amenințător cu pumnii strînși în întunericul din

buzunare, ca şi cum s-ar fi pregătit să-l lovească sau să-i înfigă şişul în maţe.

Doar casa plină de umbre a doctorului Marcu îl aştepta ca un prieten răbdător, veşnic credincios, neglijat multă vreme, de care îţi aminteşti şi către care alergi abia într-un tîrziu, cînd toţi ceilalţi te-au părăsit; prietenul întristat şi singur căruia îi încredinţezi de fiecare dată numai dezamăgirile şi eşecurile şi a cărui tăcere dojenitoare e singurul său reproş. Era, poate, una din cele mai vechi case din oraş şi, fiindcă în ultima vreme doctorul nu o mai îngrijise (plănuind, desigur, de mai mult timp să plece), căpătase acel duh melancolic al lucrurilor părăsite, mirosul şi ecourile caselor pustii. Grilajul foarte vechi fusese încolăcit de tulpini şerpuitoare de glicină; poarta ruginită se aplecase într-o parte şi, ca s-o poată mişca, grefierul trebui mai întîi să o ridice din balamale, care scîrţîiră jalnic. Din fundul grădinii, se îndreptă, printre mormane de gunoi, apoi pe lîngă zidul scorojit, cu tencuiala pe alocuri căzută, către uşa din dos, pe o cărăruie năpădită de bălării cu lujer gros, acum uscate, ce păreau nişte stafii ale fostelor plante cîndva semeţe şi înfloritoare. De-ar găsi mai repede cheia! O imploră în gînd să fie acolo, la locul ei, să nu trebuiască să o caute mult, căci l-ar fi podidit plînsul şi disperarea. Sub piatra pusă dinadins lîngă burlanul de scurgere, într-o poziţie anonimă, ca să nu atragă atenţia...

Într-o cămăruţă răcoroasă şi protectoare, departe de gălăgia fără rost a lumii, acolo se va ascunde încercînd să pună în ordine haosul din cap, hăituiala de voci, vîrtejul lor fără lege al cărui zgomot indistinct, de o violenţă dezagreabilă, îl împiedica să-şi adune gîndurile risipite prin tot corpul. Să nu vadă pe nimeni şi să nu audă nimic, să poată sta întins pe ceva - poate chiar pe jos, pe dalele reci ale pardoselii simţind cum umezeala rece a gresiei îi pătrunde prin muşchi şi ţesuturi, ca infiltraţia cu novocaină, pînă în măduva oaselor - dar trebuia neapărat să stea culcat, neclintit, cît mai mult timp, aşteptînd să se stratifice în el senzaţii, cuvinte, imagini şi emoţii atît de intens carnale, atît de zgomotos învălmăşite în carnea murdară şi spurcată a propriului trup. Mirosul de aluat îi pătrunsese în piele şi mai departe, în sînge, pînă la suflet, îl făcea să respire greu. Un noian de sentimente confuze şi contradictorii îi stăpînea gîndurile. Îşi amintea vag, imaginile erau neclare, deşi trecuse atît de puţin timp, sau poate tocmai de ceea, ca şi cum ar fi

scris totul pe nişte hîrtii care ulterior se udaseră, iar cerneala, împrăştiindu-se odată cu apa, devenea foarte greu lizibilă. Aerul călduţ al camerei, fereastra deschisă spre grădină, de unde venea un fum subţire de vreascuri arse, pereţii cu desenul tapetului din linii argintii, fotografiile din tinereţe şi de la nuntă, cele două fotolii şi sofaua din piele vişinie de lîngă şemineu, pe care ea se aşeză împletindu-şi picioarele şi lăsîndu-şi genunchii descoperiţi, îl urmăreau pînă aici, împreună vocile care îl ademeneau, îl îndemnau sau îi porunceau şi cu primejdia menţinîndu-se încă prezentă sub forma unei efervescenţe chimice care degaja periodic valuri de căldură şi de frig în întregul organism.

Fusese o cursă! Ar fi trebuit să-şi dea seama cu mult timp înainte, încă de la început, de atunci cînd procurorul îi ceruse să o ajute să scrie *Oda*. Ar fi putut să-şi dea seama şi mai tîrziu, cînd încă nu era prea tîrziu, în timp ce o învăţa să aleagă cele mai potrivite metafore, dar se lăsase atras în complicităţile ei aparent naive, acceptase jocul ei perfid, "de-a secretul" despre care însă procurorul ştiuse în permanenţă totul - acum nu mai încăpea vreo îndoială. Sau, măcar, în ultima clipă, cînd îl găsise pe procuror singur, iar acesta exclamase: *ai venit tocmai la timp, eşti al treilea!* - exclamaţie căreia grefierul îi atribuise un sens complet greşit. Măcar să nu se fi apropiat de ea! Ar fi putut rămîne aşa cîtva timp, discutînd banalităţi convenţionale, iar la urmă s-ar fi ridicat, şi-ar fi cerut politicos scuze şi ar fi plecat să îndeplinească pînă la capăt misiunea încredinţată de comisar. În clipa cînd îi dezveli pieptul, ştia ce va urma; ştia că e victima unei farse, fără a bănui însă şi cît de oribilă. Nu avea nimic pe sub halatul de muselină, iar cînd obrajii îi alunecară fără voie între sînii ei fierbinţi, amestecul de teamă şi dorinţă îl făcu să tremure. Fiindcă rîvnise cîndva la asta (obrazul meu îngheţat lipindu-se de sfîrcul tău fierbinte, punctul de fugă şi de uitare; odihna luptătorului...) *De ce tremuri? Nu fi prost! Nu fi slab!* Îi auzi dintr-o dată bătăile inimii. Asta nu-l ajuta deloc, dar îl făcea să se simtă mai bine. Vrînd să se asigure, o întrebă dacă procurorul plecase într-adevăr la Parchet, aşa cum promisese. *Nu ştiu, o fi plecat,* zise ea, *ce importanţă mai are*? Începu să gîfîie. Mîna ei rece pătrunsese pe sub cămaşă şi urca încet pe piept; apoi dintr-o dată se răzgîndi şi începu să coboare. Cu cealaltă mînă îl apăsă pe creştet. Era încă rigid, nu înţelegea ce i se cere, ceea ce o obligă să se

răstoarne brusc pe spate, astfel că nasul lui alunecă de-a lungul abdomenului, aproape zgîriindu-se. *Hai, muşcă-mă! Vreau să mă muşti!...* Iluzia plăcerii dispăruse cu totul, rămînea doar să-şi îndeplinească riguros şi cît mai eficient rolul de instrument masturbator pe care ea i-l atribuise de la început. Îi împingea capul tot mai jos, cu ambele mîini, nerăbdătoare şi enervată de rezistenţa lui, începu să inspire frenetic, să icnească, ţipînd din cînd în cînd scurt şi subţire ca o purcică, şi să-şi scuture fundul, zvîrcolindu-se şi gemînd ca şi cum ar fi căzut pradă unei crize convulsive, în timp ce vibraţia cărnii şi amestecul păstos de salivă şi secreţii vaginale produceau acolo o clefăială care lui i se părea un vacarm. Procurorul îi pîndise tot timpul prin oglindă - la un moment dat îi simţi arsura privirii ca pe o flacără de sudură în ceafă - şi apoi, cînd deschise uşa şi năvăli brusc în cameră, cu chipul desfigurat de dorinţă, curentul de aer lovi fereastra de canat şi o închise cu zgomot; îşi înfipse gheara în umărul lui şi îl trase cu o forţă sălbatică înapoi, *gata, ajunge, las-o, pleacă, pleacă, pleacă!* Grefierul căzu în fund, pe podea, ca un caraghios, ca o mică gînganie, cu pantalonii pe vine, la picioarele lor, şi de acolo, în timp ce se tîra încercînd să-şi adune veşmintele, văzu cum se împlînta în ea. *Pleacă, am zis, pleacă!...*

Îşi aminti de comisar ca de ceva cu totul depărtat în timp, bunăoară un prieten din copilărie de care se despărţise de mult şi al cărui chip abia mai răzbătea prin negura anilor - oare îl va mai recunoaşte? Fără nici o legătură cu toate acestea, îl văzu pe comisar pe marginea unei rîpi adînci, privind preocupat în jos. Însă ce era acolo jos, pe fundul prăpastiei, nu putu să vadă, deşi ar fi dorit. Comisarul se tot înclina deasupra ei, într-un mod cel puţin imprudent, riscînd în orice moment să-şi piardă echilibrul, iar grefierul, urmărindu-l, se înclina odată cu el, încercînd să vadă ceea ce vedea sau ar fi dorit să vadă comisarul, dar nereuşind decît să audă murmurul confuz ce răzbătea de acolo. Trebuia să facă un extraordinar efort de concentrare a voinţei pentru a-l ţine pe comisar să nu cadă, perfect conştient că în lipsa efortului său, într-un moment de slăbire a atenţiei, malul s-ar fi surpat, iar comisarul s-ar fi prăbuşit în văgăuna aceea fără fund. În momentul acela ar fi dorit să enunţe o frază cît mai abstractă, ceva din domeniul ideilor pure, sau un adevăr fundamental despre toate lucrurile la un loc şi

despre cauza lor finală, în aşa fel încît acurateţea şi precizia enunţului său să-şi exercite efectul asupra lucrurilor înseşi, imprimîndu-le o dată pentru totdeauna rigoarea, stabilitatea şi spiritul de ordine de care duceau atîta lipsă. Era neîndoios că o asemenea frază există, sau măcar un cuvînt, îi presimţea vecinătatea şi iminenţa aşa cum ar fi simţit efectul unui cîmp de forţe telepatice asupra gîndurilor, impunîndu-i-se ca o voinţă exterioară şi totodată acţionînd din interior, ca atingerea unei sfere circumscrise globului minţii sale. Pentru un copil mic şi care n-a învăţat încă să vorbească, primul cuvînt pe care reuşeşte să-l pronunţe foloseşte pentru a denumi pisica, raţa, copacul şi, în egală măsură, foamea sau setea, exprimă toate nevoile şi toate senzaţiile lui, denumeşte toate obiectele percepute, indică întreaga lui atitudine faţă de lumea înconjurătoare, pentru că, în definitiv, acela este numele Lumii - spune Totul, iar grefierul încerca să regăsească în memorie vestigiile acelui cuvînt uitat, acoperit cu timpul de mormanul atîtor cuvinte nefolositoare, nereuşind însă decît un şir nesfîrşit de dezamăgiri, căci descoperea de fiecare dată doar un fel de neputinţă fără nume, neputinţa copilului care, deşi ştie înţelesul multor cuvinte, nu a învăţat încă să articuleze nici unul.

Într-un tîrziu, se ridică. I se făcuse frig. Se simţea obosit, dar şi parcă mai uşurat, de parcă ar fi plîns - deşi nu-i cursese nici o lacrimă - totuşi, un rest din încordarea de mai înainte persista, aşa cum mai persistă greaţa după ce ai vomitat doar o parte din conţinutul stomacului. Urcă la etaj pe o scăriţă interioară din lemn care scîrţîia amarnic la fiecare pas; încet, clătinîndu-se şi ţinînd strîns mîna pe balustradă, ca un om bolnav. Cînd ajunse în capul scării, se văzu, la celălalt capăt al holului, într-o oglindă cu poleiala căzută pe porţiuni mari, îşi văzu acolo trupul neîntreg, compus din bucăţi oarecum fără legătură între ele, cu mari pete în care nu era nimic, ca nişte găuri spre neantul din el însuşi. Se apropie, cu un fel de curiozitate ştiinţifică, spre a cerceta mai în amănunt bucăţile acelea din el, parcă independente sau unite printr-o lege nestatornică şi capricioasă, încît părţile vizibile se schimbau la fiecare mişcare, iar schimbarea era trecere prin nimic, şi atunci văzu prin oglindă, în spatele său, ceva ce la început nici nu putea fi denumit în vreun fel, subţire ca umbra şi avînd consistenţa ei; neîntreagă, cum se vedeau toate în oglinda în care privea, şi

oarecum confuză, căci lumina ajungea acolo slabă şi împrăştiată printr-un geam mat, umbla încoace şi încolo, se tîra pe podea în urma grefierului, răsucită în sine, cu un fel de umilinţă, ca un cîine care aşteaptă să fie bătut.

Dar era chiar cîinele! Abia cînd se întoarse îl văzu, mirîndu-se că în oglindă nu-l văzuse; umbra lui se proiecta, în lumina venind dinspre casa scării, pe podeaua holului, iar cînd înţelese acest lucru, grefierul se retrase din faţa oglinzii şi păşi tiptil pe lîngă perete, ca unul surprins făcînd un lucru infamant. Nici n-ar fi fost nevoie de atîtea precauţii. Văzîndu-l, cîinele nu se sperie şi nu fugi, ci îl privi trist, într-un mod care grefierului i se păru dojenitor.

- De ce m-ai urmărit? îl întrebă grefierul. Ce vrei de la mine?

În loc să-i răspundă, cîinele începu să tuşească. Poate că nici nu-l urmărise. Îl aşteptase aici, ştiind că va veni.

- Cum te cheamă?

- *Schlemihl*, răspunse cîinele.

Vrea să mă muşte, dar îi e ruşine, gîndi grefierul - şi începu să plîngă, abia acum. Nici nu plîngea propriu-zis, şiroaiele de lacrimi curgeau din el ca dintr-un vas spart. Un vas a cărui murdărie nu se va mai spăla niciodată, îşi spuse - cum amintirea acelei întîmplări va rămîne eternă - fiindcă mizeria trecuse prin piele odată cu mirosul acela ca de aluat, intrase în sînge şi atinsese ceva din străfundul fiinţei sale celei mai secrete.

(

## Cine citeşte **să** înţeleagă

Chiar în locul în care te afli, chiar în această clipă se naşte timpul, se ridică din adîncurile neantului ca un fluviu fără maluri, întunecat şi nepăsător, ce se tîrăşte agale spre trecut şi se revarsă apoi în oceanul memoriei, ducîndu-te cu el ca pe un gunoi oarecare, purtîndu-te pe spinarea lui lucioasă alături de cadavrele plutitoare, în putrefacţie, ale întîmplărilor. Poate că de aceea hotarul dintre lumi a fost închipuit ca un rîu al uitării. Timpul se naşte în noi. Dacă sinele s-ar scruta suficient de lucid, cu destulă intensitate, altfel spus cu destul prezent, ar vedea asta. Există un singur adevăr indubitabil în a cărui deplină posesie mă aflu, iar acest adevăr este: eu sînt. Eu am fost este o poveste, iar eu voi fi este un mit, adică povestea de dincolo de trecut. Numai cel prezent poate spune cu adevărat: eu. Sînt numai aici, numai acum, neschimbat şi etern, deoarece prezentul însuşi este etern. Eu cel din trecut e un străin pe care uneori nici măcar nu-l cunosc; trecutul este o secreţie a memoriei. Iar viitor nu există, e doar impostura aceleiaşi memorii, spaţiu mistificat. Există numai prezent, raportul cu eternitatea este raportul cu prezentul, iar pentru a forţa posesia acestui prezent, pentru a-l îngrădi în sine şi a-l eterniza astfel, trebuie să-l violentezi, să-l contrîngi, să-i anulezi improvizaţiile trecutului, interzicîndu-i totodată impostura viitorului printr-un gest decis, fundamental... Să-i rupi coperţile! Aşa cum odinioară doctorul a procedat, chiar la modul propriu, cu cărţile sale. O carte fără coperţi îşi pierde identitatea, devine solubilă. Abia acela e adevărul ei: abia atunci îi poţi citi gîndurile! În prima seară, cînd a găsit cîteva astfel de cărţi în dormitorul de la etaj, grefierul a crezut că rămăseseră fără coperţi din cauza proastei întreţineri sau a vechimii lor. Dar în zilele

următoare, cotrobăind şi prin celelalte încăperi, va constata că toate cărţile aveau nu doar coperţile, ci şi paginile de gardă şi paginile de titlu rupte în mod intenţionat. Pesemne că doctorul dorise să-şi facă din toată biblioteca lui o singură carte anonimă, înainte de a părăsi oraşul, poate în aceeaşi clipă în care luase hotărîrea de a-l părăsi.

Timpul fără coperţi, prezentul anonim, calomniat, umilit, discreditat ca timp, se poate deschide oriunde şi nicăieri, îşi reneagă trecutul şi viitorul, devine solubil şi poate fi băut ca un elixir; îi poţi impune ierarhii, poţi să-l transformi în spaţiu, să-i oferi sau să-i pretinzi întîmplările sub formă de obiecte... Un singur neajuns rămîne totuşi: ca să-i citeşti gîndurile, trebuie mai întîi să i le inventezi. Deschizînd la întîmplare una dintre cărţile doctorului, grefierul citi aceste cîteva rînduri:

*"A relata înseamnă a vorbi acum şi aici cu o autoritate ce derivă din a fi fost acolo şi atunci. Povestitorul îşi dobîndeşte autoritatea prin intermediul morţii"*

- şi se izbi cu toată forţa de miezul lor tare, de întregul lor material concret, fizic. Oare mai făcuse şi altceva pînă atunci, decît să înoate în vorbe? Oare nu construise enunţuri în jurul cîte unui cuvînt, doar pentru a-i da o valoare de întrebuinţare, doar pentru a-i oferi un loc de muncă acelui cuvînt, a cărui sonoritate îi plăcuse pur şi simplu?... Reîncepu să scrie, cu o uşoară nesiguranţă faţă de sine însuşi, simţind cum în frazele înşirate în grabă pe hîrtie se pregătea o bucurie voluptoasă şi tragică. Erau poate ultimele lui cuvinte.

*Pe doctor l-au împuşcat furioşii, pe motiv că anume se întorsese, ca să răspîndească lepra în tot oraşul. Deşi nu avea lepră. Dar cine îl chemase?...*

*În cele din urmă, limonarzii i-au împins pe furioşi spre nord, apoi spre apus, şi se spune că în curînd vor pune stăpînire pe întregul ţinut.*

*Primul pe care l-au spînzurat a fost avocatul, fiindcă după ce fusese în tabăra lor mai multe zile, îi trădase şi trecuse de partea furioşilor.*

*Acolo unde găsesc casele zăvorîte, smulg uşile din ţîţîni şi dau buzna înăuntru; oriunde descoperă ceva provizii, îi bat pe cei prinşi cu rezerve şi înhaţă totul... De frica lor, unii îşi vînd pe preţuri de nimic proprietăţile, alţii obiectele preţioase, sau îşi înghit monedele*

*de aur. Dar gărzile pîndesc zi şi noapte toate ieşirile din oraş, cu degetul pe trăgaci.*

După aceea, cînd citi ce scrisese: nici măcar umbra voluptăţii, nici un atom de tragism - rămase dezamăgit. Lipsite de verigile intermediare, care să stabilească relaţia necesară între obiecte şi sentiment, rîndurile păreau fără sens. La fel de triste, neajutorate şi inutile ca nişte animale aflate în captivitate; în mişcare, în acţiune, în libertate, lipsa lor de gînduri nu se mai observă, căci mişcarea însăşi le conferă un oarecare temei raţional; acţiunea exercită asupra noastră un fel de hipnoză, ne transformă în accesoriile ei. Dar atunci cînd te opreşti şi trebuie să rămîi cu tine însuţi, a nu avea gînduri este un infern. Orele trec egal, nediferenţiat, deoarece evenimentul, forma care ar trebui să le dea contur, lipseşte.

Trebuia, deci, să înceapă din altă parte, să accepte compromisul memoriei, amestecul acela promiscuu de timpuri denunţat altădată cu emfază, să-l cheme înapoi pe străinul renegat de care tocmai credea că s-a despărţit definitiv, pentru a sonda împreună în incert şi fragmentar, pentru a recompune, "din spuma lor risipită în aer, baloanele de săpun sparte"...

În seara aceea, grefierul n-a mai plecat din casa doctorului. Dormi prost pe o un pat vechi, fără cearşafuri şi ale cărui arcuri scîrţîiau asurzitor la cea mai mică mişcare;  afară, toată noaptea se auzi huruit de maşini şi tropote de cai. Spre amiază, cînd ieşi din casă, străzile erau pustii, dar în cîrciumi şi birturi colcăia o lume ciudată, de străini îmbrăcaţi în nişte uniforme ca de pădurari şi care vorbeau numai în şoaptă. Nimeni nu ştia cînd şi de unde veniseră, dar dacă nu li se dădea băutură, scoteau de îndată pistoalele şi trăgeau în cine se nimerea - sau dădeau foc şi se mutau la altă cîrciumă. O căută pe domnişoara Orzan, sperînd vă va afla de la ea ce se întîmplase cu judele şi unde ar putea fi găsit - intenţiona să se întoarcă la hanul lui Cliopa, pentru a-i raporta comisarului, neştiind că între timp comisarul plecase, însoţit de doi călăreţi, într-o direcţie necunoscută şi fără să fi lăsat vreun mesaj în urma sa.

Domnişoara Orzan închiriase o cameră la hotel, unde stătea, de altfel, foarte puţin. Peste zi, putea fi găsită la salonul de coafură sau mai degrabă în separeul de la *Concordia* unde obişnuiau să se întîlnească judele, comisarul, avocatul, doctorul şi cei din preajma

lor, dacă nu cumva o chema vreo cucoană din oraş, ca să-i dea în cărţi, să-i ghicească în cafea - şi adeseori se întîmpla că întîrzia atît de mult în astfel de vizite, încît gazda n-o mai lăsa să plece peste noapte, ţinînd-o să doarmă în casa ei. Aşa încît, deoarece era devreme, iar salonul "Burduja" nu-şi ridicase încă obloanele, grefierul urcă în hotel la catul a treilea şi o căută în a treia cameră pe dreapta, unde ştia că locuieşte; sau, mai precis, bănuia, căci după ce bătu la uşă şi auzi din partea cealaltă o voce bărbătească, începu să nu mai fie atît de sigur. Era o voce aspră şi supărată, de om trezit prea devreme din somn. Pe hol năvăli mai întîi o duhoare de picioare nespălate. O matahală de om, în maieu şi izmene, se uită urît la el dindărătul uşii întredeschise. Morocănos:

- Ce vrei?

- O caut pe domnişoara Orzan, se scuză grefierul.

- Asta cine mai e?

Şi trînti la loc uşa.

Poate plecase la Serbare, se gîndi grefierul - dar atunci ce rost ar fi avut să dea altcuiva camera?

Nici ea nu ştia de unde veniseră străinii aceia şi cum putuseră închiria deodată toate camerele hotelului, nu aflase nici despre întoarcerea doctorului, în schimb ştia altceva: că grefierul îşi petrecuse ziua precedentă împreună cu procurorul şi soţia acestuia şi îi confirmă că judele de instrucţie se afla, de asemenea, în oraş. Venise în urma grefierului, în aceeaşi dimineaţă, dar nu mai trecuse nici pe la Parchet, nici pe la Comisariat, ci doar intrase cîteva minute la *Concordia,* atît cît să o întrebe pe domnişoara Orzan dacă ştie în ce cartier s-ar afla strada Dreaptă. Cînd grefierul se interesă dacă într-adevăr judele orbise, ea rîse prefăcîndu-se surprinsă şi ridică din umeri: de unde să ştiu eu, nu l-am întrebat! Deşi nu ştia nici o stradă cu acest nume, îl îndrumase pe jude în mahalaua Năutului şi după aceea... nu mai ştia ce se întîmplase cu el. Sau, dacă ştia, refuză să-i spună. Schimbă vorba, alintîndu-se. Se plînse că e obosită, muncise din greu, în două zile coafase aproape cincizeci de cucoane, pregătindu-le pentru Bal Maske...

- Şi toate vor să fie deosebite, originale, vor să epateze, adăugă.

Vorbea mai mult decît de obicei şi gesticula excesiv, cu o însufleţire precipitată, artificială, adăugînd relatării sale tot felul de amănunte inutile.

- Îmi ascunzi ceva, bănui grefierul. De ce ai venit, de unde ai aflat că sînt aici?

- Oh!... Se aşeză încurcată sau nesigură pe un scaun vechi, cu tapiţeria ruptă şi picioarele strîmbe, care scîrţîiră ameninţător, gata să cedeze sub greutatea ei uşoară. De fapt... - îşi luă cîteva clipe de răgaz, pentru a se hotărî dacă să-i spună sau nu cele ce aveau să urmeze - de fapt, locuiesc aici de cîteva zile, am plecat de la hotel, dar aseară, cînd tu ai ajuns, eram încă la lucru, aşa încît nu m-ai găsit... Dar tu, de ce m-ai căutat?

Grefierul nu-şi mai aminti de ce o căutase. Îl preocupa cu totul altceva, căci în clipele acelea întrezări un adevăr dureros, a cărui umbră - îşi dădu seama abia acum - îl însoţise întreaga zi pe străzile pustii ale oraşului, locuitorii căruia se buluciseră cu mic cu mare la Serbarea Contelui; ca şi cum cineva i-ar fi prins capul într-o anumită poziţie şi l-ar fi ţinut aşa înţepenit, ca să nu se poată întoarce spre umbra de a cărei prezenţă era totuşi conştient, simţindu-i adierea rece, neprietenoasă şi un fel de foşnet, ca o respiraţie proprie, ce se înăsprea cînd umbra se izbea de lucrurile întîlnite în cale... Acum, cînd capul îi scăpase în sfîrşit din strînsoare, aproape că îi era teamă să se întoarcă şi să privească. Iar explicaţiile şi tonul afectuos cu care domnişoara Orzan îi vorbise îl încurcau şi mai mult.

- M-ai urmărit?

- Nu, nicidecum.

- Atunci, de unde ştii că am fost la procuror?

- Mi-a spus chiar soţia lui, cînd m-am dus să o coafez. Mi-a spus că tocmai plecaseşi cu puţin timp înainte...

Ar fi avut un număr infinit de întrebări de pus. Dar ar fi putut toate aceste întrebări la un loc, împreună cu răspunsurile lor, schimba ceva? Umbra aceea - o văzu acum mai clar - se proiecta nu în spaţiu, ci în timp; însoţea obiectele şi întîmplările lunecînd peste alte obiecte şi întîmplări, alergînd cînd înaintea, cînd în urma lor, mereu prezentă, dar şi permanent incertă, cu un desen ambiguu, instabil.

- Ai un melc pe obraz, dă-mi voie să ţi-l iau, zise deodată domnişoara Orzan, întinzînd degetele, ca pentru a-l mîngîia, dar gestul ei de o tandreţe aproape maternă nu plăcu grefierului, care îşi smuci capul într-o parte, înainte de a-l fi atins.

- N-am nimic! aproape că strigă, întorcîndu-se însă, în acelaşi moment, spre oglindă. Apoi i se făcu ciudă pe sine, fiindcă fusese atît de naiv şi căzuse în cursa ei perfidă, iar pentru a-şi complica şi mai mult situaţia, socoti potrivit să contraatace, la rîndu-i: Nu mai face pe deșteapta, ştiu mai multe decît îţi imaginezi!...

Ea se încruntă, clipi nedumerită.

- Adică! Ce vrei să spui?

- Ce vreau să spun?... De exemplu, ştiu cine era femeia cu care se plimba judele Ştefan pe şes, care l-a înşelat apoi cu inginerul francez şi din cauza căreia pînă la urmă judele a şi murit... Pentru că, de fapt, Ştefan n-a uitat nitroglicerina acasă, ci a lăsat-o dinadins, fiindcă a vrut să moară!

Cînd termină de spus toate acestea, se simţi, dintr-o dată, stăpîn pe situaţie. Dacă ar fi vrut, ar fi putut chiar strecura cîteva ironii. *(Prezentul virgulă ceva, mai precis zecimalele de după virgula prezentului, asta e umbra în timp a întîmplărilor - care le însoţeşte peste tot, la fel cum umbra spaţială însoţeşte obiectele - amintirea unui sentiment, de care nu poţi scăpa toată viaţa! îşi spuse.)*

- Deci ştiai!... exclamă ea, pe un ton uşor sceptic. Cuvintele lui o tulburaseră vizibil, căci se ridică îndată de pe scaun şi începu să se plimbe preocupată printre obiectele de mobilă stricate şi mormanele de cărţi sau de haine vechi aruncate pe podea.

- Fireşte. Am ştiut de la început, dar n-am vrut să mă amestec.

- Şi totuşi, te-ai amestecat, zise ea.

- Cum adică?

- Te-ai culcat şi tu cu ea.

Grefierul se strădui să rîdă, însă hohotele pe care le scoase semănau mai curînd a lătrat.

- Ham-ham!... Trebuie să recunosc, eşti o veritabilă maestră a insinuării! Nu, domnişoară Orzan, ai înţeles greşit, mai precis te prefaci că înţelegi greşit: este vorba chiar despre persoana dumitale! Ştii, probabil - tu care le ştii pe toate - că la început, cînd abia veniseşi în oraş, eram cumva pe punctul de a mă îndrăgosti de

tine.... Astăzi mă felicit că am scăpat! Dar atunci, cînd încă nu te cunoşteam, îmi făceam vagi iluzii... Cînd îmi amintesc cît de ridicol eram, cît de nerod, îmi vine să-mi plîng de milă; cîteva săptămîni la rînd m-am tot gîndit cum să-ţi strecor un bileţel în poşetă, pe care îl scrisesem de mai multe ori, căutam prilejul cel mai potrivit, ar fi putut fi ziua aniversară a comisarului..., dar atunci ai venit îmbrăcată altfel şi nu mai aveai aceeaşi poşetă... În fine, nici nu mai are importanţă. Important e altceva: că fiind îndrăgostit, sau, mă rog, oarecum îndrăgostit, eram foarte gelos şi te observam atent tot timpul. Ah, intuiţia gelosului nu dă niciodată greş! Aşa am descoperit legătura voastră, aşa mi-am dat seama cine era în realitate amanta judelui Ştefan...

Domnişoara Orzan se opri în mijlocul camerei, ca şi cum efortul de a-l fi ascultat pe grefier pînă atunci ar fi obosit-o brusc, se lăsă la întîmplare într-un fotoliu plin de praf, cu arcurile ieşite, îşi luă capul în mîini sau îşi ascunse faţa în palmele ei mici, transparente şi rîse scurt, sau doar pufni de cîteva ori, cu un fel de amuzament trist şi resemnat.

- Prostule! Prostule!... N-ai înţeles nimic.

Privind-o, grefierului aproape că i se făcu milă. Obţinuse, în sfîrşit, victoria mult visată pe care nu şi-o dorise, al cărei gust era mai degrabă amar.

- N-ai înţeles absolut nimic, repetă ea. Asta înseamnă că ai fost tot timpul orb şi toate judecăţile tale au fost eronate. Mă întreb ce ai putut scrie în faimoasele tale relatări secrete către jude...

Deci, ştia şi despre relatare, deşi judele promisese că nu va spune nimănui. Grefierul primise încă o lovitură în plină mutră, dar încercă să reziste.

- Nu sînt obligat să te cred.

- Ceea ce mă uimeşte la tine este că nu ştii un secret pe care aproape toată lumea îl ştie. Ia să vedem: procurorul ţi-a vorbit mai întîi despre destin? Ţi-a spus că va divorţa? Apoi s-a plîns că nu o mai doreşte şi că vrea să ţi-o dăruiască ţie?... Aşa spune de fiecare dată, fiindcă ăsta e jocul lor. La fel a încercat cîndva şi cu Mateuţ, care însă a refuzat propunerea şi de aceea a fost îndepărtat, la fel l-a ademenit şi pe judele Ştefan, care din păcate a luat totul în serios şi s-a îndrăgostit. Ea e într-adevăr bolnavă de nervi, e o nimfomană,

iar procurorul nu ştie cum să-i mai intre în voie, îi face toate capriciile.

- Înseamnă că şi *Oda*...?

- Ce *Odă*! A fost doar un pretext.

În momentul cînd scrie aceste rînduri, grefierul nu ştie cît mai are de trăit; poate cîteva zile, poate e vorba de ore doar. Depinde cînd vor ajunge, cînd îl vor găsi oamenii marelui U, sau realiştii furioşi, sau limonarzii - depinde cine va cuceri în cele din urmă oraşul. Indiferent însă cine va fi învingătorul, soarta lui va fi aceeaşi, căci faţă de toţi e trădător. Acum ştie că şi ultima prezicere a domnişoarei Orzan se va împlini, aşa cum s-au împlinit la timpul lor toate celelalte: va muri împuşcat în somn şi astfel nici nu va afla că a murit; sau, în orice caz, nu va fi prea sigur de asta. Dacă ar reuşi să nu se trezească defel, poate că nici n-ar mai muri propriu-zis, rămînînd suspendat undeva între moarte şi somn. Sau dacă, dimpotrivă, ar rămîne permanent treaz, n-ar mai putea fi împuşcat... - sau, mă rog, nu în somn, aşa cum ar trebui. Dar, pînă la urmă va adormi. Va visa orice, la un moment dat va auzi un zgomot puternic, şi atunci visul lui va crea, anume pentru acel zgomot, o puşcă, aşa cum teoretiza cîndva comisarul, parcă...

Acum, însă, asta nu mai are nici o importanţă. Oraşul va fi devastat şi distrus în întregime, în pieţele sale se va ara şi se va semăna grîu. Acum ştie şi de ce. Atunci, însă, nu ştia. Ziua aceea e undeva departe, în urmă. Mai întîi s-a gîndit să fugă, a vrut să părăsească oraşul. S-a gîndit la vapoare, la trenuri şi la gări, la căruţele cu coviltir înşirate de-a lungul drumurilor prăfuite, cu care ar fi putut trece neobservat peste graniţă... Apoi îşi aminti şi de camionul acela mare al evreului Hasid care ducea zilnic marfă în port... Dar la barieră întîlni cîinele. *(Ziua Contelui îi pare acum undeva departe în urmă, o zi dintr-o altă viaţă sau mai degrabă din viaţa altcuiva, deşi n-au trecut decît cîteva săptămîni de atunci. În dimineaţa cînd a căutat-o pe domnişoara Orzan la hotel şi n-a mai găsit-o... şi pînă la urmă a găsit-o totuşi... obosit şi resemnat, după ce încetase să o mai caute... spre seară, întorcîndu-se la casa doctorului, unde îşi uitase cheile, poate... după ce, potrivit unui obicei mai vechi, îşi notase într-un carnet peripeţiile de peste zi, pentru a i le relata mai tîrziu judecătorului de instrucţie, pe care nu ştia că nu-l va mai întîlni*

*niciodată... în timp ce cotrobăia prin lucrurile rămase de la fostul stăpîn al casei... așteptînd căderea întunericului, sau o nouă întîlnire cu cîinele... O căutase fiindcă se temuse de întîlnirea cu ea, şi acum îi părea bine că o găsise... de fapt, ea îl găsi, apăru pe neașteptate, grefierul crezu mai întîi că e cîinele - te-am căutat toată ziua îi spuse, - iar eu te-am aşteptat toată ziua, răspunse ea.)*

Au trecut trei săptămîni de la ziua Contelui şi de la evenimentele sîngeroase ce i-au urmat, iar cel de atunci, fudul şi naiv, nu mai este, a murit, sufletul lui s-a mutat într-un bătrîn. Trei săptămîni cît trei vieţi, ar spune acum, dacă ar mai fi cineva pentru care să vorbească. Dar toţi au plecat, nu se ştie unde. Comisarul, săltat de la hanul lui Cliopa de oamenii călări ai marelui U... Doctorul, împuşcat pe stradă, în plină zi, îndată după ce revenise în oraş (de ce revenise, cine îl chemase, ce anume căuta, grefierul nu va afla niciodată)... Judele, orbecăind poate şi acum prin cartierele de la marginea oraşului şi întrebînd de numele unei străzi care nu există... După noaptea petrecută împreună, a plecat şi domnişoara Orzan. Ea a plecat, dacă se poate spune aşa, de bunăvoie.

- Nu mai am ce să fac aici, i-a spus grefierului în zori, la despărţire.

- O să-mi fie frică singur.

- Roagă-te să se termine cît mai repede, l-a îndemnat ea.

- Te rog să mă ierţi, a rugat-o el.

Iar ea a pufnit, ca de obicei, în rîs. Amintindu-şi poate cum el îi ceruse, în timpul certei din seara precedentă - dacă o fi fost propriu-zis ceartă, dar după aceea el îşi dădu seama că domnişoara Orzan nu se certase niciodată, cu nimeni - să jure că nu se culcase cu judele Ştefan. Tot aşa a rîs şi atunci, privindu-l afectuos şi compătimitor, dar în loc să jure a spus altceva.

- Este chiar atît de important acest lucru?

- Vreau să fiu sigur!

L-ar fi putut întreba de ce vrea să fie sigur, la ce mai foloseşte. S-ar fi adunat prea multe întrebări între ei. Părea că se gîndeşte; cedă dintr-un fel de lehamite.

- Nu pot jura, spuse. În schimb, îţi voi dovedi altfel... (El rînji sceptic.) Nu rîde! Apropie-te!

Grefierul nu se mişcă de pe scaunul său şi atunci se ridică ea şi veni către el, se apropie foarte mult, pînă cînd îi atinse genunchii

cu genunchii ei, rămase în picioare dinaintea lui, privindu-l de sus, încît pentru a-i vedea faţa grefierul trebui să-şi lase capul mult pe spate. Ca şi cum ar fi acceptat un sărut. Dar degetele ei reci îl prinseră de încheietura mîinii.

- *Poţi să ţii un secret*? îl întrebă.

Grefierul începu să-şi simtă mîna tremurînd într-a ei, căci bănuind ce avea să urmeze - o bănuială pînă la urmă greşită - nu i se putea opune şi nici nu mai avea tăria de a reveni, spunîndu-i, de exemplu, că preferă în continuare o anumită incertitudine în ceea ce o priveşte şi nu-l mai interesează dovezile, de aceea o crede pe cuvînt... etc. Deşi n-ar fi vrut să ajungă pînă la "dovada" cu care ea, venind atît de aproape, îl ameninţa, îşi dădu seama că era prea tîrziu pentru a-şi retrage acuzaţia, iar fiecare secundă de amînare, din cele pe care ea i le acorda încă, de parcă ar fi ştiut că oricum nu-i vor folosi la nimic, îi sporea confuzia şi neputinţa. Acceptă ca pe o fatalitate situaţia; pierduse, era condamnat - fără să ştie prea bine nici ce pierduse, nici motivul condamnării şi nici în ce consta pedeapsa. Mîna îi devenise moale şi grea cînd domnişoara Orzan o ridică pînă în dreptul abdomenului şi o ţinu suspendată un timp, aşa cum călăul îi lasă condamnatului la moarte un răgaz pentru a se căi sau ca să-şi exprime ultima dorinţă. Apoi ea îşi ridică într-un mod cît se poate de firesc marginea rochiei, ca o fetiţă ce încă nu a învăţat pudoarea, sau dimpotrivă, ca o femeie foarte experimentată care a uitat-o, o ridică cu cealaltă mînă, lăsînd vederii pentru o clipă porţiunea netedă şi albă de pîntec pe care va apăsa apoi mîna grefierului, împingînd-o totodată în jos, spre încheietura coapselor, acolo unde femeile au îndeobşte ceva cu nişte fire de mărar deasupra... Nedumerite, mînate de un fel de curiozitate proprie, degetele pipăiră timid împrejur, căutînd eventuale obstacole, protuberanţe şi rotunjimi, formele tactil previzibile ale reliefului femeiesc, dar nu întîmpinară nici un obstacol, ci alunecară în toate direcţiile pe aceeaşi netezime călduţă a pielii, iar senzaţia era mai degrabă stranie şi perplexă, ca şi cum s-ar fi rătăcit într-un spaţiu fără nici o dimensiune.

Îşi retrase brusc mîna, un fel de spasm. Domnişoara Orzan făcu doi paşi înapoi, atît cît să-l lase să se ridice în picioare.

- Nu e nimic acolo! bravă el cu veselia forţată a unuia care are de gînd să se sinucidă.

Nu o mai putea privi în ochi, iar ea păru dintr-o dată foarte tristă, nu supărată (de aceea i se spune cu atîta insistenţă "Domnişoara"?...). S-ar fi aşteptat ca, după ce îi dăduse mai mult decît dovada cerută, să îl certe, căci obligînd-o să-i dezvăluie ceva ce nu s-ar fi cuvenit poate să afle, forţase un privilegiu nemeritat, dar ea nu-i reproşă nimic, ci se întoarse uşor aplecată, de parcă şi-ar fi reproşat sieşi ceva, consimţind la propria infirmitate, şi se aşeză pe scaunul şubred de pe care se ridicase puţin mai devreme. Gesturi desprinse parcă dintre exponatele unui muzeu. Rămaseră astfel un timp indefinit, ascultînd ploaia ce se furişa printre case, un foşnet îndepărtat, la limita tăcerii.

- Va ploua multe zile de-acum încolo, spuse ea în cele din urmă.

Suna, de fapt, ca o concluzie. Grefierul începu să se îmbrace, căci hotărîse dintr-o dată să plece în căutarea judelui de instrucţie, deşi între timp afară se întunecase. Avea nevoie să meargă prin ploaie de-a lungul vreunei străzi largi şi pustii, pentru a înţelege mai bine, pentru a developa în camera obscură a singurătăţii mulţimea de senzaţii mute, contradictorii înregistrate în cele cîteva secunde pe vîrful degetelor cu care pipăise sexul ei absent - sau pentru a-şi extenua frica.

- Pleci? se auzi întrebat.

- Trebuie să-l găsesc pe jude, am un mesaj pentru el.

- Ieri, cineva a întrebat de judele de instrucţie la Concordia, îşi aminti domnişoara Orzan. Un om care şi-a lăsat şi numele... Anania, parcă. Nu te-a anunţat majordomul?

Nu mai avea rost să plece, renunţă să-şi mai încheie nasturii balonseidului.

- Care Anania? întrebă consternat. Anania nu există, e doar o invenţie a comisarului! Nici strada Dreaptă nu există în acest oraş, judele o caută zadarnic.

- Deci, l-aţi minţit...

- Nu ştiam ce intenţii are. Fiindcă era totuşi trimis de la centru, din capitală, şi nu puteam avea deplină încredere în el. Comisarul îmi poruncise...

Îi poruncise vreodată comisarul să mintă? Nicidecum. Inventa chiar în acel moment o nouă poveste care să-i justifice frica şi laşitatea. *(Poate că şi Povestea Marelui Brigand nu e decît o*

*minciună pe care ne-o spunem de frică... Deşi, în cele din urmă, orice poveste conţine totuşi un adevăr, chiar şi neintenţionat, mai puternic decît voinţa celui ce o făureşte.)*

Grefierul se străduia să descopere adevărul neintenţionat al minciunii pe care tocmai se pregătea să o spună. Era mai curînd o imagine, decît un enunţ; mai degrabă un sentiment decît o imagine.

- Anania, aşa mi-a spus că îl cheamă. De la el am aflat că judele orbise, insistă domnişoara Orzan. Spunea că trebuie să-l întîlnească neapărat...

Ploaia se opri brusc şi la amiază, preţ de cîteva ore, apăru soarele. Atunci ieşiră de sub pămînt, printre pietrele de pe caldarîm şi prin crăpăturile asfaltului, nenumărate rîme roze şi vineţii ce se îndreptau într-o direcţie numai de ele ştiută, sau de forţa obscură ce le domina instinctul, deşi era clar că nu vor ajunge niciodată acolo. Se înmulţiseră într-atît încît, pe anumite porţiuni ale trotuarului, neavînd cum să le mai ocoleşti, te vedeai obligat să calci la întîmplare peste ele şi să le striveşti sub talpa încălţămintei care devenea lipicioasă şi totodată luneca pe stratul subţire ca o mîzgă spumoasă, aproape vie, tresărind dureros la fiecare atingere. Aburi căldicei şi înecăcioşi, cu un miros dulceag de tăbăcărie, se ridicau din gurile canalelor, susţinuţi parcă de o anumită certitudine de sine, ca şi cum ierarhiile fermentaţiilor subterane din care proveneau le-ar fi conferit, alături de privilegiul ascensiunii, şi un scop secret în lumea de afară, un fel de legitimare ocultă. Altminteri, oraşul oferea o privelişte mai degrabă mohorîtă, cu case şovăielnic înclinate unele spre altele, ghemuindu-se sub apăsarea cerului imobil şi opac, şi străzi aproape pustii, cărora cîte un trecător grăbit le agrava incertitudinea. Multe ferestre aveau obloanele trase; altele, ale căror geamuri fuseseră sparte, căci foştii stăpîni nu apucaseră să le pună obloane, lăsau să răzbată din adîncimea odăilor nelocuite un fel de întuneric moale şi umed ce se revărsa apoi în văzduh pătîndu-l cu umbre plutitoare, lipsite de contur, dar în schimb împovărate de ecoul vocilor şi rămăşiţe din exalaţiile trupurilor care sălăşuiseră cîndva acolo. Ici şi colo, la cîte un colţ de stradă, cisternele cu limonadă zăceau nefolosite, căci, cîţi mai rămăseseră dintre locuitori, se baricadaseră în case şi nu deschideau uşa nici măcar rudelor sau vechilor cunoştinţe, de

teama formaţiilor de realişti care cutreierau oraşul, însoţite de gardieni înarmaţi, şi rechiziţionau sau confiscau (nimeni n-ar fi putut spune cu exactitate dacă între aceşti doi termeni mai exista vreo deosebire) bunurile de orice fel. Se zvonea că în ţarina de dincolo de Cimitirul Olarului se ridicaseră barăci şi corturi; mulţi se mutaseră acolo de bunăvoie, sau de frică. Păziţi de trupele realiştilor, se simţeau mai în siguranţă. Alţii fuseseră scoşi din oraş, încărcaţi în camioane şi duşi într-o direcţie necunoscută. Cei mai curajoşi, care îşi căutau scăparea în mlaştină sau în pădurile din nord, erau împuşcaţi cînd, în toiul nopţii, încercau să treacă nevăzuţi prin spărturile de zid sau peste meterezele păzite de ochitori bine antrenaţi. Chiar între cetele de realişti izbucniră conflicte, furioşii din Oraşul de Sus, care deţineau palatul Guvernatorului şi limonarzii din Oraşul de Jos, care îşi stabiliseră statul major în clădirea Primăriei, confruntîndu-se aproape zilnic, din motive numai de ei ştiute, iar în cursul acestor sîngeroase confruntări multe case erau incendiate, obligîndu-i pe cei ascunşi în ele să iasă în stradă, dacă nu alegeau cu bună ştiinţă să ardă de vii înăuntru.

Înainte de a pleca, domnişoara Orzan ţinuse să se asigure că grefierul nu va părăsi oraşul pînă la venirea trupelor marelui U, repetîndu-i că, cel puţin deocamdată, nu are de ce să se teamă, cu atît mai mult cu cît semnase la timp Adeziunea - lucru de care grefierul deja uitase, îşi aminti abia atunci de întîlnirea din urmă cu două zile, în Piaţa Primăriei, cu necunoscutul politicos şi agresiv care îl obligase să semneze într-un fel de registru sau dosar. Nici unul dintre cei care l-ar fi putut demasca n-ar fi avut curajul să o facă, deoarece ar fi devenit la rîndul său suspect şi, mai devreme sau mai tîrziu, ar fi fost el însuşi arestat. După aceea, oricît s-ar ascunde, va fi zadarnic... "Vei rămîne să împărtăşeşti destinul oraşului şi să-i scrii povestea pînă la capăt". Nu mai era o previziune, ci o poruncă.

Încercînd să se deghizeze, se îmbrăcă cu nişte haine mai vechi de-ale doctorului, nu se mai bărbieri şi îşi puse nişte ochelari falşi, ca să pară mai bătrîn. Învelit în pelerina largă de ploaie, cu pălăria pleoştită trasă peste ochi, putea fi luat drept proprietarul vreunei mici prăvălii de mărunţişuri, cu care, în principiu, nimeni n-ar fi avut nimic de împărţit. Aşa îşi imagina. De altfel, puţinii tîrgoveţi pe care îi întîlni treceau grăbiţi pe lîngă el, drepţi şi rigizi

ca somnambulii, cu privirea fixată înainte, păşind automat de parcă ar fi fost nişte păpuşi cu mecanism.

Oraşul aproape se golise de oameni. Cei mai mulţi fuseseră luaţi direct de la Serbarea Contelui, cînd realiştii au înconjurat pe neaşteptate ţarina de lîngă Cimitirul Olarului şi au îndreptat armele spre ei; l-au împuşcat mai întîi pe Conte, tocmai în timp ce vorbea de la tribună; pe alţii i-au scos din case şi i-au urcat cu de-a sila în dube şi camioane; pe cei ce încercau să fugă îi împuşcau fără somaţie. Va afla mai tîrziu, după ce va intra pentru puţin timp la Concordia, unde majordomul zăcea într-un lac de sînge pe pardoseala din hol, cu burta spintecată de unii care crezuseră că-şi înghiţise ghiulurile de aur. Pesemne cineva le vorbise despre ghiulurile lui. Realiştii prinseseră de veste că cei care intenţionau să fugă înghiţeau aurul, ca să nu le poată fi luat.

- Nebunia e că nu mai ştii de cine să te temi, îi şopti în trecere Prohor, chelnerul, singurul dintre cei de acolo care îl recunoscuse, după miros sau cu vreun alt simţ profesional ce nu dădea greş, căci nici măcar nu trebuise să-l privească din faţă. Grefierul îl urmări pînă la intrarea în bucătărie, ştiind că se expune şi îl expune şi pe chelner riscului de a fi văzuţi împreună.

- Cine? îl întrebă scurt.

- Lasă-mă în pace, am treabă! răspunse dur, cu voce tare chelnerul şi lovi precis cu piciorul uşile batante gemene, care se desfăcură într-un balans simetric, făcîndu-i loc numai atît cît să treacă cu tava. După cîteva clipe însă, grefierul îi văzu prin crăpătura lor doar un ochi şi-l auzi şoptind dindărătul uşilor. Pleacă de aici! Pleacă mai repede, să nu te vadă avocatul! E omul lor, v-a trădat pe toţi!...

Din păcate, şi tu vei muri împuşcat, vorbi grefierul pentru sine. Aşa cum murise şi stăpînul lui, cu o seară înainte, deoarece nu trimisese destul de repede mîncarea şi băutura bandei de realişti înarmaţi care năvălise în salonul oficial.

Spre seară, ploaia reveni dintr-o altă direcţie, mai rece, măruntă, insistentă. Pe ziduri, cerneala roşie a afişelor care anunţau tardiv Mobilizarea Generală începuse să se prelingă dincolo de marginile acestora, ca şi cum literele ar fi fost ele însele înjunghiate şi se stingeau în tăcere, se dizolvau în textura hîrtiei ce se topea la rîndul său îmbibată de apă; colţurile desprinse ale unora dintre

afişe atîrnau gata să cadă şi să se amestece cu mîzga de pe trotuare, confirmînd parcă ineluctabilul verdict al forţelor dezagregării, predominanţa unei energii disperse ce prefigura un fel de surmenaj al materiei în întregul ei. Grefierul se îndrepta, fără să ştie de ce, spre casa domnului Şarl. Poate fiindcă nu reuşise să ajungă în partea de sus a oraşului, unde se afla casa comisarului. Încercase să se apropie de clădirea Comisariatului, dar fusese oprit de oameni înarmaţi, care îi ceruseră legitimaţia de acces, căci între timp, mai încolo, la Primărie, izbucnise un incendiu, sau cineva îi pusese dinadins foc, şi circulaţia în zonă fusese oprită. Coloana întunecată de fum, aplecată parcă sub povara propriei greutăţi, se tot lăţea peste partea aceea de oraş şi peste cartierele dinspre Observator. La capătul străzii văzu un mic grup de oameni orientaţi cu toţii în aceeaşi direcţie, spre ceva ascuns după colţul clădirii, şi care la anumite intervale izbucneau în rîs. "Inconştienţi pînă în ultimul moment", gîndi grefierul. N-ar fi avut nici un motiv să ajungă acolo, deoarece pînă în cartierul Ţărăncuţa exista un traseu mai scurt, prin spatele vechiului Turn al Antoniei, iar dacă şi-ar fi amintit la timp ce îl sfătuise domnişoara Orzan, ar fi evitat chiar şi să se apropie de ei. Îşi aminti însă prea tîrziu. Împins de firescul imbold al curiozităţii, gîndi că ar putea face un mic ocol, fiindcă oricum nu se grăbea, vizita sa la domnul Şarl neavînd un scop precis, ci oferindu-i doar acel reper difuz necesar recapitulării propriilor temeri.

Acolo era o brutărie, iar oamenii aceia, bărbaţi şi femei, stăteau la coadă. Deocamdată uşa era închisă şi nu se vindea nimic, însă alături de uşă, pe trotuar, la adăpostul unei umbrele largi, luate probabil de la vreun restaurant cu terasă, un bătrînel cu aspect poznaş pusese o masă pe care juca păpuşile. Figura lui îi era vag cunoscută grefierului, i se păru că-l mai întîlnise, dar nu-şi putea aminti în ce împrejurare şi unde anume, poate la vreun iarmaroc, poate în urmă cu mai mulţi ani, la o altă aniversare a zilei Contelui. "Vasilache" avea un nas mare, roşu în vîrf, şi pălăria trasă pe ceafă, dar altminteri părea un băiat de treabă, în schimb "Marioara" era aţoasă şi rea de gură, îl certa mereu, ba că a stat prea mult la cîrciumă, ba că nu aduce banii acasă, ba că n-a reparat hornul sau acoperişul casei - bătrînul mînuia păpuşile cu deosebită vioiciune, le plimba încolo şi încoace pe masă, făcîndu-le să se certe şi să se bată, sau să se mîngîie şi să se îmbrăţişeze, după cum cerea momentul

poveştii, iar senzaţia celor ce le priveau era că vorbesc ele însele, deoarece păpuşarul ţinea permanent gura întredeschisă, încremenită într-un fel de zîmbet sarcastic, şi nu mişca defel buzele. - Unde ai umblat iarăşi? întreba Marioara - am fost să cumpăr pîine, răspundea Vasilache - pîine, hai pîine? insista ea, pregătindu-şi în acest timp mătura cu care avea să-l lovească - da, pîine, fiindcă s-a raţionalizat, nu ştii, au închis toate fabricile, iar pîinea se dă numai pe cartelă - iar spui minciuni, iar ai întîrziat la cîrciumă... - şi poc! cu mătura pe la spate - au! au! ajutoor!... ţipa Vasilache, săriţi, oameni buni, că mă omoară!..., moment în care spectatorii izbucneau în rîs. "Inconştienţi pînă în ultimul moment", repetă grefierul în gînd. Abia acum înţelegea adevărul mai cuprinzător al cuvintelor pe care domnişoara Orzan ţinuse să i le spună la despărţire. Oraşul acesta va muri, de asemenea, în somn.

Pînă la urmă ajunse totuşi la locuinţa domnului Şarl, pe care însă nu-l găsi acasă. Soţia lui îl anunţă că plecase să rezolve anumite probleme de aprovizionare. Crezu la început că e un alt mod, mai ocolit, de a se referi la criza de pîine din oraş, dar descoperi foarte curînd că se înşelase. Doamna Şarl îl anunţă că soţul ei fusese numit Responsabil Departamental în Ministerul Energiei şi Aprovizionării, se miră că grefierul nu aflase încă. Era oarecum mîndră de mirarea ei. Chiar în această după-amiază, oraşul va beneficia de primele rezultate ale eforturilor domnului Şarl, atunci cînd vor sosi primele cisterne cu limonadă, care se va distribui gratuit tuturor locuitorilor. Deşi se referi numai în treacăt la prezenţa celor doi gardieni de la poarta casei în formă de piramidă, care îi asigurau securitatea, se văzu nevoită să le facă unele reproşuri, fiindcă necunoscîndu-i pe mai vechii prieteni ai domnului Şarl, nu-i lăsau să intre fără a se legitima. Ceea ce, din punctul ei de vedere, constituia un mic abuz, împotriva căruia nu avea însă nici o putere - căci, ştiţi, regulamentul e foarte strict. Noroc că pe el, pe grefier, îl zărise ea însăşi de la fereastră şi putuse interveni personal pentru a-i înlesni accesul. Ştia şi îl felicită că a semnat Adeziunea, îi dezvălui că şi ea lucrase în clandestinitate, împreună cu soţul, pentru Forţele Realiste, după ce îi recrutase inginerul francez şi îi pusese în legătură cu ceilalţi militanţi din Loja Armoniei. Apoi, dîndu-şi seama că vizita risca să se prelungească dincolo de termenul protocolar, se interesă plină de solicitudine dacă i-ar mai putea fi de folos cu ceva.

- Doriţi o mărire a raţiei? Cred că aş putea interveni pe lîngă soţul meu, deşi ştiţi cît este de sever cînd e vorba de astfel de intervenţii. Acum la început e mai greu, însă în curînd această problemă va dispărea şi fiecare va avea la dispoziţie întreaga cantitate necesară.

Cuvintele ei, de o precizie remarcabilă, reuşeau să transforme nişte informaţii destul de abstracte în imagini ferme, perfect conturate, încît ascultînd-o grefierul se simţea el însuşi mai real, mai decis. Femeia aceasta se schimbase în mod miraculos, aproape că nu o mai recunoştea.

- Dacă s-ar putea... îngăimă totuşi destul de timid.

- În orice caz, sper că ne veţi mai vizita. Sînt convinsă că soţul meu se va bucura să vă vadă. S-ar putea să ne mutăm între timp, deoarece casa a fost declarată muzeu, poate aţi aflat deja, aici va funcţiona Muzeul Forţei Odice. Dar în orice caz, ne-ar face plăcere să ne mai vizitaţi.

Un al treilea gardian îl însoţi pe grefier pînă la poartă, unde îl predă celor doi care asigurau paza exterioară. Trebui să-şi declare numele şi să semneze într-un tabel, pe care unul dintre soldaţi îl scoase de sub pelerina de ploaie. Îndeplini aceste formalităţi în grabă, neatent, observînd abia la urmă rîndurile din capul tabelului, pe care picăturile de ploaie loviseră unele litere şi le împrăştiaseră peste celelalte din vecinătatea lor, făcînd pe alocuri scrisul ilizibil. Prin semnătura depusă renunţa de bunăvoie la averea personală şi se punea la dispoziţia autorităţilor, beneficiind în schimb de anumite facilităţi - de fapt un transfer pur metafizic, căci nu-i luară nimic, nu-i cerură nici măcar adresa sau vreun act formal, iar în legătură cu facilităţile promise, lipsea desigur orice precizare. Preţ de o clipă, se gîndi la soţia comisarului şi la cele două fiice ale sale, dintre care cea mai mare, propria şi nefericita soţie a grefierului însuşi; poate că reuşiseră să plece la timp. Era în presupunerea lui un optimism teoretic, izvorît din preocuparea de circumstanţă ca nu cumva să li se fi întîmplat ceva rău, un fel de certitudine laşă, ce-i permitea să se întoarcă exclusiv spre sine, deşi după noaptea petrecută cu domnişoara Orzan, propria soartă îi devenise, de asemenea, indiferentă.

Rătăci ceasuri întregi fără nici o ţintă, pînă seara tîrziu (la fel cum va face apoi zile şi săptămîni la rînd), cu vaga speranţă că-l va

întîlni din întîmplare pe judele de instrucţie, pentru a-i spune de Anania. În drumul de întoarcere spre casă, îl văzu pe moşneagul acela întins pe trotuarul acum pustiu, într-o baltă de sînge, lîngă măsuţa răsturnată, alături de care păpuşile zăceau, de asemenea, încremenite. Îl înjunghiaseră, dar nu-i putuseră interzice nici după moarte zâmbetul sarcastic întors parcă dinadins, sfidător, spre cer. Şi îl recunoscu abia acum - era Cartaphilus.

- A scăpat de un blestem, zise cîinele, apărut nu se ştie cum, deodată, lîngă grefier.

(

Privind atent spre sine, grefierul vede cum se naşte timpul. Şi îl cuprinde dintr-o dată o mare tristeţe, vecină cu deznădejdea. Înţelege că a fost un actor al sentimentelor, spaimelor şi iluziilor altora; "eul" său atît de cert nu mai e atunci decît valoarea funcţiei limită a mai multor "eu", derivata parţială a succesiunii lor, de parcă sufletul i-ar fi fost cotropit pe rînd de alte suflete şi părăsit apoi, ca în metempsihoza *Ibbür,* fiecare lăsînd un semn, trasînd o linie, trimiţînd un ecou, încît în cele din urmă viaţa lui nu mai este propriu zis a lui - el doar a închiriat-o pentru un timp limitat, într-un scop străin, neînţeles. A simţit acest lucru cu toată intensitatea atunci cînd, în primele zile ce au urmat Serbării, cutreiera cartierele mărginaşe ale oraşului, cu ochii aproape închişi, căutîndu-l sau presupunînd că îl caută pe judele de instrucţie, deşi între timp aflase că fusese luat de pe stradă şi urcat împreună cu alţii într-un camion cu prelată; săptămîni la rînd a repetat acest exerciţiu, imitîndu-l pentru a-l înţelege, pentru a descifra semnele eliptice după care judele se orientase în timp ce-l căuta, la rîndul său, pe Anania. Acum nu mai încape nici o îndoială că s-au întîlnit; a găsit mai întîi strada Dreaptă, apoi l-a aflat şi pe singurul ei locuitor, a cărui existenţă depindea, fireşte, de aceea a străzii. Dar pentru grefier, eventualitatea întîlnirii celor doi rămîne un proiect perpetuu. Va muri împuşcat înainte de a afla dacă ei s-au întîlnit cu adevărat, şi ce a urmat acestei întîlniri; poate chiar în această noapte, după ce, terminînd de scris, va aduna foile şi le va pune alături de celelalte, în locul unde le va găsi domnişoara Orzan, atunci cînd se va întoarce (căci desigur toate prevestirile ei se vor împlini, dar atunci cînd va reveni, oraşul nu va mai exista - va fi un cîmp arat pe care va creşte

poate grîul - şi nici grefierul); nu va auzi împuşcătura, ci o va visa numai, apoi visul lui va construi arma cu care s-a tras, aşa cum comisarul teoretiza altădată şi cum el însuşi avea să construiască după aceea pentru jude o stradă anume pentru ca, atunci cînd judele va orbi, să caute pe strada Dreaptă casa unui oarecare Anania.

Ca să se poată apropia de *acel* prezent, din care va lipsi, grefierul trebuie să parcurgă, în toată adîncimea lui, labirintul de oglinzi amăgitoare ale prezentului de acum; pînă acolo unde spaţiul scapă de sub teroarea formei, devenind abis pur; pînă în miezul unde, asemenea unui Solvent Universal, timpul dizolvă obiectele şi le eliberează de greutatea materiei, transformîndu-le într-unul singur care le cuprinde pe toate împreună şi pe fiecare în parte. Mai întîi, o uşoară ameţeală, aşa cum, atunci cînd ochii obosesc, sau dintr-o altă cauză fug unul către altul şi se încrucişează, imaginile pe care le vezi renunţă la prejudecata formei, dobîndesc un fel de fluiditate şi glisează pe unda unei dimensiuni virtuale, se multiplică şi se suprapun în planuri divergente, iar percepţia în întregul ei devine plurală şi ambiguă, ca preambulul unui vis... O vagă nedumerire. Urca pe aceeaşi stradă pe care, altădată, mergînd în urma judelui Ştefan, îl asculta perorînd împotriva veşniciei; o viaţă în eternitate, dar fără păsări pe cer, fără copii care fac bărcuţe de hîrtie şi le dau drumul pe gîrlă, fără tarlaua de porumb de la marginea oraşului, fără oraşul însuşi cu toţi oamenii lui, dintre care unii îi erau prieteni, iar alţii duşmani, unii nu se spălau pe dinţi, alţii cîntau la acordeon, alţii trudeau în fabrici şi alţii se întorceau de la cîrciumă abia spre ziuă... - veşnicia într-un paradis aseptic i se părea lipsită de sens, unitatea ei de măsură nu se potrivea cu destinul omului. Acum ştie că nu era decît una din întîmplările acelea numite impropriu miracol, cînd prezentul meu se intersectează cu al tău; deşi *"intersectează"* nu e cuvîntul cel mai potrivit, căci introduce în mod ilicit o anumită imagine definită spaţial, ar trebui căutat altceva; cum s-ar putea intersecta două lichide, bunăoară şi ce ar rezulta din acest amestec? - astfel se intersecta prezentul său cu al judelui Ştefan, rezultînd un timp unic, un prezent comun, în care fiecare dintre ei era mai puţin el însuşi şi mai mult celălalt şi, încă în mai mare măsură, un al treilea, înglobîndu-i şi diferit de fiecare dintre ei.

Regăsirea unui lucru pierdut definitiv, ca şi întoarcerea într-un loc părăsit pentru totdeauna, chiar dacă de puţină vreme, adaugă acelui lucru sau acelui loc o direcţie absolută care îi diminuează celelalte coordonate şi, într-un anumit sens, făcîndu-l ulterior sieşi, îi intensifică realitatea. Grefierul recapitula uimit oraşul, vedea clădiri, copaci, garduri, acoperişuri de ţiglă şi hornuri de cărămidă din care nu mai ieşea fum, toate neaşteptat de noi, deoarece se aşteptase să fie mult mai vechi, tresărea cu o spaimă înfiorată de sine şi netemătoare la întîlnirea chipurilor banale ale unor oameni pe care îi crezuse mult mai bătrîni, sau chiar morţi între timp, şi se mira că ei încă mai există; permanent surprins de certitudinea şi claritatea formelor vii sau neînsufleţite recuperate din nimicul unde le aruncase despărţirea - ce abia urma; asemenea unuia care, deşi cîntă fals, undeva în mintea lui cîntecul se aude corect, şi asta e suficient pentru a-i oferi ceva asemănător fericirii. În tot acest timp, cîinele îl urma ţinînd o distanţă respectuoasă, credincios, tăcut, părînd a şti dinainte ceea ce grefierul însuşi nu ştia: încotro se îndreptau. Căci străbăteau un labirint astfel construit încît, pentru a găsi Minotaurul, condiţia era nu să alegi un traseu anume, ci să rezişti tentaţiei mereu prezente de a te răzgîndi, orice ezitare riscînd să rupă firul şi să te dezorienteze, altfel spus, să crezi în el - şi toţi cei dinaintea lor dăduseră greş.

Într-o seară l-a întîlnit pe profesorul de Stilistică şi Compoziţie. Poate e mult spus. Întîlnire ar fi însemnat să meargă unul către altul pînă cînd ar fi ajuns destul de aproape încît rezultatul să poată fi numit astfel. De fapt, silueta spectrală a profesorului îl urmări ezitant şi circumspect mai întîi de la distanţă, pe străduţe întortocheate şi posomorîte, pînă undeva la margine, în cartierul Potcovari, unde altădată grefierul şi judele de instrucţie îl întîlniseră zadarnic pe Balab; îngrijindu-se la rîndul său să nu fie urmărit de cineva, pe una din uliţele strîmte, mărginite de garduri înalte de scîndură, dincolo de care se vedeau numai vîrfurile copacilor şi acoperişurile caselor, profesorul grăbi în cele din urmă pasul şi se apropie; cîinele s-a dat din timp la o parte, lăsîndu-l să treacă. În primul moment, grefierul nu a ştiut cine e. Putea fi un realist pus anume pe urmele lui. Nu-l recunoscu decît după ce ajunse mai aproape şi îşi ridică de pe ochi pălăria cu borurile îndoite în jos, grele de umezeală, dar fără a se opri, ci trecînd mai

departe cu același pas aparent grăbit și mormăind înfundat, ca și cum ar fi vorbit de unul singur.

- Am văzut sîngele proaspăt curgînd, du-te să vezi și tu, lîngă banca din parc unde l-ați găsit prima dată...

Ca să-l poată auzi, grefierul se văzu nevoit să se țină din urma lui; acum părea că el îl urmărește pe profesor.

- La feredeul evreiesc și în gangul de lîngă teatru, continuă profesorul, sînt pete de sînge. Se spune că l-au prins... Dar nu e nimic sigur... La cimitir e inundație, s-a spart conducta de alimentare a orașului, sicriele proaspete ies din morminte, împinse în sus de apă, și plutesc deasupra mlaștinii... zeci de căruțe stau la rînd, cu morții neîngropați... Ajunge, oprește-te aici, nu mai veni după mine, nu vreau să fim văzuți împreună...

Mai adăugă alte cuvinte disparate sau pe care grefierul nu le auzi bine din cauza distanței tot mai mari dintre ei, după care iuți și mai mult pasul, cînd în celălalt capăt al străzii de iviră contururile problematice a doi bărbați care mergeau alături. Simțind că grefierul încă îl urma destul de aproape - ar fi vrut să-l întrebe dacă nu aflase ceva și despre jude sau despre comisar -, se opri și se întoarse brusc, îl privi dușmănos.

- De ce mă urmărești? Ce vrei de la mine? Lasă-mă în pace! aproape strigă.

De pe celălalt trotuar, cîinele lătră stins de două ori. Cei doi, de care profesorul se speriase, păreau și ei destul de agitați, la rîndul lor; se opriseră din mers, împiedicîndu-se și încurcîndu-se unul în altul, apoi dispărură înghițiți de una din porțile ascunse în gardul înalt. Grefierul îl lăsă pe profesor să se îndepărteze, gîndind cu tristețe că excesul de precauție nu-i va folosi la nimic, cum nu-i folosise nici chelnerului Prohor de la Concordia. În clipa aceea i-ar fi fost foarte simplu să-i prezică și lui destinul; după noaptea petrecută cu domnișoara Orzan, mai precis din momentul în care aflase cum va muri, începuse să înțeleagă ceea ce-i spusese altădată doctorul (sau doar citise în vreuna din cărțile fără copertă găsite în biblioteca acestuia și, pentru a i se imprima în memorie, cuvintele acelea împrumutaseră vocea doctorului, astfel încît păreau spuse de el), că: "*istoria nu cruță persoana umană, nici măcar n-o observă*". Vedea din ce în ce mai clar că întîmplările nu sînt decît un accesoriu eronat al prezentului - bastarzi pe care Timpul îi zămislește

neîncetat, ca pe nişte monştri minusculi, aparent prietenoşi, în orice caz inofensivi, căci copilăria oricărui monstru e umilă - şi nu se mai temea de ele.

Verso 1

*(VERSO. Tahigrama primei audienţe. Comisarul prezintă judecătorului de instrucţie raportul agentului Mateuţ referitor la unele evenimente neelucidate din copilăria victimei.)*

*TREBUIE SA VĂ PREVIN că eu însumi am preluat acest caz de la altcineva, comisarul Aron, poate aţi auzit de el... Între timp, şi-a dat demisia, adică a plecat... Mă rog, o poveste destul de complicată, v-o spun cu altă ocazie... Dar cazul e aproape rezolvat. În ce mă priveşte, aş putea spune că am o idee clară asupra lui. De altfel, de aceeaşi părere era şi domnul judecător de instrucţie Ştefan, nu ştiu dacă l-aţi cunoscut... Un om minunat, vă asigur! Am fost colaboratori foarte apropiaţi ani la rînd, prieteni, aş îndrăzni să cred...*

*Probabil vi s-a spus că e un caz cu totul special. Ne-a dat multă bătaie de cap. Comisarul Aron... Nu că aş vrea să-l critic, dar în scurt timp ne-am dat seama că pornise pe o pistă greşită, ba aş putea spune chiar periculoasă, şi am fost nevoiţi să refacem toată ancheta dintr-o altă perspectivă, pe baza altor premise, în fine, o mulţime de neplăceri...*

*Domnul procuror v-a vorbit despre întîmplarea din urmă cu două săptămîni? Aş putea începe cu asta... Sau cu descoperirea, în urmă cu trei luni şi ceva, a unor scrisori care ne-au împins pe o nouă pistă... Vedeţi, există mai multe variante, iar fiecare nou pas făcut în elucidarea cazului le înmulţeşte...*

*Acum două săptămîni, în transportul de carne de la Piaţa Mare a fost descoperit un cadavru uman. Tocmai cînd ridicase satîrul să lovească, măcelarul şi-a dat seama că apucase mîna unui om. L-am dus la spital. Pe măcelar. A scăpat securea din mînă şi şi-a tăiat laba piciorului, nu prea grav. Cadavrul l-am tras de sub hălcile de carne şi l-am transportat la morgă... Merita văzut, gol puşcă, strivit sub vitele jupuite, cu mîna atîrnînd pe marginea butucului de tranşat, cum o lăsase măcelarul... Era într-o zi de tîrg şi, vă daţi seama ce vacarm şi*

ce buluceală. În timp ce unii fugeau în toate părţile zbierînd inutil, femeile mai ales, alţii se îmbulzeau cu feţele umflate de curiozitate, să vadă... Doctorul a determinat, aşa cum ne aşteptam, că moartea survenise la o oră după deschiderea prăvăliei. Asfixie. Adică după ce măcelarul începuse să vîndă. Doctorul Marcu, scuzaţi, noi îi zicem scurt: doctorul, deşi mai sînt şi alţi doctori. Mie îmi spun: comisarul, deşi mai sînt şi alţi comisari. Petrache e aşa, rar de tot, un fel de poreclă...

Pare incredibil, nu? Tocmai de aceea va trebui să încep cu altceva, s-o iau de la celălalt capăt, de la raportul agentului Mateuţ, bineînţeles, dacă veţi fi şi dumneavoastră de acord, da, unul din oamenii noştri de maximă încredere. Foarte conştiincios. Meticulos. Ordonat. Mîna mea dreaptă, mai ales la începutul anchetei. Rapoartele lui mi-au fost de mare folos, deşi iniţial nu le-am acordat atenţia pe care o meritau... Evenimentele ulterioare m-au obligat să le reconsider. Agentul Mateuţ avea, poate le mai are şi acum, unele ambiţii, asta ca o paranteză, unele veleităţi de care nu scăpa nici atunci cînd trebuia să întocmească rapoartele de serviciu, ceea ce m-a derutat un pic, la început, pînă cînd m-am obişnuit cu stilul... De exemplu, în primul său raport, începe prin a descrie drumul care duce de la gară în satul natal al victimei... Permiteţi-mi să vă citesc doar cîteva rînduri, nu ia mult timp. Ca să vedeţi şi dumneavoastră... "Drumul, scrie el, se întinde leneş şi destul de drept, ca mai toate drumurile de şes, printre lanurile de grîu, porumb, cînepă, sfeclă şi ovăz. Bătut în timpul zilei de treacătul carelor şi scuturat de hurducăturile roţilor, se simte înviorat la clinchetul zurgălăilor ce împodobesc calul înhămat la caleaşca sprintenă a Primăriei. În zăduful acelei după-amiezi de iulie, însoţit de şeful postului local de jandarmi, Mitie, căutam să-mi pun în rînduială gîndurile cu care venisem şi instrucţiunile primite de la domnul comisar Petrache. Căldura apăsătoare făcea să se desluşească valurile de aer fierbinte ce jucau deasupra lanurilor; din loc în loc, urmăream cu privirea zborul lenos al ciocîrlanilor moţaţi care, speriaţi de pe marginea şanţului de tropotul calului, abia îşi întindeau aripile. Drumul uscat de arşiţa lui Cuptor se bucura, parcă, de alergătura roţilor, din a cărei pricină îi dădea putinţa să mai răsufle, măcar pe acolo unde colbul se ridica în înaltul cerului trăgînd o lungă urmă ce se întindea ca o pînză cenuşie de-a lungul ogoarelor. Calul se încorda la pocnetul biciuştei,

înspumat în ștreangurile grele și întinse. Fierbințeala moleșitoare a soarelui ostenea ca un văl al cugetului și nu îngăduia minții să lege bine firele gîndurilor. Căruțele ce-și încrucișau din cînd în cînd mersul cu al nostru făceau răsuflarea greoaie, cu păturile de praf ce-mi năpădeau ochii, gura și nasul..." Asta cu gura, nasul puteau lipsi - părerea mea, deși se prea poate să aibă importanța ei, hm, cine știe? Sar peste cîteva pagini, un popas la... nimic interesant... așa ... ca să ajung la finalul descrierii și o să vedeți imediat că..., nu, mai bine să vedeți singur : "Soarele începuse a scăpăta și, în depărtarea orizontului, arunca printre nourii de aramă trîmbe de lumină cu care poleia spicele grîului rămas încă nesecerat. În boarea răcoroasă a înserării, prepelițele, umflîndu-și gușele, se îngînau în pitpalacul lor cu ciripitul rîndunelelor, ostenitoare credincioase în zborul lor ca săgeata. Trecînd pe lîngă cireada de vite ce se înturna agale de la suhat, pe cînd soarele trimitea cele din urmă raze să sclipească pe acoperișul de tablă al Primăriei, în farmecul înserării, caleașca, amețită parcă și ea de huruitul roților, intră în sat..."

E, cum s-ar zice, un pastel, așadar un peisaj din natură, destul de reușit, deși cu unele stîngăcii, mda, cu unele elemente convenționale, "nourii de aramă", "văl al cugetului", în fine, nu despre asta e vorba... Ceea ce rezultă clar din acest fragment este că drumul de la gară și pînă în sat e destul de lung, dacă avem în vedere că la început e după-amiază iar la sfîrșit e seară. La o viteză medie a caleștii de zece kilometri pe oră, și ținînd seama de popasul făcut la cișmeaua de la Fierăstraie, spațiul parcurs în cele trei ore și jumătate scurse de la oprirea trenului în stație (asta presupunînd că n-a avut întîrziere) și pînă la apusul soarelui (aproximativ ora opt seara ) ar fi în jur de douăzeci și cinci, treizeci de kilometri. Am verificat pe hartă și calculul se confirmă. Iată deci că, în ciuda aspectului său oarecum neobișnuit, raportul e cît se poate de precis, bineînțeles, în măsura posibilităților, adică, vreau să spun, nu denaturează faptele... V-aș putea da și alte exemple, dar nu cred că e cazul să vă plictisesc atît de repede... he, he sîntem abia la început... he, he, o să vă convingeți pe parcurs, he, he, he...

Ceea ce nu rezultă din aceste fragmente, ci din paginile pe care le-am sărit, este că pe drum agentul meu nu s-a mulțumit doar să admire natura, ci a și conversat cu șeful postului de jandarmi, care-i venise în întîmpinare, un bărbat destoinic, îl caracterizează el, un om

*dintr-o bucată, domnule, la mine ce-i în guşă-i şi-n căpuşă, spune acesta la un moment dat, şi mult timp discuţia se limitează la ultimul eveniment local, într-una din seri cîţiva flăcăi din sat au furat găini din poieţile unor săteni şi s-au dus cu ele în locul numit Pornituri - denumirea provine de la alunecările de teren produse frecvent în zona repectivă, notează prompt agentul - unde au făcut focul şi le-au pus la frigare. Agentul notează şi numele unora dintre făptaşi: Tălăşman Sandu, Flincu Ion, Ştaman Aurel, care au fost reţinuţi cîte cincisprezece zile în beciul primăriei, dar pînă la urmă li s-a dat drumul, deoarece venise vremea secerişului şi era nevoie de ei la arie. Lucruri anodine, umor neisbutit, veţi zice - şi aveţi perfectă dreptate. Ca să vedeţi pînă unde merge cu acribia şi ce tipicar e, agentul menţionează că prin "arie" înţelegem locul unde se instalează batoza şi se treieră grîul, precizare la prima vedere penibil de inutilă, asta ca să nu mai pomenesc de faptul că relatează cu lux de amănunte pînă şi fazele pornirii tractorului, care e tras mai întîi cu o pereche de boi pînă în vîrful dealului, acolo se face foc sub el, ca să-i înfierbînte cilindrii, şi apoi îi dau drumul la vale, operaţii ce se pot repeta de mai multe ori... Să ţinem seama însă şi de următorul aspect: numai notînd tot ce-i spunea şeful de post, agentul putea obţine încrederea acestuia, dovedind că venise aici pentru o problemă serioasă. Se ştie cît de vanitoşi sînt aceşti inşi izolaţi în cine ştie ce sate prăpădite, fiindcă izolarea dezvoltă vanitatea, izolarea socială, vreau să spun, tocmai ca efect al frustrărilor afective, adică, în sensul că..., în fine.*

*Trecînd pe lîngă locul numit Fierăstraie, şeful de post explică, iar agentul consemnează, că denumirea provine de la instalaţia de prelucrare a lemnului care a funcţionat cîndva în clădirile roşii, de cărămidă, lungi ca nişte grajduri, care se mai văd şi acum. Acest loc se află la trei kilometri şi jumătate depărtare de sat, fostă proprietate a unui evreu, Şubin, care a dat faliment şi, normal, a abandonat afacerea; clădirile nu mai folosesc acum decît ca adăpost pe timp de ploaie celor prinşi la ogor sau cu vitele la păscut. Nota bene ! exclamă în scris agentul Mateuţ, Şubin a plecat la oraş cu una dintre femeile din sat şi de atunci nu s-a mai auzit nimic despre el. Asta ne-o spune nouă, într-o paranteză; faţă de şeful de post, care încă nu ştia scopul venirii agentului în sat, mirîndu-se : zău, domnule ? Iar acela îşi dă drumul, stîrnit, aţîţat de curiozitatea agentului, îmbătat de senzaţia pe care o produce discursul său, iluzionîndu-se că, cine ştie, dacă îi*

intră sub piele tipului ăsta cam naiv, dacă se împrieteneşte cu el, cînd va apărea un post acolo, la oraş, o ocazie... Trebuie să aibă el pe cineva, nu se poate, la nevoie o să-l şi ungă cu vreun plocon, vedem noi... Psihologie de provincial care visează să fie descoperit într-o bună zi şi proiectat pe firmamentul deplinei reuşite în viaţă, dedicat gloriei, o iluzie nenorocită, ce să-i faci, cam aşa gîndim cu toţii pînă la o vîrstă, pînă cînd ne lămurim singuri că minunile se produc totuşi rar, atît de rar încît nouă nu ni se întîmplă niciodată...

Dar să revin. Una din calităţile de bază ale agentului Mateuţ este perseverenţa. Cealaltă e precauţia. Îndată ce a dat de capătul unui fir, nu se repede să tragă de el - l-ar rupe - ci se preface că nici nu l-a văzut, nu-l interesează, se joacă din cînd în cînd cu el, îi încearcă tăria, îi urmăreşte traiectoria în încîlcitura în care e prins, menţinînd asupra lui doar un punct al, o margine a vederii. Aşadar, auzind de Şubin, nu numai că nu s-a repezit cu întrebări inoportune şi agresive asupra şefului de post, ci dimpotrivă, prefăcîndu-se că nu-l interesează subiectul, a remarcat soliditatea construcţiilor, faptul că unele erau totuşi în ruină, a întrebat dacă e bună apa care curge la cişmeaua unde poposiseră pentru a adăpa calul, a coborît, a băut, şi-a stropit faţa şi ceafa, s-a oprit cîteva clipe şi a privit gînditor şesul, aici lat, mărginit în partea dinspre rîu de un pîlc de sălcii (loc numit Prisacă), a inspirat adînc aroma fînului proaspăt cosit, pe care boarea după-amiezii o purta spre pădure, şi, în fine, a aşteptat. Poate că ar fi fost suficient să spun atît: a aşteptat. La care, şeful de post, intrigat de nepăsarea lui, jignit chiar, cel puţin aşa crede agentul, începe a-i povesti. Supărat că agentul nu i-a acordat atenţia cuvenită, la început e oarecum zgîrcit la vorbă, sau aşa vrea să pară, nu intră în amănunte, tonul îi e neutru, oficial, cu o nuanţă de autoreproş, eh, ce să-i faci, de altceva nu sîntem în stare, re-pre-hen-siv, scrie agentul, aşa e pe la noi, se mai întîmplă şi cîte una de-astea, pe vremuri trăia în sat un flăcău poreclit Friptu - numele lui real şeful de post nu-l ştie, iar cînd agentul insistă, se supără: ce nume, domnule, parcă asta contează ? Ştie, în schimb, de ce era poreclit Friptu, pusese pariu că el poate stinge ţigara apăsînd-o cu capătul aprins pe bărbie şi nici măcar nu ţipă. A cîştigat pariul, dar s-a ales cu o cicatrice şi cu porecla. La un Sîn' Ilie, cred, aşa trebuie să fi fost, fiindcă atunci e hram la Sauca şi bal, iar el se întorcea de la bal cu alţi flăcăi - vedeţi, treptat supărarea îi trece, a uitat de ofensă, începe a-şi da drumul la

*vorbă, cum s-ar zice: natura învinge - şi pe la Podul Harapului, ce să vezi, domnule, nici una, nici două, că el vrea să se scalde, chiar în bulboana de mai la vale de pod, e o bulboană acolo cu multe vîrtejuri, asta pe la miezul nopţii, vă daţi seama, cînd se întorceau de la bal, băuseră binişor, poate se şi bătuseră cu cei din Oprişiţa, fiindcă nu era bal la care să se întîlnească şi să nu se bată, şi numai cu ăia, aveau ei nu ştiu ce de împărţit şi, să nu-mi uit vorba, nu şi nu, că el se scaldă, începuse să se dezbrace, ăilalţi care erau cu el, hai, mă, ce-ţi veni, acum, noaptea, ţineau de el, dar el bă Ioa', bă Gheo', daţi-mi drumul - şi jap! una lui Ion, jap! una şi lui Gheorghe, de se trezesc ăia mîncînd iarbă, lasă-l mă, dacă e prost, lasă-l să se scalde, iar el, parcă atît ar fi aşteptat, să zică ei scaldă-te mă, dacă aşa ţi-e pofta, nici nu şi-au terminat bine vorba şi - huştiuluc! în apă. Acuma, caută-l dacă poţi ! Unde mai pui că era şi noapte. Dar tot s-ar mai fi văzut ceva, dacă ar fi fost ce. Strigă ei, fluieră, se lasă jos pe malul gîrlei, nimic şi iar nimic, parcă îl înghiţise pămîntul. Dar nu, îl înghiţise apa. A apărut la suprafaţă după vreo cinci zile, răstimp în care sătenii l-au căutat zadarnic în susul şi în josul podului cu furci, sape şi căngi, l-au văzut doi băieţandri ieşind din apă, de fapt ei căutau altceva, erau cu crîsnicul, ce vă uitaţi mă aşa la mine? n-aţi mai văzut oameni? s-a ridicat pe mal dar n-a făcut decît doi-trei paşi, se apucă de gît, începu să horcăie, căzu şi se zbătu, ăia, nepricepînd nimic, se holbau la el, se îneca cu aer, înţelegi, dacă şi-ar fi dat seama l-ar fi aruncat înapoi în apă, dar nu şi-au dat, l-au lăsat să moară, de unde să ştie ei, nişte copii... - Mummelsee, zice agentul. - Mummelsee? se miră şeful de post. - Nu i-au găsit şi o piatră scumpă atîrnată de gît cu un lanţ de aur? - Asta nu mai ştiu, zice şeful de post. I-or fi găsit, dar după aia sigur s-a pierdut, sau cine să mai ştie. Ăia doi care fuseseră cu el ziceau că o femeie albă şi rece, cu părul galben şi sclipitor ca aurul, lung pînă la pămînt, şi ţîţele mari de le da peste umeri, l-ar fi strigat de pe celălalt mal şi l-ar fi îndemnat să intre în apă, asigurîndu-l că nu o să se înece, că ei au vrut să-l oprească, dar fără a reuşi, că după ce el s-a aruncat în bulboană, au auzit rîsul răutăcios şi satisfăcut al acelei femei şi, speriindu-se, au luat-o la fugă... "Tot vorbind noi de-alde astea, ne-am apropiat de locuinţa craiului silfilor. Am fost introdus la crai fără nici un ceremonial sau pierdere de vreme. Am avut deci prilejul să mă minunez de felul cum trăia acest crai, căci n-am văzut nici suită, nici pompă, nici măcar vreun cancelar sau consilieri intimi, nici tălmaci,*

*nici gardă regală, nici bufoni, bucătari, pivniceri, paji sau barem un singur favorit sau linge-blide"..., hm, nu, asta e altceva, cred. În realitate, se pare că decesul a survenit ca urmare a unei cogestii pulmonare. Nu şeful de post o spune, ci e presupunerea agentului, pe baza datelor obiective ce reies din relatarea acestuia. Problema e însă alta. La cîteva zile sau săptămîni după acest eveniment, fata cu care vorbise Friptu, ibovnica lui, cum ar veni, începu a se plînge maică-sii că noaptea îi intră cineva în odaie; mai ales în nopţile cu lună nouă - se dezbrăca de hainele cu care fusese îngropat şi se strecura lîngă dînsa, sub plapumă. Ea ar fi trebuit desigur să-l respingă, dar fiinţa aceea stranie avea o putere neobişnuită asupra ei, o speria şi, în aceeaşi măsură, o fascina şi o excita, încît, de îndată ce trupul rece şi umed, mirosind încă a pămînt reavăn şi a ceară şi busuioc se alătura trupului ei fierbinte şi somnoros care nu mirosea decît a carne vie, adică a sudoare ţărănească, simţea la toate încheieturile o gîdilitură persistentă, nesăţioasă, nesuferită şi un deşert în pîntec, un gol ce tînjea să se umple, şi atunci îi venea să se întindă în toate părţile, pînă i-or trosni oasele şi se va rupe totul în ea, să strige şi să-şi infigă unghiile în pulpe, să se încovoaie, să muşte din tăblia patului, să rîdă ca o smintită, să arunce cît colo plapuma, să sfîşie cuvertura, să-şi smulgă sînii, să înghită săbii şi flăcări, ca un bolnav de pojar, sau poate de friguri, ca posedată de Satana. Deodată braţele lui veneau grăbite şi frenetice din toate părţile şi o cuprindeau, o încolăceau, în vreme ce nenumăratele lui picioare se strecurau între picioarele ei şi i le despicau şi o zgîriau, pîntecul îi era strivit de ceva greoi şi brutal, un alcool călduţ îi amorţea încheieturile, gura imensă a stafiei îi înghiţea încet şi fără durere capul, apoi gîtul şi umerii; lunecînd moale, trupul ei fragil şi elastic pătrundea în celălalt trup ca într-un şarpe imens, pînă în locul unde ochiul ei şi al lui se suprapuneau, la fel piepturile, coastele şi vîrfurile degetelor, şi în acelaşi timp simţea alt trup pătrunzînd într-al ei, sugîndu-i fierbinţeala şi vlaga şi concentrîndu-le într-un singur loc ce o ardea atît de tare încît îi venea să ţipe - acel ţipăt prin somn, lent, vîscos, neîntreg ce nu poate părăsi gîtlejul - dar nu scotea decît un scîncet moale, apoi adormea şi, prin somn, îl simţea dezlipindu-se, eliberînd-o, acum el fierbinte, cu trupul irizînd în întunericul odăii, abandonînd-o flască şi udă în aşternutul de gheaţă, sub plapuma "rece ca o tablă peste care a căzut bruma", cum se exprimă agentul.*

Cînd se trezea, biet animăluţ înspăimîntat, tremurînd de frig, de frică şi de vedeniile nopţii, singură în lumina vînătă şi neprietenoasă a zorilor, copleşită de amintirea necuviinţelor săvîrşite, începea să plîngă în sughiţuri, striga după maică-sa şi îi povestea, printre lacrimi, icnete şi suspine, cum venise iar şi cum o pîngărise, un plîns nu tocmai inocent, să ne înţelegem! dar totuşi plînsul unei fiinţe care e ceva mai mult decît o gînganie, ce ai fata mamii, iar a venit nemernicul şi spurcatul, arză-l-ar focul, iar te-a siluit? ei, gata, lasă nu mai plînge, de data asta îi venim noi de hac, o să vezi - şi-i astupă coşul sobei şi gaura cheii, băgă cîlţi în crăpăturile din scîndura uşii şi în toate celelalte orificii prin care stafia s-ar fi putut strecura, arse tămîie şi puse patru cuţite în cruce la gura sobii, mai făcu şi ce alte descîntece se pricepea, iar taică-su trase cu puşca în umbra ce i se năzări a umbla noaptea prin curte, dar stafia nici nu se sinchisea de toate astea - nici nu se sinchisea, domnule, îşi vedea în continuare de treabă! Şeful de post îşi loveşte satisfăcut coapsele cu amîndouă mîinile şi exclamă: da, domnul meu, Friptu continua să vină la ea! O mustra că l-a spus lumii, îi poruncea să nu mai vorbească nimănui despre cele ce se petrec între ei, o întreba ce s-a mai întîmplat în sat de cînd l-au îngropat, ce mai face cutare şi cutare, ca să le transmită rudelor lor din partea cealaltă, uneori povestea despre lumea aceea, care e tot pe lumea asta, dar dincolo, cîmpii nesfîrşite una peste alta, acolo e noapte cînd aici e zi şi morţii vorbesc o altă limbă şi mănîncă o altă hrană, pe care cei vii n-o pot ingera, acolo nu-s nici case, nici pămînt, nici nimic, decît o lumină nesfîrşită prin care umbli încotro vrei, în sus sau în jos, fără să te doară niciodată picioarele de atîta mers, fără să oboseşti şi fără să-ţi fie vreodată somn. De fapt, ca să mergi, nici nu dai din picioare, te mişcă numai dorinţa de a merge şi te duce în ce parte ai treabă, dar n-ai nici o treabă, căci dorinţa de a mînca te satură ea singură de mîncarea pe care ai poftit-o, setea îţi trece taman cînd bagi de seamă că ţi-e sete şi tot aşa, numai cu dragostea nu se întîmplă la fel, de aceea mai revenea el uneori aici, acum, cît încă mai putea veni, pînă aveau să i se împlinească zilele cîte le avusese de trăit, dar după aia, gata, neam! va rămîne pe vecie acolo. "- Încep să înţeleg viaţa de toate zilele din această lume, zise dl. Barnstaple. E o viaţă de semizei, foarte liberă, puternic individualizată, fiecare om urmărindu-şi înclinaţia sa de individ, fiecare contribuind la marile scopuri ale rasei. Viaţa asta nu e numai

*de o autentică puritate, dar e și dulce, și frumoasă, și plină de demnitate personală. După cîte văd, practic, e un comunism, planificat și înfăptuit prin lungi secole de educație, disciplină și pregătire colectivă."*

*Ca s-o prindă cu minciuna, ori bănuind că în locul stafiei era vreun șmecher care avea cheia ușii, maică-sa pîndi într-o seară cînd fata adormise și atunci o luă și o duse în altă încăpere, după care se culcă în patul ei. Unii susțin că nici nu ar fi dus fata de acolo, ci s-ar fi culcat lîngă ea, dar, oricum ar fi fost, la miezul nopții stafia a apărut ca de obicei și i-a făcut și ei felul, ha ha! Ce ziceți de asta? Agentul a ridicat încurcat din umeri și n-a zis nimic, ci doar a zîmbit încurajator, punînd însă mai multe semne de întrebare la rînd pe foița din carnetul în care nu înceta să consemneze: vrăjitoare din împrejurimi, Pachița. Ghem mare de ață și un ac prins de haine. Dimineață, firul pe sub ușă pînă la cimitir. Groapa lui Friptu. E de presupus că astfel de evenimente mai avuseseră loc, ori poate că se știa dinainte a cui e stafia, căci din spusele șefului de post reiese că sătenii nu s-au mirat prea mult cînd, dezgropînd mortul, l-au găsit cu fața în jos și cu acul înfipt în haină. Părul și unghiile îi crescuseră așa de mari de nu mai încăpeau în raclă. L-au întors cu fața în sus și i-au bătut un țăruș de stejar în piept, ca să nu se mai răscoale, l-au îngropat la loc, au mai ars și niște spini de porumbar pe mormîntul lui, așa cum îi învățase Pachița, și astfel fata a scăpat, dar nu de tot, căci constată destul de curînd că rămăsese gravidă. Cu stafia lui Friptu, presupune agentul. D-apăi cu cine altcineva? se miră șeful de post, se miră și se bucură în același timp, își ia chipiul de pe cap, îi șterge marginea de sudoare, îl vîntură nițel, ca să se usuce și ca să-și răcorească fața, apoi îl pune la loc, potrivindu-i încîntat cozorocul în poziția cea mai convenabilă. Da, domnule, cum mă vezi și cum te văd! Acu', tot satul aștepta cu sufletul la gură să vadă ce naște, vreun țap, vreun pui de lup sau vreo asemenea arătare, căci mai fuseseră și altele înaintea ei care, împreunîndu-se cu demoni au născut tot felul de animale, iar una care se acuplase cu un demon sub formă de cocoș, făcea zilnic un ou, trece luna a noua, trece și a zecea, burta crește peste măsură, nu se mai putea urni din pricina ei, ședea numai pe o parte ca vaca, în sfîrșit, iată că în luna a unsprezecea apar durerile și fata naște un copil cît se poate de normal, doi coți lungimea, șapte livre greutatea, atît că nu plîngea ca toți copiii, orice i-ai fi făcut, nu*

*orăcăia, nu zbiera - alţii te scot din minţi cu chestiile astea - numai se uita în ochii tăi, clipea mirat şi tăcea, maică-sa se vedea nevoită să-l bată dinadins uneori, ca să plîngă cîte un pic, să semene cu ceilalţi copii: "Eu am adus pe lume un copil deosebit de ceilalţi; el nu este la fel ca oamenii, ci seamănă cu un copil al îngerilor cerului, firea sa este cu totul alta şi el nu este ca noi; ochii săi sînt ca razele soarelui, faţa sa este strălucitoare şi mie mi se pare că nu este din mine, ci este din îngeri şi mă tem că se va îndeplini o minune zilele acestea pe pămînt." Mai lipsea ca şeful de post să precizeze că fata aceea născuse în şură! - vreau să spun că agentul meu nu era totuşi un ageamiu, mai auzise astfel de poveşti, care se pot auzi, de altfel, în orice sat, cu diferenţe nesemnificative, era deci familiarizat cu ele şi n-ar fi acordat atîta importanţă relatării şefului de post (şi o pondere atît de însemnată în raportul său) decît dacă ar fi fost convins, dacă ar fi avut suficiente motive să creadă că în acest fel contribuie cîtuşi de puţin la elucidarea Cazului. Trec şi peste faptul că, odată ajuns în sat, relatarea şefului de post i s-a confirmat în mare măsură de către cei chestionaţi (avem separat lista nominală a persoanelor interogate), cu neconcordanţele obişnuite în astfel de situaţii, bineînţeles, fiindcă lucrurile petrecîndu-se cu mai mulţi ani în urmă, memoria le mai joacă unora feste. Accept, de asemenea, că vorbele lor vor fi fost, pe alocuri, altele decît cele trecute în raport, neignorînd că agentul şi-a organizat ulterior materialul, l-a îmbogăţit cu propriile sale observaţii şi i-a dat, cum vă spuneam, o formă destul de pretenţioasă prin utilizarea a numeroase figuri de stil care nu constituie cîtuşi de puţin dovezi în instanţă (dar, să recunoaştem, nici nu putem avea ceva împotriva lor - în principiu, domnule judecător de instrucţie, vorbesc în principiu). Şi totuşi, la capătul atîtor exigente rectificări şi abstractizări, întrebuinţîndu-ne întreaga circumspecţie de care sîntem în stare, rămîne ceva esenţial, ceva ce nu poate fi trecut cu vederea sau dat la o parte: informaţia. Ceea ce mă interesează este informaţia pe care o pot obţine şi, în această privinţă, îmi permit să afirm că agentul meu nu rămîne dator. Iată, s-a adresat în primul rînd colegilor din clasele elementare şi vecinilor: ce fel de copil era, cum se purta, dacă era agreat de ceilalţi copii, avea duşmani, dar prieteni, cine l-a mai întîlnit după plecarea din sat etc., după cum vedeţi, întrebări neutre, abil formulate, din care nu reiese deloc că între timp ar fi fost omorît.*

Ştiţi că, aflînd că e vorba despre o crimă, cei mai mulţi martori sau persoanele care ne-ar putea furniza informaţii utile devin retractili, îşi fac probleme, se tem de consecinţe, de suspiciunea prezumtivă ce ar plana asupra lor, şi de aceea îşi cenzurează excesiv depoziţiile, astfel că multe date, uneori esenţiale, se pot pierde datorită inabilităţii anchetatorului. Hai să fim sinceri, cîţi dintre noi au răbdarea să asculte un martor de la un capăt la altul, lăsîndu-l să spună tot ce ştie - dar absolut totul, domnule judecător de instrucţie? De cele mai multe ori ne grăbim să notăm două-trei aspecte care ni se par întrucîtva relevante, ne mulţumim cu firimiturile cîtorva observaţii, cu resturile menajere ale cutărei întîmplări, uitînd că oamenii pe care îi întîlnim au familie, rude, un trecut de care sunt mîndri, dorinţe secrete, mici manii, slăbiciuni, obligaţii, datorii de plătit la bancă şi atîtea altele care le condiţionează viaţa de zi cu zi şi despre acestea ar vrea în primul rînd să ne vorbească, fiindcă acestea sînt adevărurile lor prime, imediate şi necontrafăcute. Toate acestea le ştia foarte bine şi agentul meu. Iată de ce nu s-a repezit asupra celor interogaţi cu întrebări brutale, ultimative şi deci inhibante, ale căror răspunsuri să angajeze responsabilităţi şi consecinţe coercitive, ci mai curînd s-a mulţumit să le sugereze, prin nedumeriri bine regizate, să facă pe naivul - aici trebuie să remarcăm că l-a ajutat şi fizicul său plăpînd, figura de elev tocilar, mutra lui de găgăuţă venit de la oraş care face ochii mari şi se minunează de tot ce aude, notîndu-şi conştiincios scornelile unuia sau ale altuia, fără să obiecteze asupra eventualelor incongruenţe pe care le observă (şi le menţionează între paranteze), preocupat doar de aceste două lucruri: să creadă orice i s-ar spune şi să noteze cît mai mult, totul.

Şi ce anume notează? Că victima a fost un copil pirpiriu, poate şi din cauza molimei care a cuprins ţinutul îndată după naşterea lui, o boală care lovea mai ales nou-născuţii şi care a secerat atunci mai multe mii de suflete fragede, abia înmugurite; printr-un miracol el scăpase, însă rămăsese, din cauza bolii, cam firav la trup. În plus, se pare că maică-sa îl născuse totuşi cu un defect - iată că aici informaţia şefului de post nu se verifică integral - laba piciorului stîng întoarsă înapoi, lucru care la vremea respectivă a fost considerat un semn şi i-a atras porecla "picior de drac". Aşa susţine un oarecare Mănălău, croitorul cel mai apreciat din sat şi proprietar al unei prisăci cu cincizeci de stupi la Rîpa Floarii. Altul, însă, Volocaru, de

meserie cojocar și care mai știe să cînte și la trompetă, participînd în această calitate la mai toate balurile și nunțile de prin partea locului, zice fugi, bre, de-aici cu piciorul tău cu tot, poate vrei să zici " ficior de drac" ! Eu am jucat hoții și vardiștii cu el și să nu-mi spui mie că-l strigam altfel decît așa, iar la fotbal îl strigam scurt: ficior! și atunci el îmi trimitea mingea și dădeam gol. Ce vorbești, franț? sare Mănălău de la locul lui. Vrei să spui că eu... he, he-he, ia te uită la el! Da' deștept te mai crezi 'mneata, cucoană-mare! Bă, ia vezi, pe mine să nu mă faci cucoană, că nu-s soră cu maică-ta, auzi? Băi Ioa', intervine un al treilea, Vasile Balbuz, care nu e altul decît vărul șefului de post, lasă-l, mă, să fie așa, dacă vrea el, don' șef nu-l luați în seamă ce spune, e beat, și omul cînd e beat e și prost. Sau prost sau nebun. Bine, mă, zi tu cum a fost!, ia spune-ne! Te-ai îmbătat, mă porcule! Te-ai îmbătat și o să te faci de rîs, acuși o să te faci de rîs. Eu, mă, beat? Băăă nea-smîntînă păi eu nu mă îmbăt, domnule, nici cu o deca de vin, asta poți să o știi! M-ai văzut vreodată beat? Don șef, uitați-vă la ăștia, la păduchioșii ăștia, au băut o juma de rachiu și cică-s beat! Păi eu, don șef, am fost coleg de bancă cu ăsta... cum îi ziceam noi eh, în fine, la fotbal nu prea era el grozav, dar la asta... cum se cheamă bre?... ia stați că vă arăt! Băi Ghi, ia pune sticla asta colo lîngă ușă, așa, mai încolo, mai încolo! Hopaa!... Atît! Ei, acolo era gaura. Iar aici... Stai oleacă, mai încoace, așa, stătea cel care arunca. Dați-mi un bănuț, care aveți? Don șef, n-ai un bănuț? Ia uitați-vă la mine! Ne aplecam, don șef, uite așa... și aruncam: hop! În mă-sa, că n-am nimerit! Da-n orice caz, cine arunca mai aproape lua totul... ăăă... Stai că am uitat ceva! Mai întîi trebuia să strigi "încercare" sau "într-adins", și dacă strigai încercare nu se lua în seamă și mai aruncai odată, înțelegeți? Și ăsta Picior-de-drac, cum îi ziceam noi, striga mereu "încercare", pînă ne plictiseam și îl alungam, că ne strica jocul...

Vedeți, fel de fel de fleacuri, domnule judecător de instrucție, tocmai ce vă spuneam, agentul notează toate fleacurile, cum s-au adunat într-o sală a primăriei și șeful de post a adus o bucată mare de pastramă, apoi alții au adus vin, cîrnați afumați, caș de oaie, scrumbie la saramură și ce au mai găsit pe acasă, unul a început să povestească ceva din copilărie, cum făceau harbujii din colb în mijlocul drumului, mai multe grămăjoare, și dacă trecea vreo căruță le strica totul și atunci, ca să se răzbune, ei puneau o sfoară sau o sîrmă de-a latul drumului și calul se împiedica de ea sau se speria și o lua la galop...,

*au mîncat, au băut și au stat la taclale pînă noaptea tîrziu, s-au certat și s-au împăcat, Volocaru și-a adus trompeta, în fine, ca să nu mai lungesc vorba, agentul fu condus la camera de oaspeți, și, înainte de a cădea în pat, mai are puterea să consemneze : sînt beat, beat pulbere, și n-ar trebui să fiu așa, nu e regulamentar, îmi simt ochii fierbinți și dureroși ca niște cartofi copți, capul îmi fierbe ca un alambic și stă să-mi plesnească, lucrurile dimprejur ba se dilată pînă nu mai încap, sufocîndu-mă, ba scad pînă devin minuscule și abia vizibile, se îngroașă, apoi se subție la mijloc pulsînd în ritmul bubuiturilor din tîmple și din adîncul pieptului - acolo arde ceva, parcă se zvîrcolește o salamandră -, să nu uit : Umabel, al 61-lea spirit pe care Șubin l-a implorat pentru a o putea obține pe logodnica lui Friptu de la părinții ei, aerul s-a făcut fosfor sau o altă materie inflamabilă, și apoi Elemiah, spiritul celui întreprinzător, norocos în afaceri și pasionat de călătorii, șeful de post zicea că o chema Maricica, dar Șubin îi dădu alt nume, ciudat și mîngîietor, Tiphereth, o, suflet al sufletului meu, inimă a inimii mele, ajută-mă Umabel să obțin mila ei, îndreaptă-i spre mine lumina ochilor ei, fă-mă bogat, Elemiah, să-i pun la picioare toată strălucirea lumii, n-ar fi vrut să se ducă după un evreu, dar cine să o mai ia în sat, mai ales că avea și copil ? îl va întreba dimineață șeful de post pe agent, o întrebare evident retorică, la care, agentul, mahmur, obosit după orele de nesomn, fie de frică să nu ia foc după atîta alcool îngurgitat, fie fiindcă își uitase acasă ceasul cu sonerie și el nu putea adormi decît dacă punea mai întîi ceasul să sune, așa că a stat toată noaptea și s-a holbat la pereți, s-a perpelit, a omorît țînțari, și-a mai completat notițele, iar dimineață, cînd șeful de post a venit să-l trezească, l-a găsit galben ca turta de ceară și cu un prosop înfășurat în jurul capului: va să zică era evreu ? Evreu rus, după nume, sau cel mult polonez, hasid venit de undeva din Galiția, unde, după cît se pare, deprinsese folosirea cheilor Tarotului, arta transpoziției și practica Themuriei, și de altfel nu încape îndoială că reușise, în cele din urmă, să o atragă pe fată prin intermediul rețetelor numărului 13 și invocîndu-i neobosit pe cei patru sephiroți conciliatori - cuvinte care sună oarecum nefiresc în gura șefului unui post de jandarmi, dar agentul va afla îndată că șeful de post era el însuși membru al Ordinului Martinist, membru corespondent, bineînțeles și se arăta foarte mîndru de asta, sîntem o cavalerie altruistă, mistică și esoterică, declară el ritos, v-ați putea înscrie și*

dumneavoastră, plătiţi o cotizaţie neînsemnată, dar în schimb aveţi satisfacţia de a aparţine ordinului nostru iniţiatic, care are filiale în toată lumea civilizată.

E deci îndreptăţită presupunerea că în cele din urmă mama victimei s-a măritat cu Şubin şi s-a mutat la oraş, luînd şi copilul cu ea (deşi într-un al doilea raport lucrul acesta e pus, cum vom vedea, sub semnul întrebării), ocazie cu care evreul lichidă mica lui întreprindere de cherestea şi se lansă în comerţul angro cu coloniale. Pe vremea aceea, capitala provinciei noastre era un oraş prosper, un oraş în plin avînt, cum s-ar spune, colcăind de pungaşi, escroci, demagogi, tîrfe, negustori, aventurieri, prezicători, parveniţi şi, mai ales, şmecheri de tot felul veniţi aici să se îmbogăţească repede şi să plece, asta în ceea ce priveşte partea umană, căci în privinţa părţii materiale, rămînea un biet tîrg cu uliţe lungi şi înguste la periferie, unde gardurile înalte îţi făceau impresia că străbaţi un tunel, dacă nu cumva o galerie subterană pe care ţi-o rîmai singur; două-trei străzi pavate în centru, un cinematograf la care se înghesuia cuconetul să vadă sinucideri din amor, cîteva mici întreprinderi şi antrepozite duhnind a drojdie şi a peşte stricat constituiau aproape întregul lui capital, dacă nu mai punem la socoteală şi grandioasele iluzii care i-au făcut dintotdeauna faima, arma secretă a cetăţenilor noştri, domnule judecător de instrucţie, ce să-i faci, de altceva mai bun nu sîntem în stare - şi în acest oraş va poposi Şubin cu soţia sa, cam pe vremea cînd cocoşatul pitic Sadim, poate aţi auzit de el, după ce fusese alungat şi bătut cu pietre, se întorcea pe furiş şi se ascundea în beciul domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, de unde nu va mai ieşi niciodată - îmi permit această presupunere anticipativă, o simplă ipoteză, o prezumţie de uz propriu, fiindcă agentul Mateuţ nu face nici un fel de speculaţii în acest sens, raportul lui încheindu-se cu precizarea că, după un an şi jumătate, doctorul şi-a dat seama că pusese ghipsul degeaba, piciorul victimei nu avea ciolan şi deci nu se putea îndrepta, numai muşchi, tendoane şi vase de sînge, aşa că l-a tăiat şi l-a cusut invers. Cert e că victima avea un defect la picior, din cauza căruia fuga îi era caraghioasă, uneori băieţii mai mari îi dădeau un bănuţ sau un nasture şi-l puneau să alerge, ca să rîdă de el, cu asta se încheie raportul agentului Mateuţ, apreciat foarte negativ de comisarul Aron, am uitat să spun că raportul datează din perioada cînd comisarul Aron conducea ancheta şi, în calitatea lui de şef a

dispus destituirea agentului pentru incompetenţă şi încălcarea regulamentului de serviciu, o măsură abuzivă, după opinia mea, mai ales că el însuşi va proceda, ceva mai tîrziu, într-un fel oarecum asemănător. Să nu anticipăm. Deocamdată e suficient să vă spun că agentul a fost nevoit să-şi cîştige pîinea făcînd pe copistul la vamă, o muncă dintre cele mai umile, pînă cînd comisarul Aron a mers el însuşi în satul victimei şi s-a convins de anumite lucruri, dar între timp locul agentului Mateuţ fusese dat altuia, aşa încît a trebuit să se mulţumească cu postul de grefier de vamă, aşteptînd zadarnic ocazia de a fi avansat şi, între timp, publicînd în gazetele locale nişte parabole cam străvezii despre nedreptatea ce domneşte în lume, dar să nu mă îndepărtez, deci Şubin se stabili în oraşul nostru, un mod de a spune, căci un negustor de coloniale angro, vă daţi seama, dar îşi stabili familia, aşa sîntem mai aproape de adevăr, şi acum urmează un hiatus în biografia victimei, o pată albă ce se lăţeşte de-a lungul cîtorva ani, adică din momentul sosirii lui Şubin în oraş şi pînă în ziua cînd un vecin al domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, un oarecare domn Şarl, pe atunci avocat, în prezent pensionar, şi de fapt unul din puţinii noştri martori oculari, îl va surprinde pe copil, de-acum un băieţandru de doisprezece-treisprezece ani, în timp ce băga la repezeală struguri în sîn, din grădina domnului Şarl, se înţelege, şi va arunca după el cu o ciubotă ruptă - nu fac decît să reproduc afirmaţiile martorului - o cizmă de cauciuc veche, semănînd cu o cioată, ajunsă nu se ştie cum în dosul casei, lîngă closet, unde omul ieşise pentru nevoi mărunte dar presante, pe cît se pare, căci nu se mai osteni să-l urmărească pe infractor, şi acesta, după ce alergă pînă în fundul grădinii, trecu printr-o gaură ştiută numai de el în curtea domnişoarei Orzan-cea-bătrînă şi dispăru printre tufele de rapiţă şi soc şi celelalte bălării de aici, unde îl aştepta, curioasă, nerăbdătoare, cu inima ticăind de emoţie, Pisica Verde. E doar o presupunere, mai precis o deducţie. Domnul Şarl a stat, în zilele următoare, la pîndă şi a văzut-o pe fetiţă apropiindu-se pe furiş, aproape tîrîndu-se, cu rochiţa ei albă cu buline, printre rugi de mure şi tufari de cătină, pînă lîngă gard, şi uitîndu-se cu jind la strugurii din grădina lui, venea prin grădina cealaltă, din spate, nu a domnişoarei Orzan, ci dinspre fabrica de lumînări, de unde domnul Şarl deduse că era fiica unui muncitor de aici, aproape că se lipea de plasa de sîrmă a gardului, pentru a fi mai aproape de obiectul ispitei, dar cînd el ieşi de unde era

ascuns şi se apropie cu un strugure în mînă vrînd să o îmbuneze, ea se sperie şi o zbughi, iute ca o şopîrlă, nu s-a oprit nici cînd el a strigat că vrea să-i dea struguri, avusese de gînd să ajungă la o înţelegere cu ea şi cu băiatul, vă dau eu struguri, dar voi să-mi păziţi via şi să nu lăsaţi pe nimeni să intre, ştiţi cum sînt copiii, nu mănîncă pe cît strică, nici n-a întors capul, în cîteva clipe a dispărut alergînd spre şoproanele fabricii de lumînări. Domnul Şarl nu avea copii. I-ar fi plăcut să se împrietenească cu cei doi, sau măcar cu unul din ei, stătu la pîndă mai multe zile, gîndind să-i prindă, să-i sperie, apoi să le arate că totuşi e un om bun, n-au de ce se teme de el, ca să-i cîştigi trebuie să te porţi cu ei la fel cum te porţi cu oamenii mari, nu să te maimuţăreşti ca un caraghios, nu domnule, copilul pretinde să fie tratat ca om şi ca egal, aşa-zisa lui naivitate e un mit, o superstiţie, mai bine spus, un vis deformat al celor mari despre propria lor copilărie, într-un anumit sens copilul e chiar superior omului matur, căci are psihologie de zeu, creează lumea, vorbeşte lucrurilor, nu crede în moarte - şi domnul Şarl, bun cunoscător al psihologiei copilului, fiindcă în tinereţe fusese o vreme şi institutor, hotărî să-i invite pe cei doi în locuinţa sa şi să discute cu ei diferite chestiuni serioase. Dar băiatul nu mai apăru, din motive ce ni se vor dezvălui foarte tîrziu, iar la fabrică i se spuse că mama fetiţei murise într-un accident, se răsturnase un cazan cu parafină topită peste ea, era o beţivă, îl lămuri maistrul, care duhnea el însuşi a băutură, a răsturnat cazanul de beată ce era; cazanul, află cu această ocazie domnul Şarl, trebuia transportat de la cuptor la presă cu un cărucior pe şine, cînd mai simplu ar fi fost ca presa de lumînări să fie montată lîngă cuptor, nu se gîndise nimeni la asta, nimeni în afară de domnul Şarl, pe fetiţă o duseseră la orfelinat, fiindcă nu i se ştia tatăl, şi de acolo i se pierdu urma. În dimineaţa cînd apăru în curtea orfelinatului cu o sacoşă de struguri în mînă, unde mai pusese şi nişte nuci, iar doamna Şarl adăugase la rugăminţile insistente ale soţului ei, cîteva felii de pandişpan, deci cam la o săptămînă şi jumătate după întîmplarea din grădină, domnul Şarl află că fetiţa dispăruse din dormitor şi nimeni nu avea idee unde ar putea fi. O va întîlni peste ani la "Prinţesa Împuţită", cu totul întîmplător, împrejurare penibilă despre care ne-a vorbit soţia domnului Şarl, profitînd de lipsa de cîteva minute a soţului ei, se întoarse în noaptea aceea, mai precis spre dimineaţă, deosebit de tulburat, ea ştia de unde, fiindcă i se spusese, fusese văzut în mai

*multe rînduri dînd tîrcoale stabilimentului, chipurile avea un client în zonă, dar nu-i reproşase, mai toţi bărbaţii fac asta din cînd în cînd, îşi descarcă nervii, şi să-l fi văzut cum ofta, domnule comisar, ce de mai sughiţuri, cu fundul în sus şi capul în pernă, lungit toată ziulica în pat, nu mai voia nici mîncare, galben la faţă, slăbea văzînd cu ochii, parcă ar fi avut limbrici, m-am şi temut că s-o fi căpătat cu ceva de pe acolo, deşi alea cică-s controlate, ca într-un tîrziu să aflu că o întîlnise pe Pisica Verde, fetiţa aceea căreia îi dăduse struguri cînd era mică şi nu mai spun că voise chiar să o înfieze, asta ar mai fi lipsit, să mi-o aducă în casă, o haită, o tîrîtură..., dar ce, credeţi că-mi dă voie să o vorbesc de rău?*

*Cît despre băiat, atît am reuşit să aflăm, că rămăsese în grija domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, despre care umbla zvonul că ar fi jumătate de lună femeie şi jumătate bărbat, mai erau unii care susţineau că ar trăi în ascuns cu Sadim-cocoşatul-pitic, deşi exista în acelaşi timp părerea că Sadim nu era altul decît însăşi domnişoara Orzan-cea-bătrînă, în fine, fel de fel de zvonuri, şi asta numai din cauză că ea nu ieşea niciodată din casă, nu se întîlnea cu nimeni, mîncarea i-o aducea o slujnică şi i-o lăsa lîngă uşă, căci nu avea voie să intre, într-o bună zi vom afla anumite detalii care vor limpezi mult lucrurile, dar deocamdată eu vă vorbesc despre stadiul în care eram atunci, la început, cînd comisarul Aron plecase lăsînd totul baltă, bîjbîiam, orbecăiam, nu aveam probe, nu aveam oameni, mă trezisem într-o dimineaţă cu un telefon de la domnul judecător de instrucţie Ştefan - s-a găsit un cadavru în parc, ia du-te şi vezi ce e cu el - avea fler omul ăsta, ştia meserie, m-a învăţat multe, fiindcă la început, drept să vă spun, nici nu înţelegeam prea bine despre ce e vorba, îmi închipuiam că va fi o anchetă din acelea care, sau se rezolvă în cîteva săptămîni, sau se clasează cazul, încredinţat, ca şi dumneavoastră acum, că se aşteaptă de la mine o rezolvare rapidă şi eficientă, cadavrul era întins pe o bancă, la capătul aleii dinspre depozitul de lemne, cu faţa în sus, o mînă îi atîrna pe margine, iar cealaltă era ascunsă sub ziarele care-l acopereau, de la distanţă părea că doarme. De fapt aşa a susţinut şi profesorul: ar fi crezut că doarme dacă n-ar fi fost vremea de ploaie. Dar cine îşi permite să doarmă pe o bancă în parc, în timp ce plouă? Prin urmare s-a apropiat şi a tras de el. Era într-adevăr mort, ţeapăn, rece, ud şi acoperit cu nişte ziare, un ins slăbuţ, de înălţime medie, cu fruntea proeminentă, îmbrăcat într-un*

*impecabil costum de gală, şi nou, deşi cam demodat. Nici o amprentă, nici o urmă, în afară de mulţimea de păduchi morţi din părul altminteri îngrijit, pieptănat şi dat cu briantină ; nici măcar urme de sînge. Fusese descoperit de o persoană situată în afara oricăror bănuieli, profesor de Stilistică şi Compoziţie la Şcoala Normală, care se află chiar la marginea parcului. Locuinţa lui e pe undeva prin preajma gării şi ca să ajungă la şcoală, sau ca să se întoarcă, traversa parcul. Numai ziua. Seara, după opt, mai precis cînd începea să se întunece, prefera să facă un ocol destul de mare, să vină, adică, pe strada Pacienţei, care trece prin faţa liceului de muzică şi apoi pe lîngă tipografia Grunberg, asta din pricină că, în urmă cu un an şi ceva, doi inşi îl opriseră şi îi ceruseră portmoneul, verigheta, pantofii, ceasul, sacoul, pantalonii, ochelarii, stiloul şi mapa - s-a stabilit că era vorba de bandiţii Chiruţă şi Balab. Unul din martori, angajat la Gospodăria Comunală, a recunoscut victima şi ne-a dat cîteva informaţii utile, pe baza cărora am putut reconsidera raportul agentului Mateuţ şi, cu puţină şansă, am descoperit unde locuia sau locuise, fiindcă de fapt nu ştim exact cît timp a rămas victima aici, ştim numai atît: că, după ce maică-sa a murit de ftizie, se vede că aerul oraşului nu-i priise, a rămas în grija domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, probabil o rudă mai îndepărtată a lui Şubin, ocupat la vremea aceea cu comerţul angro de coloniale şi care era mai mult pe drumuri, urmîndu-şi cu ardoare spiritul Elemiah.*

*(VERSO. **A** doua audien**ţă.** Fata pe care*
***o** chema Sadim. Comisarul vorbe**ş**te despre*
*dificult**ăţ**ile întîmpinate în derularea*
*anchetei. Apoi despre Sadim, fata*
*lui Daniel butnarul **şi a** Doudoucei,*
*epidemia de cium**ă şi** aducerea înapoi*
***a** logodnicului domni**ş**oarei Orzan-cea-b**ă**trîn**ă**.)*

- AR FI FOST MAI SIMPLU, şi pentru mine mult mai comod, să vă las să citiţi dumneavoastră înşivă dosarul, dosarele, oricum sînt sigur că pînă la urmă o veţi face, dar pînă atunci există riscul să vă formaţi o părere eronată, fiindcă piesele de dosar sînt în primă instanţă reci, moarte, adesea contradictorii, în fond neconcludente, şi numai cine le ştie bine adevărata istorie, viaţa lor secretă, e în măsură să le aprecieze critic şi să extragă din ele acele judecăţi corecte atît de necesare unei juste evaluări a Cazului, - mă refer în special la miile de fire invizibile care leagă întîmplări mărunte sau evenimente majore, o vorbă spusă din neatenţie, gestul de retractare care îi urmează, surîsul stînjenit sau complice de după aceea, umbra unei ezitări, jocul privirii, apoi un veritabil plancton de impresii, mici incidente, aluzii, vicleşuguri, suspiciuni, superstiţii, nelinişti, fantasme pe care nici o depoziţie şi nici o probă nu le vor putea înregistra ca atare, dar din care se revendică cele mai importante decizii şi atitudini - elemente minuscule, de multe ori nebăgate în seamă, aşa cum nu luăm în seamă firele de praf şi microbii inhalaţi odată cu aerul şi nu băgăm de seamă nici că respirăm, decît atunci cînd ne sufocăm, abia atunci aerul capătă preţ, astmaticii ştiu cel mai bine asta - lucruri în general neglijate, pe lîngă care cei mai mulţi trec nepăsători, preocupaţi de mersul afacerilor, jocul bursei, confortul locuinţei sau doar propria indigestie, alergînd după himera unei situaţii, chinuindu-şi trupul şi otrăvindu-şi zilele cu ambiţii deşarte şi disperări ridicole, fără să ştie şi fără să-i intereseze că sînt expuşi unui permanent pericol, de care munca noastră anonimă şi mizerabilă încearcă să-i scutească, pe cît posibil...

Vorbesc în general, nu c-aş vrea să-i condamn sau să las impresia că aş pretinde ceva în schimb, că ne-ar fi îndatoraţi în vreun fel, ci doar că, fără a fi eroi, avem şi noi rolul nostru în buna orînduială a treburilor publice din această urbe de venetici, contribuim, cum s-ar zice, la bunul mers al vieţii sociale, munca noastră anonimă şi chiar ridiculizată de unii, care nu o înţeleg, adaugă o cărămidă sau măcar un sfert de cărămidă la propăşirea concetăţenilor, dacă mi-e permis să mă exprim într-un mod atît de pretenţios, o cărămidă pe care ei n-ar vedea-o decît dacă în locul ei ar fi o gaură, şi nu o vor recunoaşte poate niciodată, dar n-o să-i condamnăm pentru atîta lucru, le-am cere prea mult, i-am supraestima, ba aş putea spune că s-ar simţi lezaţi în onorabilitatea

lor mic-burgheză dacă ar afla că cineva, nu contează cine, se ocupă de memoria lor, vă dați seama, unul din bunurile cele mai intime și mai vulnerabile ale individului, - de multe ori, oameni cu cea mai curată conștiință, acel gen de oameni exemplari, în funcție de biografia cărora ne educăm copiii, se neliniștesc și devin neprietenoși dacă încerci să le răscolești anumite sectoare ale memoriei, nu fiindcă ar avea neapărat ceva de ascuns, nu fiindcă ar exista în trecutul lor vreun element nedemn de o biografie exemplară sau că s-ar dezice de vreuna din faptele lor, ci din teama, pur și simplu, că nu au o memorie tocmai bună, dintr-o anumită suspiciune față de ei înșiși - vorbesc din experiență, domnule judecător de instrucție, credeți-mă, și experiența asta mi-a dovedit că există un fel de retroacțiune a memoriei, așa cum există o retroacțiune a visului, - căci dacă în timp ce dormi se produce un zgomot și visezi, bunăoară, o împușcătură, va trebui să visezi mai întîi pușca - dar pușca nu exista în vis! - și atunci, ce face visul? - secretă timp, asta face: o inventează și o introduce înaintea împușcăturii! deși ea nu existase în vis pînă în momentul producerii zgomotului, deși în ordinea visului pușca e un efect și nu o cauză a împușcăturii; visul o va deplasa cumva de pe o linie izocronă pe alta, transformînd-o din efect în cauză - dacă acceptăm că memoria e și ea un fel de vis, va trebui să acceptăm că și ea secretă timp și astfel vom înțelege mecanismul prin care putem acționa asupra trecutului și cum sentimentele noastre de azi devin cauze ale unor întîmplări consumate cu mult timp în urmă...

Convingerea mea, vreau să spun, este că uităm din cauza sentimentelor, ele sînt dușmanul numărul unu al memoriei - din acest motiv, nu pot obliga martorul să-și amintească împușcătura înainte de a-și aminti arma cu care s-a tras, și partea proastă e că, uneori, arma nici nu există, trebuie să o inventez eu; în continuare, însă, intervin o serie de necunoscute și apar complicații, fiindcă împușcătura presupune un glonte și nu se știe niciodată în ce direcție pornește glontele, dacă e unul adevărat sau unul orb, pe cine lovește și din vina cui... - o amintire aduce cu sine o alta, apoi altele, reduta pe care o asediezi și în care pătrunzi se dovedește un labirint de compromisuri, slăbiciuni, mici umilințe și culpabilități... și țineți cont că mă refer la oamenii onești, la oamenii de caracter, cum se zice, căci există desigur și o altă categorie, de inși care au într-adevăr ceva de ascuns și mint cu bună știință, pentru a te păcăli și a se distra apoi pe

seama ta, pentru a te expedia pe o pistă falsă, ori dintr-o pornire obscură de care ei înşişi nu sînt conştienţi, pentru a-şi conserva imaginea despre sine - şi încă nu m-am referit la urzeala jocului de interese în jurul acestui caz, la competiţia secretă pe care a provocat-o printre persoane dintre cele mai respectabile (altfel, de ce ar fi trebuit să ne fie trimis un judecător de instrucţie de la centru?), o competiţie în toată regula, cu victimele şi eroii săi, nici la obstrucţiile pe care le întîmpinăm din partea unora, incomodaţi de cercetările noastre, de posibilele concluzii sau de consecinţele pe care ele le-ar putea antrena...

Vă spun toate acestea atît pentru a vă preveni, dacă îmi este permisă o astfel de iniţiativă, cît şi pentru a justifica într-o oarecare măsură rezultatele modeste ale cercetărilor noastre de pînă acum - dar vă rog să ţineţi cont, în legătură cu aceste rezultate, de condiţiile în care a trebuit să lucrăm la început, cînd comisarul Aron ne-a lăsat fără nici un fel de date şi fără unul din martorii cheie - mă refer la Pisica Verde -, vă rog să aveţi în vedere că acest handicap a fost agravat de moartea subită a judecătorului de instrucţie Ştefan, pe seama căreia s-au făcut atîtea speculaţii nefondate, fiindcă în realitate bietul om îşi uitase nitroglicerina acasă, încît nimeni nu l-a putut ajuta şi, pînă să chemăm un doctor, şi-a dat duhul, a murit sub ochii noştri, puneţi la socoteală ostilitatea, scepticismul şi, în cel mai bun caz, nepăsarea autorităţilor locale, ca să nu mai vorbim de interesul unora ca cercetările să se înfunde ori să o ia razna, pe o pistă greşită, satisfacţia nedisimulată cu care înregistrează orice inexactitate sau slăbiciune a poliţiei, adăugaţi la toate acestea intrigile, ipocrizia şi neîncrederea de care sîntem înconjuraţi, şi poate veţi înţelege de ce, după aproape trei ani de cercetări, sîntem încă atît de timoraţi, deşi nu s-ar putea spune că în acest timp ancheta nu ar fi avansat, ba dimpotrivă, în anumite direcţii a avansat chiar foarte mult şi deţinem unele date certe, dar vreau să spun că în chestiunea esenţială a Cazului încă ezităm, bîjbîim şi, în orice caz, persistă posibilitatea ca descoperiri ulterioare să anuleze şi să răstoarne întreaga logică a lucrărilor de pînă acum - sîntem, ca să fac o comparaţie, asemenea unor arheologi, trebuind să reconstituim vasul pornind de la un ciob, dar nu numai vasul, ci şi istoria lui, cine l-a făcut, cui l-a vîndut, ce întrebuinţare i-a dat acela, cînd, cum şi de ce s-

*a spart, vedeţi, o mulţime de imponderabile şi condiţionări care solicită un aport consistent de subiectivitate, cu riscurile de rigoare....*

*Pentru noi, ciobul a fost cadavrul descoperit în parc, cu cele cîteva particularităţi deja menţionate, lipsa sîngelui şi a oricăror urme de violenţă, dintele din cerul gurii, de fapt o măsea, smoking-ul demodat etc., nu zic banale, ele vor fi avînd desigur importanţa lor, şi dumneavoastră sînteţi primul care ştie că uneori contează mai mult amănuntul aparent banal decît aşa-zisele date decisive, dar la fel de adevărat este că amănuntele care ne lipsesc sînt întotdeauna mai importante decît cele pe care le deţinem - iar în prima etapă a anchetei a trebuit, firesc, să ne ocupăm mai mult de cele din prima categorie - unul dintre martori, un bătrînel cam aiurit, din cîte mi-am dat seama, fusese o vreme grădinar la palatul contelui Rosenhoff, cel care a tot pictat tablouri cu incendii pînă cînd şi-a dat foc la propria casă şi a ars odată cu ea, există şi voci care afirmă că de fapt oamenii domnului Guvernator ar fi făcut-o, fiindcă erau rude prin alianţă şi se judecau de la o moştenire - ce ne interesează pe noi? - şi, după moartea lui Rosenhoff, se angajase la Gospodăria Comunală, despre bătrînel e vorba, l-am pus să fie la număr, ne trebuiau doi martori şi s-a nimerit să fie şi el pe acolo, cum te cheamă, moşulică, - hai? zice, făcea pe surdul, - cum te cheamă? - Cartaphilus zice, - haida-de! ce nume-i ăsta? - aşa mă cheamă, zice, în fine, a recunoscut victima şi ne-a dat cîteva date, destul de aproximative; adică, atunci cînd doctorul s-a apropiat ţinîndu-şi trusa deasupra capului - v-am spus că ploua? - şi mi-a zis: tipul de colo e cam ciudat, are un dinte drept în cerul gurii, de fapt o măsea, moşulică pesemne trăgea cu urechea, a vorbit neîntrebat - trebe să fie studentul ăla de avea tocilărie în Piaţa Mare, venea ţăranii cu vacile sterpe la el, să le dea mană - ce legătură să aibă studentul cu tocilăria şi cu vacile sterpe?... mai mult n-a ştiut sau n-a vrut să ne spună, numai se hlizea la noi şi ridica din umeri, dar ne indicase oricum o pistă, bună, rea, uneori o pistă falsă e preferabilă lipsei oricărei piste, cu condiţia să nu fie întîmplătoare..*

*Deci, am mers în Piaţa Mare, e acolo, în partea dinspre Fîntîna Vrăbiilor, o coşmelie din placaj şi carton, vopsită toată în portocaliu, un fel de baracă, ceva care izbeşte ochiul, sînt sigur că aţi văzut-o şi dumneavoastră - adică, numai dacă aţi trecut pe acolo, n-aţi avut timp? - de fapt, e primul lucru pe care îl vezi de cum păşeşti în perimetrul pieţii, deşi cei mai mulţi nu ştiu ce e înăuntru, mai ales că*

*stă mereu cu obloanele trase, în vremea din urmă paravan pentru cine nu găsește timp sau răbdare să ocolească halele pînă la vespasiană, nu mai are nici firmă, nimic, decît așa-zisele obloane, dacă le împingi nițel cad și astea, și lacătul, da, fiindcă e încuiată - la percheziție, am găsit într-adevăr un polizor cu pedală, nefolosit de foarte mult timp, nici piatră nu mai avea, o ladă cu boarfe, niște vechituri..., în rest, mai nimic - deci, la data crimei, victima nu se afla, oficial, în oraș, am dedus - totuși, putea să fie în oraș și să nu mai treacă pe acolo. Dar am zis: oficial! - asta înseamnă că stătea ascuns sau evita să iasă, sau pur și simplu abandonase tocilăria... - la "Prințesa Împuțită", unde ne-au condus ulterior cercetările, mai bine zis vaga bănuială că trebuie să fi existat o legătură între plecarea comisarului Aron cu Pisica Verde și acest local, unde ea lucrase o vreme, presupunere întemeiată pe supoziția că, la rîndul său, Aron urmase același traseu - fiindcă ne aflam abia în etapa cînd încercam să recuperăm datele pierdute odată cu plecarea lui -, am aflat doar că victima trecuse într-adevăr pe acolo, fără a fi fost propriu-zis unul din clienții localului, dar n-am reușit să stabilim dacă înainte de a-și abandona tocilăria sau după - între timp clădirea a ars, în marele incendiu al fraților Moscovici - nu e sigur că ei ar fi vinovații, dar oamenilor le place să creadă așa, că ei au pus focul, fiindcă erau singurii din zonă cu contract de asigurare - am discutat cu patroana, madam Lindique, asta-i o poreclă, în realitate o cheamă Soprosina, și, dincolo de faptul că nici nu auzise de tocilărie sau nici nu voia să audă, ea ne-a furnizat unele informații pe baza cărora am reușit să facem, în fine, prima descoperire cu adevărat concludentă - mă refer la casa domnișoarei Orzan-cea-bătrînă, despre existența căreia nu știusem nimic pînă atunci, i-am făcut o primă inspecție destul de superficială, trebuie să recunosc, nu prea aveam timp și nici motive deosebite să insist, neștiind încă nimic despre relațiile domnișoarei Orzan-cea-bătrînă cu Sadim-cocoșatul-pitic, pe de o parte, și pe de altă parte cu Șubin, tatăl adoptiv al victimei -, o casă tip vagon, lungă de vreo douăzeci de metri, orientată pe direcția Nord-Sud, cu una dintre laturi pe trotuar și fața spre o curte îngustă, dugheană tipic evreiască, joasă, cu pereți strîmbi, hîită, cu tencuiala în parte căzută, iar tabla acoperișului spartă sau ruginită, ce să vă mai spun, are, deci, vreo douăzeci de metri lungime, arată ca un grajd și e dărăpănată ca orice casă părăsită, în față, pînă la peretele casei vecine, e o mică*

grădiniță ce se lărgește spre fundul curții și unde cresc de-a valma tot felul de buruieni, mai ales dintre cele puternic mirositoare, vîzdoage, micsandre, crini, regina nopții, lămîiță, liliac, crizanteme, care abia se mai zăresc pe sub tufele de soc și cătină și urzici, camerele destul de largi  par mai înalte decît sînt în realitate, dintr-o pricină care îmi scapă, pe sub dușumelele putrede zornăie batalioane de șoareci - sau șobolani; în afară de camera dinspre stradă, o singură cameră mai era cît de cît mobilată, cea de-a treia, unde se ajunge traversînd un coridor îngust, fără geamuri și apoi o sală mare, probabil fosta sufragerie - am aici inventarul și v-aș putea citi: pe un perete, un peisaj reprezentînd un rîu, un pod, un munte, un soare, cîțiva brazi, cerul, un nouraș, copii jucîndu-se, este executat pe pînză și lipit cu adeziv direct pe zugrăveală, s-au mai găsit un cuier, o oglindă Biedermeier, cîteva taburete plușate, o fotografie a domnișoarei Orzan-cea-bătrînă de pe vremea cînd era tînără, cu banderolă neagră, rămasă poate de la înmormîntare, și... cam atît - cît privește vecinii, cel de peste drum, plutonier major la regimentul de artilerie, s-a mutat recent în casa cumpărată de la un bătrîn plecat la copii, după moartea soției, venit relativ recent în oraș, nu ne-a putut da nici un fel de relații utile; în dreapta casei grădina se învecinează cu fabrica de lumînări și cu terenul arendat unui bulgar surdomut care cultivă aici verdețuri pentru piață... locuitorul casei din față e, cum vă spuneam, domnul Șarl, avocat pensionar și proprietar a cîteva pogoane de pădure în comuna Săvinești; soția lui e casnică - a suferit o operație de laringe, despre el vorbesc, din cauza unui iminent cancer, și acum respiră printr-o gaură făcută direct în trahee, chiar în scobitura gîtului. Un tip deosebit, un tip interesant, merită să-l cunoașteți, mi-a arătat grădina lui, via aranjată după ultimul număr din "Calendarul Plugarului", printre rîndurile de viță a plantat straturi de usturoi, fasole, sfeclă roșie, un tip mîndru, cred că pe vremuri vorbea tare și sigur de sine, dar, ce să-i faci, fumatul ăsta... - de aceea m-am și lăsat - în schimb, nevastă-sa e o acră, am rămas cîteva minute cu ea și s-a pornit să-l vorbească de rău, că umbla numai pe la tîrfe, că o bătea, - mă bătea, domnule comisar, mă mai bate și acum, dar mai rar, fiindcă a îmbătrînit, de treizeci de ani mănînc întruna bătaie, o să mă bage în pămînt, m-am săturat, îl las, divorțez - o femeie cu privirea piezișă și buzele subțiri, date cu un ruj violent, domnul Șarl mi-a mărturisit că toată viața a urît-o, au

îmbătrînit duşmănindu-se - rău lucru! a trebuit să insist foarte mult pînă cînd am obţinut oarecari informaţii în legătură cu domnişoara Orzan-cea-bătrînă şi relaţiile acesteia cu Sadim, cocoşatul pitic, despre care domnul Şarl crede, e convins că încă trăieşte, mă rog, ar trebui să aibă mai bine de o sută şi şaizeci de ani, după socotelile mele, ceea ce e foarte puţin probabil...

E o poveste mai lungă cu acest Sadim, poate am să v-o spun altădată, cînd eram mic şi rămîneam singur acasă, părinţii mă speriau cu Sadim-cocoşatul-pitic, ca să nu deschid nimănui uşa; Sadim putea să aibă glasul mamei sau al tatei sau al vecinului şi, cu acel glas prefăcut, ademenea copiii rămaşi singuri să-i dea drumul în casă - nu mi s-a spus niciodată ce le făcea, ce se întîmpla după aceea, îi fura? îi ucidea? îi mînca? simpla lui intrare în casă era socotită o catastrofă suficient de mare ca să nu trebuiască să i se mai adauge altceva - povestea lui am auzit-o, ca mai toţi copiii, de nenumărate ori, mereu neterminată şi tocmai de aceea atît de ameninţătoare, Sadim stătea pesemne mereu ascuns, ieşea numai seara, mai ales pe vreme ploioasă, cutreiera străzile lăsînd anume să-l bată ploaia, ca să provoace milă, încerca uşile caselor, cerea ceva, un colţ de pîine, o haină veche, cîrpe, sticle goale, cutii de tablă, încălţări rupte, lucruri de obicei netrebuincioase, de care ai scăpa bucuros, şi în schimb le dădea copiilor o jucărie măruntă şi urîtă din lut ars, făcută de el - există şi o poveste despre transformarea lui Sadim din femeie în bărbat, nu ştiu cît de adevărată, dar o sămînţă de adevăr trebuie să conţină, ca orice poveste, pe vremuri trăia în acest oraş un butnar pe numele lui Daniel - vă spun toate acestea tocmai pentru a înţelege cît de complicată e despărţirea informaţiei veridice de invenţie şi ficţiune şi cît de aproximative eventualele concluzii bazate pe o atitudine unilaterală - butoaiele lui Daniel aveau însuşirea minunată că, orice ai fi pus în ele, şi oricît ai fi consumat apoi, puteai fi sigur că vinul, ţuica sau murăturile te vor ţine pînă la recolta următoare, numai că la urmă, cînd le desfundai pregătindu-le pentru o nouă întrebuinţare, găseai la fund un şobolan mort - bineînţeles că despre asta se auzise, dar cei care le cumpărau, fie că nu credeau, fie că se bucurau mai mult de cealaltă însuşire a butoaielor, aşa încît vînzarea era din ce în ce mai bună, oamenii cumpărau cu mult mai mult decît le trebuia, adunau stive, întreg ţinutul se umpluse de butoaiele lui Daniel, care putrezeau adesea nefolosite...

Şi, deci, acest Daniel era burlac - cînd i se făcea de femeie, se ducea la cîrciuma lui Godel, unde lucra Doudouce cea cu patru ţîţe, Doudouce nu refuza niciodată pe nimeni - dacă, bunăoară, o întrebai: cu cine te culci în seara asta, Doudouce? ea zicea: nu ştiu, zău! - atunci, culcă-te cu mine, - bine, dar să mă aştepţi dinaintea uşii cînd se închide localul - la ora închiderii, se adunau în faţa cîrciumii cîte douăzeci de inşi. Doudouce ieşea, lua la întîmplare braţul cuiva şi pleca cu acela; nu alegea niciodată, de aceea nici nu se iveau scandaluri, dacă vreunul făcea pe nebunul, era repede pus la punct de ceilalţi şi pînă la urmă fiecare pleca liniştit, deşi nu tocmai mulţumit, la treburile lui - oarece scandal se făcea numai cînd ea, nesimţindu-se prea bine, ieşea pe uşa din dos, atunci pretendenţii se apucau să fluiere, să huiduiască şi să zgîlţîie obloanele cîrciumii, bănuind că Godel o ţine în seara aceea pentru el; ei, asta a fost, de fapt, un fel de introducere - Doudouce o născu pe Sadim; a murit la naştere, iar fetiţa a luat-o şi a crescut-o Daniel - iniţial a fost fată, aşa se spune, putea să fie şi băiat, nu asta e esenţial, pînă la urmă tot acolo s-ar fi ajuns, dar, mă rog, cineva a vrut cu tot dinadinsul să fie fată, ca să complice poate lucrurile, construim labirinturi şi ne ascundem în ele pentru a ne simţi mai în siguranţă, nu e de competenţa mea să judec această pornire a firii omeneşti, cîtă vreme există atîtea minţi luminate, anume pregătite pentru acest gen de activitate, savanţi care au demonstrat că linia dreaptă e inestetică şi aşa mai departe... - cît despre Sadim, a crescut şi s-a făcut o fată subţirică, bălaie, frumoasă cum nu mai văzuseră vreodată ochii oamenilor de prin părţile astea, o frumuseţe aş zice nefirească, faţă de care tinerii simţeau poate sfială, sau cine ştie ce altceva, căci nu îndrăzneau, la baluri, nici măcar s-o invite la dans... - aşa se spune, că totul era desăvîrşit şi curat la ea, încît cine o atingea se simţea murdar, nedemn, urît, grosolan, descoperea că-i put oribil picioarele şi gura, nu-şi mai suporta duhoarea propriului trup îmbibată în haine şi îl apuca greaţa cînd se auzea el însuşi cum clefăie, leorbăie, fleorcăie şi ghiogîlţîie în timp ce mănîncă, nemaivorbind de spaima şi îngrozitorul dezgust de sine ce-l cuprindeau ori de cîte ori trebuia să-şi satisfacă nevoile fireşti; cel care asculta vocea ei melodioasă şi pură ca de harfă, suporta apoi cu greu rîsul grosolan şi sporovăiala stupidă a celorlalte fete, iar propria sa voce i se părea a fi de măgar... - iată din ce motive biata fată nu avea nici o prietenă şi nici un iubit, era

mereu ocolită de tinerii de seama sa, la baluri stătea pe margine şi vedea cu mîhnire cum celelalte, unele şolduroase, ţîţoase şi crăcănate, cu bucile pornind direct din omoplaţi, altele slabe şi năsoase, cu faţa plină de coşuri, altele mărunţele şi uscate, fără pic de smegmă în ele, slute dar voioase, ţopăiau în draci de mînă cu băieţii, se lăsau strînse în braţe şi sărutate pe furiş, ţipau excitate cînd vreunul mai îndrăzneţ le gîdila prin locurile cele de plăcere, ieşeau din salon şi reveneau apoi radioase şi îmbujorate, privind oarecum încurcate în jos cînd erau întrebate pe unde umblaseră şi ce făcuseră, ştiind prea bine că la adăpostul întunericului de afară îşi scoteau cu îndrăzneală ţîţele lor lăbărţate şi le dădeau flăcăiandrilor să le mozolească umplîndu-le de muci şi bale, ori îşi lipeau buzele lor groase şi lacome şi aproape că-i sugeau sufletul celui pe care îl sărutau, în vreme ce şoldurile şi coapsele întărite de muncă zbîrnîiau sub palmele mari şi aspre ca nişte bureţi de sîrmă ale fericiţilor mocofani... - Sadim era prea departe de toate acestea, singura fiinţă din preajma ei care respira nepăsătoare mireasma primei zăpezi ce plutea în jurul atît de graţioasei făpturi, pe care nu o supărau prea tare nici propriul miros împuţit ce-i venea de la subsuori şi nici balele ce-i curgeau adesea din gura uitată deschisă, era slujnica şchioapă, bîlbîită şi cam ţîcnită, bolnavă de boala copiilor, Florica, dar şi aceasta, bănuind pesemne cu mintea ei puţină cît de necesară îi era prezenţa, sau pusă la cale de alţii, începu să facă nazuri, pretindea o simbrie din ce în ce mai mare, iar cînd adună destui bani pentru a duce în continuare o viaţă lipsită de griji, găsi un argat cretin, beţiv şi sifilitic care o ceru de nevastă, deci îşi făcu pe ascuns bocceluţa şi, pretextînd că i-a murit nu ştiu ce mătuşă, ceru cîteva zile de învoire, după care nu se mai arătă niciodată...

Înţelegînd că prezenţa ei îi stingherea pe ceilalţi, după ce aşteptase zadarnic ani în şir ca măcar cel mai bleg şi mai calic dintre flăcăii aceia cam nespălaţi, mirosind groaznic a sudoare şi a ulei de păr, s-o invite şi pe ea la dans, să-i şoptească tot felul de bazaconii la ureche şi la urmă să rîdă ca prostul, în hohote, sau s-o înghesuie în vreun boschet, înfruptîndu-se din darurile-i atît de scumpe, cînd se lămuri că nici măcar uriaşa avere ce-i rămăsese moştenire de la Daniel nu tenta pe vreunul din fanţii tîrgului, ei preferîndu-le pe cele de teapa lor, bulănoase, cu rîsul vulgar, gingiile umflate şi dantura galbenă, mirosind a conservă de fasole, după alte baluri, serbări, hore

*şi tombole de la care se întorcea de fiecare dată singură şi deznădăjduită, Sadim se închise în casă, hotărîtă să nu se mai arate lumii, să se ascundă pentru totdeauna de ochii răi şi pizmuitori ai oamenilor, să nu se mai ştie nimic de ea, să fie uitată... - un timp, mai pîndi poate dindărătul geamului perechile de îndrăgostiţi care se întorceau rîzînd şi chicotind noaptea tîrziu de la petreceri, fetele de seama ei începuseră a se mărita, le băteau acum bărbaţii de le zvîntau, se săturaseră de ţîţele şi bucile lor, acum le puneau la muncă, la făcut şi crescut plozi, altele, la fel de proaste şi hîde, ţopăiau acum pe la baluri, în braţele altor nătărăi, în vreme ce frumoasa Sadim străbătea la nesfîrşit odăile pustii, încărcate cu podoabe inutile, ori se privea ore întregi în oglindă, pînă cînd o năpădea plînsul, căci frumuseţea ei, de care bucuroasă s-ar fi dezbărat ca de cea mai nesuferită dintre poveri, în loc să o facă fericită, îi adusese doar nenorocire şi, ca un blestem de neînlăturat, nici măcar nu se ofilise cu anii, ci dimpotrivă, parcă înflorea...*

*Dar cum fiecare îşi are norocul său în viaţă, trebuie să-l fi avut şi Sadim pe al ei - dacă despre noroc poate fi vorba - cine însă ar avea atîta înţelepciune şi tărie sufletească încît să nu se încreadă în primul semn favorabil al unui destin pînă atunci atît de potrivnic şi să-i refuze promisiunile, chiar cu riscul de a plăti mai tîrziu înzecit şi însutit pentru necugetarea, graba şi credulitatea sa? - e uşor să fii înţelept cînd e vorba de alţii, este chiar o îndeletnicire plăcută să le cercetezi metehnele sau păcatele şi să le distribui diplome şi medalii de virtute unor persoane a căror soartă ţi-e de fapt indiferentă, dar cînd în joc intră propria ta viaţă, valorile morale îşi divulgă dintr-o dată precaritatea, iar normele şi criteriile de separare a binelui de rău se anemiază brusc, încît ar fi o greşeală să o condamnăm pe biata fată (dacă o fi fost într-adevăr fată, dar asupra acestei chestiuni voi reveni mai încolo) numai pentru simplul motiv că norocul sau aşa-zisul noroc i-a surîs într-un moment de nenorocire pentru toţi ceilalţi şi poate chiar ca o consecinţă firească, deşi nu neapărat necesară, a acestei nenorociri...*

*O epidemie de ciumă neagră lovi ţinutul şi, în primele două săptămîni, seceră cîteva mii de vieţi; oraşul se sparse ca un buboi copt, oamenii căutau să fugă încotro le vedeau ochii, iar cînd acest lucru n-a mai fost cu putinţă, căci Guvernatorul interzise circulaţia şi puse străji, ca să împiedice răspîndirea sinistrului, se închiseră şi se*

baricadară în case, își zidiră ușile și ferestrele, se refugiară în poduri și magazii, se îngropară în beciuri, săpară galerii și grote pentru a se ascunde în ele, cît mai departe unii de alții, pentru a li se pierde urma și a nu se mai ști nimic de ei, sperînd poate că astfel vor fi uitați de boală și de moarte, dar cumplitul moloh îi ajungea peste tot, le dibuia ascunzișurile, își înfigea ghearele infecte în carnea lor debilă și-i trăgea afară provocîndu-le buboaie scîrnave și pricinuindu-le dureri groaznice, fără alegere de rang sau merit și fără pic de simțire la urletele, convulsiile, lacrimile și disperatele rugăminți și făgăduieli ale victimelor... - "ca să scape de chinurile insuportabile ale bolii, mamele își înecau pruncii în albie; amanții își sugrumau iubitele, bătrînilor li se da otravă încă de la primele semne de contaminare, unii erau aruncați de vii în gropile comune și peste ei se turna var, cei mai slabi de înger își puneau singuri capăt zilelor, alții dădeau foc la case și prădau sau ucideau la întîmplare, pînă cînd erau ei înșiși uciși", furturile și violurile se înmulțiră, buimaci, năuciți de groază, cu mințile rătăcite, dedați la ură, desfrîu și murdărie, oamenii se sălbăticiră, orașul agoniza, stăpînit de nebunie și crimă, părea că nimic nu mai poate opri marșul triumfător al morții, și totuși, printre atîția vraci neputincioși și chirurgi neîndemînatici care își torturau inutil pacienții arzîndu-le gîlmele cu vitriol, cu sodă caustică sau direct cu fierul înroșit în foc, încît bieții nenorociți se zvîrcoleau și urlau ca posedați de satana, printre atîția impostori făcînd pe taumaturgii sau vînzînd la prețuri de speriat felurite pudre, alifii, licori și buruieni drept leacuri infailibile, prezicători, chiromanți, epileptici, misionari, șarlatani, prestidigitatori, falsificatori de bani, spițeri improvizați și alte asemenea specimene de scursură omenească, pe care mirosul de hoit al tîrgului îi atrăsese ca pe niște șacali hămesiți, iată că, dintr-o margine sau dintr-o mahala se ivi mai întîi un zvon, miji o speranță, se vorbea despre o cerșetoare oarbă care umbla din casă în casă și, pentru numai un bănuț de aramă, lăsa celor în suferință cîteva picături dintr-o licoare verzuie - țineți minte: verzuie! - dar zvonuri asemănătoare mai circulaseră și altădată și se dovediseră pînă la urmă neîntemeiate, încît oamenii nu mai credeau și deveniră chiar suspicioși cînd auziră de încă o minune, cineva care se vindecase cu o licoare primită de la cerșetoarea oarbă, pentru ei nu mai existau minuni, viața cu toate nenorocirile ei le-o dovedise în atîtea rînduri - și totuși cerșetoarea își vedea în continuare de treabă,

*luase stradă cu stradă şi casă cu casă, lăsînd fiecăruia, într-un şip, cîteva picături din licoarea aceea de culoarea fierii, picura din ulciorul ei chiar şi acolo unde nu primea nimic, promiţînd că în cutare zi, toţi cei care vor fi băut din ea se vor trezi vindecaţi, cu bubele uscate şi cojite, apoi, cînd termină de colindat, după ce părăsi şi ultima casă în care intrase pentru a-şi oferi leacul, dispăru împreună cu însoţitoarea ei, plecaseră poate în Pamphilia, iar oraşul căzu într-un somn adînc de cîteva săptămîni, la capătul căruia locuitorii lui, trezindu-se ca dintr-un coşmar, îşi vor fi spus: "iată o nouă zi a unei noi luni a unui nou an; trebuie reînnoit ceea ce timpul a uzat!" - şi vor fi uitat cu totul de cea care îi vindecase, socotind pesemne că epidemia se stinsese de la sine...*

*În definitiv, nu graba de a uita a oamenilor contează în toată această poveste, o grabă oarecum firească, mărturisind dezgustul faţă de propria istorie şi dorinţa implicită de abolire a timpului însuşi, atît de caracteristice oraşului nostru, ci faptul că însoţitoarea cerşetoarei aceleia oarbe, care colindase împreună cu ea oraşul şi intrase în toate casele lui şi apoi o urmase spre meleagurile neguroase şi îndepărtate ale ţării cimerienilor, sau spre cele luminoase şi senine ale Pamphiliei, nu era alta decît Sadim, fata butnarului Daniel, ucenicul lui Martin Tobias din Kerepes, şi a Doudoucei cea cu patru ţîţe - cum au ajuns ele să se întîlnească, nimeni nu ştie şi nici nu cred că ar avea vreo importanţă, poate că vom afla cîndva că cerşetoarea aceea venise tocmai din Djinistan, sau poate din Kerepes, unde Daniel îşi făcuse ucenicia, poate că era însăşi domnişoara Rosengrunschon, căreia Sadim îi scrisese chemînd-o să salveze oraşul de la pieire sau numai pentru a o salva pe ea (dar, în acest caz, ce rost ar fi avut să mai piardă atîta timp mergînd din casă în casă şi încercînd să-i convingă pe localnici să bea din licoarea ei tămăduitoare?), şi poate că, în timp ce cutreierau oraşul, Sadim i-a vorbit, în timp ce o ducea de mînă şi o purta prin mahalalele lui infecte şi mocirloase, şi i-a spus: iată, trebuie să cutreierăm oraşul şi să-i salvăm pe oamenii aceştia care m-au urît şi dispreţuit, ca să mă poată urî şi dispreţui din nou - urăşte-i şi dispreţuieşte-i şi tu, îi va fi răspuns oarba, ai acest drept, cu condiţia să le faci întotdeauna numai binele - iar cînd Sadim se va fi plîns de anii de singurătate şi umilinţă pe care îi trăise după moartea tatălui său, cerîndu-i să o transforme în bărbat, pentru a o scăpa în acest fel de blestemul*

*frumuseţii sale, cerşetoarea îi va fi destăinuit că frumuseţea ei fusese obţinută prin magie şi de aceea speria oamenii, jalnica lor fericire nu-ţi este hărăzită, îi va fi spus ea, iar de iubirea lor nu vei avea parte nicicînd, tu trebuie să faci lucruri de seamă, care să-i umple de admiraţie şi să-i înspăimînte, tu eşti menită să-i cucereşti altfel, nu prin frumuseţe, fiindcă ei nu meritau ceea ce li s-a dat, fiindcă nu sînt decît o gloată de imbecili şi laşi, gata oricînd să cadă la picioarele celui hărăzit să-i biciuiască pedepsindu-i astfel pentru apucăturile lor sălbatice...*

*Ştim noi ce au vorbit ele atunci? nicidecum! doar bănuim, presupunem, dorim să fie aşa, ca să putem înţelege ce a urmat - cînd, după ani îndelungaţi, Sadim reveni în oraş, nimeni nu o mai putu recunoaşte, trupul îi scăzuse şi se îngheboşase, picioarele i se îngroşaseră şi se crăcănaseră, acoperindu-i-se, ca şi faţa, cu un păr negru şi ţepos, obrajii i se zbîrciseră, se fleşcăiseră şi se învineţiseră, numai ochii îi rămăseseră la fel de viu luminaţi, dar lucirea lor era acum mai degrabă vicleană şi rea - de fapt, nu a existat niciodată un motiv serios pentru a crede că monstrul acesta pitic, cocoşat, murdar şi urît mirositor ar avea o cît de vagă legătură cu frumoasa Sadim, cea care scăpase oraşul de ciumă, dar fiindcă el susţinea faţă de toată lumea că e fiul lui Daniel butnarul şi al Doudoucei, cu acea încăpăţînare certăreaţă şi agresivă cu care, bunăoară, un beţiv arţăgos susţine că poate merge pe sîrmă de treaz ce e, oamenii îi acceptară în cele din urmă, din lene sau lehamite, această pretenţie aiurită, socotind-o desigur ideea fixă a unui maniac, mai curînd învinşi decît convinşi de insistenţa lui - nici nu se ştie dacă, dintre cîţi o văzuseră în tinereţe pe fata lui Daniel şi a Doudoucei, mai era vreunul în viaţă, şi ce mai conta, după zeci de ani, dacă monstrul născut de fosta chelneriţă a lui Godel era frumos sau urît, bărbat sau femeie, jumătate de lună bărbat şi cealaltă jumătate de lună femeie, sau bărbat pe partea dreaptă şi femeie pe partea stîngă, memoria colectivă îl reţinuse oricum ca monstru, iar noile generaţii nu ştiau despre el decît o poveste vagă, deformată, cu multe lacune şi înflorituri inutile, o poveste macabră sau, în cel mai fericit caz, zeflemitoare, povestea ciumei negre şi a monstrului care o alungase din oraş... - n-ar fi exclus ca Sadim cocoşatul pitic să fi fost în realitate copilul Sadimei fata lui Daniel, fără ca el să ştie acest lucru - s-ar putea ridica aici obiecţia diferenţei prea mici de vîrstă între Sadim*

*fata și Sadim cocoșatul, dar e posibil ca fata să fi născut foarte devreme, cînd încă se mai afla în oraș, și să-l fi ținut ascuns sau să-l fi dat cuiva ca să-l crească (încă o explicație a repulsiei pe care, în ciuda frumuseții, o provoca tinerilor), e posibil ca Sadim să fi fost de la început băiat, dar fiindcă Daniel își dorise fată, să-i fi spus că e fată, să-l fi îmbrăcat ca pe fete și, în consecință, Sadim chiar să fi crezut că e fată, fiind de fapt băiat, pînă cînd va fi venit oarba din Kerepes și-i va fi arătat cum ar trebui să fie ca să fie fată, după cum, la fel de plauzibilă îmi pare și ipoteza doctorului Marcu, potrivit căreia Sadim se născuse gata îmbătrînit, fiindcă mai există și astfel de cazuri, malformații congenitale, oricum evidente în cazul lui Sadim, fapt ce i-ar explica, în plus, longevitatea incredibilă prin supraestimarea vîrstei inițiale; lumea îl credea bătrîn deoarece așa arăta, dar e foarte posibil ca atunci cînd a venit în oraș Sadim cocoșatul pitic să nu fi avut mai mult de douăzeci de ani... - oricum, fapt e că, treptat, tîrgoveții noștri se obișnuiră cu noul Sadim (sau cu cel poreclit astfel, fiindcă la început era mai curînd o poreclă) într-atît încît aproape că uitară de el și de fapt, cîțiva ani la rînd nici nu-i deranjă prea mult - după ce obținuse blazonul revendicat atît de vehement, Sadim intră într-un anonimat desăvîrșit, amestecîndu-se în masa de cerșetori, nevolnici, lepădături și trîntori care mișună prin mai toate orașele cît de cît răsărite și arareori, la cîte o sărbătoare, fac obiectul operelor filantropice ale cucoanelor din mica burghezie, speriate de perspectiva de a ajunge vreodată să le împărtășească soarta - fiindcă e clar că filantropii mai mult cer decît dau, dar asta o știu doar ei - n-avea casă, dormea pe unde apuca, iar de la o vreme se aciuă în localul poștei și, pentru un bănuț, scria scrisorile celor care nu știau carte, mult timp a făcut treaba asta aproape nebăgat în seamă, așa cum o făcuseră și alții înaintea lui și așa cum alții aveau să continue să o facă pînă în zilele noastre, chiar dacă între timp numărul neștiutorilor de carte s-a micșorat și clientela însăși e alta, alcătuită mai ales din oameni de la țară, pe atunci, meseria aceasta își avea importanța ei, pe de o parte deoarece numărul celor care știau să citească și să scrie era mic, iar pe de altă parte, deoarece chiar și dintre aceștia, mulți preferau să lase altuia ocupația de a le transforma gîndurile în cuvinte și a le înșira pe hîrtie, mai ales cînd gîndurile sînt vagi, confuze, sau alcătuite din imagini pentru care aproape că nu există cuvinte, așa cum nu există cuvinte pentru*

*anumite vise, despre care nu poţi spune decît că au fost şi au lăsat în suflet doar un fel de năduşeală, ceva ca o mică arsură, urma unei amintiri care va răbufni peste cîţiva ani şi nu vei şti de unde vine...*

*Dar iată că într-o zi, poate tocmai într-una din zilele acelea caniculare, nesfîrşite şi pustii din miezul verii, cînd străzile se golesc de trecători şi oraşul pare părăsit, abia dacă îţi taie calea, istovit de căldură şi clătinîndu-se ca un om beat, cîte un cîine slăbănog, iar undeva în capătul străzii se aude plîngînd un zgîmboi de copil, speriat de liniştea sepulcrală a amiezii, aşadar într-una din zilele cînd localul Poştei era el însuşi pustiu, funcţionarele moţăiau îndărătul ghişeelor, iar Sadim se ghemuise pe banca lui şi molfăia o coajă de pîine, iată că uşa turnantă se roti încet, împinsă de o mînă slabă sau nesigură şi în hol îşi făcu apariţia domnişoara Orzan-cea-bătrînă, să-i spunem astfel, deşi pe atunci abia dacă se apropia de treizeci de ani; fusese una din cele mai frumoase şi mai bogate femei din oraş, dar după ce bărbatul cu care trebuia să se mărite o părăsise, în chiar ziua cînd era plănuită nunta, frumuseţea începu să i se ofilească, aşa cum păleşte şi se destramă frumuseţea unei grădini neîngrijite, năpădită de buruieni, iar averea o donase unor sanatorii şi azile, aşa încît nu-i mai rămăsese decît o casă modestă, cumpărată de la un evreu, în mahalaua Ţărăncuţa din oraşul de sus, iar în lume se arăta din ce în ce mai rar, poate şi din pricină că zvonurile şi bîrfa pe seama ei nu mai conteneau, deşi de la nunta fără mire trecuseră atîţia ani... - cu paşi mărunţi şi temători, se apropie de ungherul unde moţăia cocoşatul pitic, îl atinse uşor pe umăr, el tresări, dar nu se întoarse, - scrie şi pentru mine o scrisoare, recunoscîndu-i vocea, Sadim întîrzie anume să-i vorbească, - tu ai învăţat carte, nu ai nevoie de mine, îi va fi răspuns el într-un tîrziu, - ştiu de la o femeie că scrisoarea ta i-a adus înapoi bărbatul acasă, mai insistă ea, abia acum Sadim ridică ochii şi o privi, foarte nemulţumit, - femeia care ţi-a spus aşa este o neroadă, scrisorile mele nu întorc pe nimeni din drumul lui, şi totuşi ea insistă în continuare şi îl rugă, poate că şi drumul celui al meu este înapoi spre mine, zise, iar dacă nu se va întoarce, nimeni n-o să te învinuiască pentru asta, dar dacă se va întoarce, te vom înfia şi te vom face copilul nostru..., auzind aceste ultime cuvinte, Sadim se ghemui şi mai mult în cîrpele sale şi îşi strînse genunchii la piept, cuprins parcă de friguri, se răsuci cu faţa spre perete gemînd şi bolborosind cuvinte neînţelese decît de el, în vreme ce micul trup i se scutura spasmodic,*

*ca străbătut de fiorii morţii... - plîngea, oare? - rămase mult timp în poziţia aceasta, chiar şi după ce zgîlţîiturile încetaseră, lăsînd-o pe domnişoara Orzan să aştepte în picioare, părea că uitase de ea, poate adormise, nici măcar n-ai fi putut spune dacă mai respiră sau nu, într-un tîrziu se întoarse numai pe jumătate şi fără să o privească, de parcă ar fi vrut să-i reproşeze în acest fel o vină pe care ea oricum n-ar fi putut-o înţelege, îi porunci cu voce joasă, de om supărat: să vii mîine!*

*A doua zi, cînd domnişoara Orzan-cea-bătrînă veni din nou, îl găsi pe aceeaşi băncuţă, încă mai gîrbovit, mai ghebos şi mai cocoşat, cu ochii umflaţi şi faţa cenuşie brăzdată de alte zbîrcituri, mai adînci decît cu o zi înainte, dar liniştit şi nu atît de mînios ca în ajun, iată scrisoarea pe care mi-ai cerut-o, spuse el, bărbatul tău e mort, vaporul cu care a plecat s-a scufundat, iar el s-a înecat, dar fiindcă ai vrut să ţi-l aduc înapoi, ţi-l voi aduce, însă nu te vei bucura de el decît o singură zi.*

*Secretul scrisorilor lui Sadim ne-a preocupat şi pe noi cîtva timp, pînă cînd ne-am convins că nu în conţinut consta misteriosul lor efect, ele au mijlocit multe legături (nu numai în dragoste, ci şi în orice alt fel de afacere, dar cu deosebire în dragoste) şi se poate spune că cetăţenii noştri îi datorează în bună măsură faptul de a se fi născut, căci mare parte a căsătoriilor contractate ani la rînd au avut ca punct de plecare o scrisoare compusă de Sadim cocoşatul pitic; destule familii mai deţin de la părinţi sau bunici astfel de scrisori, altminteri cît se poate de convenţionale, banale, previzibile, repetabile şi de o preţiozitate adesea ridicolă în desuetudinea ei, dar nu în conţinut şi nici în formă trebuie căutat efectul lor asupra celor cărora le erau adresate, explicaţia e ceva mai complicată, mă rog, sînt întotdeauna cam stînjenit cînd trebuie să vorbesc despre aşa ceva, mai ales că nu e domeniul meu, e vorba de ceva, cumva, deosebit, în sensul că exista o relaţie specială - să-i zicem cu un cuvînt mai pretenţios: obscură! - între cocoşatul pitic şi destinatarii sau destinatarele scrisorilor sale, prin înlesnirea lui Orifiel, îngerul lui Saturn, reprezentat printr-un bărbat gol şi bărbos, stînd în picioare pe un taur galben sau verde şi ţinînd în mîna dreaptă o carte, iar în mîna stîngă o pană, Sadim desena pe două foi îngerul, scria numele MENDRION pe fruntea celui de pe prima foaie şi numele THROESDE pe pieptul celui de pe a doua, după care suprapunea cele două*

*imagini rostind anumite cuvinte numai de el știute și poruncindu-i lui Orifiel să deschidă ușa viselor persoanei vizate, astfel încît scrierea și expedierea scrisorii propriu-zise devenea o simplă (totuși necesară) formalitate - mai mult decît atît, mult mai mult, dacă e să mă iau după cele descoperite de agentul Xava în beciul domnișoarei Orzan-cea-bătrînă, uneori Sadim făcea efectiv dragoste cu cel căruia îi era destinată scrisoarea, un fel de acuplare fluidică, amalgamare prin care simți celălalt trup în fiecare punct al trupului propriu și te pătrunzi de el "ca într-o beție ce pune stăpînire pe sîngele tău", cum ar zice Kremerz, sau ceea ce alții (Randolph) numesc Tiroderism, puterea de a evoca și forma imagini cu ajutorul văzului interior, în definitiv o formă de dominație, căci în cursul acestei acuplări subtile, fără contact fizic, Sadim activa corpul sideral vizat și închidea, prin saturarea obiectelor cu sarcini de forță psihică și fluidică, sau prin atitudini, gesturi și poziții ale propriului corp și membrelor, care sînt întîmplări, expresii plastice sau sigle ale unui anumit gînd, circuitele curenților de energie, îl prindea ca într-o plasă, punea stăpînire pe secrețiile și sucurile lui vitale, transmițîndu-i prin telepatie gîndurile și sentimentele..., tot ce simțea în momentele acelea, - vă imaginați, nu? - persoanei vizate, care din acel moment, în urma unei bruște și puternice emoții aparent nemotivate, intra într-o stare de neliniște, de căutare a ceva ce-i lipsea mereu..., un fel de înfrigurare sau o nerăbdare, un neastîmpăr fără motiv, pe un fond de nervozitate și teamă, cu viziuni suprasensibile, deslușirea unor șoapte misterioase care îl chemau pe nume..., încercau să-i spună ceva..., în fine, cam așa înțeleg eu lucrurile astea, care desigur ar putea fi spuse într-un mod mai elevat, mai științific...*

*Rămîne totuși inexplicabilă întoarcerea bărbatului aceluia, pentru care domnișoara Orzan-cea-bătrînă venise la Sadim, fiindcă într-adevăr s-a întors, a apărut într-o bună zi pe străzile orașului într-o berlină trasă de doi cai albi ca neaua, și lumea a rămas uimită, ia te uită, s-a întors logodnicul domnișoarei Orzan, desigur acum o va cere în căsătorie, fără însă a bănui că, oricît se vor grăbi și el și domnișoara Orzan, nu vor ajunge la timp acolo unde doreau să ajungă, pe scările Stării Civile lui i s-a făcut rău, începu să gîfîie, se înăbuși, căzu și, deodată, din gură îi izbucni un șuvoi de apă, mai întîi pe gură, apoi și pe urechi și pe ochi și pe toate celelalte orificii ale trupului, o apă tulbure, sărată, amestecată cu alge și nisip, și muri*

*acolo, pe scări fără ca nimeni să înţeleagă ce se petrece, mai înainte ca vreunul dintre cei prezenţi să poată interveni, să încerce, măcar, să adune toată apa aceea într-o găleată, cum ar fi trebuit.*

*Cît despre Sadim, după cîţiva ani, deşi scrisorile lui aveau în continuare efectul dorit, oamenii începură să-l ocolească, iar cei care totuşi i se adresau erau, la rîndul lor, ocoliţi, trataţi cu o aversiune rece, ca purtători ai stigmatului unui viciu comun, dar evident doar la ei. Un complot tacit, inexplicabil, funcţionînd dincolo de intenţiile fireşti ale fiecăruia, făcu treptat din Sadim un om singur şi trist. Unde apărea el, se lăsa deodată liniştea, lumea se rărea, cei care mai rămîneau se prefăceau că nu-l văd, vorbeau în şoaptă, oameni care pînă cu o zi în urmă, să zicem, îi arătaseră oarecare prietenie sau recunoştinţă, acum nu-l mai cunoşteau, priveau pe lîngă el cu nişte ochi opaci şi stupizi, iar în ziua cînd Sadim nu mai apăru nici în localul Poştei, nici în piaţă, nici în oborul de vite, în ziua cînd nimeni nu-l mai văzu, răsuflară uşuraţi, fără a-şi spune asta, fără a-i recunoaşte dispariţia: ar fi preferat să creadă că nici nu existase.*

*(VERSO. **A** treia audien**ţă - şi** cea mai scurt**ă.** Comisarul prezint**ă** depozi**ţ**ia paznicului de la "Fiducitatea" **şi** face cîteva comentarii pe marginea ei.)*

*"... PĂI, NU ŞTIU EXACT, că nu am ceas - îl întrebasem la ce oră - să fi fost cam pe la cinci şi jumătate, dar cred că s-a întîmplat mai devreme, de fapt, de cîte ori treceam prin dreptul gangului, în rondul meu obişnuit, aveam impresia că e ceva acolo, zic: aveam impresia - fiindcă nu se vedea nimic, era întuneric, abia cînd a început să se lumineze de ziuă am văzut ceva ca un morman de haine aruncate..., ba nu: mai întîi un morman, atîta tot! dar abia pe la cinci şi jumătate, mă rog, se poate să fi fost şi altă oră, de unde să ştiu dacă nu am ceas? sînt scumpe, iar salariul abia îmi ajunge să-mi hrănesc copiii, toate s-au scumpit... - am auzit aşa, ceva ca un ţiuit sau un piuit şi m-am gîndit, abia atunci, că s-ar putea să fie un om, vreun beţiv care sforăie, mi-am zis, vreun nemernic din ăia care-şi beau minţile şi umblă pe străzi pînă cad din picioare şi adorm acolo unde cad, totuşi mi-am descheiat tocul pistolului, o măsură de prevedere, ştiţi cum sînt ăştia,*

umblă cu fel de fel de tertipuri şi-odată te înhaţă de gît şi te strîng pînă faci oac! m-am apropiat cu mîna la pistol, păşind mărunt şi uşor, tiptil, conform regulamentului, vedeţi şi dumneavoastră, locul e dosnic, dacă eram atacat n-avea cine să-mi sară în ajutor, începuseră să circule ceva oameni, dar rar, la cinci minute unul, majoritatea se duc la gară, fac naveta sau cine ştie ce, oricum, n-au timp să-ţi sară în ajutor, nici nu le poţi pretinde, pierd trenul, iar pentru ei trenul ăla e mai important decît viaţa unui gardian de noapte, m-am gîndit şi la asta, mă apropii, pun lanterna, piuitul nu se mai aude, dar parcă mişcă ceva ca un şoricel..., domnule, îmi zic în gînd, ăsta sau doarme, sau se preface, din două una! Gangul întunecos şi pute a pişat de-ţi ia auzul, pe stradă începuse a se lumina, dar aici nu, întuneric beznă..., alo! domnu', ce faci aici? îl întreb cînd eram încă la vreo trei metri de el, ştiam eu ce face, dar l-am întrebat aşa, ca să intru în vorbă, mă oprisem precaut, el bineînţeles, nimic, chiar aşa, nu mai făcea absolut nimic, altul ar fi  răspuns: nimic, şi totuşi  ar fi făcut ceva, adică mi-ar fi răspuns, mă gîndesc şi eu din cînd în cînd aşa, la tot felul de chestii, asta mă ajută foarte mult în munca mea, trece noaptea mai repede, mă gîndesc pe unde ar intra în magazin sau de unde, pe unde mi-ar putea sări în spate, evident, de la spate, he, he..., dar din ce colţ, cam în ce loc le-ar conveni să mă atace, la ce oră, în ce moment etcetera, adică fac psihologie, fel de fel de presupuneri, mă ajută să nu adorm, dacă adorm s-a zis cu mine!... Aşa şi cu ăsta, tăcerea e un răspuns, zic, scot pistolul şi îl îndrept spre el, scoală-te, că s-a făcut ziuă, hai, ajunge, du-te acasă, poate ai nevastă, copii care te aşteaptă, şi eu am, termină cu prostiile, gata, ţi-ai făcut de cap destul, pari om în toată firea - deşi nu-i vedeam încă faţa, ziceam şi eu aşa, la general, vorbeam singur ca să-mi fac curaj şi să mai cîştig timp, poate mă aude cineva şi vine încoace, mă gîndeam, poate mă vede cu pistolul în mînă şi îşi dă seama..., aş! ţi-ai găsit, la ora cinci şi jumătate toată lumea e grăbită, cu treburi, adică, vreau să spun, cei care nu dorm, hai, gata cu prostiile, ajunge, mergem acasă, sîntem băiat cuminte, da? - dar în sinea mea, hm, stai domnule, ceva nu e în regulă, simţeam eu asta cum simţi cîteodată că are să plouă, nu neapărat din pricina reumatismului, mai toţi paznicii au, e boala noastră profesională, dar poţi să nu ai şi să zici: îmi miroase a ploaie, îţi vine deodată să zici aşa, nici tu nu ştii de unde, apoi chiar plouă...

*Cînd am pus lumina chioară a lanternei pe chipul lui, deh, bateria cam veche, am văzut înainte de toate nasul mare, mai bine zis lung, nu şi proeminent, îl mai lungea şi umbra, lung, drept şi cu vîrful niţel bombat, asta m-a liniştit un pic, fiindcă am, aşa, un fel de superstiţie, am încredere în oamenii cu nasul mare, ştiu că e o prostie, dar ăsta sînt eu - fir-ar să fie! păi, ăsta e băiatul ăla de la "Union", domnule! cum naiba îl chema? nici acum nu-mi amintesc, nici atunci, el era, mi-am dat seama, abia după aceea am observat că ţinea ochii deschişi, sticloşi, ficşi, cred că mai avea încă lacrimi sau altceva, luciul lor a oglindit nu ştiu cum lumina lanternei şi atunci m-am speriat, mi s-au părut de fosfor, aşa luceau, ca la pisică, am simţit un fel de gheaţă în măruntaie, m-a apucat dîrdîiala, brr, am luat-o la fugă spre capătul gangului, să opresc cîţiva oameni, ca să pot scrie procesul verbal, dar pe cine, toţi se grăbeau la tren, v-am spus, cinci şi jumătate nu-i o oră la care să poţi opri pe cineva pe stradă, aşa că m-am grăbit să dau telefon..."*

*Am reţinut paznicul pentru mărturie mincinoasă, spunea că a fugit, dar urmele imprimate în mîzga de pe gang erau ale unuia care mersese încet; din loc în loc părea chiar că se oprise. La ora aceea nu ştiam încă sigur despre ce e vorba, trebuia să iau toate măsurile de precauţie, am trimis şi un agent cu cîinele...*

*Însă lucrul care ne-a surprins cel mai mult, atunci cînd am întors cadavrul, a fost că era acelaşi cu cel găsit în parc. Deşi doctorul determinase că moartea survenise cu doar o oră şi ceva în urmă. Avea chiar şi dintele din cerul gurii. Dar urmele lipseau; rîzînd, judele Ştefan a zis că poate venise în zbor. Erau doar nişte urme de pasăre mică, încă nu ştiam că e pui de găină, am crezut mai întîi că sînt de vrabie sau de şoarece, pe baza declaraţiei orbului de la vespasiana din piaţă, care susţinea că victima purta în sîn un şoarece alb, mic cît buricul degetului, pe care îl chema Gonzales, îl şi dresase, ştia el sigur, orbul, că dacă ţii un ou de pichire patruzeci de zile la subsuoară, iese un drăcuşor care îţi îndeplineşte toate dorinţele. De cîte ori trecea pe la el, victima îi dădea un bănuţ şi-l întreba cum îi merg afacerile, - merg, merg, lumea face pipi fără încetare - îl recunoştea după voce, dar de mai bine de trei ani n-a mai auzit-o, se prea poate să se fi înşelat, orbii suferă de oarecare deformaţie a timpului, sau poate că în ultima vreme victima nu-l mai întreba cum îi merg afacerile...*

Ne-a fost imposibil să admitem că una şi aceeaşi persoană murise de două ori, în două locuri şi în două momente diferite, de aceea am presupus mai întîi că victima din gang era fratele geamăn ale celei din parc, un inspector a fost trimis din nou în sat, pentru a se interesa dacă victima avusese un frate, anumite indicii păreau să confirme o astfel de ipoteză - sătenii susţin că, după naşterea copilului, burta lehuzei a rămas tot mare, ea stătea pe o rînă în pat şi zbiera de durere, iar după vreo două săptămîni a scăpat, n-a mai durut-o nimic, burta i s-a dezumflat, ceea ce s-ar explica printr-o a doua naştere, trecută sub tăcere, nu ştim de ce. Există însă şi posibilitatea ca cel de-al doilea copil să fi fost al mamei fetei, care, vă amintiţi, într-una din nopţi se culcase în locul fiică-sii, sau în pat cu ea, şi pe care stafia lui Friptu o confundase şi o umpluse poate cu sămînţă sau cu stafie de sămînţă, mă rog... Tocmai astfel s-ar explica de ce acest al doilea copil, dacă e real, s-a născut ceva mai tîrziu - poate că fata îşi pusese anume o pernă sub haine şi ţipa numai de formă, pentru a păcăli lumea şi a-şi scăpa mama de ruşine... -, după care nu s-a mai ştiut nimic despre el. Nu-i exclus să fi fost luat de Miron, tatăl lui Friptu, şi să fi fost crescut în secret de bătrîn. În sat se spune să Miron avea o vacă de lemn în pod şi ţinea şoareci albi - aici ne intersectăm cu depoziţia orbului de la vespasiană - cu care dădea mană vitelor sterpe. Se pare că, în cele din urmă, vaca lui Miron a ajuns în posesia cocoşatului pitic Sadim. Agentul Xava, care a pătruns în ascunzătoarea secretă a acestuia, sau care credea acest lucru, spunea că a văzut-o printre nenumărate alte obiecte găsite acolo, şi e posibil, iată o idee care îmi vine abia acum în minte, ca ea să fi asigurat şi succesul scrisorilor de dragoste ale lui Sadim, iar judele Ştefan văzuse la rîndul său "ceva asemănător" în cortul roşu al inginerului francez, încît mă întreb dacă nu cumva agentul Xava însuşi i-o dăduse acestuia, pentru a obţine în schimb reţeta levitaţiei magnetice, pe care inginerul pretindea că o deţine - rămîne totuşi problematică ordinea acestor identificări, care contrazice cumva ipoteza de mai sus.

Unul dintre sătenii chestionaţi de inspector susţine că odată, ducîndu-se la moş Miron trimis de maică-sa cu nu ştiu ce treabă (fireşte, pe vremea aceea era copil, iar întrebarea e dacă putem avea încredere în depoziţia unui copil, sau trebuie să o considerăm depoziţia unui matur, deoarece cel care o face este o persoană adultă,

*chiar dacă evenimentul la care se referă s-a petrecut în copilărie, deci percepţia e a unui copil...) sau ca să ceară ceva împrumut, dar nu-şi mai aminteşte ce, a auzit nişte zgomote ciudate şi scîncete în podul casei, iar la un moment dat, un drăcuşor a ridicat chepengul şi a strigat la Miron: hei, bunicuţule, vezi că ai uitat să ne dai haleală azi, ai grijă, treaba asta o să se termine prost! Miron a sărit îndată de la locul lui şi a urcat în pod cu o cofă plină cu lapte, aşa zice martorul, după care, întorcîndu-se Miron cu cofa goală, nu s-a mai auzit nici un zgomot.*

*Se pare că după moartea bătrînului solomonar, vaca de lemn a fost obiectul unor dispute sîngeroase între succesori, mereu furată datorită însuşirilor ei miraculoase sau deoarece se zvonise că ar fi avut burta plină cu cocoşei de aur. Am presupus şi asta - că unul dintre gemeni l-a ucis pe celălalt, căruia bătrînul îi lăsase atît şoarecii albi, cît şi vaca de lemn - situaţie plauzibilă dacă avem în vedere că ulterior, victima (fără a putea preciza care anume dintre ele) va practica o vreme magia populară.*

*Existenţa gemenilor n-a putut fi însă dovedită cu probe obiective. Martorii vorbesc mai mult din auzite, aşa se credea în sat, ziceau unii şi alţii... Nimic concret. Deci presupunerea că apăreau alternativ în lume, pentru a se crede că e unul singur, şi, pe cale de consecinţă, ipoteza la care ea ne-a condus nu aveau decît valoarea unor aproximaţii preparative, contrazise în fapt de analiza amprentelor celor două cadavre, analiză care a arătat că amprentele sînt identice. În aceste condiţii, nici nu e potrivit să vorbim de două cadavre, cu atît mai mult cu cît primul dintre ele nu a mai fost găsit, echipa trimisă să-l deshumeze raportînd că a tot săpat pînă a dat de apă. Sicriul, împreună cu întregul său conţinut, dispăruse, fără ca mormîntul să fi prezentat indicii de violare. Neavînd dovada existenţei a două cadavre distincte, presupunerea existenţei gemenilor conţinea şi ea un mare grad de incertitudine, în ciuda vagilor asigurări date de consăteni. Probabil că, dacă ar fi trebuit să descopere că fuseseră zece gemeni în loc de doi, inspectorul ar fi găsit martori dispuşi să-i confirme, cu amintiri personale, această ipoteză.*

*Dar ceea ce ne-a intrigat cel mai mult a fost dispariţia şi a celui de-al doilea cadavru, cel descoperit în gang, la puţin timp după ce fusese depus la morgă şi dat în primire cu toate formalităţile obişnuite în asemenea cazuri...*

Morga asta e, cum să vă spun, de fapt e altceva. O baracă de scînduri întunecoasă, fără geamuri, cu cîteva becuri chioare spînzurate de tavan, situată undeva în spatele spitalului și cam lateral, chiar pe malul pîrîului, despărțită de celelalte clădiri printr-un gard de sîrmă împletită, astfel că accesul nu se face direct din curtea spitalului, ci ieșind mai întîi pe o portiță și străbătînd o porțiune din drumul îngust, nepavat care unește șoseaua cu malul rîpei. Mirosul insuportabil de formol și cadavre, amestecat cu acela al canalului deversor de la spital, atrage, mai ales noaptea, haite de cîini vagabonzi care schelălăie de poftă pe lîngă gardul înalt de doi metri al acestui sinistru stabiliment, băgînd groaza în bieții bolnavi. Au fost depuse nenumărate petiții la Primărie și la Guvernator, zadarnic, fiindcă deocamdată nu sînt fonduri; de fapt morga nu e în administrarea directă a spitalului, ci e proprietatea orașului, a Primăriei, prin reprezentantul ei aici, moș Tășulcă, un bătrîn soios, cu un craniu imens și niște ochi mici ca două grăunțe înfipte adînc în orbite, lumea l-a poreclit Haartman, în amintirea celebrului măcelar din Hanovra, el e singurul care s-a obișnuit cu duhoarea de acolo, cu pustiul ce se face în jurul lui ori de cîte ori iese în lume și cu mutrele dezolate ale celor nevoiți, dintr-un motiv sau altul, să i se adreseze sau să-i suporte prezența. Mi-a zis: sigur că da, domnule comisar, îl știu, băiatul ăsta, fiindcă așa le zic eu, băieții și fetele mele, Virgil îl chema, nu? ca pe poetul acela care punea să fie tăiat în bucăți și apoi fiert într-un cazan timp de opt zile, ca să întinerească, a plecat acum două zile, dar nu v-am putut da telefon, că nu am de unde, s-a sculat de pe masa de zinc pe care stătuse pînă atunci destul de cuminte, s-a ridicat în aer, a făcut un mic ocol pe deasupra celorlalte mese, ca și cum și-ar fi luat rămas bun de la colegii de cameră, pa, moșulică, mersi pentru găzduire, chiar așa mi-a zis, pa, ne mai vedem noi - și a ieșit pe fereastra aceea, uite, cea de colo..., de fapt, de cînd l-ați adus, parcă se uita mereu după mine și-mi făcea ocheade cînd mă apropiam de fete, dar de vorbit propriu-zis n-a vorbit decît în dimineața aceea, cînd a și dispărut.

*Își cam bătea joc de mine moșul, ar fi trebuit să-l iau mai din scurt, eventual să-l pun cîteva zile la arest, dar locul și natura muncii sale îi asigură un fel de imunitate tacită, mi-ar fi sărit tot orașul în cap...*

*(VERSO. **A** patra audien**ţă.** Comisarul prezint**ă** judec**ă**torului de instruc**ţ**ie rezultatele unor investiga**ţ**ii la "Prin**ţ**esa Împu**ţ**it**ă**". Reproduce detalii din discu**ţ**ia cu patroana localului **şi** se refer**ă** la ideile acesteia despre **o** Fabric**ă** de Fericire. Men**ţ**ionarea Pisicii Verzi.)*

*- MĂ BUCUR CĂ AŢI REMARCAT şi dumneavoastră; într-adevăr, pe măsură ce înaintăm, povestea devine din ce în ce mai confuză, semănînd tot mai mult cu realitatea... La început mi s-a părut şi mie foarte limpede ce am de spus, foarte clar, simplu ca bună ziua, frazele erau gata formulate, le cunoşteam sfîrşitul înainte de a începe să le pronunţ, erau un fel de bile în capul meu, nu trebuia decît să le las să se rostogolească, un fel de mărgele în şirag... Apoi gîndurile au început să se lăbărţeze, să nu mai încapă în cuvintele de la început, ba chiar să se strecoare pe lîngă ele, ca bancul de peşti pe lîngă năvod - e o comparaţie destul de potrivită, nu? mai ales că după aceea peştii o iau razna, fiecare după mintea lui... - dar nu, he, he, nu vreau să-l concurez pe domnul grefier, dînsul are anumite preocupări literare, probabil aţi aflat, altfel pune problema, a publicat şi o carte, mda..., apropo, cum se chema romanul acela al tău, spune-i domnului judecător, "Veşti bune", cam aşa ceva, nu?... Da! Exact!*

*Deci sînt foarte mulţumit dacă dumneavoastră înşivă aţi remarcat că ceva nu se leagă, asta înseamnă că am reuşit să vă pun în faţa problemei întocmai aşa cum este ea. Unii, care se cred deştepţi şi vor să explice lumea spun: totul e hazard; vin apoi alţii care se cred şi mai deştepţi şi spun că, dimpotrivă, totul e precis determinat, calculat, prevăzut, nimic nu e întîmplător. Şi, în fine, oamenii de bun simţ recunosc că şi unii şi alţii au dreptate, că există lucruri necesare şi altele întîmplătoare şi că viaţa e un amestec de astfel de lucruri. Dar asta, nu ca să mă justific, nicidecum! Pentru că, în ceea ce mă priveşte, am făcut tot ce depindea de mine. Desigur, în condiţiile personalului pe care îl am la dispoziţie şi ale dotării tehnice, care ştiţi şi dumneavoastră cum este... Nu că m-aş lamenta, nu-mi stă în fire, dar am dorit numai să aveţi o imagine cît mai completă, cît mai adecvată...*

Desigur că am efectuat şi cîteva arestări, ba chiar, la un moment dat, mai multe decît ar fi fost nevoie, băieţii noştri obişnuiţi, pe care îi arestăm ori de cîte ori populaţia trebuie liniştită, convinsă că autorităţile îşi fac datoria, stăpînesc situaţia, poliţia veghează, ştie, intervine... Păi, pentru ce sîntem plătiţi? Micul burghez trebuie să-şi digere în tihnă friptura, doar plăteşte impozit pentru asta, încrederea cetăţenilor în autorităţi sporeşte rata natalităţii! Aşa că celulele poliţiei au fost burduşite cu recidivişti, manglitori, şmenari, vagabonzi, peşti, borfaşi de mîna a doua şi cu oameni care habar nu aveau ce caută acolo. Atunci se zvoni că ar fi ceva politic şi lumea începu să se agite. La poştă, la baia comunală, în bodegi şi în frizerii, la gară sau în oborul de vite se făceau grupuri şi se vorbea în şoaptă, începură să-şi reamintească Povestea Marelui Brigand, să o reconstituie, să o inventeze acolo unde nu şi-o mai aminteau, pentru a o iscodi, pentru a scormoni în ea şi pentru a prinde curaj. A fost furat un cadavru? Păi, ăsta e un subiect de discuţie cît se poate de interesant! Poate că moş Tăşulcă l-a vîndut vreunui cîrciumar! Voi nu-l ştiţi pe moşneagul ăsta, nu ştiţi de ce e în stare, ia uitaţi-vă mai bine la el, nu vi se pare că s-a cam îngrăşat în ultima vreme? Şi, mă rog, de unde are fata lui atîţia bani ca să stea în capitala imperiului? Dar poate că moş Tăşulcă nu are nici o vină! Ne legăm de bietul om degeaba... Bine, dar atunci ce-i cu atîtea arestări? De cine se teme Guvernatorul? Păi, dacă îi e teamă, să plece, să facă loc altuia! Sau să ne aresteze pe toţi, ca să ştim o treabă... Şi aşa mai departe.

Nici nu bănuiţi ce mult le place să discute, să comenteze, să dezbată, să-şi destănuie şi să-şi afle secretele, să lanseze zvonuri şi tot ei să le creadă, pînă la delir şi demenţă, au ieşit în stradă, au vociferat, au strigat lozinci împotriva autorităţilor, au ţinut discursuri şi au aruncat cu pietre, ca-n vremurile bune, pînă cînd domnul Guvernator a dat dispoziţie să-i ude cu tulumba. L-a chemat pe domnul Primar, acesta l-a chemat pe şeful Parchetului, şeful Parchetului l-a chemat pe domnul procuror, domnul procuror m-a chemat pe mine: ce se întîmplă comisare, îţi faci de cap? După ce, cu o săptămînă înainte tot el îmi ordonase să fac nişte razii, de formă, ca să se vadă că nu stăm cu mîinile în sîn, acum: ia-o mai uşurel, domnule comisar, unde te grăbeşti aşa? Deci, le-am dat drumul, dar tot n-am rezistat tentaţiei de a-i interoga pe cîţiva, aşa, ca să nu-mi uit meseria - într-un moment de inspiraţie, cum se va dovedi mai tîrziu, căci printre cei

reţinuţi era şi madam Soprosina, patroana de la "Prinţesa Împuţită"; mi-am zis, ia să o invit eu la o şuetă pe madam, să vedem ce şi cum. Madam Soprosina s-a arătat foarte sigură de sine, la început chiar revoltată că a fost reţinută fără mandat de oamenii mei, mi-a acceptat scuzele de rigoare, m-a avertizat că are autorizaţie, plăteşte la timp impozitul, fetele ei îşi fac analizele la termen - o igienă exemplară şi o disciplină spartană, iată deviza noastră, domnule comisar! În cadrul sarcinilor de serviciu, fetele mele au îndatorirea de a susţine discuţii competente pe diferite teme filosofice, ştiinţifice, artistice sau de afaceri cu clienţii, cunosc bunele maniere, iar timpul liber îl consacră lecturilor din cărţi franţuzeşti. Preţurile sînt totuşi moderate, în orice caz accesibile unor largi categorii ale populaţiei, madam Soprosina susţinînd că nu profitul în sine o interesează, ci opera de edificare a unor noi relaţii între sexe, bazate pe stimă şi respect reciproc, pe cunoaşterea cît mai profundă a preocupărilor, aspiraţiilor şi, de ce nu, idealurilor partenerului, a împlinirilor şi neîmplinirilor sale, a dificultăţilor cu care se confruntă, a eşecurilor suferite, dar şi a victoriilor dobîndite în lupta cu viaţa - deci reţineţi, nu profit, nu exploatarea nemiloasă a trupului, ci operă de caritate şi filantropie, domnule comisar, cu totul dezinteresată, de amorul artei amorului, ca să mă exprim mai plastic, căci există şi în acest domeniu o artă, trebuie să recunoaşteţi - bineînţeles, madam Soprosina, cum să nu - o artă ignorată de majoritatea oamenilor, domnule comisar, Ars Amandi, cum inspirat zice poetul acela latin, hai să vedem dacă ghiciţi la cine mă refer! - fetele mele au învăţat că actul erotic trebuie să constituie apoteoza unei relaţii de încredere, înţelegere şi efuziune spirituală, domnule comisar, nu o relaţie exterioară, mecanică, între două obiecte străine, fără suflet, ci o adevărată contopire a lor în unul singur, o comuniune totală în vederea realizării Omului Primordial la care se referă Zoharul atunci cînd spune că numele de om poate fi dat numai bărbatului şi femeii uniţi într-o fiinţă unică. Mi-aş permite să mai evoc aici acea virtute îmbogăţitoare a iubirii, acea “schenkende Tugend” care emană din fiecare îndrăgostit, pentru că "l'amour n'est pas un repos paresseux dans la beauté d'une image, mais une intervention pathetique, un engagement vigoureux, tendu vers l'accomplissement du toi", aşa că la mine nu au ce căuta oamenii grăbiţi, prin contract am prevăzut că fetele pot să-i refuze pe anumiţi clienţi, dacă aceştia se comportă grosolan sau precipitat, "corpora

non agunt nisi soluta", cum zice un străvechi dicton, n-aveţi decît să veniţi într-o zi şi vă veţi convinge, presupun că v-ar interesa, aici oamenii găsesc căldura sufletească şi afecţiunea de care sînt frustraţi în familie şi în societate, de aceea ne străduim să creăm fiecărui client impresia că a fost invitat la o serată dată în onoarea sa de un grup de prieteni, ocazie cu care va face noi cunoştinţe, va lega noi prietenii şi, ce e mai important, se va îndrăgosti! Nimic mai frumos decît să te îndrăgosteşti, nimic nu ne face mai fericiţi! Este oare necesar să vă mai vorbesc despre fericire, domnule comisar? Oh, aş deveni prea patetică şi poate chiar niţel ridicolă, aşa cum de altfel îi stă bine oricărui om fericit...

Cîtă vorbărie, cîtă flecăreală, ce amestec de vulgaritate, emfază, indecenţă, snobism, sclifoseli intelectualiste şi retorism artificial, veţi zice, cam aşa gîndeam şi eu atunci, dar tocmai parada citatelor ei, tocmai excesul de cazuistică şi de alibiuri teoretice mă îndemnară să o încurajez, bănuind că pe undeva, îndărătul acestui joc de artificii stă pitit, bine camuflat, tocmai lucrul pe care îl căutam - de aceea, nu numai că o urmăream cu cea mai serioasă atenţie, dar chiar o îndemnam să continue, clipind admirativ de fiecare dată cînd mai scotea ceva din poşeta cu citate şi locuţiuni străine. - Într-un anumit sens, domnule comisar, desigur în sensul bun, cel mai autentic, clienţilor mei li se oferă şansa de a se căsători pe un termen scurt, de cîteva ore, de a fi fericiţi ca nişte miri, urmînd ca la sfîrşitul nunţii, adică taman atunci cînd încep nesuferitele griji ale vieţii, să divorţeze, redevenind liberi; unii divorţează după cîteva zile, alţii după o săptămînă sau mai mult, depinde cît îi ţine punga, dar am avut şi cazuri, ştiţi foarte bine - şi aici socoti potrivit să facă o ocheadă, aluzie la comisarul Aron - cînd clienţii n-au mai vrut să se despartă de iubitele care le dăruiseră multvisata fericire şi au plecat împreună, plătind pentru asta o taxă simbolică. Credeţi oare că cei care divorţează după cinci, zece sau douăzeci de ani sînt, din acest motiv, mai morali decît clienţii mei? Tocmai faptul că acest gen de căsătorie nu presupune nici un fel de obligaţii reciproce pe termen lung determină caracterul ei absolut liber şi excude posibilitatea oricărei erori. Amintiţi-vă de căsătoria pe cinci ani preconizată de autorul "Afinităţilor elective", presupun că ştiţi la cine mă refer, domnule comisar, "cunoscînd bine lumea, ne dăm seama că şi în căsătorie numai această durată eternă, categorică, în mijlocul atîtor lucruri

schimbătoare, e aceea care poartă în ea ceva nepotrivit", primejdia constă în a crede că astfel de experienţe trebuie eternizate prin credinţă, ne asigură Schleiermacher, dar şi în iubire trebuie făcute experienţe provizorii care să nu ducă la nimic durabil, ah, mă tem că mă veţi înţelege greşit, domnule comisar, nu voi afirma niciodată despre fetele mele că sînt nişte fecioare nevinovate, dimpotrivă, sînt pregătită chiar să accept că-s nişte stricate, dar stricate în înţelesul superior al cuvîntului! În munca sistematică şi tenace pe care o desfăşor cu ele încerc permanent să le conving că orice femeie suficient de inteligentă şi cinstită cu sine însăşi le invidiază şi ar dori, măcar din cînd în cînd, să le ia locul, să ducă, adică, această viaţă pasionantă, să fie curtată, iubită, să afle zilnic o mulţime de lucruri noi de la oameni veniţi adesea de la mari depărtări, dar mai ales să trăiască fără nici o grijă, căci asta e prima condiţie a iubirii, lipsa de griji. Ah, grija e bătrîneţe chiar şi fără vîrstă, grija care paralizează idealul, cum spunea acelaşi autorul aceluiaşi "Wahlverwandschaft", de altfel, la mine nu vin doar bărbaţi, ci şi femei, în căutarea aceluiaşi gen de consolare, puţină afecţiune, ce naiba, de ce nu le-aş oferi-o, mereu spun fetelor, într-o zi o să-mi plătiţi ca să vă primesc aici, îmi veţi fi poate cliente - ele trebuie să fie conştiente că sînt promotoare ale unei noi societăţi în care iubirea va fi un bun comun şi la îndemîna tuturor, tot aşa de necesară şi de abundentă ca hrana, dar nu simplul act sexual, oh, nu! gîfîiala aceea grăbită şi lacomă între două picioare răşchirate are ceva oribil, josnic, nici exaltarea dementă în care se confundă frica şi furia cu plăcerea animalică, eu mă refer la iubirea în înţelesul ei complet şi deplin, Marea Iubire care transformă totul în aur, în stare să refacă din trupurile şi sufletele bărbatului şi femeii imaginea pierdută a Omului Integral, nu fac caz de lecturile mele, domnule comisar, dar să ştiţi că citesc mereu, mă perfecţionez, îmi place să fiu la curent cu tot ce e nou, "inferi sunt ubi non amatur", vedeţi? marea iubire regeneratoare a forţei vitale, la mine vin şi bărbaţi în vîrstă cu felurite beteşuguri şi boli, spondiloză, reumatism, astm şi, fără să mă laud, pot spune că pe mulţi dintre ei fetele mele i-au înzdrăvenit, le-au redat vigoarea, după cum tinerii palizi şi melancolici îşi recapătă în braţele lor încrederea în viaţă şi pofta de a trăi. Ca să vă spun sincer, visez adesea la o instituţie socială de mari proporţii, sau o întreprindere, mă rog, o fabrică, de ce nu, o Fabrică de Fericire!... Ce ar putea produce această fabrică? mă veţi întreba.

*Desigur, fericirea. Dar cum, în ce ar consta această fericire? Vă întreb, v-aţi gîndit vreodată, domnule comisar? Nişte pachete miraculoase pe care, desfăcîndu-le, să devii dintr-o dată fericit, pentru toată viaţa fericit, ce ziceţi?... Am discutat cîndva cu unul dintre clienţii mei despre asta, nu dau nume, un domn foarte stilat, de origine franceză, aflat într-o scurtă trecere pe meleagurile noastre, încercînd să determinăm ce anume ar trebui să conţină acele pachete, el susţinea că ar fi suficient un abur verde, aburul cometei Wells, a cărui reţetă el însuşi pretindea că ar deţine-o, dar eu am zis nu, acel pachet trebuie să conţină Iubirea! Desfăcîndu-l, să dobîndeşti dintr-o dată însuşirea de a iubi cu pasiune egală orice persoană de sex opus, cu pasiunea, sinceritatea şi lipsa de prejudecăţi a adolescentului care simte întîia oară mîna iubitei în mîna sa şi se îndreaptă întîia oară alături de ea - oare vă mai amintiţi, domnule comisar? - spre locul unde vor rămîne singuri doar ei doi... Ce altceva ar putea fi fericirea? Atunci cînd toţi bărbaţii vor fi la fel de îndrăgostiţi de toate femeile, şi reciproc, nimeni n-ar mai înşela, noţiunea de adulter, cauzatoare a atîtor suferinţe inutile, şi-ar pierde sensul, căci nici un bărbat n-ar mai rîvni la femeia altuia şi nici o femeie n-ar mai dori bărbatul prietenei sale, tocmai din cauză că iubirea fiind egală şi egal distribuită, orice partener sau parteneră va oferi aceeaşi satisfacţie - supremă! Fericirea e provizorie deoarece e egoistă, şi mi se pare normal să fie aşa, cîtă vreme o au doar unii. Însă în ziua  cînd toţi oamenii vor fi fericiţi - şi eu presimt că ziua aceea nu e departe - ei nu vor mai fi în pericol să-şi piardă fericirea; nemaifiind egoistă, ea  le va fi veşnică. Dar fiindcă prea multă fericire le-ar putea dăuna, bunăoară i-ar îmbolnăvi de inimă pe cei mai slabi de constituţie, o dată pe an, într-o anumită zi pe care ei, cei fericiţi, o vor presimţi, vor putea plînge, cîteva clipe doar, cît ar strănuta, timp în care vor vărsa toate lacrimile acumulate în organism şi care prin concentraţia lor i-ar putea intoxica - iar după aceea îşi vor continua viaţa fericită alături de cei dragi care vor fi toţi ceilalţi. Putem merge chiar mai departe şi vom constata că, fără să limităm iubirea la erotism, tocmai fiindcă fiecare bărbat ar iubi în mod egal fiecare femeie, el ar fi condamnat, dacă pot să mă exprim astfel, să iubească oricare alt bărbat ca pe fratele iubitei sale, şi orice femeie ar vedea în altă femeie nu o rivală, ci pe sora iubitului ei, deci un fel de cumnată, lucru perfect posibil tocmai datorită  faptului că iubita şi iubitul ar fi mereu alţii. De aici*

decurg firesc şi celelalte avantaje, repartizarea egală a bunurilor materiale, munca în comun şi folosirea în comun a locuinţelor, lipsa oricărei griji privind ziua de mîine, eliminarea exploatării omului de către om, dispariţia războaielor etc., oamenii trăind ca într-o mare şi unită familie - acesta este idealul căruia i-am închinat întreaga mea viaţă, domnule comisar. Vedeţi deci că bîrfele care circulă pe seama localului meu sînt cu totul neîntemeiate. Fundaţia a cărei preşedintă am onoarea a fi urmăreşte numai scopuri umanitare şi filantropice, departe de orice calcul mercantil. De altfel, nu întîmplător se numeşte "CARITATEA". Ce vă spune numele ăsta, ce vă sugerează? Caritatea, domnule comisar, este o însuşire definitorie a fiinţei umane, fiindcă animalele nu au aşa ceva. Sensul originar al cuvîntului "caritas" este deosebit de complex şi înseamnă bunătate, blîndeţe, altruism, generozitate, afecţiune, bunăvoinţă, toate luate împreună - imaginaţi-vă! - şi trebuie să vă spun că toate se regăsesc în programul nostru de acţiune. Am să vă dau un singur exemplu: ne-am gîndit să creăm anumite facilităţi clienţilor noştri permanenţi şi, în acest scop, am instituit un sistem de abonamente la care tarifele sînt jumătate cît cele pentru clienţii ocazionali. Dar, mai mult decît atît, calitatea de membru permanent oferă anumite priorităţi optative (adică, mai pe înţeles, dacă doi clienţi doresc simultan aceeaşi fată, are prioritate cel cu abonament), în schimb, pentru a nu-i nedreptăţi pe clienţii noştri ocazionali şi pentru a-i stimula să devină permanenţi, la despărţire le oferim un mic suvenir, desigur, nu prea scump, ceva simbolic, un cadou care să le amintească de clipele cu adevărat minunate petrecute în saloanele noastre - ce cadou, naiba ştie, probabil un prezervativ, fiindcă după toată povestea asta am lăsat-o să plece, dar a doua zi, cînd am făcut o descindere inopinată, aveam să aflu că de fapt "Fundaţia Caritatea" dăduse de mai mult timp faliment, iar madam Soprosina îi preluase doar numele, pentru a acoperi cu el activitatea localului a cărui patroană era. Nici vorbă de toate bazaconiile cu care încercase să mă aburească, oricum simţisem eu că e ceva în neregulă, prea meşterea vorbele, prea le socotea ca la carte - ia să vedem, domnule, chiar aşa o fi? deci am luat grefierul cu mine, ca să nu se creadă că, hm, aş vrea să profit, ia să mergem să vedem şi noi fabrica aia de fericire a madamei Soprosina, mi-am zis, la urma urmei, ca idee nu ar fi rea - şi iată-mă la "Prinţesa Împuţită", cum îi zice poporul, habar nu aveam de ce îi zice aşa, fiind de domeniul celor

de la Moravuri, la drept vorbind, chiar dacă aş fi ştiut, tot n-aş fi înţeles mare lucru, nu mai intru în amănunte, nu e cazul, e suficient să vă spun doar că madama a făcut ochii mari şi s-a cam înverzit la faţă, pesemne nu se aşteptase să mă revadă atît de curînd, feţe-feţe, neavînd încotro m-a poftit în salonaşul roz, cabinetul ei particular, micul ei cuibuşor de nebunii, cum a ţinut să precizeze, dar fără aplombul şi entuziasmul din ajun, micul meu cuibuşor de nebunii, domnule comisar, o cafea? - nu mulţumesc - aşadar, hi, hi, hi... - îşi tot frămînta mîinile vizibil încurcată, o luasem prin surprindere, încerca să cîştige timp... Mda. Totul părea în regulă, deocamdată, camera mică, plăcută, cu tapet de mătase roz ici-colo găurit de molii, crea o atmosferă de, să-i zicem, complicitate - aş vrea să inspectez cîteva saloane, madam Soprosina, să stau de vorbă cu fetele, poate dau de urma Pisicii Verzi (în timp ce vorbeam, observai mulţumit cum grefierul notează prompt în carnetul său: cîteva saloane... de vorbă cu fetele... urma Pisicii Verzi...) - oh, domnule comisar, ce aţi putea găsi aici? - ecoul cuvintelor ei se imprimă de îndată în carnetul grefierului: ...găsi aici? - dar i-am tăiat-o scurt: nu e vorba de a găsi, ci de a căuta, ar fi vrut să mă ameţească iar cu teoriile ei despre falansterul erotic şi alte chestii, însă nu i-am dat răgaz, ci ridicîndu-mă, întrebai: permiteţi? Se ridică şi ea resemnată, efectiv obosită, epuizată - după dumneavoastră, domnule comisar, sînteţi totuşi musafirul meu - se ridică, ceva mai tîrziu, şi grefierul, după ce notă: permiteţi?... totuşi, musafirul meu... Aha! Nu ştiam ce mă aşteaptă, dar oricum, ceva presimţisem, aha! mi-am zis în gînd, poate că nici nu mi-am zis aşa, fiindcă, la urma urmei, ce înseamnă cuvîntul ăsta, "aha", e foarte greu de spus şi cum ar veni să ţi-l mai spui şi în gînd e aproape imposibil, cred totuşi că "aha" am zis, fiindcă am văzut pe urmă cum grefierul scrie în carnet: aha!, în saloane mai erau doar cîteva pensionare bete, dormind de-a valma pe nişte rogojini, madam Soprosina trase de ele ţipînd sculaţi-vă putorilor, fire-aţi ale dracului, cîntaţi ceva la pian pentru domnul comisar, nu vă uitaţi că put aşa, domnule comisar, nu sînt bolnave, cel puţin deocamdată, îmi zise ca pentru a se scuza, ele se mişcară cu ochii lipiţi, se întinseră amorţite şi căscară de li se vedea cerul gurii, ca la căţele, încercau să-şi aranjeze cît de cît zdrenţele de pe ele, iar una se ridică şi crezu de datoria ei să mă apuce de gît, nu mi-a dat drumul decît după ce am scuipat-o de mai multe ori, în timp ce patroana se opintea să-i smulgă o şuviţă de păr

din cap - aveţi grijă, asta e plină de rîie, domnule comisar, striga, vă dau eu alta, dacă vreţi. Pe urmă înţepă cu vîrful pantofului pe una care-i stătea în cale tuflită într-o rînă şi privindu-şi pulpele dezgolite, stacojii, iar aia se mişcă alene, fără să se ridice, se rostogoli mai încolo şi se tîrî scheunînd, dezvelindu-şi mai mult pulpele, răsturnînd în mişcarea ei un lighean cu un lichid vîscos, roşu-închis, despre care madam Soprosina mi-a explicat că era tocmai elixirul amoros al acelor nenorocite, să nu cumva să gustaţi din el, mă avertiză, băutura asta le-a luat minţile bietelor fete, iar mie mi-a adus localul în halul în care-l vedeţi. A fost de-ajuns să lipsesc trei zile - ştiţi dumneavoastră unde şi pentru ce... - şi poftim! Nu-i aşa că-s jalnice? Zău că mi-e milă de ele, dar cum să le ajut? M-am gîndit să renovez, fac o patiserie sau altceva, mai văd eu, noroc că mi-au rămas cîteva sănătoase la ţară, am o moşie unde le mai duc din cînd în cînd să se reîmprospăteze, aerul curat şi munca fizică le face bine, le pun să culeagă fructe, să îngrijească vitele, (aerul curat şi munca fizică le face bine, scrise conştiincios grefierul) să ude flori, în fine, activităţi reconfortante care, pe deasupra, îmi mai aduc şi un mic profit... Vorbind, nu contenea să lovească în stînga şi în dreapta cu picioarele, făcîndu-şi loc printre făpturile acelea oribile, printre rogojini soioase şi mormane de lenjerie nespălată mirosind a excrement, dar în cele din urmă, obosită de munca asta, renunţă să le mai lovească, păşind de-a dreptul peste ele, ca şi cum ar fi călcat într-un cazan cu sarmale. Aerul cenuşiu, coclit şi vîscos, stors parcă de ultimele rămăşiţe de oxigen, se prelingea leneş de-a lungul pereţilor, iar la intrarea în plămîni miasmele lui împuţite se solidificau brusc, încît aveam impresia că respir nişte cocoloaşe de scamă. - Ia spuneţi, nu cumva a fost Pisica Verde pe aici? întrebă patroana. La auzul numelui, hălcile acelea de carne alterată tresăriră, spaima le trezise întrucîtva din amorţeală, şi se îngrămădiră derutate unele în altele, pe brînci ori rostogolindu-se cu mişcări dezlînate şi groteşti. Mă priveau cu teamă, dar în acelaşi timp cu oarecare interes profesional, rînjind, scărpinîndu-se, pieptănîndu-şi cu degetele murdare laţele năclăite, pe urmă se uitau pline de uimire unele la altele, încercînd să-şi explice din priviri ce anume li se întîmplă şi nereuşind, dezorientate ca nişte creaturi puse atunci întîia oară în situaţia de a gîndi, uluite de această perspectivă. Şi fiindcă feţele lor zbîrcite şi boite hidos nu exprimau decît stupoarea, teama şi cretinismul, răspunde tot madam

*Soprosina. - A fost pe aici, domnule comisar, cum să nu, credeam că am scăpat de ea, se măritase cu fostul comisar Aron și plecaseră naiba știe unde, dar uite că s-a întors! Fata asta mi-a adus de la început numai necazuri. Nici măcar nu era cine știe ce de capul ei, slăbănoagă, cu un trup mărunțel, bărbia o avea cam mare și nițel împinsă înainte, iar pe obrazul stîng își făcuse o alunică cu creionul chimic. Într-o zi, un client îi dăruise o pisică verde, sau poate o vopsise ea, nu prea mare, cam atît, îi zicea Clarimonda și o ținea tot timpul în brațe și din cauza asta nici un bărbat nu se mai putea atinge de ea... Și uite că a venit zilele trecute, profitînd de lipsa mea, s-au destrăbălat aici, poftim, în ce hal m-au adus, de la ea a pornit totul, mi-au spus mie fetele, a aruncat cît colo paharul: m-am săturat de poșirca asta a patroanei - auzi, vinul meu poșircă! - aș bea un vin de Auerbach. Ah, frățioare, un Auerbach m-ar face fericită! - așa se văicărea nerușinata și se tot uita pe furiș la inginerul francez, domnul acela de care v-am vorbit, căci cu el venise, nu știu cum s-au întîlnit, credeam că a plecat și el din oraș, înseamnă că pe Aron l-a părăsit pe undeva... - ah ce mult îmi doresc un pahar de Auerbach veritabil..., ei, ce zici, inginerule, mîncați-aș puțica, ne tratezi, faci cinste? Și atunci el a scos tirbușonul din buzunar și i l-a dat, iar ea îl înșurubă direct în tăblia mesei și, cînd trase, din gaura rămasă țîșni vin, Auerbach veritabil, domnule comisar!...*

*În clipa cînd patroana spuse aceste ultime cuvinte, fetele ei bolînzi și tîmpite, care zăceau de-a valma pe jos, izbucniră în hohote de rîs, ba mai băteau și din palme și chicoteau ca niște nebune. Asta m-a înfuriat teribil. Îmi dădusem seama că toată povestea patroanei are ceva dubios în ea, încă de la început îmi dădusem seama, dar mă prefăcusem că o ascult cu interes și-i făcusem semn pe ascuns grefierului să stenografieze totul, căci aveam de gînd să o confrunt cu alți martori. Dar deodată am înțeles că de fapt madam Soprosina își bătea joc de noi, asta făcuse tot timpul, cum adică vin din tăblia mesei, și încă de cea mai bună calitate, Auerbach?... I-am ordonat să mă conducă de îndată în camera Pisicii Verzi, deși nu aveam mandat de percheziție (dar asta știam doar eu), iar ea mi-a răspuns speriată, bîlbîindu-se: - dar, domnule comisar, credeam că ați înțeles, nu mai știu care e camera ei, am nenumărate camere și, vă rog să mă credeți... - Ai să mă conduci chiar acum în camera Pisicii Verzi, tîrfă bătrînă și mincinoasă, strigai furios, căci aburii aceia pestilențiali îmi*

tulburaseră parcă minţile, altfel te duc în lanţuri la poliţie, sau mai bine te împuşc pe loc, aici, ca pe o căţea ce eşti! Mă crezi fraier, îţi baţi joc de mine? Zicînd acestea, o apucai de braţ şi o împinsei pe o uşă oarecare ce dădea într-un coridor întunecat, umed şi întortocheat ca un maţ. Înaintam prudent, cu paşi mărunţi, urmat îndeaproape de grefier, dar la un moment dat am observat că, în loc să o ţin eu de braţ pe madam, mai degrabă mă sprijineam de ea, sau ea mă apucase de braţ şi mă conducea. Coridorul acela semicircular era foarte scund, trebuia să mergem din ce în ce mai aplecaţi şi mai înghesuiţi, iar cînd lumina şi aşa insuficientă de la capătul lui dispăru după o curbură a peretelui, mă pomenii prins ca într-o cuşcă, nemaiştiind încotro să o iau. Din loc în loc, contururile unor uşi spărgeau întunericul, dar cînd am încercat să trec pe una din ele, m-am izbit de zid. Se auzeau vag rîsete, chiote şi muzici ale unei petreceri îndepărtate, amestecate cu zgomotul apei de canal, cu sunetul unor metale lovite şi cu ecourile unui plîns de copil. Pe măsură ce înaintam, murmurul şi ecourile acelea se auzeau tot mai slab, liniştea devenea tot mai apăsătoare, întunericul se îngroşa, încît, la un moment dat, nu mai ştiam dacă înaintez sau merg pe loc; schimbam din cînd în cînd direcţia, şi totuşi părea că pardoseala de sub noi se mişca într-un sens contrar celui în care ne deplasam şi totodată cobora foarte lent, ceea ce făcea să-mi păstrez cu dificultate echilibrul. - S-a ars instalaţia electrică, domnule comisar, găsi nimerit să-mi explice madam Soprosina. Mi-a trecut atunci prin cap că era o cursă, că patroana îşi bătuse tot timpul joc de mine şi mă aţîţase anume ca să intru în tunelul acela - şi ar fi fost o prostie în plus să mă încăpăţînez în a căuta camera Pisicii Verzi, de vreme ce eram oricum convins că nu o voi găsi niciodată. Dar, cum vă spuneam, în momentul cînd, hotărît să provoc o schimbare, am încercat să forţez una din uşi, m-am izbit de peretele acela zgrunţuros, cred că m-am şi zgîriat un pic, căci simţeam urmele fiebinţi ale asperităţilor zidului pe frunte - şi am început să înjur. În plus, acest nefericit incident a făcut să dau drumul braţului patroanei, pentru a-mi putea pipăi locul lovit. Mă blestemam în gînd pentru nenorocita idee de a mă fi lăsat de fumat, datorită căreia nu aveam barem un chibrit la mine, să-l aprind şi să văd unde sînt. Auzii paşi îndepărtîndu-se şi scoasei pistolul. - Madam Soprosina, nu încerca să fugi, că trag! strigai. Trebuie să mă conduci înapoi! - unde înapoi, domnule comisar? se miră femeia. - înapoi în salon, nu face pe

tîmpita! - dar habar nu am unde ne aflăm, răspunse ea încă destul de politicos, dumneavoastră m-aţi adus aici şi nu ştiu cum ne-am putea întoarce, nici n-am ştiut vreodată de existenţa acestui coridor, poate ne ajută domnul grefier... Am sesizat că, pe măsură ce vorbea, vocea ei se îndepărta tot mai mult şi am prevenit-o din nou: nu încerca să fugi, că trag! Dar nu-mi mai răspunse. Aş fi tras măcar un foc în aer, ca s-o sperii, însă mă temeam că ricoşeul glontelui îl va lovi pe grefier, sau m-ar nimeri chiar pe mine. La drept vorbind, ce ar fi însemnat, în acele condiţii şi cum ar fi trebuit să ţin pistolul ca să trag în aer? Dacă n-ar fi fost băiatul ăsta... Mi-am amintit atunci că el mai fumează din cînd în cînd, deci trebuie să aibă asupra lui un chibrit sau o brichetă, şi l-am strigat, căci se afla la oarecare distanţă, sau aşa bănuiam, băiete, ia aprinde un chibrit şi vezi ce ai scris! Fiindcă ştiam că scrie la fel de bine pe întuneric ca şi pe lumină. Numai că, în momentul cînd începu să citească, am simţit cum mi se înmoaie picioarele. Eram, într-adevăr, pierduţi!... Scrisese numai nişte aiureli. Bunăoară,în loc să stenografieze discuţia mea cu madam Soprosina, relata următoarele: "Unii dintre ei, în loc de flaute, fluiere şi cavale, aveau şerpi de casă şi vipere pe care fluierau veseli; alţii ţineau în mînă pisici, în care suflau pe la şezut, iar notele le scoteau mişcînd degetele pe cozile lor, ca la flaut. Erau şi alţii care cîntau pe cranii de cal ca pe cea mai bună scripcă, pe cînd unii scoteau sunetele de harpă din schelete de vacă, din acelea care se găsesc pe maidane. Unul ţinea sub braţ o căţea şi cînta din coada ei, în timp ce mişca degetele ca la flaut pe ţîţele animalului... În zgomotul acela infernal, veni spre mine un găligan ţinînd o broască rîioasă sub braţ, mare cît o tobă militară..." şi alte asemenea. Eram atît de uimit, încît am uitat chibritul aprins în mînă, pînă cînd flacăra a ajuns la capăt şi mi-a fript degetele. Am aprins apoi alt chibrit, pentru a verifica dacă măcar cele scrise corespundeau cu ceea ce el îmi citise, dar semnele stenografice deveneau tot mai ciudate şi de neînţeles, ca scrise de un om beat, oricum imposibil de descifrat. Totuşi, mi-a atras atenţia amănuntul că ele se orînduiau într-un mod deosebit, nu pe rînduri drepte, aşa cum m-aş fi aşteptat, ci descriind anumite traiectorii, încolăcindu-se şi intersectîndu-se în aşa fel încît un singur semn lega două sau trei cuvinte deodată. Aş fi vrut să-l întreb pe grefier ce însemnau toate astea, dar era de-ajuns să-i vezi zîmbetul pînă la urechi şi privirea somnolentă, ca să-ţi dai seama că nu ai cu cine vorbi. O cumplită

bănuială mi-a luminat atunci mintea și totodată mi-a tulburat-o. Căutai între foile pe care le scrisese înainte de a fi intrat în salon - rîndurile erau drepte, cum se cuvenea, scrisul corect, semnele stenografice lizibile și enunțurile corespunzînd în mare măsură celor întîmplate. Așadar, bănuiala mi se adeverea! Grefierul luase pe deget și gustase din licoarea aceea, elixirul despre care madam Soprosina îmi spusese că îi tîmpise angajatele. Era clar că urma să crăpăm de foame și să putrezim în canalul acela, dacă nu cumva, înainte de asta, șobolanii aveau să-și facă milă de noi și să ne mănînce de vii. - Băiete, de data asta am belit-o, îi zisei. Ce dracu facem? - Ne întoarcem, răspunse el cu vocea gîngavă, tărăgănată și amorțită a omului beat, totuși sigură de sine, cu un fel de autoritate savantă căreia nu aveam ce-i opune - am numărat pașii... și i-am notat acolo... Mi-a trebuit ceva timp pînă cînd să-mi dau seama ce voia să spună. Înțelesul semnelor înșirate pe foile carnețelului nu avea nici o importanță, în schimb fiecare semn corespundea unui pas, iar orientarea lui indica traiectoria parcursă de noi pînă atunci. Nu aveam decît să pornim înapoi pe același traseu, parcurgîndu-l în sens invers, ghidîndu-ne în acest scop după dispoziția semnelor stenografice. A trebuit să accept propunerea sau, dacă vreți, ordinul grefierului, mai ales că nu aveam altceva mai bun de făcut. Dar treaba asta ne-a luat foarte mult timp. Terminaserăm chibriturile și, ca să nu rămînem pe întuneric, aprindeam una de la alta foile din carnet care nu ne mai trebuiau. Apoi, cînd s-au terminat și foile, continuarăm să înaintăm orbecăind și împiedicîndu-ne unul de altul, atît din cauza oboselii, cît și datorită numeroaselor obstacole, șanțuri, grămezi de moloz, gropi pline cu dejecții umane în care, nu de puține ori, alunecam, în plus, în ceea ce mă privește, trebuia să-l tîrăsc după mine pe grefier, a cărui stare de abulie și confuzie nu se îmbunătățise cîtuși de puțin în acest răstimp. Deodată, întorcîndu-mă, am văzut în urmă o flacără verticală imensă luminînd mai multe case din jurul ei, m-am speriat, crezînd mai întîi că e o halucinație, gîndind că poate aburii băuturii aceleia îmi ajunseseră și mie la creier, mai pe urmă mi-am dat seama că de fapt ieșisem de multă vreme de sub pămînt, însă noaptea era așa de întunecată încît nu vedeam nimic împrejur și ne îndepărtam de oraș... Locul pe unde ieșisem nu l-am putut determina niciodată după aceea, deși am cercetat împreună cu grefierul și cu agenții mei metru cu metru toată groapa de gunoi. În clipa cînd am înțeles că scăpasem cu

*viaţă, am căzut din picioare şi am adormit pe loc. În zori, m-am trezit, cum vă spuneam, în groapa de gunoi a oraşului, pe malul mlaştinii, grefierul încă mai dormea, l-am trezit şi pe el, ne-am întors în oraş, grăbindu-mă să raportez domnului procuror despre cele întîmplate - v-am mai spus, judele Ştefan murise cu puţin timp în urmă. Mă privi ca pe o stafie - în timp ce eu intram în birou, după ce trecusem totuşi pe acasă pentru a mă spăla şi a-mi schimba hainele, vă daţi seama, nu mă puteam duce la el în halul acela, în vremea asta pompierii încă îmi mai căutau cadavrul printre dărîmăturile de la "Prinţesa Împuţită", care arsese împreună cu alte cîteva case din mahalaua Arbela, ştiţi, cînd cu incendiul fraţilor Moscovici, aşa i s-a zis, presupunîndu-se că patronii feredeului evreiesc ar fi pus focul, fiindcă erau singurii din zonă care aveau asigurare, de cîte ori se întîmplă ceva neplăcut, sîntem tentaţi să dăm vina pe evrei, deh!... poate de aceea e bine că există evrei, însă eu cred că focul l-a pus chiar madam Soprosina, care nu a mai fost găsită, lumea crede că a ars odată cu localul, dar dacă a plecat cu inginerul francez? dacă era în legătură cu el?...*

*Apropo de evrei, a patra oară, victima a fost descoperită în feredeul lor, într-o cadă. De data asta, complet dezbrăcat, parcă fusese fiert în aburi...*

*Deci, legătura e clară!*

*Sau chiar dacă nu e clară deloc, cel puţin e comodă şi merita luată în seamă măcar pentru atît.*

*VERSO. Audienţa a cincea.*
*Dimensiunea F. Comisarul vorbeşte*
*despre vizita inginerului francez şi urmările*
*ei. Judecătorul de instrucţie Ştefan*
*face un atac de cord, iar agentul Xava*
*se aruncă de pe cea mai înaltă clădire a*

*orașului, convins că va zbura, după ce descoperise întîmplător secretul scrisorilor lui Sadim.)*

*- CEVA ÎN LEGĂTURĂ CU STRUCTURA ATOMULUI, cred că e vorba de electroni, nu? Fizică modernă. Cuvintele le țin minte cu ușurință, dar ce înseamnă ele, asta îmi scapă de cele mai multe ori. Firește că atomul e mic, invizibil, fiindcă așa spune toată lumea, deși după opinia mea el ar putea la fel de bine să fie și mare, iar noi să nu-l vedem din cauză că avem vederea slabă... Totuși, cînd îl imaginăm, îl imaginăm destul de mare, nu? Ca să-l putem vedea. Sau dacă, bunăoară, îl visăm. În principiu, putem visa orice, chiar și un atom. Și atunci, cum îl putem visa, dacă nu-l vedem?*

*Dar să revenim: substanța, deci, e alcătuită din atomi, substanța, adică, în fine, cuvîntul ăsta vrea să spună ceva... Nucleu, electroni și celelalte, pare destul de clar la prima vedere, deși nu se văd - cel puțin așa mi se părea mie cînd le explica inginerul francez, dar după aceea, cînd rămîneam singur și încercam să-mi amintesc, nu-mi mai aminteam nimic, îmi tot venea să ispitesc fiecare cuvînt, să întreb ce-i de fapt energia și cum e cu electronul care ba este, ba nu este, pînă cînd în cap nu-mi mai rămînea decît un fel de amețeală și mă gîndeam că adevărul ar putea locui foarte bine și în afara acestor cuvinte...*

*Ne vorbea, ca să vă dau doar un exemplu, despre traiectoria electronului, drumul lui în jurul nucleului, un cerc sau o elipsă... mda, pînă aici e destul de clar. El însă zicea că la un moment dat, cînd acumulează suficientă energie, electronul nu mai stă pe traiectoria lui, ci sare brusc pe alta, atît de iute încît nici nu sare propriu-zis, ci: dispare aici și apare dincolo. Cum am dispărea noi de aici și am reapărea în salonul de la "Concordia", fără să mai trebuiască să mergem pe jos pînă acolo, pur și simplu din cauza depășirii pragului critic de energie. Ne putem întreba - de fapt, inginerul francez se întreba în locul nostru, noi neștiind că există întrebări atît de interesante - poate o să vă întrebați, zicea, unde se află electronul în intervalul dintre dispariția sa de pe nivelul energetic inferior și reapariția pe cel superior. Abia atunci întrebam și noi: unde? Teama de a fi proști, teama de a spune prostii ne obliga să nu mergem mai departe. Doctorul însă înțelegea ceva mai bine problemele astea, fiindcă făcuse despre ele la facultate, ba chiar îl preocupaseră în mod*

*special, pe vremea cînd încerca să-şi explice cum mişcarea asta încolo şi încoace a electronilor ajunge să se transforme la un moment dat în suflet, fiindcă dacă ar fi ştiut cum, ar fi găsit şi reţeta sîngelui artificial, la care lucra de mai mulţi ani; de altfel, ce v-am spus despre atomi şi electroni, de la el ştiu, fiindcă rămînea cu noi după plecarea inginerului francez şi ne spunea cu alte cuvinte ce voise să spună acela - aşadar el, înţelegînd întrebarea şi ştiind răspunsul, răspundea: nicăieri. Excelent, domnul meu, excelent, acesta este răspunsul! Într-adevăr, se poate spune că existenţa electronului suferă o sincopă. Logic vorbind, reapariţia s-ar putea produce fie simultan cu dispariţia, fie nesimultan. În primul caz ar fi vorba de un fenomen de bilocaţie, acelaşi electron existînd în două locuri diferite în acelaşi moment, cam la fel cum se întîmplă cu victima voastră, vreau să spun, a acestui oraş - cam aşa se întîmplă, confirmam eu însumi - să ştiţi, domnule comisar, fiindcă tot m-aţi întrerupt, fac o paranteză specială pentru dumneavoastră, nu e primul caz de bilocaţie cunoscut în istorie, dar vă provoc să reflectaţi singur dacă nu cumva a fi în două locuri înseamnă acelaşi lucru cu a nu fi nicăieri, puteţi să mă întrerupeţi ori de cîte ori vreţi, nu mă deranjează, îmi face chiar plăcere să vă pot oferi anumite detalii suplimentare, ziceam că, în cel de-al doilea caz, electronul dispare dintr-un loc, apoi apare în altul; deci avem de ales între a accepta generarea ex nihilo a unui nou electron înainte de moartea celuilalt şi ipoteza existenţei discontinue a materiei, în cazul cînd ne pronunţăm pentru nesimultaneitate, ceea ce ar însemna că particulele esenţiale - las la aprecierea dumneavoastră dacă le putem numi sau nu materiale - există o fracţiune de timp, apoi nu mai există, apoi iarăşi există, şi fiindcă toate astea se petrec cu mare iuţeală, ni se pare că avem de a face cu existenţe continue. In realitate, ceea ce numim realitate, scuzaţi jocul de cuvinte, este o impresie datorată inerţiei simţurilor, asemenea impresiei produse de imaginea cinematografică. Deci existenţa e o pulsaţie de existenţă, iar dacă momentul de inexistenţă al unui corp coincide cu momentul de existenţă al altuia, şi presupunînd în plus că universurile din care provin cele două corpuri au aceeaşi perioadă de pulsaţie dar cu semn schimbat, ar fi posibil ca în acelaşi moment convenţional şi în acelaşi loc să coexiste două realităţi distincte, dintre care numai una, faţă de care avem aceeaşi perioadă de pulsaţie, ne e accesibilă percepţiei... - şi ca să ne convingă aducea*

*argumente suplimentare din gîndirea savantului Serpentine, care susţine că "după cum ar fi posibil ca orice număr de universuri în mod practic cu două dimensiuni să stea unul lîngă altul ca foile de hîrtie, tot astfel, într-un spaţiu cu mai multe dimensiuni ar încăpea nenumărate universuri în mod practic cu trei dimensiuni", din opera speculativă a lui Lonestone şi Cephalus, precum şi din experienţele practice ale lui Arden şi Greenlake, pe baza cărora s-a putut roti, prin acea dimensiune F, un fragment de materie, deschizîndu-se astfel o poartă între două universuri paralele.*

*Deci modul în care victima noastră, adică a oraşului, cum îi plăcea inginerului să spună, s-ar salva de fiecare dată ar fi evadarea într-un univers paralel, trecerea prin dimensiunea F, graţie unei însuşiri speciale, de modificare a perioadei sale pulsatorii, despre care inginerul nu se putea decide dacă e nativă sau dobîndită în cursul experienţelor realizate sub îndrumarea lui Sadim-cocoşatul-pitic, transgresarea corporalităţii, termen dezastruos de echivoc corporalitatea, pe care numai rutina şi lenea intelectuală ne determină să-l considerăm definit, căci dacă am reflecta mai bine la ce înseamnă de fapt corpul, am descoperi că nu e decît însuşirea, mai precis una din însuşirile cîmpului evenimenţial universal (aşa cum filosofii moderni numesc lumină ceea ce nu e decît una din însuşirile luminii universale - vizibilitatea), cîmp evenimenţial însemnînd de fapt cîmpul de luptă al energiilor, sectorul din univers în care agregate de energie specifice - şi să nu uităm că în greaca veche Energeia însemna activitate - găsesc un mod particular de exprimare, şi iată cum ajungem la eveniment ca formă existenţială ultimă, transmaterială, şi putem vorbi despre atom ca eveniment energetic de o anumită complexitate, ce trebuie decodificat...*

*Chestiuni deosebit de complicate şi imposibil de înţeles de către nişte oameni fără pregătire, ca noi, aşa încît l-am prezentat pe inginerul francez domnului Şarl şi s-au împrietenit imediat, aveau foarte multe concepţii comune privind naşterea şi evoluţia universului, domnul Şarl l-a pus la curent cu noţiunile de forţă odică şi celelalte, i-a arătat piramidele sale şi perpetuum-mobile, iar inginerul a făcut măsurători cu biometrul său, balanţa odică, cum l-a numit de îndată domnul Şarl, un mic aparat cu ajutorul căruia se poate măsura magnetismul corpului uman şi se pot trage anumite concluzii referitoare la interiorul acestuia. Cadranul semăna*

întrucîtva cu al unui cîntar de farmacie, ceea ce justifica perfect denumirea dată de domnul Şarl, numai că acul indica pe o scală, în loc de greutăţi, energiile pozitive şi negative captate de cele zece ventuze electrizate ce se fixau în anumite puncte ale corpului, determinate în prealabil cu Volvella, calendarul circular al organismului. Urmînd traseul fluidului magnetic, inginerul alcătuia harta bioenergetică pe baza căreia obţinea apoi, într-un sistem binar de axe, imaginea organului respectiv, ficat, rinichi, splină şi aşa mai departe. Desena mai întîi cele zece cercuri, dintre care şapte la periferie, pe o linie curbă în formă de U întors, şi trei în interior, pe o linie verticală care pătrundea în prima. Cercul de la baza acestei figuri era mai mare decît toate celelalte - egale între ele. Apoi scria în fiecare cerc numele organului reprezentat: oase, muşchi, cartilaje, globule, sexul, tendoanele, nervii, peste care suprapunea decada organelor sufletului: spirit, inteligenţă, raţiune, sentiment, ştiinţă, judecată şi celelalte. Punea o ventuză pe frunte, apoi cîte o pereche pe umeri, la coaste şi pe şolduri, una la inimă, alta la sex, iar ultima făcea legătura cu pămîntul. Odată pornit, aparatul scotea la început un bîzîit slab, ca de ţînţar, întrerupt de pîrîiturile descărcărilor electrice, apoi, pe măsură ce se încălzea, mai apărea un ţiuit neuniform, ale cărui modulaţii şi al cărui ton dădeau anumite informaţii, înţelese, fireşte, numai de inginer, despre tendinţele vitale şi chiar gîndurile şi sentimentele persoanei măsurate, ceea ce, în afară de domnul Şarl, noi ceilalţi nu prea credeam, deşi inginerul ne asigura că inventatorul acelui aparat, chimistul şi misteriosoful Louis Lucas, izbutise, în urma a nenumărate măsurători şi a mii de operaţii matematice, derivate parţiale ale unor funcţii de gradul trei, foarte greu de rezolvat, izbutise, deci, să obţină însăşi imaginea sufletului reprezentată în coordonate plane, nu rîdeţi domnilor - fiindcă noi primiserăm cu neîncredere acest anunţ - iarba se face lapte trecînd prin vacă, grăunţele ciugulite de porumbel se fac zbor în înaltul cerului, tot aşa, trecînd prin om, materia devine idee şi sentiment, iată adevărata transmutaţie, căci ce altceva e trupul nostru cu toate dispozitivele lui interne şi externe, dacă nu sublimul vas Hermetic, dumnezeiescul Athanor în care elementele naturii se combină, fierb, se ard, se filtrează şi se sublimează pentru a da la urmă elixirul numit suflet, atomul acela de eternitate situat în afara timpului şi spaţiului, numit cu orgoliu, cu teamă, cu umilinţă sau cu nesimţire: eu... - ai uitat de

*balegă, persiflă ursuz ca de obicei doctorul, care manifestase de la început o mare reținere față de teoriile și expozeurile francezului, poate din invidie, fiindcă teoria lui despre sîngele artificial n-o luase nimeni în serios, cînd încercase mai demult să ne-o explice - nu, nu, n-am uitat, acela e un reziduu, "cineres ne vilipendas", să nu disprețuim cenușa, stimați domni, dragă domnule doctor, ea este lăcașul, hrana, vehiculul invizibilului fluidic, instrumentul, vioara acestuia, dacă vreți, fără de care n-ar exista sublima melodie numită suflet, dar, mă rog, ce ne amintim noi cînd ne amintim o melodie? - încercați să vă gîndiți un pic la tema asta - nici cuvinte, nici imagini, nici sunete propriu-zise, ci o relație indefinită a lor, un eveniment, să nu glumim cu lucruri atît de grave, dragii mei domni și prieteni, încercați să înțelegeți eul dumneavoastră ultim, încercați să-l prindeți, să puneți mîna pe el și veți vedea că nu e decît un orizont prezumtiv, nedeterminat, infinit de aproximări, un mediu particular al cîmpului evenimențial universal în care atomii și electronii sînt cîmpuri evenimențiale particulare - și ne mai explica de ce electronii se învîrt în cerc în jurul nucleului și ce motiv au uneori să sară de pe un cerc pe altul, ocazie cu care închidem și noi cercul pentru a sări, dacă pot spune așa, pe un alt nivel, superior, de energie.*

*Adevărul e că nici pe el nu prea îl luam în serios, doctorul îl invidia degeaba, totuși ne era simpatic și îl ascultam cu plăcere, mai ales că arăta atîta prietenie judelui Ștefan, el ni-l adusese, nu știu unde și cum îl întîlnise, un domn de treabă, cam vorbăreț, ce-i drept, dar amabil, prietenos, manierat, ca toți francezii, de altfel, așa cum ni-i imaginăm noi, un francez veritabil, aveam să aflăm că a fost trimis de Biroul Longitudinilor pentru a măsura și trasa Meridianul, mai tîrziu se zvoni că de fapt ar fi legat al Colegiului Principal al Fraților Invizibili, iar asta cu meridianul e numai așa, vopseaua, studiase cîțiva ani la Alexandria, fiind originar din Guitta, după cîte am înțeles, și nu venise în orașul nostru singur, ci însoțit de cîțiva stagiari, iar dintre agenții noștri îl recrutase pe cel numit Xava, pentru a-l învăța să lucreze cu biometrul și a-l iniția în tehnica levitației magnetice, în fine, toate detaliile astea puteau lipsi, dar vreau să spun că într-o bună zi, ce-i drept, la cîteva săptămîni după ce părăsise orașul, a trebuit să-l luăm în serios, sau măcar să ne gîndim la el, în ziua cînd judele Ștefan a murit, fiindcă inginerul francez prevăzuse, cu aparatul lui, că va face infarct, v-am spus cum măsura,*

*și-a depărtat puțin foaia și a privit-o printre gene, cu o expresie de nemulțumire pe chip - domnilor, pot să vă spun că avem de a face cu imaginea clasică a tipului introvertit și aș fi gata să pariez că sufletul acestui domn este chinuit de nenumărate dileme și incertitudini. Observați cum cele două serpentine de energie vitală sînt blocate, vîrtejurile fluidice se repartizează neuniform și se acumulează în cercul globulelor, asta însemnînd că suferința domnului Ștefan este provocată de o femeie. I-aș recomanda rețeta a cincisprezecea a lui Bienville, puțin argint viu reînsuflețit cu cinabru, măcinat cu două drahme de aur, de cinci ori la rînd, apoi încălzit pe cenușă cu spirt de vitriol, timp de cinci ore, asta combate fără greș himerele amoroase. După cum probabil știți, teoria temperamentelor atribuie melancolicilor capacități sexuale nelimitate, deoarece au oasele mari și cu puțină măduvă, lucru perfect ilustrat de biograma noastră, unde puteți vedea flegmele acide și sărate în exces, ceea ce face ca vaporii negri ai atrabilei să pătrundă cu ușurință în porii creierului și să atace nervii din perechea a șasea, producînd melancolia. "Melancholia balneum diaboli", cum inspirat zice Origen, predispune la porniri diavolești...*

*Vorbea plimbîndu-și pe deasupra mesei pipa stinsă și descriind cu ea semne încă mai complicate decît cele de pe hîrtie - omul ăsta se caracterizează prin plăcerea de a se asculta vorbind, constatase la un moment dat doctorul; iată-l înșirînd feluritele leacuri ale melancoliei, de la decoctul de frunze de Cassia fistula și fructele de Citrullus colocynthis, la sucul de salvie, prafurile de pietre prețioase și aurul potabil, nu pentru că l-ar fi preocupat cu adevărat consecințele neplăcute ale melancoliei judelui Ștefan, ci din plăcerea de a-și rotunji cît mai estetic buzele pentru a rosti acele cuvinte sonore, exotice, misterioase, excitante, de dragul spectacolului intonației - și deodată se opri fixîndu-și privirea pe un detaliu numai de el remarcat al desenului, apoi, clătinînd nemulțumit din cap, spuse pe un cu totul alt ton: hm..., nu-mi place bucla asta... bucla de aici, o vedeți? - lovi cu pipa într-un anumit loc al foii - bucla asta nu are ce căuta aici! Mai erau și alte bucle, steluțe, virgule, intersecții, păienjenișul acela conținea cam toate combinațiile posibile ale liniei și punctului, de ce s-o fi legat tocmai de aia? Ne explică tot el, după ce își aprinse pipa și, arborînd un aer profund preocupat - triumfător și totodată fatalist - se lăsă să cadă într-un fotoliu. O buclă de această formă tocmai în*

zona ficatului care, după cum se știe încă de la Platon, e organul prevestirii, constituie un avertisment cît se poate de serios. Poate ați observat, domnilor, că desenul biogramei reproduce la o scară mult mărită și deci cu numeroase detalii suplimentare, liniile palmei, departe de mine intenția de a spune că ar fi o copie mărită a ei, mi-am permis doar o simplă analogie, fiindcă în realitate datele oferite de biograma noastră sînt mult mai complete și mai precise. N-aș vrea să mă hazardez în predicțiuni fabulante, dar ca prieten vă sfătuiesc, domnule Ștefan, să evitați, pe cît posibil, vremea rece și excesul de cafea.

În ziua cînd judele Ștefan a murit, nu era deloc frig. Inginerul francez părăsise de mai multe săptămîni orașul. Între timp, fusese găsit un al patrulea cadavru al victimei, la gară, chiar în sala de așteptare, așezat pe o banchetă, ca și cum ar fi așteptat trenul. În zori, cînd omul de serviciu a venit să măture și l-a văzut, știind că nu mai e nici un tren pînă la amiază, a dat să-l trezească, mai întîi l-a certat un pic, cum se obișnuiește, ce fel de domn ăi fi dacă dormi în gară, văd că ești îmbrăcat ca un domn, a bombănit, pe urmă l-a lovit cu mătura peste picioare, chipurile măturînd sub bancă, și cadavrul s-a răsturnat peste el...

Evident, semnalmentele erau aceleași. De data asta am pus o pază mai serioasă, practic toți agenții noștri, în afară de Xava, pe care îl trimisesem să facă o perchiziție amănunțită a casei domnișoarei Orzan-cea-bătrînă, se aflau zi și noapte în zonă, făceau cu schimbul. Și totuși, a dispărut! Peste alte cîteva zile, cînd a fost găsit cadavrul de la feredeul evreiesc și am vrut să-l confruntăm cu cel depus la morgă, ia-l de unde nu-i! Agenții nici nu știau că dispăruse, mi-au zis: da, dom' comisar, cum să nu, e aici Puișoru'... - îi dăduseră porecla asta. Dar am găsit numai hainele, umflate ca și cum ar fi învelit un trup, puse pe un manechin invizibil, de aer, la prima atingere au căzut ca niște cîrpe normale ce erau. Moș Tășulcă se prăpădea de rîs: v-am zis eu că zboară și ăsta. Na, să nu mai ziceți că am vedenii fiindcă beau prea mult! Atunci a avut atacul de cord judele Ștefan, mai avusese un preinfarct și scăpase, dar ăsta i-a venit de hac, cînd de sub haine a țîșnit un pui de găină, un puișor de numai cîteva zile, cu gîtul golaș, piuind și țopăind ca o vrabie, au urmat cîteva momente de zăpăceală, ne-am aruncat după el încercînd să-l prindem, dar fără a reuși, se pitise după niște dulapuri cu formol, pe urmă s-a strecurat în cabina

moșului, a răsturnat o cană cu iaurt peste registrul de evidență, a împrăștiat semințele de pepene dintr-o hîrtie de pe policioară - fiindcă pe terenul din jurul morgii moș Tășulcă cultivă pepeni, are el pasiunea asta - s-a cufurit pe pervaz și a ieșit pe geamul uitat deschis. Cînd, în sfîrșit, ne-am dat seama că-l scăpasem și ne-am consolat cu ideea, l-am găsit pe judele Ștefan întins printre mesele de zinc, în învălmășeala aceea uitaserăm de el, de fapt crezuserăm că e cu noi, nu-i observaserăm lipsa, știți cum se întîmplă, abia după ce ne-am cules pălăriile și chipiurile de pe unde ne căzuseră, cineva a întrebat de el, aveam o pălărie în plus, trebuie să fie a domnului jude Ștefan, a zis ăla, unde o fi dispărut? Cum ne foiam noi încolo și încoace, hopa că mă cheamă la telefon agentul Xava, îl știți, cel cu levitația magnetică, inginerul francez îi băgase în cap chestia asta, că ar putea pluti și zbura dacă ar reuși să se încarce de atîta magnetism încît să fie respins de pămînt, acum descoperise, zicea, secretul scrisorilor de dragoste pe care Sadim-cocoșatul-pitic le compunea pentru clienții săi, vă amintiți, în localul Poștei, nici o legătură între conținutul acelor scrisori, constînd din platitudini romanțioase înșirate cu niște litere mari și urîte, laba gîștei, un scris neîndemînatic, greu lizibil, cu destule greșeli de ortografie, și formidabilul lor efect, nici o determinare directă, de altfel toate erau scrise cam după același calapod, putînd fi clasificate în funcție de expeditorul și destinatarul prezumați: bărbat necăsătorit către femeie căsătorită; bărbat necăsătorit către femeie necăsătorită; femeie căsătorită către bărbat necăsătorit; femeie necăsătorită către bărbat căsătorit etc., stimate domn, deși nu mă cunoașteți, eu vă cunosc dintotdeauna, deși v-am întîlnit întîmplător o singură dată, știu că numele meu nu vă spune mai mult decît pămîntului numele frunzelor care cad toamna peste el, știu că aveți o familie cu doi copii drăgălași pe care eu însumi îi iubesc la fel ca pe propriii mei copii, dacă i-aș fi avut, și, de asemenea, știu că iubirea mea e fără speranță, mai mult, e condamnabilă din punct de vedere moral și din toate celelalte puncte de vedere... Și totuși! Vă veți întreba, desigur, ce anume m-a determinat să vă scriu... Încerc să găsesc eu însămi un răspuns la această întrebare, fără să reușesc... - explicația ar fi alta, în realitate scrisoarea nu avea decît rolul de a transporta celui vizat un anumit parfum subtil, inaccesibil mirosului profan, un elixir amoros produs de Sadim în laboratorul său subteran din beciurile domnișoarei Orzan-cea-bătrînă, prin care cocoșatul pitic

intra în comunicare cu persoana vizată și începea să o domine. Înainte de a o dărui clientului, Sadim însuși o poseda, se împreuna cu ea sau cu el - să nu uităm că fusese cîndva femeie - o iubea și se lăsa iubit, nu conținutul scrisorilor și nici măcar îngerul Orifiel, cu ale sale embleme romantice, stîngace și puerile - ce melotezie, ce simpatie între planete?... - parfumul insidios, persistent, difuz, ale cărui molecule se răspîndeau la început în locuință și poposeau pe obiecte, pătrundeau în haine, apoi în porii pielii, în respirație, în sîngele și secrețiile celui menit, îi luau în stăpînire fiecare părticică a corpului, îi iscodeau gîndurile, se insinuau pînă în miezul sufletului și-i provocau viziuni suprasensibile, vise, fantasme insuportabil de voluptoase, un mod de a-l poseda, o formă de acuplare fluidică prin masturbație magică ce ne îndreptățește să afirmăm că, înainte ca cei doi amanți să intre în legătură directă, fiecare dintre ei se împreuna cu Sadim și abia după aceea Sadim îi trimitea unul către celălalt, printr-o a doua operație de amalgamare, adică Opera în roșu, cînd încheindu-și ciclul în organism, parfumul iese prin aburii gurii și prin transpirație, fiind abia acum perceput conștient și trimițîndu-l pe iubit către iubitor, pe vînat către vînător și pe menit către menitor, paradoxal, nu? mai ales dacă ne gîndim că Sadim tocmai asta nu a reușit niciodată, nici ca femeie, nici ca bărbat, să fie iubit, - băiete, zisei, e foarte interesant ce spui, dar acum nu e momentul, s-a întîmplat ceva cu domnul jude Ștefan și trebuie să... - trebuie să veniți de urgență, sau măcar trimiteți pe cineva! strigă el, aproape că îmi ordona, moș Tășulcă se așezase pe un taburet, trăgea cu urechea și se hlizea la mine, bucurîndu-se de încurcătura în care mă aflam, - moșule, caută-l pe grefier și trimite-l la mine, el ieși agale din cabină, nu se grăbea deloc, și de voie, de nevoie a trebuit să ascult în continuare ipotezele și speculațiile fantasmagorice ale agentului Xava, mă rog, mai tîrziu mi-am dat seama că ele ofereau totuși o pistă, dar atunci aveam cu totul alte priorități...

E de presupus că Sadim ar fi dorit să aibă în continuare un rol, să fie consultat, să le rămînă celor doi un fel de confident, veghetor și, de ce nu, garant al fericirii pe care le-o dăruise și la care și-ar fi încălzit el însuși sufletul un pic, după cum putem presupune că ulterior el ar fi pretins anumite compensații suplimentare față de bănuțul simbolic primit inițial, pe care fericita pereche i le va fi refuzat. Întrucît, la un moment dat, prosperitatea, bunăstarea,

*succesul clienţilor săi nu mai depindeau de el, aceştia uitau cu uşurinţă cauza iniţială, ignorau originea fericirii lor, socotind pesemne că nu datorau nimic nimănui, de vreme ce îl plătiseră la vremea cuvenită pe cocoşat pentru ceea ce făcuse - şi în fond, ce mare lucru făcuse, ca să pretindă mai mult, scrisese o scrisoarea copiată după o altă scrisoare, pe care şi ei ar fi putut să o scrie - fericirea era acum propria lor operă, o produceau şi o consumau după bunul lor plac, ca pe o moştenire binemeritată, legitimă, sporită prin norocul şi munca lor cinstită, de ce să dea socoteală, de ce să stea cu grijă? - debarasîndu-se de tutela incomodă, stingheritoare a cocoşatului, fără a se gîndi vreo clipă la dezamăgirea, mîhnirea şi durerea pe care ingratitudinea lor i le produceau. Îşi acceptau fericirea cu nepăsare şi dezinvoltură, şi-o cheltuiau cu frivolitate, şi-o administrau fără pic de înţelepciune şi chibzuinţă. Jignit de aroganţa lor, dezamăgit de nerecunoştinţa lor, scîrbit de prostia lor, Sadim îşi continuă totuşi munca, deşi va fi observat că, de la o vreme, unele scrisori nu-şi mai atingeau ţinta şi că, tot mai frecvent, efectul lor era contrar celui scontat. Ca o consecinţă firească, treptat clienţii se răriră, uneori treceau zile şi săptămîni fără ca cineva să-l roage să-i compună o scrisorică, arareori cîte un om de la ţară neştiutor de carte, care voia să-i scrie feciorului luat la oaste, vreo servitoare urîtă, vreo babă visînd cai verzi pe pereţi, ageamii, săraci cu duhul ce se voiau bogaţi peste noapte, impotenţi ce se visau tauri comunali, infirmi vanitoşi, puşlamale în căutarea unei vieţi îndestulate şi fără griji, inşi murdari şi dubioşi, a căror lăcomie trivială îl scîrbea şi-l obliga să-i urască... Sadim deveni din ce în ce mai grăbit, mai neatent, mai ţîfnos, mai capricios, mai ciufut şi de fapt mai neputincios, iar într-o bună zi n-a mai fost văzut în locşorul lui din holul Poştei, a dispărut fără urmă.*

*Tocmai pentru asta mă sunase agentul Xava, ca să-mi explice unde, cum şi de ce dispăruse cocoşatul pitic, în timp ce perchiziţiona casa domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, o scîndură mai putredă a duşumelei a pîrîit, pe urmă s-a rupt şi dracu mai ştie ce s-a întîmplat, l-a pocnit în cap, ceva de genul ăsta, agentul meu s-a trezit după un timp oarecare într-un beci imens, grotă, peşteră, catacombă, ceva nemaivăzut, ceva fantastic, dom' comisar! striga la mine avînd impresia că nu-l aud, fiindcă el mă auzea slab, trebuie să veniţi neapărat să vedeţi, e o ambianţă extraordinară acolo... - dar eu mă grăbeam teribil, căci între timp venise moş Tăşulcă şi-mi spusese că l-*

au găsit pe judele Ştefan întins pe jos, fără respiraţie, a dat Dumnezeu şi l-am găsit, zise, - altădată, zisei agentului Xava, deci l-au găsit? îl întrebai pe moş, - cred că e deja mort, răspunse el, - numai două minute, alo! dom' comisar! mă auziţi? strigă de dincolo Xava, sînt tot felul de firide şi în fiecare dintre ele sticluţe cu aur potabil, aur orizontal, cutiuţe cu prafuri afrodisiace, am găsit şi nişte lăzi cu haine mucegăite, un depozit de cîlţi, mă auziţi, m-am luptat cu şobolanii, sînt mari ca nişte vulpi, alo! două minute, dom comisar, trebuie să veniţi de urgenţă, dacă nu puteţi, trimiteţi pe altcineva, să intrăm înapoi, să văd dacă mai nimeresc, mă tem că am uitat pe unde am ieşit, o să vedeţi, am descoperit modelul scrisorilor, desene cu îngerul lui Saturn, deci e clar, el le-a scris, o statuetă de chihlimbar a lui Baphomet, are capul ca de salamandră, cele şaptesprezece Reţete împotriva focurilor dragostei, Spirtul antiepileptic de Charras şi Apa reginei Ungariei, bună împotriva melancoliei... şi nu mai ştiam pe unde să ies, m-au zăpăcit mirosurile alea amestecate şi aerul îmbîcsit - tuşi demonstrativ - cît pe ce să mă asfixiez, m-am tot învîrtit vreo două ore în jurul Vasului, v-am vorbit de el? nu? e un cuptor acolo şi un alambic cu trei baloane şi o masă lungă cu sticle, pipete, linguriţe, balanţe, un pahar era plin cu apă vărgată, ha, ha, ha, mă auziţi? ha, ha, ha, o fi hipomană, dom' comisar, n-am îndrăznit să gust, m-am învîrtit pe lîngă ele de nu mai ştiam care e dreapta şi care-i stînga, parcă eram în caverna lui Barbarossa, aşa mă învîrteam, ca în tenebrele circulare ale lui Amenti, pînă la urmă am decis să înaintez pe una din galerii, cea din spatele Athanorului, ecouri stranii, voci care se îmbrăcau unele pe altele, ţipete de copii pe cale de a se naşte, ştiţi ce spunea Maestrul (se referea la inginerul francez), că naşterea îl doare la fel de mult pe făt ca şi pe mamă, avortoni, cambioni zămisliţi de sucube, am înaintat o vreme, pe urmă m-am întors, nu intru în amănunte, nu vreau să vă plictisesc, înţeleg că aveţi treabă, vă grăbiţi, în fine, acum mă aflu la cofetăria "Pekarek", de aici vă vorbesc, mă auziţi? eu vă aud foarte slab, nu ştiu ce naiba are telefonul ăsta, m-aş întoarce în beci, dar singur mi-e cam frică, vă spun sincer, poate îmi trimiteţi ceva ajutoare... - nici gînd să termine, aşa că l-am lăsat în grija grefierului, iar eu am alergat să mă ocup de judele Ştefan, prea tîrziu, din păcate, nici nu ştiu dacă aş mai fi putut face mare lucru, nu-şi luase cu el pastilele de nitroglicerină, nu le-am găsit prin buzunare, deşi mai suportase un preinfarct cu cîteva

săptămîni în urmă, abia ieşise din spital, dar în ziua aceea nu le avea, uitase de ele, sau poate nu uitase, cine ştie, zvonuri, discuţii, presupuneri, mă rog, de la altceva pornisem, de la inginerul francez, el prevăzuse în felul lui, practic îl prevenise, numai că asta nu ajutase la nimic, e ca în vise, ai un vis rău, că ţi se întîmplă ceva, şi în ziua aia faci tot ce poţi ca să eviţi răul acela, apoi uiţi o secundă, un moment, visul şi te duci drept spre răul de care fugeai, spre împlinirea prevestirii din vis, de care îţi reaminteşti abia după...

Ceea ce Xava nu mi-a spus a fost că găsise acolo, în acunzătoarea cocoşatului pitic, reţeta sau ceea ce el considera a fi reţeta zborului cu magneţi, de fapt în legătură cu asta începusem să vă vorbesc, nu mi-a spus nimic atunci, fie din cauză că nu avea timp, fie amînînd intenţionat subiectul ăsta, pentru care ştia că nu sînt pregătit, el luase ceva lecţii de la inginerul francez, ştia cum e cu electronii, cum se învîrt, cum sar ca nişte purici cînd au prea multă energie - şi pe baza asta socotea că ar putea pluti, să bea, adică, o soluţie magnetică cu electroni în exces, pînă cînd sarcina electrică şi polarizarea magnetică l-ar fi ridicat în aer, cam aşa înţeleg eu, electronii ăia ar fi avut o asemenea energie încît ar fi sărit de pe traiectorie şi, deoarece avusese grijă să-i bage în el, ar fi sărit cu tot cu el şi l-ar fi proiectat în înaltul cerului. Mi-a arătat într-adevăr nişte scrisori, un afiş al rosi-crucienilor, Noi, trimişi ai Colegiului Principal...popas vizibil şi invizibil... noi dăm învăţătura fără cărţi şi fără semne şi vorbim limba ţării unde vrem să fim..., nu prea se înţelegea, era decolorat, zdrenţuit, de asta zic că inginerul francez o fi fost de-al lor, fiindcă la început nu ştia o boabă, iar după cîteva zile vorbea perfect limba noastră, nici n-am mai putut vorbi cu el în zilele următoare, la Xava mă refer acum, practic, deşi nu îşi depusese încă demisia, nu mai trecea pe la birou, se pregătea pentru ascensiune şi nimeni nu se mai putea înţelege cu el, cred că o fi gustat din vreuna din sticluţele alea din care zicea că nu a gustat şi din cauza asta şi-a pierdut minţile, a dat un anunţ în ziar şi a tipărit afişe pe care le-a lipit pe toate zidurile, anunţînd ziua şi ora cînd se va înălţa la cer, "mîine vă voi părăsi, oameni răi şi păgîni, şi mă voi retrage lîngă Domnul, a cărui putere sînt cu toată slăbiciunea mea", să nu credeţi că nu s-au adunat vreo cîteva zeci de gură-cască s-o vadă şi pe asta, mai ales că urma să decoleze de pe clădirea Poştei, din turnul cu ceas, ce-i drept, a decolat, dar în loc s-o ia în sus, cum ar fi fost normal, a

*pornit-o vijelios în jos, încît nu l-a mai putut opri nimeni, s-a izbit de paviment și s-a făcut plachie, poate în ziua aceea refracția cîmpului gravitațional n-a fost tocmai cea potrivită, poate greșise semnul magneților, sau poate electronii ăia au sărit invers, cine să mai știe... Necazul e că, din cauza asta, n-am mai putut afla niciodată intrarea în ascunzătoarea lui Sadim din subsolul casei domnișoarei Orzan-cea-bătrînă, scîndura aia putredă sau cum o fi fost n-a mai putut fi găsită, toate erau putrede, nici prin galeriile de la Pekarek n-am ajuns nicăieri, am comandat și cîteva foraje, zadarnic, scîndurile dușumelei le-am desfăcut bucată cu bucată, n-am dat de nici un beci.*

*VERSO. Vorbește mai întîi judecătorul de instrucție. Niște teorii cam complicate despre nemurirea de a muri de mai multe ori. Comisarul profită de ocazie și spune cum a descifrat scrisorile victimei și ce a aflat din ele.)*

*- PARE CĂ LUCRURILE STABILESC DE FIECARE DATĂ o complicitate pentru ca orice analiză să ni le releveze altfel decît am presupus inițial; orice analiză sfîrșește prin a-și contrazice premisele, în cazul cînd nu se contrazice pe sine limitîndu-se la simple tautologii silogistice. Orice judecată adevărată este decretată astfel de către o alta, care la rîndul ei are nevoie de un criteriu asemănător, și tot așa, singurul criteriu real fiind dorința noastră de claritate și noncontradicție. De aceea rațiunea nu face decît să-și regăsească de fiecare dată propriile legi, propria logică. Nu putem ieși din acest cerc decît printr-o decizie imprudentă, alegînd, de exemplu, afectivitatea, capricioasă, perisabilă și tocmai de aceea fără limite, transfinită... - ai observat că sentimentele nu au formă? - oferindu-se mereu, cu egală dărnicie, posibilului la fel de necesar și de întîmplător, adică norului aceluia al lui Planck în care electronul e pretutindeni fără a fi nicăieri, și nu o spun întîmplător, căci același gen de ubicuitate l-am putut constata în cazul victimei noastre. Dacă înțeleg eu bine, ar trebui să admitem că în cele din urmă victima a obținut o astfel de însușire, sau ceva asemănător ei, sau poate cu totul altceva decît asta...*

*Dumneata ce ai face dacă ai obține așa, dintr-o dată, o însușire miraculoasă? De fapt, întrebarea nu e bine pusă, trebuia poate*

*precedată de o alta: ce însuşire ai dori să obţii? Iartă-mă, domnule comisar, pun nişte întrebări cam stupide, dar uneori merită să aflăm cît de stupizi putem fi, pentru a ne evalua mai corect propriile erori... Deşi erorile nu se pot evalua decît tot eronat... Nici măcar nu e nevoie să-mi răspunzi. În timp ce te ascultam, mi-am pus eu însumi astfel de întrebări. Oare ce aş cere? Poate că nu un singur lucru, căci în basmele pe această temă dorinţele sînt trei - tocmai fiindcă una singură l-ar aservi pe erou, l-ar condiţiona şi limita, iar basmul ar putea sfîrşi tragic. Trei dorinţe, dar care e prima? Calitatea acesteia ar putea condiţiona satisfacerea celorlalte două, atenţie, e un anumit risc aici! Îmi amintesc că, în visul în care am visat că orbisem, doream foarte mult să văd, dar cînd dorinţa mi s-a împlinit şi am început să văd, lumea nu mai era la fel ca înainte, totul se schimbase. Adică Totul, înţelegi? Asta înseamnă fie că de fapt nu vedeam, fie că nu văzusem înainte de a orbi... Cei care fac atîta caz de dorinţa de lumină a orbilor ar trebui să-şi pună problema dacă nu e o curiozitate oarecare, căci orbii din naştere nu au înţelegerea noţiunii de lumină, sau de imagine şi nu-şi pot dori cu adevărat ceva ce pentru ei nu există. Totuşi, ei spun că îşi pot reprezenta, îşi pot imagina tot ceea ce nu văd. Am avea motive să presupunem că reprezentările lor, "imaginile" la care ei se referă sînt false, neadecvate, nefiind propriu-zis imagini, ci atitudini (de cele mai multe ori tactile, dar nu exclusiv) faţă de obiecte, ar trebui să le cerem descrierea lor, pentru a le verifica, dar pe baza căror repere?... De altfel, ei ne-ar putea înşela, ne-ar putea povesti acele aşa-zise imagini ca şi cum le-ar vedea, tocmai fiindcă se folosesc, ca şi noi, de aceleaşi cuvinte, uzînd de aceleaşi convenţiil de limbaj pe care le folosesc la fel ca şi noi (cuvîntul "lumină", de exemplu, există şi pentru orbii care n-au văzut niciodată lumina) - iar asta demonstrează cît de mult ne pot înşela cuvintele, ce prăpastie e între ele şi realitate... Un oarecare Penfield a demonstrat de altfel că ariile cortexului în care se produce imaginea şi cele ale limbajului sînt complet diferite. Dar închipuieşte-ţi că ar exista o fiinţă, un ins dotat, faţă de dumneata, cu un simţ în plus, aşa cum dumneata eşti dotat cu un simţ în plus faţă de orbul total născut orb, cu un al şaselea simţ la fel de precis sau de imprecis ca vederea, de exemplu. Şi închipuieşte-ţi de asemenea că acest al şaselea simţ ar crea spiritului său deprinderea de a-l suplini, de a-l virtualiza, atunci cînd nu e folosit propriu-zis, de a-i substitui un fel de reprezentări ale*

*senzaţiilor oferite de simţul respectiv, de a le re-crea într-o anumită zonă a cortexului neutilizată de oameni ca mine sau ca dumneata, aşa cum mintea noastră creează anumite imagini cînd ţinem ochii închişi. Sînt probabil excesiv de didactic, dar vreau să nu pierdem nimic şi de aceea voi preciza, o dată în plus, că simţurile noastre "aleg" din infinitatea de însuşiri ale naturii una, două, cinci, oferindu-ne cinci categorii de informaţii distincte şi relativ independente despre obiectul considerat - dar numai cinci! - iar dacă ar veni un ins care ar vedea, bunăoară, razele X, dar în schimb nu ar vedea focul, el ar judeca focul cu acelaşi gen de judecăţi cu care noi ne raportăm la razele X...*

*M-am complicat inutil. Te rog acum pe dumneata, care nu ai acel al şaselea simţ, să-mi vorbeşti despre reprezentările lui, să-mi descrii, de exemplu, un obiect pe baza senzaţiilor oferite de acest simţ. Dacă îi vom cere lui o astfel de descriere, desigur ne-o va da, însă nu ştim în ce măsură o vom înţelege, dacă va avea cuvintele cu care să o exprime, concepte accesibile şi nouă, adică nişte analogii simplificate la limită - probabil în aceeaşi măsură în care poţi înţelege descrierea unui obiect inexistent, pe baza unor senzaţii pe care nu le-ai avut niciodată - şi mai ales nu ştim dacă îl vom crede! Mă tem că m-am lungit nepermis de mult şi nici n-am fost destul de explicit, cu toate eforturile depuse, dar am vrut să înţeleg, alături de dumneata, ce se întîmplă cu victima. Presupunînd că victima este insul cu cele şase simţuri, deci ar avea faţă de noi simţul timpului, de exemplu - lucru altminteri posibil, căci timpul este o însuşire a spiritului, nu a materiei, şi poate nici însuşire, ci componentă intrinsecă a lui -, că s-ar putea orienta în timp (e doar una din ipotezele posibile) aşa cum dumneata sau eu ne orientăm, folosind văzul, în spaţiu, că l-ar putea parcurge în toate direcţiile, dacă are mai multe, în sensul de el dorit... Presupunînd toate acestea, vei înţelege în ce măsură se poate vorbi de aşa-zisa lui nemurire, care pentru noi devine moarte inexplicabilă - nu nemurirea aceea vulgară, inutilă, de nedorit şi de fapt imposibil de verificat, constînd din absenţa morţii, căci e limpede, pe de o parte, că trăim toată viaţa ca şi cum am fi nemuritori, iar pe de altă parte, că oricît de mult am trăi, nemurirea noastră rămîne strict ipotetică, ci ADEVĂRATA nemurire, domnule comisar, care constă în a muri de mai multe ori... Şi nu-i exclus ca tocmai o astfel de experienţă să încerce şi victima noastră, uzînd de presupusul al şaselea simţ sau de*

*o intermediere a cărei natură ne e deocamdată inaccesibilă. Tocmai de aceea avem libertatea şi sîntem obligaţi să acceptăm drept justă orice ipoteză în ceea ce îl priveşte, sau cel puţin justă şi nejustă în egală măsură. Fiind afirmativă, ipoteza oferă deja o soluţie, chiar dacă strict provizorie, promite o rezolvare. Cu cît dispunem de mai multe, cu atît mai probabilă devine seria coerentă care să le valorifice într-un enunţ sistematic. O provocare la adresa inaccesibilului, domnule comisar, o sfidare a lui: pentru a afla, ne prefacem că ştim!*

*- La fel am procedat şi noi, este tocmai metoda pe care am aplicat-o atunci cînd a trebuit să decodăm unele din scrisorile şi notiţele victimei, dar să nu anticipez: presupuse scrisori şi notiţe ale presupusei victime. Ne aflam, cum bine spuneaţi, în faţa inaccesibilului, agentul Xava luase cu el din beciul domnişoarei Orzan şi ne adusese un maldăr de hîrtii din care nu înţelegeam nimic: cum te-ai uita la o placă de patefon care conţine, desigur, melodii dintre cele mai frumoase, cu versuri nostalgice despre iubiri neîmplinite sau mai ştiu eu ce, dar dacă o iei în mînă şi numai îi priveşti şanţurile imprimate acolo, degeaba, ele nu cîntă nimic, îţi trebuie patefonul - cam aşa şi noi, priveam ore întregi şirurile de cifre şi iar cifre, rînduri după rînduri, serii similare, solide, crescătoare şi descrescătoare, consonante, prietene, dihotomice, armonice, pătratice - sau numărul nesfîrşit de lung, scris pe cîteva zeci de pagini - bănuind, sperînd că ele conţineau un mesaj, comunicau ceva... dar ce? - am presupus mai întîi că ne aflam în faţa unui calcul cabalistic şi mult timp am încercat să asociem diferite simboluri unor cifre şi grupuri de cifre, aşa cum procedaseră alţii în situaţii asemănătoare, cu oarecare succes, s-ar putea spune, adică satisfăcuţi de regăsirea premiselor în concluzii - Unu este Jod, Doi este Isis şi lumina gloriei, Trei este Horus, iubirea veşnică, trei graţii, harpii, gorgone, furii, Patru e vechiul Tau al evreilor, semnul necunoscutului, misterul misterului, numărul crucii, care nu e punctul de întîlnire a două linii, ci punctul de plecare a patru linii infinite, cum ne asigură Elipahs Levi, şi totodată numărul fazelor transmutaţiei, Cinci este He şi numărul favorit al lui Pitagora, căci cinci sînt colţurile stelei magice a alchimiştilor, vocalele, simţurile, iar Trei, Patru şi Cinci intră în calculul numărului nupţial, numărul perfect ce decide momentul fecundării odraslei divine, "perioada e dată de primul unde creşterile domină şi sînt prevalente, ele luînd trei intervale şi patru limite ale celor similare şi celor lipsite*

de similitudine, ale celor ce cresc şi scad; radicalul epitrit al acestora, căsătorit cu Cinci-ul, oferă două armonii, dacă e de trei ori mărit...", Şase este Vau, căci în şase zile s-a creat lumea, iar cel de-al şaselea sephirot este însuşi Geburah-Puterea, Şapte, cel mai celebru dintre toate, are o mulţime de păcate, virtuţi, vaci grase şi vaci slabe, minuni, înţelepţi, culori, Opt e, cum bine ştim, cifra eşecului... - şi aşa mai departe, Zece este numărul sephiroturilor şi tot zece sînt sferele cereşti care se rotesc pe traiectorii circulare în jurul focului sacru - un sistem care îţi permite să însăilezi oricîte fabule şi istorioare morale pe care deja le ştiai şi cu condiţia să le fi ştiut... Tocmai acesta era neajunsul, noi nu ştiam mai nimic, asociam şi combinam, adunam şi scădeam zadarnic, sensul ni se strecura mereu printre degete şi ne scăpa de fiecare dată, la fel cum victima însăşi ne scăpase de atîtea ori, ar fi trebuit să consultăm manualele de cabalistică ale lui Sadim, dar de unde să le iei, agentul Xava zicea că le-ar fi văzut acolo, în beciul domnişoarei Orzan, Temura, sistemul Notarikon, Ghematria, Heterogramele haşmoneilor, cu cuvinte scrise într-o limbă dar pronunţate în alta, Schema Hamphorasch, apoi Sepher Ha-Mispar, apoi Zoharul, Steganografia abatelui Trithemius, zile şi săptămîni la rînd de muncă zadarnică şi inutilă, deoarece se baza pe metodele unei logici cuminţi şi corecte, derizoriu de corectă, iar sistemul victimei nu se supunea, aparent, nici unei logici, sfida orice încercare de limitare în cadru sau avea o logică proprie, contradictorie şi evolutivă, în cadrul căreia raporturile se modificau permanent, în aşa fel încît ne surprindeam mereu rămaşi în urma ei...

Şi atunci, pentru a afla, ne-am prefăcut că ştim! Ne atrăsese atenţia mai ales cifra 7, deoarece se repeta frecvent şi în circumstanţe similare, adică în grupuri care o conţineau de cîte trei ori, cum ar fi acesta 7*-7-12-1-6-1-12-7, cu menţiunea expresă că primul 7 era de fiecare dată barat sau subliniat sau însemnat cu o steluţă. Pe această observaţie s-au bazat de fapt toate progresele ulterioare şi veţi vedea că ea s-a dovedit nu atît corectă, cît norocoasă.

La un moment dat, cînd încă nu descifraserăm ciornele şi notiţele aduse de agentul Xava - cred că v-am spus, cadavrul fusese găsit a patra sau a cincea oară, apoi dispăruse ca de obicei - ne-am întrebat de ce dorea neapărat victima să construiască, desigur experimental, o Fabrică de Fericire, fără a fi totuşi siguri că dorise efectiv acest lucru, dar avînd informaţii convergente din numeroase

*surse, dintre care cea mai importantă, madam Soprosina, își găsise tragicul sfîrșit în incendiul fraților Moscovici, din păcate, spun, căci tocmai în această etapă aveam mai mult ca oricînd nevoie de colaborarea ei. Uneori este denumită Marea Rețetă. Aici urmau să se fabrice un fel de pachete sau, mă rog, niște cutiuțe ambalate în staniol și frumos legate cu o fundă roșie sau albastră, sau poate un fel de tabachere, ca faimoasa tabacheră a lui Prosper Alpanus, dacă vă mai amintiți de ea din povestirile lui Hoffman: le desfaci, înăuntru nu găsești nimic sau găsești un fleac oarecare, nu asta contează, însă din acel moment te cuprinde ca din senin o mare, intensă și nesfîrșită fericire, adevărata bucurie de a trăi, comparată în altă parte cu mulțumirea calmă a primei zile cînd, după o lungă și grea boală, nu te mai doare nimic, inspiri fără efort aerul rece și pur al dimineții și te bucuri nespus, ca de un unic privilegiu, de tot ce vezi, de culori și sunete, de boarea cînd călduță, cînd răcoroasă ce-ți mîngîie și îți clătește obrajii, de armonia deplină ce pare a se fi instalat între tine și tot ce te înconjoară, cînd atingi cu afecțiune orice obiect și-i simți răspunsul afectuos, ordinea lucrurilor și a ființelor e desăvîrșită, echilibrul lumii perfect... - trebuie să fi fost îndelung și greu bolnav ca să înțelegi toate aceste bucurii, dar ce altceva e viața fără fericire decît acea lungă și grea boală care nu te lasă să te bucuri de frumusețea și armonia lumii? - m-ar fi întrebat biata madam Soprosina, dacă n-ar fi ars odată cu localul ei și cu fetele ei turmentate de prea mult elixir amoros. Problema e că oamenii vindecați, adică cuprinși de această fericire perpetuă ar putea deveni vulnerabili, ar părea celorlalți suspecți, sau chiar nebuni, și-ar putea produce singuri cine știe ce rău, așa încît, pentru a preveni toate aceste neajunsuri și eventualele tulburări sociale la care ele ar putea conduce, este necesar ca fericirea să le fie acordată în mod rațional - simultan și instantaneu totodată. Mai mult decît atît, deoarece mai există și unii care, numai ca s-o facă pe căpoșii, ar putea refuza darul fericirii veșnice, sub motivul că prea multă fericire i-ar putea îmbolnăvi sau le-ar scurta viața, sau din cine știe ce alte motive s-ar opune fericirii, căci sînt și situații în viață cînd mai degrabă suferința consolează, așa cum durerea ne apără, adică atunci cînd spiritului nostru păcătos îi convine mai degrabă să sufere decît să se supună, găsind în suferință nu știu de compensații care îi provoacă o plăcere - nu spun bucurie, nu spun fericire - o plăcere degenerată și rebelă, ce*

*se mai crede şi eroică în felul ei, astfel de inşi ar trebui constrînşi printr-un mijloc oarecare să fie la fel cu toţi ceilalţi, adică fericiţi.*

*Dar tot ce v-am spus sînt doar presupunerile noastre, acel mod de a sfida inaccesibilul la care v-aţi referit mai devreme, căci victima nu face nici o referire la astfel de cazuri şi, dacă e să fiu sincer, nici măcar la Fabrica de Fericire. El numai scrie: am învăţat să-i cunosc imitîndu-i, imitîndu-le gesturile, mersul, vorba, apoi gîndurile şi sentimentele, fericirea şi suferinţa, deznădejdea şi în final moartea, imitîndu-i pînă cînd devin ei, iar acesta e un alt mod de a-i iubi. Să iubeşti fără istovire şi fără să pretinzi nimic în schimb, pe cei buni şi pe nemernici deopotrivă, să li te substitui pentru a-i înţelege, pe prieteni şi pe duşmani şi, mai mult decît atît, oamenii, animalele şi plantele în egală măsură, piatra şi cărbunele şi orice alte minerale, rîul zglobiu de munte şi balta mîloasă duhnind a putreziciune, zefirul călduţ şi mîngîietor la fel cu vîntul turbat sau rece şi tăios, cu aceeaşi neclintită pasiune, să-ţi supui astfel toate făpturile vii, lucrurile şi mineralele şi să le hotărăşti destinul pentru milenii, căci a iubi e un alt mod de a supune... Dar marea, nemărginita putere care e iubirea dăinuie numai atîta timp cît nu porunceşte, incapabilă de a se întrebuinţa, pentru a nu se risipi în tot ce e perisabil. Nefiind în stare să poruncească, trebuie să se supună ea însăşi.*

*Mda... S-ar părea că poseda mijlocul sau era încredinţat că-l posedă, ceva, cum spuneţi dumneavoastră, inaccesibil înţelegerii noastre, deocamdată, cum bine aţi precizat, adică atunci, în momentul cînd nu descifraserăm încă propriu-zis scrisorile şi ne storceam mintea zadarnic căutînd o intrare, un fir, un capăt de aţă, şi abia după ce l-am găsit ne-am putut întreba dacă acela era adevăratul cifru şi dacă, aplicînd o altă grilă de decodare nu s-ar fi obţinut enunţuri cu totul contrare celor determinate în primă instanţă.*

*Mi-amintesc cînd de fericiţi am fost în ziua cînd am reuşit să reconstituim prima frază, fericiţi, da - şi nu spun întîmplător acest cuvînt, căci în definitiv el ne-a ajutat în cea mai mare măsură, pornind tocmai de la grupul reper 7*-7-12-1-6-1-12-7 ce se repeta în mod insistent şi insidios, aş putea spune, după zile şi săptămîni de muncă epuizantă şi inutilă cuiva i-a venit ideea foarte simplă, elementară de a atribui acestei serii un enunţ oarecare şi de a verifica apoi în ce măsură enunţul satisface şi verifică exigenţele repetiţiei*

*similare și constante, adică: de fiecare dată el trebuie să semnifice același lucru. Și care putea fi enunțul cel mai probabil, cuvîntul ce revine cu cea mai mare frecvență în discuțiile noastre serioase și frivole, în articolele de gazetă, în voioasa flecăreală a gospodinelor și nu mai puțin în tomurile grele de înțelepciune mohorîtă ale filosofilor, la piață, la cafenea, la pușcărie, la spital sau la cimitir, în certurile dintre amanți și în discursurile politice, păi, care altul decît cuvîntul: FERICIRE?... De fapt, alegerea n-a fost chiar atît de simplă, inițial am ales o propoziție, pentru ca ulterior să atribuim aceleiași serii de cifre cîte trei propoziții diferite, apoi cinci, apoi douăzeci... Abia cînd am ajuns la o sută - și fiecare agent avea sarcina de a corela un anumit număr de propoziții cu o anumită serie, deci cînd modul de lucru se complicase suficient de mult pentru a nu mai înțelege nici noi ce făceam, ne-am văzut nevoiți să recurgem la o simplificare radicală, un gest riscant dar în cele din urmă salutar, căci cuvîntul FERICIRE are aceeași compoziție structurală cu numărul 7*-7-12-1-6-1-12-7, adică E se repetă de două ori, iar dacă observăm asemănarea lui cu F, de trei ori, la fel ca cifra 7 din numărul reper, iar I de două ori, la fel ca și cifra 1, deși aceasta mai apare în combinații de alte două ori, acolo fiind însă însoțită de 2, adică formînd numărul 12. Dacă admitem că 7.7.12.1.6.1.12.7 înseamnă FERICIRE, restul devine o joacă de copii, 7 este E, 12 este R, 1 este I, 6 este C, 7 cu steluță fiind F și așa mai departe, prin compararea formei grafice putem determina apoi că A seamănă cu 17, B cu 13, M este 14, P este 10...*

*Pe baza acestui cod am putut descifra pe urmă numeroase documente de importanță majoră în continuarea cu succes a anchetei, eliminînd orice asocieri hazardate cu adepții fanteziilor lui Joseph Smith jr. cu ai săi trei și încă opt martori care jură că au văzut Plăcile lui Nefi, cele mari și mici, Plăcile lui Eter, Plăcile de aramă, Urimul și Turimul, precum și platoșa.*

*VERSO. Comisarul relatează cum a obținut*
*de la avocat cuvîntul-grilă pentru decodarea*
*scrisorilor aduse de Xava din beciul domnișoarei*
*Orzan-cea-bătrînă. Unul dintre agenți,*
*lucrînd pe cont propriu și folosind*
*un alt cuvînt, ajunge la rezultate surprinzătoare.)*

*S-AR PĂREA CĂ, ZILELE ACESTEA, A REVENIT în oraş, dar unde a fost între timp, ce a făcut - nu ştim. Atunci cînd "a fost văzut", o fi fost cu adevărat el, sau altul? Nimic nu ne poate garanta. Dispare şi revine, neînsoţit de nimeni, rar de tot poţi aduna doi martori ai aceleiaşi întîmplări, apare mai ales celor singuri, reapare ici şi colo, îşi semnalează prezenţa prin vagi indicii, urme ce nu întotdeauna se leagă, reconstituiri aproximative ale şefilor de post sau agenţilor de sector, bazate pe fragmente, mărturii ale celor care pretind că l-au văzut, cîte un miracol mărunt despre care pot şi ei spune ceva: că li s-a întîmplat, apoi îi pierdem cu totul urma, regăsim semne ale prezenţei sale abia după săptămîni sau luni, în cu totul alt loc... Cum ai povesti visul în care îţi aminteai ceva petrecut într-un alt vis. Unul avea o rîşniţă veche, stricată de multă vreme, pe care, după plecarea lui, o află curăţată, reparată şi în bună stare; cutăruia îi vindecă soacra bolnavă de hidropizie; la o nuntă, a redat miresei vocea, căci prin farmece vrăjitoreşti amuţise şi nu mai putea vorbi deloc; altuia îi aduce pînă la poartă boii rătăciţi de mai multe zile în pădure; la casa unui sărac a venit odată cu o traistă de pîini.*

*Ar trebui oare toate acestea luate în serios? Şi dacă da, ce ar urma să facem după aceea? Nu ştim. Stăm aici şi ne batem capul degeaba, dispuşi să ne livrăm oricînd imaginaţiei populare, numai fiindcă scepticismul, atitudinea contrară, ar fi o formă de lene sau de abandon: înregistrăm rapoarte, ne povestim visele (acelea care se repetă se împlinesc, îi spunea Iosif faraonului), aşteptăm să se producă nu ştiu ce miracol major punîndu-ne întrebări fără rost: de ce nu-şi spune numele şi, în definitiv, care îi e numele real? de ce nu lasă pe nimeni să-l atingă? de ce se ascunde? de ce le cere celor pe care îi vindecă să nu vorbească nimănui despre el?...*

*Prin urmare, nu pot decît să fiu de acord cu ceea ce dumneavoastră înşivă afirmaserăţi data trecută, dacă îmi amintesc bine, referitor la ipoteze, dar totodată o minimă onestitate mă obligă să vă previn că nu ne-aţi spus nimic nou, deoarece avocatul şi prietenul nostru Caroteanu ne spusese mai demult cam acelaşi lucru, cu alte cuvinte; de fapt el se distrează lansînd mereu ipoteze dintre cele mai năstruşnice, provocîndu-ne să-l contrazicem, să i le demontăm, apoi obligîndu-ne să i le acceptăm treptat, punct cu punct, şi merge adeseori foarte departe cu ele, verificîndu-ne minuţios*

*fiecare contraargument, pentru ca apoi să ne lase deodată singuri, să vadă cum ne descurcăm, rîzînd de noi cînd ne vede buimaci, nedumeriţi de ce am putut afirma sau numai consimţi...*

*De exemplu, aceea că adevăratul tîlc al poveştilor cu Sadim ar trebui căutat în nevoia universală de a urî. Pe Sadim fiecare îl urăşte din alt motiv, dincolo de faptele sau defectele sale, iar el preia conştient această sarcină, de a se expune urii noastre, de a ne-o consuma într-o direcţie care nouă ne rămîne inaccesibilă. Altădată ne-a făcut să credem că Femeia în Doliu conduce periodic victima în subteran şi acolo el luptă cu Sadim şi de fiecare dată victima este învins şi ucis de Sadim, i se oferă drept victimă pentru a-i potoli setea de răzbunare şi a ne salva astfel pe noi, locuitorii oraşului, dar îşi revine apoi, reînviat de Sadim însuşi, şi va relua lupta cînd Femeia în Doliu îl va întîlni din nou...*

*Doctorul l-a comparat odată cu o gutuie - de avocat vorbesc - un fruct ciudat, care nu-i nici dulce, ci acru, amar şi înecăcios, nu e nici frumos, copacul lui e contorsionat, pitic şi adesea plin de omizi, dar mîncînd-o îţi trece, ca din întîmplare, durerea de cap. Pentru a înţelege corect relaţia mea cu el, dincolo de faptul că am fost cîndva colegi de gimnaziu - probabil v-aţi întrebat ce caută un avocat printre oamenii mei, ce legătură are cu Cazul, o întrebare perfect justificată, pe care şi-au mai pus-o şi alţii, măcar în gînd, chiar dacă nu au formulat-o propriu-zis, la o adică nici dumneavoastră n-aţi formulat-o, ci eu însumi, fiindcă ştiu că mai circulă unele zvonuri răuvoitoare pe seama lui, faptul că n-a pierdut nici un proces li s-o fi părînd unora suspect? - trebuie să vă mărturisesc că de fapt cheia cifrului el ne-a dat-o, ideea cu FERICIREA şi celelalte, cum v-am spus..., sincer vorbind, mie personal nu mi-ar fi trecut aşa ceva prin minte nici într-o mie de ani, deşi vedeţi cît de simplă era, ceea ce nu înseamnă, bineînţeles, că n-ar putea fi o oarecare chichiţă avocăţească aici, lucru asupra căruia el însuşi ne-a prevenit, fiindcă avocaţii au această perspicacitate specială de a inventa, în lipsă de probe, nu probele înseşi, ci mijloacele prin care se ajunge la ele de o manieră absolut verosimilă şi logic inatacabilă, în direcţii ce depăşesc de regulă capacitatea de înţelegere a juraţilor, cum ni s-a întîmplat şi nouă cu cocoşatul pitic Sadim, cînd am început să ne interesăm de practicile lui alchimice în beciul domnişoarei Orzan-cea-bătrînă - abia atunci am înţeles că nu mai înţelegeam nimic. E drept că agentul Xava îmi*

spusese ceva la telefon, cînd cu moartea judelui Ştefan, mai bine zis încercase să-mi spună, căci nu auzisem decît un fel de zumzet, o melodie de cuvinte ciudate, neînţelese, exotice - şi ce e o melodie, cum s-o explici în cuvinte?

Cînd am început să "citesc" notele acestei muzici în criptogramele rămase de la Xava, eram ca un afon care încearcă să cînte după o partitură, ba mai mult: se ambiţionează să dirijeze orchestra. Fără ajutorul avocatului, care prin relaţiile lui în cercurile de high-life ale oraşului mi-a procurat cărţi şi dicţionare, desigur că aş fi rămas pînă azi în acelaşi stadiu. Cum le-a găsit, de unde le-a adus, treaba lui, nici măcar nu l-am întrebat, n-ar fi fost elegant, cum nici el nu m-a întrebat pentru ce îmi trebuiau; cunoscîndu-i oarecum faima de curtezan, mi-am imaginat că intermediarii erau doamnele neconsolate cărora el le susţine moralul şi puterea de a rezista neajunsurilor vieţii, protejîndu-le totodată familia şi bunul renume. El însuşi se consideră cu modestie doar un agent sanitar al amorului legitim, vitamina menită a-i reda acestuia energia şi vitalitatea, medicamentul oportun, deşi talentul şi observaţiile sale, de o remarcabilă valoare practică, i-ar da dreptul la mai mult orgoliu - mă gîndesc că ar merita chiar adunate cîndva într-un manual al familiei onorabile. Greşeala şi cauza suferinţelor multor soţii este că îşi fac idol din bărbatul lor, în vreme ce el rămîne un simplu şi trecător om, iar cînd într-un tîrziu ele descoperă acest lucru, sînt în stare de orice nebunie. Or, sarcina ce avocatul îşi asumă este de a le menţine sau, după caz, readuce în patul conjugal, fără a le lipsi totuşi de micile atît de dulci răzbunări, compensaţii strict necesare echilibrului lor psihic şi nervos. Ascultîndu-l, e aproape imposibil să nu-i dai dreptate, chiar dacă după aceea, luîndu-i încă o dată şi punînd cap la cap cuvintele şi frazele, te-ai putea mira de cîtă naivitate ai fost în stare atunci cînd l-ai aprobat.

Teoria lui despre componenta erotică a activităţii de menaj, potrivit căreia nevasta care face curăţenie pregăteşte "cuibul", iar mai departe, pe cale de consecinţă, femeile obsedate de curăţenie trădează o anumită frustrare sexuală, de pildă cele care aranjează mereu altfel mobila din sufragerie - a cunoscut un veritabil triumf în separeul de la “Concordia”, şi asta din simplul motiv că au cea mai bună şansă de reuşită tocmai lucrurile sau iniţiativele sau teoriile care ne confirmă prejudecăţile, acele prejudecăţi latente de care nici

*măcar nu sîntem conştienţi. Ele se actualizează în situaţii determinate şi devin adevărurile unui moment - efemere, dar irefutabile -, iar avocaţii cu experienţă ştiu cel mai bine că adevărul e, în ultimă instanţă, rezultatul unui joc de societate, intelectual îi putem zice, jocul seducţiei, al intenţiilor şi al motivelor, în care fiecare încearcă din răsputeri să se aprobe pe sine, să-şi accepte instinctele. Şi care e marele secret al acestui joc? Am să vă dau exemplul propus de însuşi avocatul Caroteanu: acela al sticlei cu otravă. Pe o masă, bunăoară chiar în separeul nostru de la Concordia, apare într-o zi o sticlă cu ceva în ea, iar pe sticlă scrie "Otravă". Există două atitudini posibile: să crezi că în sticlă e într-adevăr otravă, sau dimpotrivă, să crezi că eticheta aceea e întîmplătoare sau deliberat mincinoasă, în sticlă aflîndu-se un lichid cu totul inofensiv; în felul ei, fiecare dintre aceste credinţe e un adevăr. Totuşi, singurul mod de a verifica este să bei din sticlă. Or, problema e: cine poate şi are curajul să verifice adevărul ultim al sticlei? Pînă cînd nimeni nu va bea, nu se va şti nimic sigur despre conţinutul ei, aşadar orice afirmaţie despre acel conţinut, orice criteriu al realităţii lui vor putea fi contestate. Pe acest principiu se bazează pledoaria oricărui avocat, care în antichitate ar fi fost desigur un sofist insolent, dintre cei ce-l necăjeau pe bietul moralist Socrate, deoarece denunţau categoriile şi conceptele lui unificatoare ca fiind simple superstiţii; astăzi ei ar observa că, bunăoară, deşi centrul de greutate al unui corp nu are o realitate fizică, ni-l putem cu uşurinţă imagina, iar oamenii de ştiinţă îi calculează cu o precizie remarcabilă poziţia... În treacăt fie spus, nu trebuie uitat amănuntul că Socrate a pierdut procesul din cauză că n-a avut un avocat bun. Cine vorbeşte despre Adevăr, sau Raţiune, sau Suflet, şi aşa mai departe, nu face decît să inventeze nişte esenţe şi să le toarne într-o sticlă pe a cărei etichetă scrie "Otravă" - apoi, uitînd el însuşi ce a pus acolo, şi neavînd curajul să verifice, să se întrebe ce ar putea fi înăuntru, să înceapă cu presupunerile.*

*Ei, avocatul susţinea că cineva dovedise totuşi că are acest curaj, şi anume comisarul Aron, cel care odinioară lăsase totul baltă şi fugise cu Pisica Verde; gustase din sticla împrejurul căreia noi ne tot învîrtim fără folos, preferînd să ne dăm cu părerea, şi ne-ar putea spune ce e în ea, dacă s-ar întoarce. O fi ştiut el mai multe - pe atunci se zvonea că Aron s-ar fi întors în oraş, după ce se despărţise de Pisica Verde, şi că trăia ascuns, întreţinut de o societate de caritate, căci*

rămăsese fără nici o sursă de venit, dar ce temei poţi pune pe un simplu zvon? - sau urmărea numai să ne provoace, sau să se răzbune pe noi, părîndu-i-se că-l priveam cumva de sus?... Orice s-ar spune, el joacă totuşi de pe margine, e un fel de chibiţ şi lucrul ăsta se simte uneori, sau mai degrabă îl resimte el ca pe o formă de excludere, o nedreptate şi în cele din urmă o insultă personală; lăuda presupusul gest eroic al comisarului Aron mai mult ca să-mi dea mie peste nas, am înţeles asta, dar am tăcut, nu se cuvenea să mă cert cu el taman atunci, deşi era clar că avea chef de ceartă, venise cherchelit de pe undeva şi ţîfnos, orice ar fi spus careva dintre noi, îl contrazicea, se agita aparent fără motiv, la un moment dat se legă şi de grefier, i se năzărise că-l privea ironic, dar aşa e privirea lui: ce-ai cu mine, domnule, de ce mă urăşti? ăsta ridică din umeri, ce-ar fi putut spune - toţi te iubim, eşti prietenul nostru! mă grăbii să-l asigur, însă prea tîrziu, încolţise în el un fel de ranchiună veninoasă, bănuiala neclară a unei conspiraţii - lasă, lasă, că ştiu eu ce spun, credeţi că nu ştiu cum mă bîrfiţi, abia aşteptaţi să ies pînă la closet, ca să mă bîrfiţi, dar am să vă spun ceva esenţial chiar în acest moment, să ţineţi minte ce vă spun acum: de fapt, nu voi mă dispreţuiţi, ci eu vă dispreţuiesc pe voi! - nu zău, eşti tîmpit de-a binelea, zisei - caută bătaie, adăugă doctorul - mai bine lasă asta şi spune-ne cum e cu sticla aia cu Otravă, sau cu Adevăr, sau cu Raţiune, încercă grefierul să-l împace - n-o să vă mai spun nimic, fiindcă oricum n-aţi înţelege, cu voi nu se poate discuta, voi aveţi Convingeri, dar am să vă spun altceva, ţie îţi vorbesc în primul rînd, comisare: unele boli apar numai fiindcă există medicamente pentru ele, cu care pot fi tratate, pricepi? - Nu pricep defel, despre ce boli vorbeşti? răspunsei. - Eu am medicamentul bolii de care suferi, mai zise. - Hai, că asta-i bună! Dar eu nu sufăr de nici o boală!... - Dar scrisorile pe care te chinuieşti de două luni să le descifrezi? M-am mirat cum aflase, deşi le ţineam la secret, în fine, ştiţi dumneavoastră cum e cu secretele astea de serviciu, mai mult formale, pe cine aş fi putut bănui?, pe urmă, poate că nu fusese decît o deducţie a lui, cînd îi cerusem să-mi caute cărţi de numerologie şi Temura, Ghematria, Zoharul şi ce v-am mai spus, şi-o fi dat singur seama la ce-mi trebuie, în mod sigur şi-a dat, de vreme ce se gîndise şi cum m-ar fi putut ajuta, găsise medicamentul adică, despre care acum vorbea misterios, în şarade, niţel abţiguit, cum era, şi fără să mă lase să pricep ce urmăreşte, poate fiindcă se aflau şi ceilalţi de

*față. - N-o să le poți citi niciodată, ai un simț exacerbat al datoriei și responsabilității, caracteristic mediocrilor, iar pentru a le descifra ar trebui să fii genial sau măcar iresponsabil - aici înclinam să-i dau dreptate, observasem și eu, în mai multe rînduri - ai prea mult discernămînt! mai zise. Știi ce înseamnă cuvîntul ăsta: discernămînt? Uită-te la instanțele noastre de judecată, cum îi achită pe nebuni, cu cîtă lejeritate, cu cîtă convingere că fac un act de dreptate, pe oricine își poate dovedi lipsa de discernămînt. Îți spun eu: intenția este cea care te condamnă, care nu-ți lasă circumstanțe atenuante, adică sensul. Omul e un mare consumator de sens, poate trăi fără pîine, dar nu și fără sens - ce sens ar mai avea pîinea, dacă a o mînca n-ar avea sens? Am să vă spun un lucru la care nu v-ați gîndit: nici măcar cea mai fizică dintre plăceri, plăcerea de a mînca, nu e pur fizică, deoarece nu materia din noi se bucură de mîncare, deoarece materia nu are capacitatea de a se bucura, ci un sector al sufletului simte plăcerea aceea. Cu atît mai mult cînd e vorba de plăcerea sexuală și celelalte, nu există plăcere carnală pură, deoarece atunci cînd e pur carnală, nu mai e plăcere - dacă nu participă și sufletul, nu există. Tocmai de aceea înclinația spre plăceri e condamnabilă moral - la fel cum instanțele de judecată condamnă nu faptul că acțiunea criminală a avut loc, ci faptul că, din punctul de vedere al criminalului, acțiunea a avut sens. Dacă dovedește că n-a avut nici un sens, e achitat! Fiindcă nu poți băga la închisoare hazardul! - Dar să presupunem, zisei, că sensul îi este nelămurit chiar și făptuitorului, sau îl depășește, iar instanța, constatînd că există un sens, nu-i totuși capabilă să-l determine cu precizie satisfăcătoare. - Atunci, făptuitorul însuși este sensul, iar condamnarea sa devine un act de dreptate, deoarece blochează acel sens și-i limitează consecințele. Însă ar trebui să știi că instanțele nu constată sensul, nu asta e treaba lor, ci îl inventează. De cele mai multe ori, între sensul făptuitorului și acela al instanței nu există nici o legătură, pentru jurați sensul fiind doar un mod de a-și interpreta propriile sentimente. Principial, un criminal e condamnat nu fiindcă a ucis, ci fiindcă ar putea să o mai facă. Deci motivul pentru care a făcut-o, sensul acțiunii sale, dacă ea a avut un sens, este folosit de jurați ca pretext pentru a prefigura sensul acțiunilor sale viitoare. S-ar putea spune că, din punct de vedere moral, ei îl obligă oarecum să-și repete crima...*

*Mi se păru că încep să înţeleg cîte ceva din toate astea, însă în aceeaşi clipă o altă bănuială îşi făcu loc în mintea mea, de fapt mai multe - nu cumva Aron ştia secretul cifrului?... nu cumva avocatul se întîlnise cu el şi-i furase acel secret, fără ca măcar ăla să bănuiască?... nu cumva încerca acum să mi-l paseze ca din neatenţie pe sub masă, fără ca ceilalţi să-şi dea seama?... - era ca şi cu mi-ar fi făcut o ocheadă, pe care însă eu n-o văzusem la timp şi încercam să mi-o amintesc, teoria lui ţinea loc de altceva, un fel de discuţie asupra înţelepciunii urechii. Aproape că m-aş fi hotărît să beau din sticla aceea ipotetică pe care scrie "Otravă". Dacă cineva mi-ar fi citit atunci gîndurile, ar fi văzut cum mă îndrept hotărît spre ea şi-i scot dopul, însă, înainte de a bea, torn într-un pahar - pe care nu scrie nimic - şi dau altuia să guste. De ce nu, chiar avocatului! Gîndul ăsta îmi făcu bine, mă simţeam superior situaţiei; dacă vezi un mormoloc, ştii că el va ajunge broască, nu peşte, deci ştii despre destinul lui ceva ce el nu ştie - cam aşa mă simţeam.*

*Între timp se făcuse linişte, pesemne că avocatul terminase ce avea de spus, sau mintea îi obosise sub povara atîtor cugetări sinuoase, şi privirile tuturor erau acum îndreptate spre mine, îmi aşteptau răspunsul cu un fel de curiozitate ironică, din care dedusei că la urmă el spusese ceva ce eu, adîncit în propriile gînduri, nu auzisem, ceva care mă privea direct, dar ce anume nu-mi puteam da seama şi-mi era ruşine să-i cer să repete. Cum te-ar întreba cineva ce culoare au pereţii unei camere în care ai intrat de mai multe ori, dar abia cînd trebuie să te referi la culoarea lor îţi dai seama că pentru tine camera aceea n-a avut niciodată pereţi. Fie răspunzi la nimereală, fie formulezi la rîndu-ţi vreo întrebare fără nici o legătură cu întrebarea lui, fie faci o remarcă foarte generală cu privire la toate culorile şi toţi pereţii din univers. Eu alesei această din urmă ieşire; îmi bătui amîndoi genunchii cu palmele şi rostii nişte cuvinte auzite cîndva de la judele Ştefan: - Domnilor, de cele mai multe ori, prea tîrziu înseamnă niciodată! Toate istoriile relatează numai victorii, deoarece au fost scrise dintotdeauna de învingători. Dar cum ar arăta aceeaşi istorie scrisă de cei învinşi, o istorie alternativă, a erorilor şi nedreptăţii?...*

*Aveam să aflu mai tîrziu că se potriviseră destul de bine - cînd, rămas singur cu grefierul, în timp ce ne îndreptam grăbiţi spre birou, l-am întrebat ce voise să spună avocatul, cu fraza aceea de la urmă pe*

care nu o înţelesesem prea bine, iar el mi-a răspuns aproximînd că, din punctul de vedere al căruţaşilor, nu ei încurcă circulaţia pe şosea, ci automobilele. Ne grăbeam spre birou deoarece, între timp, obţinusem de la avocat cheia tuturor întîmplărilor din ziua aceea şi a multora dintre cele ce abia urmau; adică, lăsînd deoparte toate subtilităţile, am aşteptat pînă cînd a mers la toaletă şi atunci m-am dus după el, simulînd aceleaşi nevoi. Ştiţi că, în ciuda mirosurilor nu tocmai plăcute, locul acela e singurul în care li se spune lucrurilor pe nume. Fiindcă acolo se discută, dacă mă pot exprima astfel, între bărbaţi. În plus, doream să-i demonstrez prin fapte că, la o adică, eu nu-l bîrfesc împreună cu ceilalţi, cînd iese la toaletă, ci dimpotrivă, sînt solidar cu el. Am motive să cred că asta a contat cel mai mult - în timp ce stam amîndoi cu faţa la perete, ca şi cum am fi fost percheziţionaţi, profitînd de atmosfera destinsă şi amicală ce se instaurase între noi, îl întrebai de-a dreptul, pe neaşteptate: - Ce a găsit Aron în sticla aceea? - Care sticlă? - Nu te preface că nu înţelegi, sticla, carafa din care a gustat. - Ah, da... Bietul de el..., ce altceva să găsească, decît otrava cu numele de Fericire!...

A fost ca şi cum în mintea mea ar fi explodat o lumină puternică, orbitoare; o simţeam bubuindu-mi în tîmple, atît de intensă încît semăna cu întunericul: în primele momente n-am mai văzut nimic. Mă temeam să nu leşin; capul mi se golise de orice gînd, transformîndu-se într-un vid imens şi luminos care se învîrtea în jurul cuvîntului FERICIRE; am uitat brusc tot ce mi se întîmplase în ziua aceea, era ca şi cum nu mi s-ar fi întîmplat; respiram greu, cred că mă şi clătinam, ca un om beat. Între timp avocatul se întorsese în separeu. Eu mă aflam încă la toaletă, căutam prin buzunare o batistă cu care să-mi tamponez fruntea năpădită de transpiraţie. Presupunerea ca el să fi spus cuvîntul acela cu totul întîmplător, fără a diminua cu nimic valoarea practică a descoperirii în sine, avu darul să mă mai liniştească un pic, însă nu pentru mult timp. Cînd mi-am mai revenit din buimăceală, devenii conştient de faptul că se aştepta de la mine luarea unei decizii importante. Nu mai puteam pleca acasă, trebuia să-l iau pe grefier şi să ne întoarcem de îndată la comisariat, să-i chemăm şi pe ceilalţi agenţi, cărora le dădusem liber, după mai multe zile de muncă încordată şi inutilă, ca să reluăm toată treaba de la capăt. Nici în separeu n-am mai intrat, numai am deschis uşa pe jumătate şi i-am făcut semn grefierului să vină după mine -

emoţia mă paralizase, îmi luase vocea. Cred că am spus totuşi ceva, sau măcar am încercat, nu mai reţin ce anume, probabil am simţit nevoia unei explicaţii oarecare, sau mi-am luat rămas bun de la ei promiţîndu-le că mă întorc îndată, ştiind totuşi prea bine că n-aveam să mai trec pe acolo multe zile la rînd. În schimb îmi amintesc ideea ciudată care mi-a răsărit puţin mai tîrziu în minte, în timp că mă îndreptam pe jos spre comisariat, a unei complicităţi, a unei înrudiri secrete între fericire şi crimă, imposibil de dovedit, căci esenţa crimei nu este de a-l elimina pur şi simplu pe celălalt din viaţa ta ca pe un obstacol aflat în calea propriei fericiri, pentru care s-ar găsi destule soluţii alternative, ci de a-l elimina din chiar viaţa lui, ceea ce presupune în ultimă instanţă un angajament cosmic.

Asemenea idei îmi trec rar de tot prin cap şi, la drept vorbind, nici n-am ce face cu ele, fiindcă nu le ştiu continuarea, dar atunci această idee, cu care nici măcar nu eram de acord, atrase după sine altele, mai mult sau mai puţin importante, un şirag de beculeţe clipind tăcut pe meridianele creierului şi luminîndu-l ca pe un glob ornamental de sticlă; ia să vedem, îmi zisei, dacă nu cumva înrudirea lor iese la iveală cu prilejul marilor fericiri şi al marilor crime sau chiar şi numai al proiectelor acestora; dacă proiectul unei fericiri universale ar fi condiţionat de uciderea prealabilă a unei jumătăţi din omenire, atunci probabil că acest proiect ar trebui abandonat; dar dacă s-ar pune în cîntar doar un sfert?... sau o zecime?... sau măcar o miime?... şi, mai departe, dacă el ar presupune sacrificarea unei singure persoane?... şi dacă acea persoană aş fi taman eu?... Mi-ar fi plăcut să mă consult cu cineva într-o problemă atît de gingaşă, există oameni cu preocupări, competenţi, culţi, pentru care rezolvarea unor asemenea nedumeriri e o nimica toată, dar cum în preajma mea nu se afla în acel moment decît grefierul, l-am întrebat pe el, primind un răspuns mai curînd dezamăgitor. El complică şi mai mult lucrurile, cum de altfel mă aşteptam, supunînd mai întîi termenii unei expertize morale a cărei concluzie era că, în acest caz, valoarea vieţii mele ar căpăta prin transfer o dimensiune uriaşă, care ar face imposibilă renunţarea la ea. Dar problema nu e de a-mi da viaţa, ci de a lăsa să mi se taie măcar un deget pentru nişte inşi a căror soartă mi-e, în definitiv, indiferentă. La originea eşecului oricărui proiect aşa-zis filantropic stă această simplă ecuaţie. Pentru a le dărui ceva, orice, trebuie să fi reuşit mai întîi să-i iubeşti, iar a-i iubi aşa cum sînt, nu

*cum ţi-ar plăcea să fie, e mai greu decît a-ţi da viaţa pentru ei. Neajunsul oricărui act filantropic, defectul său moral tocmai de aici provine; de regulă preocuparea pentru fericirea altora, aşa cum o înţelegem noi, nu cum o vor ei, abia dacă disimulează intenţia de a le-o impune... Deşi nu-l puteam contrazice, ceva mă nemulţumea în teoria asta sceptică a lui, poate şi fiindcă eu mă referisem la cu totul altceva atunci cînd îl întrebasem - dar să admitem că nu formulasem bine întrebarea.*

*În rest, lucrurile au decurs aşa cum ştiţi, v-am povestit data trecută, cu un singur, neînsemnat incident, provocat de curiozitatea unuia dintre agenţi care a vrut să verifice dacă n-ar putea utiliza şi un alt cuvînt-grilă pentru decodarea scrisorilor, în locul cuvîntului FERICIRE, deja validat de primele succese - între timp reuşiserăm să citim o bună parte din scrisorile lui Sadim, ajunseserăm la întîlnirea lui cu Cartaphilus -, şi probă în acest scop cuvîntul MEMORIE, n-am înţeles pe ce criterii ales, în fine, eram şi destul de obosit, tocmai mă gîndeam că ar fi momentul potrivit să-mi iau cîteva zile de concediu, să părăsesc pentru cîtăva vreme oraşul, schimbînd aerul şi, de ce nu, oamenii pe care-i întîlnesc zilnic, tabieturile cărora le devenisem un fel de servitor indolent - asta mi-ar fi schimbat cu siguranţă şi dispoziţia gîndurilor, modul de a privi lucrurile, mi-ar fi clarificat chiar anumite aspecte legate de Caz, mă gîndeam, e atît de uşor să te urci într-un tren şi să pleci spre o destinaţie aleasă la întîmplare, chiar şi numai simpla călătorie de cîteva ore cu trenul e o mică vacanţă, peisajul care alunecă pe lîngă fereastra vagonului te odihneşte, îţi face bine - toate acestea veneau ca un reflux după considerabilul efort sufletesc căruia trebuise să-i fac faţă în ultimele zile, mă delectau cam la fel cum m-ar fi delectat gîndul că aş putea cîştiga o sumă imensă la loterie, cînd veni agentul cu ideea lui... - Parmena? Onisim? da, cred că Onisim era, şi foarte insistent, ţinea să-mi arate rezultatul comparaţiei a două texte obţinute prin aplicarea a două grile de start diferite pe acelaşi eşantion cifrat, dar ce rezultat? nişte bazaconii, pur şi simplu, primul era probabil un fragment din scrisoarea pe care Sadim o trimisese oarbei aceleia din Kerepes, dacă vă mai amintiţi de ea, în zilele ciumei, chemînd-o să salveze oraşul... Şi iată cam cum îşi descria Sadim concetăţenii care trebuiau salvaţi, cu ce argumente, dacă pot fi numite astfel, încerca s-o convingă pe domnişoara Rosengrunschon:*

*"Lipsa la ei a oricărui sentiment de onoare şi demnitate ia adesea forme delirante, oamenii aceştia au ceva stricat în fibra rasei lor, ceva profund neserios, o frivolitate diabolică, un spirit autocritic complet ineficient, combinat cu o excesivă indulgenţă faţă de sine, părerea lor despre ei înşişi este, în definitiv, dintre cele mai proaste şi tocmai asta le justifică toate abdicările, valoarea lor supremă e băşcălia, uneori îmi fac impresia că există numai pentru a flecări şi gesticula, gata la orice compromis, pregătiţi pentru orice laşitate, trăiesc ca în vis, se comportă ca nişte amnezici, auzul lor nu mai este demult sincer şi de aceea le vorbeşti în zadar, deşi altminteri apreciază estetica discursurilor morale, iar în discuţiile dintre ei subiectul predilect îl constituie, fireşte, cinstea, corectitudinea, altruismul..."*

*- Bine, bine, îl întrerupsei, deoarece nu mai aveam răbdare să ascult pînă la capăt, e clar despre ce e vorba, asta înseamnă că grila aleasă de noi funcţionează normal. - Ba nu, mă contrazise agentul, căci acest text a fost obţinut prin aplicarea grilei "MEMORIE". În schimb, dacă aceluiaşi eşantion îi aplicăm grila de start "FERICIRE", menţinînd neschimbată valoarea fiecărui semn, obţinem cu totul altceva, mai precis fragmente ale scrierilor unui filosof din secolul trecut, despre care mulţi intelectuali de astăzi au o părere foarte bună, fiindcă propune construirea unei societăţi eliberate de inegalitate şi exploatare, o lume fără săraci şi bogaţi, fără copii orfani şi handicapaţi, fără cerşetori şi prostituate, în care toţi oamenii merg la serviciu şi primesc salariu, iar după aceea nici de salariu nu mai e nevoie, căci totul se dă pe gratis.*

*"La început acest lucru nu poate avea loc, fireşte, decît printr-o încălcare despotică a dreptului de proprietate şi a relaţiilor de producţie burgheze, adică prin măsuri care, din punct de vedere economic, apar neîndestulătoare şi şubrede, dar care se depăşesc singure în decursul mişcării şi care sînt inevitabile ca mijloc pentru prefacerea întregului mod de producţie.*

*Aceste măsuri vor fi, se înţelege, diferite în diferitele ţări.*

*1. Exproprierea proprietăţii funciare şi întrebuinţarea rentei funciare pentru acoperirea cheltuielilor de stat.*

*2. Puternic impozit progresiv.*

*3. Desfiinţarea dreptului de moştenire.*

*4. Confiscarea proprietăţii tuturor emigranţilor şi rebelilor.*

5. Centralizarea creditului în mîinile statului, cu ajutorul unei bănci naţionale cu capital de stat şi cu monopol exclusiv.

6. Centralizarea mijloacelor de transport în mîinile statului.

7. Mărirea numărului fabricilor de stat, a uneltelor de producţie, desţelenirea şi ameliorarea pămînturilor după un plan general.

8. Obligativitatea muncii pentru toţi, organizarea de armate industriale, îndeosebi pentru agricultură.

9. Unirea muncii agricole cu cea industrială, măsuri avînd ca scop înlăturarea treptată a contradicţiei dintre sat şi oraş.

10. Educaţia publică şi gratuită pentru toţi copiii. Interzicerea muncii copiilor în fabrică, în forma ei actuală. Îmbinarea educaţiei cu producţia materială etc.

Cînd în cursul dezvoltării vor fi dipărut diferenţele de clasă şi întreaga producţie va fi fost concentrată în mîinile indivizilor asociaţi, atunci puterea publică îşi va pierde caracterul ei politic. În sensul propriu al cuvîntului, puterea politică este violenţa organizată a unei clase asupra alteia"

- Păi, asta e cît se poate de bine, zisei, deşi nu prea înţelegeam ce vrea să spună. Dar de beţivi şi de proşti n-ar putea să ne scape acel filosof din secolul trecu? Sau măcar de zilele reci şi umede, cînd nu-ţi vine să ieşi din casă... Bietul de el, nu-şi dădu seama că glumeam, plecă necăjit de lîngă mine mototolindu-şi hîrtiile, ca şi cum l-aş fi certat. Abia cîteva zile mai tîrziu, în timp ce făceam ordine în birou, am regăsit foile acelea şi le-am desfăcut, înainte de a le arunca la coş, neştiind ce conţineau şi ca nu cumva, din întîmplare, să arunc vreun document important - şi, citindu-le, am rămas niţel pe gînduri, mi-am amintit, nu ştiu cum, de Xava, cu o anumită înţelegere şi duioşie.

VERSO. Tahigrama unei audienţe
despre care nu se ştie în ce împrejurări
a avut loc. Numărul de ordine
al tahigramelor ulterioare nu a mai fost consemnat.
Comisarul relatează despre întîlnirea lui
Sadim cu Cartaphilus şi lansează o
serie de ipoteze mai mult sau mai puţin fanteziste.)

Într-o zi, pe uşa turnantă a Poştei intră un bătrînel de vreo şaptezeci de ani, îmbrăcat în nişte haine curate, bine întreţinute, dar indicînd prin nu ştiu ce că fuseseră cumpărate de la vechituri. Avea o înfăţişare de om cumsecade, oarecum umilă, ca a unuia care răzbătuse greu prin viaţă, totuşi cum-necum răzbătuse şi se afla acum spre asfinţitul ei, liniştit şi împăcat în toate privinţele. Bătrînelul se apropie încet, păşind prudent, de masa lungă la capătul căreia stătea Sadim, şi se aşeză pe banca din cealaltă parte a mesei, pentru a-l avea în faţă. Cocoşatul pitic era singur, în ziua aceea nu avusese nici un client, şi de fapt dormea pe bancă, încît cine nu l-ar fi cunoscut şi n-ar fi ştiut că de ani de zile acela era locul său consacrat, nici n-ar fi bănuit că sub grămăjoara aceea de cîrpe se afla un om. Bătrînul nu îndrăzni să-l trezească, doar se aşezase pe banca de vizavi şi aştepta răbdător, cu un surîs perseverent pe buze.

- Ce vrei? îl întrebă într-un tîrziu Sadim. Înainte de a răspunde, bătrînul îşi frămîntă mult timp mîinile şi zîmbi încă mai stînjenit ca înainte.

- Aş vrea să te rog să-mi scrii o scrisoare, spuse cu voce nesigură, aproape tandră, o scrisoare de dragoste.

- Hm, făcu nemulţumit cocoşatul pitic. Desigur, o scrisoare de dragoste, asta îţi trebuie ţie la anii tăi. Vrei să te însori, nu?

Astfel vorbea de la o vreme clienţilor săi, tot mai rari de altfel, devenise năzuros, îi jignea fără motiv, se tocmea mult înainte de a le scrie scrisoarea, apoi avea pretenţii ca ei să nu-l contrazică, să stea cuminţi, să nu se uite pe pereţi sau pe geam în timp ce el scria, se prefăcea că lasă totul baltă, anume pentru a-i necăji, pleca pînă la uşă aşteptînd să fie rugat să se întoarcă, voia să-i vadă plîngînd, suferind, sau le cerea amănunte intime dintre cele mai gingaşe...

- Eşti taman bun pentru însurătoare, n-am ce zice! spuse bătrînelului. Iaca, ştii ceva? N-ai nimerit-o prea bine, n-am timp pentru tine azi, pleacă de aici, lasă-mă să dorm! Vino mîine. O să-ţi amîni cu o zi însurătoarea, pagubă-n ciuperci, dacă n-o fi tocmai aia pe care o mai ai de trăit.

- Nu vreau să mă însor, spuse liniştit bătrînul şi clipi senin din ochi, iar mîine nu pot veni.

- Şi, mă rog, de ce? se interesă arţăgos Sadim.

- Fiindcă s-ar putea să mor chiar azi.

*- Aha!... Da? N-ai decît! răspunse grosolan Sadim și scuipă sub masă o flegmă verzuie pe care o frecă apoi îndelung cu capătul cîrjei. Și, mă rog... dacă nu vrei să te însori, și dacă tot ai de gînd să mori astăzi, la ce-ți mai trebuie scrisoarea?*

*- Nu știu, dar vreau să o am cu mine, zise bătrînul, ca să i-o pot da oricînd. Poate va veni tocmai în clipa aceea. Poate mă va ajuta să trec mai ușor dincolo...*

*- Apoi, cred că ai îmbătrînit degeaba, se supără cocoșatul. Ești bătrîn și spui numai bazaconii. La ce să-ți mai ajute? Nu vezi că ești cu un picior în groapă? Mai bine du-te acasă și așteaptă-ți cuminte sfîrșitul!*

*Fără să se supere, dar și fără să se lase intimidat, bătrînelul începu să povestească, pe un ton potolit, totuși ferm și care nu prea îi da cocoșatului pitic prilejul de a-și arunca remarcile lui veninoase. În tinerețe fusese gunoier. E o muncă de care cei mai mulți se feresc, considerînd-o murdară și rușinoasă, dar el se obișnuise cu ea și era aproape mulțumit. Cîștigul nu era mare, însă era sigur. Oamenii vor face gunoaie cît timp vor fi îngăduiți pe fața pămîntului, deci și nevoie de gunoieri va fi. Gunoaiele lor îi ofereau ocazia unui cîștig sigur, care îi ajungea să trăiască modest, dar curat. De fapt, vecinii nici nu știau prea bine din ce trăiește, credeau că face chirie cu căluțul, ceea ce nici nu era foarte departe de adevăr. Lucra mai ales după miezul nopții, pînă în zori, mătura străzile din sectorul lui, deșerta coșurile și lăzile de gunoi pe care oamenii le lăsau de cu seară pe trotuare, lîngă porți, fie pentru a-i ușura munca, fie pentru a nu-i da prilejul să pătrundă în curte. În zori, cînd își termina treaba, își mîna căluțul pînă la marginea orașului și descărca acolo, în groapa de eroziune aleasă de primărie în acest scop, tot ce adunase în coșul căruței de-a lungul pașnicei sale preumblări nocturne. În gunoaiele pe care le descărca, găsea adeseori fel de fel de lucruri ciudate sau necunoscute, pe care le cerceta îndelung, încercînd să ghicească de unde proveneau și cam la ce folosiseră, iar pe cele care dintr-un motiv sau altul îi plăceau, le lua cu sine, le curăța, le lustruia sau le repara, după cum era cazul, și nu de puține ori găsea după aceea clienți pentru ele, rotunjindu-și astfel veniturile.*

*Odată, în gunoiul deșertat dintr-o ladă a găsit un pieptene și o oglinjoară de damă. Pieptenele era din ivoriu, iar oglinjoara avea pe spate fotografia unei femei deosebit de frumoase. Văzînd-o, nu puteai*

să nu te îndrăgostești de ea, atît de desăvîrșită era în toate privințele. Dar mai presus de orice, rămîneai profund impresionat, vrăjit de ochii ei melancolici, fermecători, privirea lor trădînd deopotrivă tristețe și resemnare, implorînd parcă înțelegerea și protecția cuiva, totuși cătînd oarecum trufaș, disprețuitor spre cel ce-i sta în față. Chipul și, mai ales, ochii ei mă urmăreau zi și noapte, spuse bătrînul, aș fi stat să privesc fotografia aceea la nesfîrșit, aproape că nu mi-o mai puteam desprinde din fața ochilor, și chiar și atunci cînd trebuia să o pun deoparte, o aveam parcă lipită de ochii minții, sau mai degrabă lipită de sufletul însuși, încălzind-o și însuflețind-o cu sufletul meu. Zile și săptămîni în șir nu mi-a mai trebuit nici mîncare și nici somn, trăiam într-un continuu și dureros vis... Ar fi trebuit poate să mă sfătuiesc cu cineva, să-i mărturisesc toate acestea, dar nu aveam pe nimeni mai apropiat și, în plus, mă temeam că acela - ar fi putut fi unul dintre tovarășii mei gunoieri - va rîde de mine și mă va batjocori pentru visele mele și mă va spune celorlalți. Deci am păstrat numai pentru mine această descoperire, bucurîndu-mă în taină de ea. În zori, cînd, după ce-mi terminam treaba, ajungeam acasă și mă culcam în patul meu de om sărman, cu lenjerie rece și jilavă, înainte de a adormi, mă gîndeam stăruitor la părul ei mătăsos, o auzeam șoptindu-mi numele și chemîndu-mă, și atunci trăgeam plapuma cu totul peste mine, ca lumina zilei să nu mă stingherească, și-i simțeam înfiorat brațele cuprinzîndu-mă și gura ei fierbinte apropiindu-se de a mea, și atunci îi cuprindeam și eu trupul și ne iubeam... Zilele treceau astfel chinuitor, dar și plăcut, căci deși n-aveam nici o speranță, eram mulțumit că o astfel de ființă exista sau existase vreodată și-mi fusese dat să-i văd chipul. Luni de zile, poate chiar ani la rînd am iubit în secret chipul ce mi se dezvăluise pe spatele oglinjoarei găsite în lada de gunoi, pînă cînd, într-o dimineață, în zori, am zărit-o aievea! Era dinapoia perdelei, se pieptăna și, cred, plîngea. Se uita, parcă, într-o oglindă, pe care eu n-o vedeam din stradă, și plîngea. Apoi a lăsat pieptenele din mînă, s-a apropiat de fereastră și a deschis-o - atunci m-a văzut cum priveam peste gard. Dar în loc să se încrunte, să mă certe că o privisem pe ascuns, sau să se sperie și să fugă, s-a oprit așa, cu mîinile desfăcute după ce împinsese afară cele două cadre ale ferestrei, și se uita la mine cu uimire sau poate compătimitor. Mi s-a părut chiar că îmi face semn să mă apropii, dar în clipa aceea mi-am dat seama că nu sînt decît un simplu gunoier, un nenorocit de gunoier

a cărui singură avere erau făraşul şi măturoiul, şi mi-au venit în minte toate orgiile la care o supusesem în imaginaţia mea. De ruşine, de ciudă, de scîrbă pe mine însumi, am lăsat totul şi am luat-o la fugă, oprindu-mă abia după ce trecusem de mai multe case şi ascunzîndu-mă după un gard, ca unul ce săvîrşise o mare nelegiuire. Bietul meu căluţ, pe care primăria mi-l dăduse pentru a-mi ajuta la strîngerea şi transportarea gunoaielor, singura fiinţă căreia îndrăznisem să-i vorbesc despre iubirea mea, veni după mine tropotind cu sfială pe caldarîm, nedumerit, parcă, de toate cele întîmplate... Ce să mai spun? Am văzut-o apoi de mai multe ori. Casa în care locuia era a unuia dintre oamenii cei mai înstăriţi şi mai temuţi din întregul ţinut, despre care circulau poveşti nu tocmai măgulitoare. Aş fi vrut să-i scriu o scrisoare, să-i mărturisesc tot focul inimii, dar nu ştiam carte, căci nu fusesem nici o zi la şcoală. Atunci m-am apucat să învăţ singur. Simţeam, cu fiecare literă nou învăţată, cum mintea mi se limpezeşte şi cum eu însumi prind noi puteri. În ziua cînd, fericit că învăţasem toate literele, mi-am aşezat o foaie albă dinainte, pentru a-i scrie iubitei mele scrisoarea mult visată, mi-am dat însă seama că nu-i de ajuns să ştii literele. Potopul de gînduri şi simţăminte care mă copleşeau devenea, atunci cînd încercam să-l transpun în cuvinte scrise, o jalnică bîlbîială; cuvintele zăceau pe hîrtie ca nişte monştri becisnici - unde mai pui că scriam şi destul de urît - şi mă priveau neputincioase, regretînd parcă ele însele că nu mă pot ajuta cu nimic. Alteori mi se părea, dimpotrivă, că mă batjocoreau, se strîmbau la mine sau schimonoseau dinadins chipul scump al celei către care îmi îndreptam gîndurile. Cu cît mă înverşunam mai tare, cu atît mai îndărătnice, mai slute şi mai ticăloase, răspîndind nu ştiu ce miasme greoaie, îmi păreau cuvintele pe care le scriam, pînă cînd, în cele din urmă, mi-am dat seama că asta se datora tocmai gîndului meu impur, lacom şi concupiscent. Atunci, abia, am înţeles că trebuia să mă mulţumesc cu puţinul ce mi se hărăzise şi să mă bucur de a fi avut nemeritatul privilegiu de a o privi din cînd în cînd, pe furiş, dindărătul gardului. Mă gîndeam că trebuie să fie tare nefericită, căci o vedeam adesea plîngînd, şi doream din tot sufletul să o ajut, să-i mîngîi tristeţea, dar în acelaşi timp mă temeam de ea, sau mai bine zis de starea mea inferioară, şi în loc să încerc să mă apropii, mă ascundeam, cînd ea venea la fereastră, sau fugeam, dacă o deschidea, deşi acum mă gîndesc că aş fi putut îndrăzni să-i spun măcar bună

*dimineața. Cine s-ar supăra pentru atîta lucru? Atunci însă mi se părea că, orice aș fi făcut, aș fi jignit-o și astfel aș fi pierdut pentru totdeauna privilegiul de a o vedea, chiar și de la distanță, din cînd în cînd. Nu de puține ori îmi spuneam că de fapt făptura aceea nici nu există, e doar o plăsmuire a dorințelor mele, pe care ar destrăma-o orice încercare de a o atinge... Pînă la urmă, chiar a dispărut. Într-o zi oarecare, fereastra încăperii în care o știam a rămas închisă și întunecată, iar după un șir de zile în care am tot așteptat zadarnic să o văd luminîndu-se de chipul iubitei mele, m-am împăcat cu gîndul că așteptarea mea e de prisos și m-am întors la oglinjoara și la pieptenele pe care le aveam de la ea, revărsîndu-mi din nou toată afecțiunea asupra lor. Pe femeia aceea n-am mai văzut-o niciodată. Nu știu dacă mai trăiește, nu știu nimic despre ea, cum de fapt n-am știut niciodată, dar acum, simțindu-mi sfîrșitul aproape, și fiindcă amintirea ei mi-a luminat întreaga viață, aș vrea să-i scriu o scrisoare în care să-i spun toate acestea, cea mai frumoasă scrisoare ce s-ar putea scrie, ca să-i mulțumesc pentru clipele de fericire pe care mi le-a dăruit. Am auzit că ești meșter și am venit la dumneata să mă ajuți...*

*- Onanist scîrbos și nenorocit! izbucni cocoșatul pitic și, în culmea furiei, ridică bastonul să-l lovească în cap pe clientul său, dar nu mai apucă, deoarece bătrînul căzu singur, mîinile îi lunecară încet de pe masă și el însuși coborî lin, parcă ar fi fost umplut cu apă, se prelinse sub banca pe care pînă atunci șezuse aplecat vorbind cu voce tot mai ostenită și mai scăzută. Sadim se ridică de la locul lui, ocoli capătul mesei și, înainte de ieși, se opri doar o clipă lîngă bătrîn, cu intenția de a-l scuipa.*

*- Cum te cheamă? îl întrebă.*

*- Cartaphilus, răspunse acesta cu o ultimă suflare.*

*- Cartaphilus, ce nume mai e și ăsta? tresări Sadim, ușor neliniștit.*

*- Cartaphilus... repetă bătrînul, cu ultimele puteri, apoi tăcu.*

*- Am să-ți scriu scrisoarea aceea, promise cocoșatul pitic, am să ți-o scriu, fir-ar a naibii! - și ieși valvîrtej, după care n-a mai fost văzut niciodată în localul Poștei.*

*Unde plecase și în ce scop, nimeni n-a putut afla. Dar la cîteva luni după această întîmplare, orașul fu cuprins de o stare de iritare, la început vagă, practic insesizabilă, cum spunem noi, ceva nedeslușit, o nemulțumire difuză, unele animozități inexplicabile între oameni care*

*pînă atunci se înţeleseseră de minune, mici certuri familiale care treceau, dar parcă mai rămînea ceva din ele, apoi suspiciunile acestea se accentuară, se acumulau ca electricitatea într-un condensator şi-odată izbucneau, se descărcau în certuri violente sau chiar veritabile scandaluri, oamenii se uitau urît unii la alţii, se izolau, îşi închideau casele, totul aparent inexplicabil, căci nimeni nu ar fi putut acuza pe cineva anume pentru toate acestea, a fost o perioadă în care multe familii s-au destrămat, bărbaţii lunecau în patima beţiei, femeile se prostituau, o atmosferă de ostilitate şi înverşunare pătrunsese pînă şi în cele mai armonioase şi stabile cămine, se întîmpla ceva, cei mai cu judecată dintre ei îşi dădeau seama, totuşi nu puteau explica ce anume, deşi toată lumea ştia, aşa cum noi ştim acum, secretul, un secret public în sensul strict al termenilor: anumite scrisori, nişte anonime, care erau arse de îndată ce erau citite, arse şi neluate în seamă, s-ar zice, apoi nici nu mai erau citite, ci aruncate în foc fără să mai fie desfăcute, totuşi conţinutul lor ajungea, prin cine ştie ce mister, în mintea celui căruia îi fusese destinat. Toţi ştiau, sau presupuneau că ştiu, de la cine vin şi nimeni nu putea spune nimic - ar fi însemnat să se demaşte singuri. Căci niciunul dintre cei care primiseră astfel de scrisori n-ar fi recunoscut, sub nici un motiv, că ar fi primit măcar una, deşi îi venea, în schimb, foarte uşor să-şi explice neliniştea, nervozitatea şi suspiciunea celorlalţi, pe care simţea chiar pornirea să le ironizeze...*

*Acum putem spune, în linii mari, ce s-a întîmplat, putem construi o explicaţie coerentă şi reface cu o precizie mulţumitoare cursul evenimentelor, dar atunci deruta şi confuzia sporeau de la o zi la alta, agravînd angoasa ce ameninţa să devină isterie, tocmai fiindcă nimeni nu era dispus să recunoască public, sau măcar faţă de sine însuşi, adevărul...*

*Avem temeiuri să afirmăm că, părăsind localul Poştei, Sadim s-a ascuns în beciul domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, poate mai întîi în altă parte şi abia ulterior aici, însă în cele din urmă aici, domnişoara Orzan-cea-bătrînă îi rămăsese cumva datoare şi îl primi, îl ascunse în beciul de sub casa ei, de unde, după întîlnirea cu Cartaphilus, Sadim nu mai ieşi vreme de mai mulţi ani, dedicîndu-se cu înverşunare practicilor alchimice, sperînd poate să-şi redobîndească pe această cale înfăţişarea de altădată, asta în ipoteza, altminteri discutabilă, că Sadim cocoşatul pitic era una şi aceeaşi persoană cu Sadim, fata lui*

Daniel butnarul, care la rîndul său pare să fi fost una şi aceeaşi persoană cu Daniel de Transylvania, alchimistul de la curtea marelui duce Cosma I, principele Toscanei. Există mărturii şi documente contemporane evenimentelor potrivit cărora acest Daniel ar fi obţinut preparatul numit de el „usufur”, un fel de panaceu universal care s-a bucurat de un succes nemaipomenit la curtea principelui, mai ales în rîndul femeilor, totdeauna doritoare de medicamente noi şi curioase să le încerce pe propria piele. Pudra respectivă, amestecată cu oarecare cantitate de aur potabil şi învelită într-un ambalaj de staniol, plăcut, foşnitor, excitant prin strălucirea lui, avea în plus faima nu numai de a uşura naşterile şi uneori de a provoca avortul, dar dacă era înghiţită atît de bărbat, cît şi de femeie înainte de actul concepţiei, dădea naştere unor odrasle de o desăvîrşită frumuseţe şi nobleţe şi nemaipomenit de inteligente. E mai probabil că avea unele efecte afrodisiace, căci pînă cînd rezultatele concrete ale administrării usufurului să apară, Daniel putu să-l vîndă în cantităţi mari, strîngînd o avere imensă. N-a mai avut curiozitatea de a vedea frumoşii feţi pe care curioasele doamne toscane îi vor fi născut. După ce încasă pentru invenţia sa douăzeci de mii de ducaţi, „fu prins de o grăbită dorinţă de a se plimba”, cum ne asigură cronicarul. L-a visat într-o noapte pe Merlin care i-a spus: scoală-te, ia valiza ta şi pleacă (Merlini allegoria), aşadar îşi luă frumuşel tălpăşiţa de pe meleagurile Toscanei şi dispăru în lumea largă. Agentul Xava era convins că, umblînd incognito prin lume, urmărit peste tot de oamenii principelui păcălit, Daniel de Transylvania a ajuns în cele din urmă în Abraxa şi s-a stabilit chiar în oraşul nostru, dedicîndu-se meseriei de butnar, pe care altminteri o cunoştea destul de vag. Aşa s-ar explica mulţimea tratatelor alchimice descoperite în subsolul casei domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, de la „Breviarul Misteriului Perfect” al lui Geber pînă la „Fama fraternitas Rosae Crucis” şi altele, a căror listă completă, furnizată de Xava, o aveţi la dosar, tomuri pline de formule ilizibile, pe care cocoşatul pitic le va fi răsfoit ani în şir, citindu-le şi recitindu-le, încercînd să le dea de capăt, apoi verificîndu-le, în alambicul pe care şi-l construise singur, prin sute şi mii de reacţii de fiecare dată nereuşite şi care îl sileau de fiecare dată să o ia de la capăt, eliminînd rînd pe rînd miile de erori, imprecizii, date false, greşeli de transcriere, pînă cînd... Pînă cînd apa de creier, apa de crin, apa celor doi fraţi scoasă din soră, apoi focul de reverberaţie, focul de

roată şi focul de algir... şi iată-le formîndu-se cele două sperme metalice, albă şi roşie, Fraţii Schilodiţi se retrag, se ascund şi dispar, în sfîrşit Sîngele Balaurului precipită primii embrioni de exoephilină, aurul vegetal, şi iată, Regele s-a născut - văzu formîndu-se în balonul din mîinile sale ceea ce timp de şapte ani căutase, şi iată, vine, se apropie LEUL ROŞU şi în curînd va începe să devoreze Vulturul, Sublima Sinteză, prin mijlocirea căreia îşi putea realiza visul şi marea tentativă de a înscrie amorul în inima lucrurilor, ceea ce nici Daniel însuşi nu reuşise şi nu reuşiseră atîţia alţii mai vestiţi decît el, poate doar Julius Camillus, poate un Gafforel, sau Kircher şi alţi cîţiva, doi, trei, dar zecile şi sutele şi miile de fii ai răbdării nu obţinuseră, desigur, decît precipitate comune, substanţe altminteri folositoare, potrivite bunăoară la stropitul viei sau la curăţatul pieilor, sau cel mult Piatra Citrină, elixirul perfect la alb, care transformă plumbul în argint şi vindecă bolile femeieşti..., începu deodată să cînte versurile lui Hermes cel de Trei ori Mare: "al Soarelui e ochiul drept, cel stîng al Lunii; auzul şi urechile sînt ale lui Saturn, curgătorul de sînge e al lui Marte, mirosul şi gustul ale Venerei, limba şi gîtlejul aparţin lui Mercur", căci eL, Sadim, cocoşatul pitic cel dispreţuit de toată lumea reuşea în acele momente ceea ce toţi ceilalţi abia visaseră, se şi vedea întorcîndu-se biruitor printre oameni şi transformînd totul în aur, pedepsindu-i astfel pentru lăcomia lor vulgară, înecîndu-i în viciul lor, lovindu-i de moarte în jalnica lor fericire, umilindu-i şi strivindu-i cu puterea pe care o va avea asupra sufletelor şi cugetelor lor...

Dar tocmai în acele clipe de sublim şi grandoare, cînd părea că deja începuse dansul împreunării din care avea să se nască Piatra cu 107 Nume, Anima Mundi, Laptele Fecioarei, Umbra Soarelui, Apa Uscată, Saliva Lunii, în secundele care-l mai despărţeau de Sublima Sinteză... se produse în maţele lui o bolboroseală şi o forfoteală inexplicabile, poate umbrele cimeriene, vaporii inspiraţi atîta amar de vreme, vor fi făcut o combinaţie ciudată cu ierburile şi rădăcinile pe care le mîncase în ziua aceea, căci nu se hrănea decît cu rădăcini şi fructe uscate şi ceaiuri din plantele strînse noaptea, pe furiş, din grădina domnişoarei Orzan-cea-bătrînă, ele se amestecaseră acolo în maţele lui ca într-un creuzet invers şi dădură un rezultat dintre cele mai penibile, un sfîrîit oribil, terminat cu un pocnet sec, care îl făcu să tresară. O duhoare insuportabilă se răspîndi de îndată în jur, iar piatra care se aurea văzînd cu ochii se înnegri brusc în acea clipă, se

făcu o amestecătură scîrboasă de flegmă, cheaguri uleioase și emulsii fetide, sau poate, de unde să știm, se coloră încă și mai frumos, deveni încă și mai ademenitoare privirilor, ca ciupercile otrăvite care se împodobesc adesea cu niște culori mai vii și mai atrăgătoare decît cele comestibile, nu asta contează, ci însușirile pe care le avea și pe care Sadim le va proba cît de curînd, după ce va ieși din hruba lui subterană, aparent istovit, mai puțin la trup și îmbătrînit, dar în realitate fortificat de ura sa mai vie ca niciodată. Va ieși pentru a umbla nevăzut pe străzi, pentru a intra în casele oamenilor, fie făcînd pe cerșetorul, fie sub motivul de a oferi spre vînzare mici fleacuri, jucării și păpuși hidoase, fie prefăcîndu-se a cumpăra încălțăminte purtată și haine vechi - și tot ce va atinge cu piatra aceea se va transforma în fecale. Fiindcă pînă la urmă asta obținuse, Piatra Bastardă, care spurcă în loc să înnobileze și care avea puterea de a face aurul și argintul și platina și diamantele și toate celelalte lucruri de preț să ruginească și să putrezească, răspîndind un miros greu, de nesuportat, la fel ca mîncarea mistuită și lepădată din organism. Ghicea cînd lipseau stăpînii de acasă, rămînînd doar slujnicele neghioabe, sentimentale și ușor de păcălit, sau copilandrii neștiutori, și atunci bătea la ușă, mai ales în zilele ploioase și reci ale toamnei venea, cînd oricine ți-ar deschide ușa, parcă nu-l poți lăsa prea mult afară, trebuie să-i arăți cît de cît omenie și să-l lași să intre, fie și numai pînă în antreu sau pînă la bucătărie, iar dacă e un biet cerșetor bătrîn, nu te lasă inima să nu-l ții cîteva minute lîngă plita încinsă și să-i dai un ceai fierbinte. Chiar dacă taman atunci pică și stăpînul casei, știi că nu te va certa, cel mult va mormăi nemulțumit și-l va privi pe nedoritul oaspete cu o repulsie disimulată în milă.

Dar după plecarea lui, la cîteva zile, la o săptămînă, să zicem, uneori chiar mai mult, argintăria, porțelanurile, bijuteriile, tot ce însemna lux și simbol al bunăstării acelei familii, începeau să se păteze și să emane un miros neplăcut, treptat deveneau gelatinoase, o boală fără leac le degrada lent dar fără înduplecare, transformîndu-le în cele din urmă într-o masă păstoasă, maronie cu slabe reflexe gălbui și care răspîndea o duhoare insuportabilă. Pînă să-ți dai seama de unde provenea mirosul acela care umplea casa și se insinua în toate lucrurile, încît părea că toate îl exalau concomitent, trecea destul timp, iar probabilitatea de a face legătura între pacostea ce se abătuse asupra casei tale și vizita misteriosului personaj din urmă cu

*două-trei săptămîni era extrem de redusă. De cele mai multe ori, stăpînii nici nu știau că cineva le-ar fi intrat în casă cîtă vreme ei lipsiseră, căci slugile aveau grijă să le ascundă acest lucru, nu fiindcă s-ar fi simțit vinovate cumva de urmarea neplăcută a acelei vizite, căci erau ele însele incapabile să sesizeze o determinare atît de subtil mascată, ci fiindcă au și slugile micile lor secrete, la care țin mai mult decît la orice... Dacă ar fi comunicat între ei, dacă s-ar fi plîns rudelor sau prietenilor sau vecinilor, probabil că ar fi descoperit mai devreme cauza, dar rușinea, dezonoarea la care s-ar fi expus cel care ar fi mărturisit îi obliga să tacă, să se ascundă, să se ferească tot mai mult unii de alții, să se încuie în casă și să privească cu ură la oricine s-ar fi încumetat să le bată la ușă. În acest timp, Sadim continua să cutreiere orașul, nevăzut, de parcă ar fi fost uns cu cypres, sau poate schimbîndu-și mereu înfățișarea și veșmintele, pentru a nu fi recunoscut, aținînd calea servitoarelor și argaților, sau amăgind copiii cu jucării făcute din piatra bastardă, care, duse apoi acasă, provocau mai întîi nedumerire și neliniște, apoi iritare și mici certuri, consternare, uimire, ură neputincioasă, în fine, violență și scandal. Probabil că în urma unor astfel de scandaluri, în urma reproșurilor reciproce pe care și le aruncau în public foștii prieteni, rudele sau soțul și soția după divorț, ceilalți, care pățiseră ceva asemănător, au sesizat elementul comun al seriei, asemănarea efectelor trebuie să-i fi dus cu gîndul la o origine comună, iar știind cauza pentru care ei înșiși deveniseră altădată suspicioși și căutau să se izoleze de lume simțind în același timp o pornire irezistibilă spre viciu și desfrînare, și-au pus problema dacă nu cumva toate acestea fuseseră provocate de ceva exterior, presimțind poate o cauză obscură și misterioasă a învrăjbirii, dezbinărilor și murdăriei la care consimțiseră altminteri de bunăvoie. Iar cînd, în cele din urmă, înțeleseră, sau doar ajunseră la această convingere, deși n-au avut niciodată dovezi clare, că această cauză era cocoșatul pitic, căci într-o bună zi se va fi întîmplat și asta, toată otrava și tot puroiul din sufletele lor, toată cruzimea, tot ce era mai urît, mai crunt, mai necruțător, mai afurisit și mai spurcat în ei, adică tot ce umilința îndelungată și ura neputincioasă adunaseră de-a lungul timpului, se dezlănțuiră împotriva lui Sadim, care fu hăituit zile în șir, ca un cîine ciumat, cu chiote și huiduieli, cu fluierături și înjurături dintre cele mai grosolane, cu tobe, petarde, cornuri de vînătoare, ciomege, bice, pietre, cravașe, topoare, într-un*

adevărat delir vindicativ, iar în cele din urmă îl acoperiră cu un morman de scîrnă, pietre și spini, undeva la marginea orașului, socotindu-l mort, căci doar ei înșiși îl uciseseră lovindu-l cu pietre și îndesîndu-i pe gură excrementele produse de propria lui invenție.

Se pare însă că piatra aceea fetidă, obținută de Sadim prin combinațiile apei infernale distilate din sodă și vitriol, care, cum se știe, provoacă pori și canale în materia cerebrală, dezvoltă spiritele maniace și poate duce nu doar la agitația gîndurilor, ci și a tuturor părților corpului și, în cele din urmă, la gesturi violente și pierderea minților, lucru dovedit taman de felul în care ei înțeleseseră să scape de cocoșatul pitic, Piatra Bastardă avea totuși unele din însușirile adevăratei quintesențe, poate că Sadim îi adăugase în cursul operațiilor și o doză de cinabru, a cărui importanță în regerenarea perpetuă a trupului uman e bine cunoscută alchimiștilor, căci ars în foc acesta produce mercurul, iar dacă se amestecă trei livre de cinabru cu o livră de miere și se usucă totul la soare, se obțin pilule de mărimea unei semințe de cînepă, care luate cîte una la o lună și a șaptea zi a lunii următoare, înnegresc părul cărunt și fac să crească la loc dinții căzuți, astfel că, silindu-l să înghită excrementele, înecîndu-l cu ele, necruțătorii săi dușmani îi făcuseră în realitate un bine, redîndu-i vigoarea și prelungindu-i viața pînă la ultima ei judecată, cum se spune că numai Artephius și Salomon Trismosin mai reușiseră cîndva. Încît, după plecarea celor care îl prigoniseră, și după ce zăcu un timp, pînă i se închiseră toate rănile, iar puterile îi reveniră, Sadim putu ieși de sub micul tumul sub care fusese îngropat și se întoarse în casa domnișoarei Orzan, de unde n-a mai ieșit apoi niciodată. În orice caz, jandarmii trimiși să ridice cadavrul nu mai găsiră sub movila de pietre decît cîteva zdrențe care, după mărime, puteau aparține cocoșatului. Toate căutările ulterioare, inclusiv săpături în curtea domnișoarei Orzan, n-au dat nici un rezultat, ceea ce aparent ar îndreptăți presupunerea că, de vreme ce n-a mai fost găsit niciodată, cocoșatul pitic nici n-ar mai fi existat, terminîndu-și zilele sub mormanul de excremente sub care îl îngropaseră concetățenii săi - deși nici acolo n-a mai fost găsit, căci probabil domnișoara Orzan sau poate bătrînelul acela, fostul gunoier care susținea că-l cheamă Cartaphilus, sau altcineva dintre apropiații săi, dacă va fi avut vreunul, l-a scos de acolo și l-a îngropat apoi într-un loc neștiut. Dar agentul Xava susținea că a găsit în beciul domnișoarei Orzan cea

*bătrînă scrisori cifrate ale victimei, ulterioare datei la care Sadim ar fi fost lapidat, între care unele conţin episodul cu alungarea din oraş, povestit de Sadim însuşi. Aceste scrisori, dintre care unele adresate Pisicii Verzi, altele fiind doar simple însemnări particulare, sînt însă anterioare sau ulterioare relegării cocoşatului pitic? Căci nu ar fi lipsit de importanţă să ştim dacă victima, copil fiind, a asistat sau nu la obţinerea Pietrei Bastarde şi la evenimentele ce au urmat, poate chiar însoţindu-l pe Sadim în drumurile sale prin oraş... Apoi, nu e pe deplin lămurit de ce domnişoara Orzan-cea-bătrînă l-ar fi găzduit şi l-ar fi protejat pe Sadim, ce interese îi legau pe cei doi. Despre domnişoara Orzan, de pildă, ca altădată despre Sadim însuşi, circula zvonul că ar fi fost jumătate de lună femeie şi jumătatea cealaltă bărbat. Asta ar însemna fie că ea dorea să devină bărbat, şi în acest scop conta pe ajutorul lui Sadim, fie că Sadim şi domnişoara Orzan erau în realitate una şi aceeaşi persoană, cum presupunea şi încerca să argumenteze agentul Xava, cu puţin înainte de zborul său invers, ce avea să-i fie fatal...*

*VERSO. Comisarul vorbeşte despre scrisoarea primită de la doctor, care susţine că în peregrinările sale prin cartierele mărginaşe l-a întîlnit pe Anania. Rugăciune pentru a face să răsară soarele)*

*Am primit zilele acestea o scrisoare neaşteptată, în care sîntem sfătuiţi să nu participăm la Serbarea Contelui. Nu acest lucru e ciudat, căci participarea noastră la Serbarea Contelui nu depinde de scrisorile semnate sau anonime pe care le primim, ci de ordinele venite de la Parchet. Nici măcar faptul că scrisoarea a fost scrisă cu cerneală simpatică nu m-ar fi putut surprinde în primă instanţă, din simplul motiv că, în momentul cînd am primit-o, scrisul era cît se poate de clar şi lizibil, încît n-aveam nici un motiv să presupun că peste doar cîteva ore toate literele vor dispărea, lăsînd în locul lor un fel de uimire neputincioasă, neputinţa aceea care te lasă fără aer în piept, cînd cauţi un lucru pe care ştii bine că l-ai pus cu grijă undeva şi*

*totuşi nu-l găseşti, aş putea-o compara cu perplexitatea şi efortul penibil ale cuiva care are un lapsus şi, deşi ştie prea bine ce ar vrea să spună, nu reuşeşte să pronunţe cuvîntul; imaginea obiectului sau a persoanei vine către tine în toată concreteţea, îţi aminteşti cu precizie numeroase amănunte sau întîmplări legate de ea, dar cuvîntul care să-i dea nume refuză să existe, expediind într-un deficit de existenţă obiectul însuşi, deşi numeroase combinaţii de sunete se apropie infinitezimal şi îi probează în repetate rînduri realitatea, aşa cum cineva ar proba nenumărate costume de haine care aproape că îi vin, totuşi nu i se potrivesc - încît pînă la urmă nu-ţi mai rămîne decît să te opreşti în mijlocul casei, şi, punîndu-ţi mîinile în cap, să recunoşti cu voce tare că eşti un om nenorocit.*

*Preţ de cîteva ore, scrisoarea asta a provocat un fel de lapsus imens în mintea mea, un lapsus de cîteva sute de cuvinte, dacă se poate vorbi de aşa ceva; voisem să o aduc şi să v-o citesc, chiar savurasem în imaginaţia mea momentul lecturii cu voce tare, ştiind, presupunînd că v-ar interesa să auziţi povestea lui Anania, despre care doctorul spune că se ruga în fiecare dimineaţă pentru a face să răsară soarele, căci această poveste adaugă elemente noi, deloc neglijabile, dosarului nostru - dar cînd am căutat-o la locul ei, nu mai era!... Dispăruse din sertarul pe care-l ţin tot timpul încuiat; am scotocit peste tot, ore în şir, ştiind bine că nu o luasem nicăieri, nu o scosesem din casă, îmi aminteam cu precizie cum, după ce o citisem, o pusesem alături de celelalte foi şi documente personale pe care le ţin sub cheie, şi cum încuiasem după aceea, deplin conştient de ceea ce fac, adică: iată, acum încui sertarul în care am pus scrisoarea primită de la doctor - dar poate că memoria mă înşela, poate că îmi aminteam o altă situaţie în care pusesem altceva în sertar şi credeam că mi-o amintesc pe asta deoarece doream foarte mult să se fi întîmplat astfel..., mi-am controlat toate buzunarele, ştiţi cum se întîmplă, te iriţi, devii din ce în ce mai nerăbdător sau intri în panică, am răvăşit garderoba, hainele de vară şi de iarnă, am extins apoi percheziţia şi asupra celorlalţi membri ai familiei, mi-am interogat soţia, deşi nu aveam cum să-i explic ce pierdusem, am pus-o să caute şi ea "o hîrtie scrisă pe care o rătăcisem" - ce fel de hîrtie? dori ea să afle, acordînd ca de obicei o atenţie excesivă şi enervantă amănuntelor - nu contează, orice fel hîrtie scrisă găseşti, adu-o la mine, să o verific - ca să fac o paralelă, e ca atunci cînd cauţi autorul*

*unei crime și cercul suspecților, în loc să se restrîngă, se tot lărgește, dar firește, cu cît se lărgește, cu atît probabilitatea de a-l găsi pe criminal e din ce în ce mai mică - în fine, fiicele mele participau și ele la acțiune, cu același zel gratuit și ineficient ca și mama lor, neștiind propriu-zis ce caută, ginerele lipsea de acasă, spre norocul lui, a lipsit pînă seara tîrziu, așa încît a fost scutit de întregul zbucium al acelei zile agitate și nefericite...*

*În cele din urmă, am descoperit-o - desigur la locul ei, în sertar!*

*Dar cînd spuneam că am primit o scrisoare, mă gîndeam de fapt la plicul și foaia de hîrtie din el, deși atunci cînd am regăsit-o a trebuit să recunosc că o foaie albă, prea puțin diferită de celelalte foi din sertar și de pe care cerneala dispăruse aproape cu totul, nu mai era propriu-zis o scrisoare, ci o hîrtie oarecare cu cîteva pete gălbui, ici și colo, cel mult urma pierdută a unei scrisori, amintirea ei uitată; literele care dăduseră cîndva hîrtiei aceleia demnitatea de scrisoare pluteau acum în aer sub forma atomilor gazoși, liberi și invizibili, în binecunoscuta lor mișcare browniană, și nimeni nu le mai putea constrînge să se întoarcă înapoi, pentru a spune a doua oară povestea doctorului despre întîlnirea lui cu Anania, de pe strada Dreaptă.*

*Am uitat să precizez? Scrisoarea era de la doctorul Marcu. Așteptam de mai demult ca doctorul să-mi scrie, iar acum, cînd în sfîrșit îmi scria, scrisoarea lui mi se părea ciudată, nu din cauză că venea atît de tîrziu, nici din cauză că fusese scrisă cu cerneală simpatică (știți că doctorul se distra uneori îl laboratorul său inventînd rețete dintre cele mai năstrușnice) și nici măcar pentru că mă sfătuia să nu fac ceva ce nu depindea de voința mea, ci din cauză că toate aceste lucruri, care luate separat nu prezintă aproape nimic ciudat, se întîlneau taman acum prin complicitatea atît de multor coincidențe. De aceea spun că scrisoarea lui era neașteptată. Doctorul mi-a fost prieten bun, cum de altfel știți, deși ca om părea așa, un pic mai deosebit, ca să nu spun bizar... Cu o zi înainte de a pleca, m-a invitat la el acasă pentru a-mi aduce la cunoștință decizia de a părăsi definitiv orașul. Marele Brigand mi-a furat sufletul - așa mi-a spus. Nu știam ce să-i răspund, deși aș fi vrut să-i spun totuși ceva cît mai consolator. Cum adică ți-a furat sufletul, doar nu-i ceva pe care să-l poți șterpeli ca pe o tabacheră?... - am folosit intenționat, în mod ironic, aceste din urmă cuvinte, știind că, după întîmplarea cu*

*tabachera avocatului, aveau o anumită semnificaţie pentru doctor. Şi cum te simţi fără el? - l-aş mai fi întrebat, dar n-am îndrăznit, deoarece doctorul este un om de o delicateţe neobişnuită şi mai mult decît atît, poate chiar niţel exagerată, cine ştie ce-ar fi putut crede, dacă l-aş fi întrebat ceva aşa, direct, despre sufletul lui. În mod sigur întrebările mele obraznice l-ar fi supărat şi m-ar fi considerat un prost. L-aţi putut cunoaşte dumneavoastră înşivă, chiar dacă din păcate n-aţi avut timp să vă apropiaţi mai mult de el, şi cînd spun "din păcate", mă gîndesc la sufletul lui atît de bun şi delicat, pe care, poftim, taman acum i-l furase Marele Brigand, la teama lui aproape morbidă de sine, mai precis de răul pe care l-ar putea face celorlalţi, dar şi la anumite amănunte legate de Caz, pe care doar el le ştia, aşa cum eu însumi aveam să-mi dau seama abia după citirea acelei scrisori pe care o aşteptam de mai multă vreme, fără să bănuiesc că atunci cînd o voi primi voi fi atît de surprins - de dispariţia ei inopinată.*

*Doctorul işi făcuse un obicei din a colinda cartierele de la marginea oraşului de jos, de lîngă mlaştină, unde trăiesc oamenii cei mai săraci, muncitori pe la căile ferate, fabricile de cărămidă sau de încălţăminte, meseriaşi scăpătaţi, văduve şi femei părăsite, plebea, nu înţeleg ce anume îi plăcea pe străzile acelea întortocheate şi înguste, adesea neluminate, prăfoase sau noroioase, după cum vremea era uscată sau umedă, dar în fine, era, ca să folosim un cuvînt modern, hobby-ul lui, pe lîngă sîngele artificial şi reţetele de cerneală simpatică, sau nişte pastile care te ajută să visezi taman ceea ce îţi propui de cu seara, înainte de culcare, se aşeza după cîte un stîlp de felinar sau îndărătul unui gard mai înalt şi privea în curtea omului, o cerceta cu luare-aminte, ca şi cum ar fi căutat să descopere ceva anume acolo, bunăoară vreun lucru furat, ceea ce pe mulţi îi nedumerea, pe unii îi irita chiar, dar se găseau şi alţii care socoteau această ciudăţenie a doctorului taman ceea ce era, adică ciudăţenia unui "boier" din centru care iese seara la aer nu pe "corso", ca toată lumea, ci pe uliţele mărginaşe, poate în căutarea vreunei cocote mai ieftine...*

*De aici începe povestea doctorului, deşi înainte de relatarea propriu-zisă e un fel de introducere - ca să mă pună în temă, crezînd că eu nu ştiam despre plimbările lui, îmi explică pe scurt cum ieşea serile, mai ales după moartea motanului, care îl marcase destul de*

*tare, în fine, nu vreau să insist, bănuiesc că v-a mai vorbit și grefierul despre toate acestea - doctorul s-a oprit într-o seară pe strada Dreaptă, în fața unei case care, menționează el, avea înfățișarea unui copil cu căciula trasă pe ochi. Altminteri era, ca toate celelalte, o casă de oameni sărmani, cu două ferestre mici, dar luminate intens, și un acoperiș de șindrilă abrupt, țuguiat, cu streșinile joase, pe care, dacă l-ar fi văzut domnul Șarl, ar fi spus că fusese construit anume pentru a atrage forța odică, neștiind însă și în ce scop, căci proprietarul casei nu auzise nici de perpetuum mobile și nu părea interesat nici de celelalte aplicații practice ale efectului de piramidă, singura lui preocupare fiind să hrănească cele cinci guri care îi cereau zilnic de mîncare, femeia și patru copii, dintre care cel mai mare abia împlinise zece ani. Acest băietan mai mare, privind pe fereastră, l-a zărit pe doctor în dosul stîlpului de felinar și i-a spus lui taică-său: - Tată, iar a venit! - Cine a venit, mă? întrebă tatăl, privind și el pe geam. Băiatul n-a mai răspuns, fiindcă nu mai era nevoie. Omul a ieșit afară, s-a apropiat de poartă, a întins gîtul peste gard arătîndu-și pe jumătate fața cenușie, nebărbierită sau doar părînd astfel, căci oricît s-ar bărbieri, oamenii ca el tot nebărbieriți arată. - Cauți pe cineva? l-a întrebat pe doctor. - Da, i-a răspuns doctorul, deși nu căuta pe nimeni - și vă rog să rețineți această împrejurare foarte importantă pentru tot ce a urmat, căci dacă ar fi răspuns: nu, omul l-ar fi lăsat acolo în drum, dar el a răspuns: da, numai pentru a justifica în vreun fel faptul că stătuse nemișcat mai mult timp acolo, după stîlp, iar bărbatul și stăpînul acelei case l-a invitat înăuntru, crezînd că îl căuta pe el, avînd motive bine întemeiate să creadă astfel, motive ce se vor dovedi însă foarte curînd greșit întrebuințate. Căci, de îndată ce doctorul, dînd curs invitației, intră în casă, omul se încruntă nedumerit, amintindu-și ceva ce în primul moment nu luase în seamă. - Ai vorbit, sau mi s-a părut mie? întrebă. - Da, răspunse doctorul, am vorbit. - Înseamnă că nu ești mut... și pe deasupra, din cîte îmi dau seama, nici orb nu ești! Vezi? - Văd, răspunse doctorul. - Te-a trimis cineva la mine? - Nu. Omul clătină nemulțumit din cap, ca unul căruia nu-i ieșiseră socotelile, dar pesemne că lui nu-i ieșeau niciodată socotelile, încît de voie sau de nevoie se obișnuise cu asta. Întorcîndu-se apoi către femeia cu mîinile suflecate și obrajii supți, apărută nu se știe cînd din cealaltă cameră, unde învîrtise pînă atunci făcălețul într-un ceaun cu mămăligă, mormăi ceva și dădu a lehamite din mînă. - E*

gata mămăliga? o întrebă de parcă ar fi căutat ceartă. - Acușica, răspunse ea într-un mod neașteptat de prietenos și se întoarse sprintenă în bucătărie. Cei trei copii se îngrămădiseră în colțul dinspre fereastră al patului, subțiri și palizi, și îl priveau cu un fel de curiozitate lacomă pe musafir, aproape fără să clipească, numai fetița, ce părea să fie ca vîrstă după băiatul cel mai mare, continua să-și legene păpușa, îngînînd încet un cîntec de leagăn, în colțul opus al patului, de lîngă sobă, ca și cum nu ar fi observat că în casă intrase un străin. Doctorul rămăsese deocamdată în picioare, în mijlocul încăperii, ușor dezorientat, stînjenit, timid, așa cum i se întîmpla de obicei cînd avea de a face cu necunoscuți. - E adevărat că mănînci copii? îl întrebă dintr-o dată băiatul care îl văzuse primul pe fereastră. Întrebarea îl zăpăci și mai mult pe doctor, căci în anumite momente el se considera într-adevăr capabil de crime dintre cele mai oribile. - Nu, nu... se grăbi să răspundă, ceea ce pe băiat, ca și pe frații lui mai mici, păru să-i dezamăgească, la fel cum pe taică-său îl dezamăgise mai devreme faptul că doctorul nu era orb. - Ia taci tu, măi obrăznicătură! interveni bărbatul, pe un ton ce se voia sever, dar nu putea ascunde un ușor amuzament, apoi, adresîndu-se doctorului, îl invită să se așeze. Ei, dacă tot ai venit, stai pe scaunul ăsta, rămîi să mănînci cu noi.

Doctorul începu să înțeleagă ciudățenia situației abia după ce, așezîndu-se la masa pe care o traseră în mijlocul camerei, ca să încapă cu toții, în timp ce așteptau ca femeia să răstoarne ceaunul cu mămăligă pe fundul de lemn, împărțind-o apoi repede cu un fir de ață în mai multe felii aburinde, și să le toarne cu polonicul dintr-o oală mare ciorba de fasole cu urzici, asigurîndu-i mai ales pe copii că e tare bună, bărbatul îi vorbi despre celălalt musafir, pe care îl primiseră în urmă cu mai multe săptămîni. La fel ca doctorul, se oprise și aștepta acolo, nu se știe ce. Bărbatul îl găsise lîngă poartă, pe cînd se întorcea de la muncă, mai tîrziu decît de obicei și nițel afumat, după cum îi mărturisi doctorului, căci în ziua aceea primise leafa și se oprise un pic la cîrciumă, cu prietenii. Era mai tînăr decît doctorul, poate și mai înalt, uscățiv, îmbrăcat cu un fel de pelerină care îl apăra de ploaie, căci vremea era umedă și ploua de mai multe zile. Îl întrebă pe cine așteaptă acolo. Pe tine, răspunse acela. Atunci, hai înăuntru, să stăm de vorbă, îl poftise el, avînd pesemne chef de vorbă mai mult decît în zilele cînd venea acasă direct de la fabrică și fără nici un ban

în buzunar. Cumpărase şi doi peşti de la băcănie pe care, de îndată ce intră în casă, îi dădu femeii ca să-i pună la prăjit, în uralele victorioase ale copiilor. Se aşezase, tot aşa, pe un scăunel, iar în timp ce aşteptau ca femeia să termine de mestecat mămăliga şi să aducă peştele, băiatul cel mare îl întrebase, la fel: e adevărat că mănînci copii? Da, dar numai pe cei obraznici, răspunse el. Celălalt, mezinul, bătu bucuros din palme şi-i strigă lui frate-său, ca să-i facă în ciudă: o să te mănînce, o să te mănînce şi pe tine!...

Stătu cu ei la masă, dar mesteca încet, cu grijă, de fapt abia gustînd cîte puţin din cele ce i se puseseră dinainte. Cînd peştele şi mămăliga se terminară, mai repede decît s-ar fi aşteptat, tatăl, ca să-i consoleze în vreun fel pe copii, compuse pe loc o mică poezie: peşte, mămăliga prăpădeşte! - Atunci, îi spuse doctorului, s-a întîmplat ceva cu totul neaşteptat. Băiatul a vorbit ca un om mare, fără să-l fi îndemnat cineva, şi nici nu m-aş fi aşteptat să se gîndească la asta, s-a uitat la străin şi a vorbit pe un ton poruncitor, a spus nişte cuvinte nepotrivite pentru vîrsta lui: dacă eşti Marele Brigand, fă să se înmulţească mămăliga! De unde auzise el de Marele Brigand, habar n-am, dar aşa a spus, iar străinul nici măcar nu s-a supărat pentru îndrăzneala lui, ci dimpotrivă, i-a zîmbit cu înţelegere, dînd din cap. Desigur că l-am certat pe băiat: ia taci, măi obrăznicătură, cine te-a pus să vorbeşti neîntrebat?... - dar, sincer să fiu, în acelaşi timp trăgeam cu coada ochiului la fundul de mămăligă, să văd dacă se înmulţeşte, şi tot continuam să vorbesc, lungeam vorba, ca să nu se observe că de fapt aşteptam şi eu să se întîmple ceva... deşi nu credeam propriu-zis că are să se întîmple... pînă cînd am tăcut, nu mai aveam ce spune, nu mai ştiam ce, şi s-a făcut linişte, ne uitam cu toţii la fundul de mămăligă, şi copiii, şi nevastă-mea, iar mie începuse să-mi fie frică. N-ai înmulţit-o, zise în cele din urmă băiatul. E în bucătărie, în ceaunul de pe plită, răspunse străinul. Atunci, fără să vreau, mă întorsei spre nevastă-mea, în aceeaşi clipă în care ea îşi întoarse privirea spre mine. Mi-era teamă să spun ceva, iar ea se temea să mă întrebe, dar în cele din urmă, cînd eu i-am încuviinţat lăsîndu-mi privirile în jos, se ridică încet şi porni spre bucătărie, mă gîndeam că poate făcuse o mămăligă mai mare şi mai lăsase ceva deoparte, poate va pune apă în ceaun, să facă alta, ca să nu creadă omul acela că ne ţinem copiii flămînzi din cauza lui, mă gîndeam la o mulţime de lucruri, cînd ea a intrat cu ceaunul şi a răsturnat

*mămăliga pe fund, nu ştiu cît să fi trecut, două sau trei minute, aş fi putut crede că eu adormisem între timp sau mi se întîmplase altceva şi ea avusese timp să facă încă o mămăligă, fără să-mi dau seama, dar după ce puse mămăliga pe masă, aduse şi o farfurie cu peşte prăjit, o aduse mai tîrziu, căci îi luă ceva timp pînă să-l prăjească, iar despre peşte ştiam sigur că nu mai avea de unde, fiindcă nu cumpărasem decît doi şi tocmai îi mîncaserăm puţin mai devreme... m-am gîndit că el adusese peştele şi îl lăsase în bucătărie, iar ea îl găsise abia atunci, însă mămăliga fierbinte nu putea să o aducă, ar fi avut timp să se răcească.*

*N-aş putea spune că exact acestea sînt cuvintele folosite de doctor, deoarece după numai o primă lectură nu puteam reţine totul cu suficientă precizie, şi de altfel nici n-am citit scrisoarea cu prea mare atenţie, propunîndu-mi să revin mai tîrziu asupra ei, lucru care din păcate nu s-a mai putut întîmpla, din motivele expuse la început, dar cam în acest fel povesteşte el, pentru a mă face să înţeleg de ce a trebuit să părăsească oraşul, după ce Anania, sau cum l-o fi chemat pe omul în casa căruia fusese în seara aceea, l-a confundat cu trimisul victimei, căci pentru noi, care nu credem în povestea Marelui Brigand, cu toate accesoriile ei folclorice, înmulţirea mămăligii şi celelalte, nu încape nici o îndoială că în realitate Anania a fost vizitat de victimă, care la plecare i-a cerut să-l găzduiască pe cel pe care i-l va trimite... În ce scop, cu ce însărcinări, nu putem şti. Să-l primeşti, căci prin tine va redobîndi vederea - cuvintele spuse de victimă la plecare pot însemna că acela venea de undeva de la ţară, poate chiar din satul victimei, o rudă, să zicem, şi voia să meargă la consultaţie la vreun medic oculist din oraşul nostru. Sau o fi fost vorba despre Sadim?*

*Dar altceva aş vrea să remarc, un amănunt asupra căruia trebuie să mă opresc deoarece doctorul însuşi îi acordă o anumită importanţă în scrisoarea sa, chiar dacă teoria cu care îl susţine mi se pare destul de confuză, depăşind posibilităţile oricărei verificări profesionale şi obiective - el spune că înainte de a pleca, victima l-ar fi întrebat pe Anania dacă are nevoie de ceva, nu, mulţumesc, am tot ce-mi trebuie, i-a răspuns acesta, deşi ştim bine că era sărac lipit pămîntului şi cu cinci guri în casă, pe care abia dovedea să le hrănească, totuşi, celălalt a insistat: cere-mi ceva, orice, l-a îndemnat, moment în care Anania a stat puţin pe gînduri, socotind ce ar fi fost*

*mai potrivit să ceară, şi în cele din urmă a cerut: fă să răsară soarele în fiecare dimineaţă, o cerere aparent fără noimă, comentează doctorul, căci soarele ar răsări oricum, şi fără să fi cerut Anania acest lucru, însă tot el adaugă - dar nu ştim pînă cînd! Pe de altă parte, a atribui răsăritul soarelui, adică ordinea cosmică statornicită o dată pentru totdeauna, rugăminţii lui Anania, pare o îndrăzneală fără măsură şi cît se poate de caraghioasă, deşi noi nu ştim de ce răsare totuşi soarele în fiecare dimineaţă, iar cererea lui poate fi socotită cu egală îndreptăţire nu doar o probă de orgoliu, ci şi o încuviinţare a aceleiaşi ordini, o acceptare modestă a ei - dar, în fine, pînă aici să admitem că am înţeles, numai că doctorul adaugă o explicaţie cu totul neaşteptată, argumentînd cu citate din nu ştiu ce filosof antic, cum că pentru a fi posibilă cunoaşterea, trebuie să existe suficiente elemente comune între cele două forme de existenţă, să existe o minimă asemănare între obiectul cunoscut şi cel care cunoaşte, căci ea se face tocmai prin cele ce au în comun cunoscutul şi cunoscătorul; astfel, la limită, dacă soarele nu ar fi sădit în noi înşine, nu l-am putea vedea nici pe cer - iar cererea lui Anania se raporta de fapt la ordinea statornicită asupra acestui soare din noi, pentru ca prin ea să ne împărtăşim de ordinea tuturor lucrurilor şi de lumina soarelui de pe cer.*

*Face această teorie fiindcă probabil că s-a simţit destul de prost cînd a trebuit să plece, nu ştia ce să-i ofere lui Anania, nu-şi putea permite să fie la fel de generos ca oaspetele dinaintea lui, dar în orice caz, i-a dat toţi banii pe care-i avea la el, rugîndu-l să cumpere încălţăminte pentru copii.*

*VERSO. Întors în catacomba lui,*
*Sadim reia lucrul, asistat de victimă,*
*care pe atunci era un puşti de vreo*
*treisprezece ani. Cu ajutorul lui, sau*
*din pură întîmplare, Sadim obţine Aburul Verde)*

*De fapt, trebuie să vă previn, de aici încolo ne vom baza mai mult pe presupuneri, datele concrete de care dispunem fiind cu totul insuficiente sau neconcludente... Ceea ce, de fapt, am făcut şi pînă aici.*

*Fiindcă probele, oricît de evidente, oricît de multe, pînă la urmă tot mint. Părerea mea personală, de care puteţi sau nu ţine seama, mai bine nu, v-o spun doar aşa, în treacăt, părerea mea, domnule judecător de instrucţie, este că de fapt toţi martorii inventă şi fabulează, încît totul devine un joc de iluzii, ne aflăm într-un muzeu al fantasmagoriilor. Mă întreb, m-am întrebat adesea, de ce? Ce anume îi determină, îi obligă să trîntească o minciună, cînd ar putea spune, ar fi cel puţin mai comod pentru ei, nu ştiu, n-am văzut, nu mă pricep, ar fi mai simplu şi pentru noi, cel puţin în aparenţă, dar nu, ei ţin cu tot dinadinsul să aibă un rol, mai degrabă ar prefera să-i suspectezi de crimă, decît să crezi că nu ştiu nimic şi n-au avut vreo legătură cu cele întîmplate... Toţi sînt la fel, înfloresc, inventează, îşi amintesc cele mai năstruşnice amănunte, bineînţeles inutile sau care ne trimit pe o pistă falsă, fac pe grozavii, aţi observat cu cîtă plăcere, pe înţelepţii, chibzuiesc îndelung înainte de a trînti următoarea minciună gogonată, apoi mai dau şi sfaturi, de care fireşte sînt foarte încîntaţi, indică metodele cele mai potrivite, procedeele cele mai ingenioase, n-ai decît să-i asculţi şi ai şi intrat în posesia adevărului, de fapt ei ştiu TOTUL - şi tocmai de aceea nu ne sînt de nici un folos. Şi tot din acelaşi motiv nici nu mă interesează prea mult, de exemplu, dacă agentul Mateuţ a notat exact ce i-au spus pretinşii colegi de şcoală şi consătenii victimei, sau a falsificat, la rîndul său, depoziţiile acestora, nici măcar dacă cei ale căror depoziţii le citesc există realmente sau sînt doar nişte ficţiuni, după cum habar n-am dacă scrisorile descoperite de Xava sînt autentice sau le-a scris el însuşi, sau, pentru a merge pînă la capăt, dacă grefierul notează acum ce spun eu (am observat că uneori continuă să scrie încă multe minute după ce eu am terminat de vorbit), ori fabulează ca atunci cînd mă însoţea în subteranele de la "Prinţesa Împuţită"... Căci între timp am învăţat măcar atît: oameni diferiţi asociază imagini diferite şi au reacţii diferite la aceleaşi expresii verbale - şi reciproc. Reţineţi acest "şi reciproc", e foarte important! Să ne mai mirăm că declaraţiile se bat cap în cap? Memoria mea însăşi nu-i un martor de încredere, fiindcă am stocat acolo imagini, întîmplări, sentimente, emoţii, şi trebuie să scot cuvinte. Şi totuşi, vedeţi, sîntem obligaţi de fiecare dată să admitem prezumţia de credibilitate, chiar dacă toate experienţele anterioare ne contrazic. Nu uit că avem de a face cu intermediari şi intermediari ai intermediarilor, fiecare scade sau adaugă ceva, ce, cît,*

*dracu ştie, dar din acest joc s-ar putea ivi grăuntele de adevăr: dacă întîmplător unul scade ceea ce altul a adăugat. Deci nu media, nicidecum, ci, iarăşi, întîmplarea, coincidenţa pe care, evident, nu poţi conta, nu le poţi programa, dar a căror eventualitate nici nu trebuie cu totul exclusă. Se prea poate ca tocmai afirmaţia de a cărei valoare mă îndoiesc cel mai mult să fie cea mai adevărată sau să conţină adevărul într-o formă mai puţin patentată, încît, prin recul, oricît de eronată ar fi o ipoteză, oricît de mult ar fantaza martorii sau intermediarii şi oricît de departe de adevăr ne-ar arunca o reconstituire, toate acestea sînt absolut necesare şi trebuie socotite, în primă instanţă, adevăruri indubitabile, căci, inversînd termenii, oricît de precise şi detaliate ar fi depoziţiile martorilor, ele rămîn tot aproximaţii care nu permit decît alte aproximări. Nu ne stă la îndemînă decît o vagă, iluzorie posibilitate de a alege între mai multe erori, cu speranţa că eroarea premiată de noi ar putea fi eroarea unei alte erori şi ne-ar putea conduce astfel spre adevăr. Există o consolare în toate acestea: dacă omenirea s-ar fi ghidat, de-a lungul istoriei, exclusiv după raţiune, ar fi pierit de mult... Uneori îmi vine să cred că nici n-ar fi fost cine ştie ce pagubă.*

*Desigur, opinii personale, domnule judecător de instrucţie, dacă vreţi, le pot reformula altfel, oficial, pentru dosar. Cuvinte ca: principiu, mobil, inferenţă, fracţiune de adevăr, coerenţa faptelor etc. fac o mai bună impresie. Dar efectul lor va fi acelaşi: o ficţiune mai mult sau mai puţin convingătoare, iluzia unui destin, pe care domnul procuror o va accepta sau nu şi o va impune sau nu, la rîndul său, juraţilor, pentru ca aceştia să o consacre prin vot drept realitate, sau nu, treaba lor. Noi ne facem, ca să zic aşa, datoria şi furnizăm materia primă, elementele iniţiale ale seriei, ale acestui joc, rîzînd de cei care rîd de omniscienţa noastră.*

*Vreau să spun că nimic nu ne împiedică, de exemplu, să-l vedem pe Sadim reîntors sau adus în catacomba lui, combinînd iarăşi, amestecînd, separînd, distilînd şi sublimînd la nesfîrşit, ajutat de puştiul care, deocamdată, nu înţelege nimic - chiar dacă se va găsi cineva, o fire suspicioasă şi cîrcotaşă, un avocăţel ţîfnos şi chiţibuşar, mult prea convins de isteţimea lui şi animat de mari ambiţii de parvenire în carieră, care să ne întrebe: mă rog, de unde ştii dumneata, pe ce te bazezi, doar n-ai fost acolo, de faţă. Bineînţeles că*

n-am fost, dar ce importanţă are? Sînt acum! Desigur că, spunînd toate acestea, am exagerat un pic, ba chiar mai mult; de fapt, am exagerat nepermis de mult, pentru a ajunge, prin această extremă, la cealaltă. Fiindcă tot ce am afirmat şi voi afirma, se bazează pe o serioasă documentare; aproape fiecare cuvînt şi în mod cert fiecare afirmaţie pot fi probate, ceea ce bineînţeles, iarăşi revin, nu garantează adevărul, dar măcar ne permite să aproximăm o convenţie de adevăr cît mai decentă.

Sîntem deci perfect îndreptăţiţi să afirmăm, acoperiţi de probe redutabile, că Sadim a mai lucrat încă mulţi ani în beciul domnişoarei Orzan, asistat de victima care pe atunci, potrivit calculelor noastre, era un puşti de vreo treisprezece ani... Este tocmai hiatusul biografic la care m-am referit la început, anii rămaşi aparent fără acoperire, de la venirea victimei în oraş şi pînă la primele apariţii în grădina domnului Şarl, apoi la "Prinţesa Împuţită". La început, puştiul venea numai o dată sau de două ori pe zi; probabil îi aducea cocoşatului pitic mîncarea trimisă de domnişoara Orzan, ce căzuse bolnavă la pat (de altfel, în scurt timp va şi muri) şi nu mai putea coborî ea însăşi la Sadim. Nu putem şti pe unde intra victima la bătrîn, probabil că exista un traseu mai simplu decît cel descoperit de Xava... Sadim îl va fi întrebat din cînd în cînd ce mai e pe afară, ce se mai petrece în lumea lor. - Ce mai e în păcătoasa şi spurcata voastră lume, hai? ia spune-mi! Iar puştiul îi va fi povestit tot ce auzise de la domnişoara Orzan; că oraşul se mai liniştise, da, fiindcă oraşul îl credea mort pe cocoşatul pitic, unii aveau poate şi mici, neînsemnate remuşcări, îşi vor fi amintit că Sadim le făcuse şi bine cîndva. Acum, după ce-l uciseseră, se puteau înduioşa un pic, nu? Îşi puteau permite cîteva clipe de sentimentalism. Un nefericit, bietul de el!... Un damnat şi un nefericit care n-a fost în stare să-şi întrebuinţeze extraordinarele sale însuşiri într-un scop nobil, măreţ, uman, sau cel puţin moral... Gata, l-au iertat! L-au iertat pentru a-l uita. Ce bine, ce minunat lucru să ierţi!... Ce piatră grea ţi se ia de pe inimă!... Dimpotrivă, atunci cînd faci o măgărie cuiva care nu merita asta, vezi în răul pe care i-l faci un nou motiv de a-l urî, cauţi în însuşi răul acela o justificare... Dar Sadim nu fusese nici pe departe un inocent şi tocmai de aceea le venea atît de uşor să-l ierte, şi de aceea acum aproape că îl iubeau - desigur cu condiţia să-l ştie mort. Îi va fi spus puştiul toate acestea? Va fi înţeles el atunci ce se întîmplase?... Tot ce ştia, aflase de la

domnişoara Orzan-cea-bătrînă, căci altminteri n-avea voie să iasă din curte şi nici să se joace cu alţi copii sau să stea de vorbă cu oameni de pe stradă, domnişoara Orzan temîndu-se ca nu cumva în vreuna din aceste ocazii el să scape vreo vorbă despre Sadim, destăinuindu-le că e în viaţă. De aceea îl ţinea mai mult închis, mereu pe lîngă ea, îl ascundea de lume aşa cum îl ascunsese şi pe cocoşatul pitic şi cum ea însăşi trăia ascunsă - casa a arătat dintotdeauna aşa cum arată şi astăzi, adică aşa cum arată o casă nelocuită. De altfel, copilul nici nu avea pretenţii prea mari şi poate că nici nu ştia că ar avea dreptul de a ieşi în oraş (dar oare ştia că locuieşte într-un oraş?...), de a zburda prin curte sau de a se juca pe maidan împreună cu alţi copii. Să nu uităm că e un biet copil venit de la ţară; maică-sa a murit la puţin timp după ce l-a născut; tatăl său vitreg s-a lansat în comerţul angro cu coloniale, e mereu plecat. Deci copilul, puştiul, se simte relativ bine aici, în hruba lui Sadim, unde descoperă o lume cu totul nouă şi misterioasă, îi place şi stă uneori ore întregi, aşezat mai deoparte, ca să nu încurce, pe o băncuţă de lemn, de unde îl urmăreşte pe bătrîn umblînd încolo şi încoace, mormîind, boscorodind, certînd, implorînd şi blestemînd printre baloane de sticlă şi pahare cu forme stranii, creuzete, mojare, refrigerenţi în care gîlgîie lichide viu colorate, pipete şi eprubete agăţate de stative metalice, spirtiere din care ţî.şnesc flăcări albăstrui şi pe ale căror grătare fierb coloizi vîscoşi, cu miros greu, toate acestea aşezate pe măsuţe joase, pe potriva piticului, un moşneag aspru, lăţos, nebărbierit, cu sprîncenele groase aproape acoperindu-i ochii, o arătare hîdă şi fioroasă, cu privirea bănuitoare şi rea, un satir îmbrăcat în nişte zdrenţe pătate de uleiuri şi vopsele neplăcute la miros, care tuşeşte des şi scuipă pe jos o flegmă galbenă, aproape verzuie, gelatinoasă... S-a speriat la început, prima oară a plîns. A alergat în braţele domnişoarei Orzan: nu mă mai duc niciodată acolo, să nu mă mai trimiţi!... Şi totuşi, a venit şi a doua oară. Desigur, la insistenţele ei, dar mînat şi de curiozitatea aceea care îi determină pe anumiţi copii să apese cu palma pe plita încinsă... Ştiind cît de tare îl speriase figura sinistră a bătrînului, ne-am putea mira aflînd că a treia oară nici nu s-a mai lăsat rugat prea mult.... Sadim nu i s-a mai părut atît de de urît, iar privirea lui nu l-a mai speriat ca altădată. Asta încă nu înseamnă că nu se temea de el. Poate că tocmai teama îl aducea acolo, bunăoară teama de ce s-ar putea întîmpla dacă n-ar mai veni, sau teama aceea care se transformă

*treptat în admirație, sau chiar teama ca atare, fiorul ei, dorința, nevoia de a se teme, de a simți iarăși ca pe un mister propriu amestecul acela de curiozitate și teamă evlavioasă, bucuria primejdioasă de a asista încă o dată la spectacolul bizar și grotesc al cocoșatului printre retortele și balonașele cu licori, săruri, esențe, infuzii și tincturi care-și reflectau culorile prin lumina rece a spirtierelor în mulțimea de oglinzi ce căptușeau pereții creînd un fel de abis, în care lucrurile sînt supte, înghițite și desființate de propria lor multiplicitate... După un timp, o săptămînă, două, o lună, moșneagul pitic și cocoșat, cu ochii aproape acoperiți de sprîncenele stufoase, morocănos și țîfnos, boscorodind mai tot timpul de unul singur cuvinte necunoscute ce iscau un fel de cîntec parcă și altădată auzit, răscolind în suflet simțăminte contradictorii, trezind dorințe nelămurite și un fel de extaz mut, neputincios, ce se repeta apoi în vise fără imagini, deci, ca să revin, arătarea de care se speriase atît de tare prima oară nu mai părea chiar înspăimîntătoare, felul lui de a umbla cu băgare de seamă prin labirintul acela de sticlă și porțelan avea, dobîndise parcă un aer mai domestic, o urmă de tandrețe se putea întrezări în mișcarea mîinilor printre cutiuțele de argint din care lua cu lingurița și punea pe talerul unei balanțe o pudră roșie, sau galbenă, sau neagră, pentru a o adăuga apoi celorlalte, în vase ovoidale veșnic acoperite, sau în altfel de blide pe care uneori chiar le mîngîia și cărora le vorbea ca unor copii nu tocmai ascultători, după cum certa cu voce moale și indulgentă limbile flăcărilor verzui ce țîșneau din cînd în cînd din alambicul altminteri docil, amenințîndu-le cu, sau numai amintindu-l, nu știu ce Atribute, invocînd Numere, Planete și Spirite ale aerului, chemînd pe nume Corbul Negru și Leul Verde spre a-i îndemna la împreunare, mizînd pe puterea de atracție sau repulsie exercitată de anumite sunete, de intonația și fluxul vital care le însoțește sau pe care ele îl creează... Cînd obosea, se întindea pe un pătuț de scînduri, fără saltea și acoperit doar cu un lăicer, închidea ochii, respira greu și își apăsa mîna pe piept într-un anumit loc, rămînea așa cîteva minute, apoi se ridica odihnit și își relua, cu și mai multă rîvnă, lucrul. Dar alteori, cînd proporțiile nu-i ieșeau, iar pricina afinităților și dezacordurilor îi scăpa, cînd hieroglifele înscrise în inima acelor substanțe își închideau încă și mai mult în sine semnele ce ar fi trebuit să-l călăuzească, lăsîndu-l singur cu neputința lui, în imensul pustiu cu care ea te înconjoară, sau dacă vreți, între*

pereţii ei strîmţi şi opaci, atunci izbucnea furios iar ura îi schimonosea încă şi mai mult chipul, începea să blesteme şi să amenințe, făgăduia că va ajunge stăpînul lumii care îl renegase, numele lui va fi pe buzele tuturor, pronunţat cu teamă şi pietate, spaimă şi supunere va aduce domnia puterii lui, cugetul său va cotrobăi în cugetele, inimile şi visele oamenilor, aflîndu-le pînă şi cele mai ascunse gînduri sau intenţii de a gîndi, ei vor implora cu disperare şi umilinţă numele lui, îl vor proslăvi în cor şi îl vor urma în toate capriciile şi nebuniile puterii sale, străduindu-se să-i ofere noi şi noi dovezi de iubire, în vreme ce el îi va potopi cu plăgile mizeriei şi foametei, trimiţîndu-le drept răsplată a iubirii lor prefăcute ploşniţele, păduchii, rîia şi lăcustele, învrăjbindu-i între ei, punîndu-i să se sfîşie unii pe alţii...

În timp ce profera toate aceste ameninţări, Sadim se zvîrcolea ca un epileptic, scrîşnea din dinţi, căutînd cu mîinile pe tot trupul locul prin care să pătrundă înăuntru şi să apuce fierul acela înroşit ce-i sfîrîia în viscere, în piept şi în creier, aşa cum alteori apuca tot ce-i venea la îndemînă, răsturna, arunca, spărgea, împrăştia, călca în picioare, pînă cădea epuizat şi deznădăjduit şi începea să plîngă încet, scîncind şi smiorcăindu-se ca un copil care a obosit plîngînd şi totuşi ar vrea să mai plîngă, fiindcă n-a obţinut ce dorea. Poate într-un astfel de moment, băiatul s-a apropiat de el, vrînd să-l îmbuneze, să-l liniştească, să-l ajute, să-l împace, nu ştim, şi l-a atins, i-a atins hainele vechi mirosind a putregai, a spirt, a urină, a fum şi a şoarece ud, poate că nici nu l-a atins, ci numai s-a apropiat şi l-a privit cu milă, poate nici cu milă, l-a privit cu ochii lui calmi aşa cum ar fi privit un cîine otrăvit care se zbate cu ultimele puteri, înainte de a-şi da sufletul, s-a tot zvîrcolit făcînd spume la gură şi scheunînd jalnic şi deodată se opreşte, nu mai face nici o mişcare, şi vezi oglindindu-i-se în ochi o adîncă înţelegere a stării lui... Cu oarecare curiozitate, atît. La drept vorbind, au copiii sentimente adevărate? Dar să lăsăm asta.

Într-un asemenea moment - cînd anume, nu ştim cu exactitate - Sadim l-a descoperit pe băiat. Desigur că şi pînă atunci îl văzuse, poate i se adresase în cîteva rînduri, cu vorbele lui repezite şi duşmănoase, cînd copilul îi aducea hrană, apă şi ce mai trimitea domnişoara Orzan-cea-bătrînă, dar abia tîrziu de tot gîndul încolţi în mintea cocoşatului, poate tocmai fiindcă simţea că i se apropie sfîrşitul, un biet gînd, vag de tot, numai atît cît să nu spui că, uite, în

clipa asta nu mă gîndesc la nimic. Aşa nenorocit, sfărîmat, sleit de puteri cum era, după ce se dăduse cu capul de măsuţele din marmură şi scurmase în ţărînă urlînd şi grohăind şi făcînd spume la gură, plin de pămînt şi de bale, cu pielea jupuită şi arsă de acizii pe care-i împrăştiase spărgînd flacoanele şi baloanele care pe unde se aflaseră, zgîriat, murdar, răsuflînd din greu, zîmbi deodată băiatului, zîmbi urît, fiindcă tot ce făcea era urît, dar zîmbi, iar copilul, nepregătit să-l vadă astfel - pesemne că zîmbetul îl făcea pe Sadim încă mai sinistru şi mai ameninţător - se retrase cîţiva paşi, lovi şi răsturnă nişte sticle care căzură lăsînd să curgă din ele licorile acelea, şi licorile se prelinseră unele către altele, mînate de poruncile cine ştie căror forţe şi legi, se împreunară iscînd o flacără de aur care îi lumină preţ de cîteva clipe, sau numai un abur, poate Aburul Verde însuşi îi învălui în acele clipe şi se destrămă apoi, în timp ce, încremeniţi de uimire, ei îi mai căutau cu privirea urma în aer, aşa cum cugetul caută zadarnic în urma unei intuiţii fulgerătoare care atinge pentru o clipă şi face să vibreze adevărul cel mai ascuns al lucrurilor, pentru ca apoi ecoul acelei vibraţii pierzîndu-se, totul să redevină anost, dezordonat şi de neînţeles, vicleană amăgire din care spiritul se întoarce ostenit şi dezgustat de sine, fără alt cîştig decît un plus de resemnare...

Băiatul nu înţelegea decît cel mult că se produsese ceva neaşteptat şi miraculos - şi poate se miră că Sadim nu-l ceartă pentru stricăciunile provocate de neatenţia şi neîndemînarea sa. Dar bătrînul, încă sub puterea vrajei, care continua, deşi arătarea ce o provocase trecuse, se destrămase şi se pierduse, nu se putea încă mişca şi nu îndrăznea să încerce a vorbi, temîndu-se că ar fi descoperit astfel că muţise, ori că fulgerul acela îi va fi paralizat vreun mădular. Ştia prea bine că substanţele care îi dăruiseră, doar pentru cîteva clipe, Himera mai fuseseră combinate de nenumărate ori, fără a produce însă decît alte lichide cenuşii, vîscoase şi mirosind a urină. Atunci?... Care era secretul?... Ce însuşiri misterioase sălăşuiau în trupul firav al băiatului, ce puteri, atît de sigure şi calme încît, pe lîngă ele, toată ştiinţa şi puterea lui Sadim se dovedeau biete scamatorii de iarmaroc?... Ca şi cum ar fi inspirat din aburul sau flacăra aceea - îl vor fi atins cîţiva atomi ai ei, i se vor fi furişat în suflet luminîndu-i-l cu licărul lor şi încălzindu-i-l - totul i se limpezi dintr-o dată în minte, confuzia, neputinţa şi ignoranţa care-i împîcliseră pînă atunci cugetul şi voinţa se risipiră uşor şi firesc cum

*ceaţa greoaie deasupra bălţii, odată cu răsăritul soarelui în dimineaţa senină de vară, devine străvezie, apoi se rarefiază şi se face aer curat şi pur, îmbogăţit de miresmele cîmpiei şi deşteptînd în suflet o bucurie domoală, tihnită. Se urni din locul unde căzuse, întinse mîna şi mîngîie băiatul pe obraz.*

*- Să nu te temi de mine, băiatule, îi spuse cu durere şi bucurie, simţind în aceste cîteva cuvinte eroarea întregii sale vieţi. Să nu te temi de mine... Nu sînt un om rău. Numai că am dat prea mult din bunătatea mea, fără a primi nimic în schimb... Te voi învăţa şi vom face lucruri minunate împreună, dacă vei fi silitor. Vrei?*

*Iar băiatul aprobă fără a rosti vreun cuvînt, doar înclinînd cuminte capul.*

*VERSO. "Scrisoarea din cafenea", atribuită victimei, cu unele precizări simbolice privind iniţierea în secretele Nunţii sau Marii Opere. Autenticitatea scrisorii este însă discutabilă. Însăşi relatarea comisarului pare să fie contrafăcută. Originalul tahigramei acestei audienţe nu a fost găsit în arhive, iar copia reprodusă aici pare să nu fi fost scrisă de mîna grefierului Luca.)*

*- VEDEŢI, VORBESC DE PARCĂ AŞ FI FOST ACOLO, de faţă, sau ascuns într-un ungher al beciului despre care nici nu ştiu sigur unde se află şi dacă există cu adevărat, ba mai mult, uneori vorbesc despre gîndurile lor, le descriu fără nici un fel de remuşcări stările şi sentimentele, fără a avea nici o clipită senzaţia că mint, deşi sînt, în acelaşi timp, conştient că se prea poate să fi fost cu totul altfel decît spun eu... - sau să nu fi fost nimic. Mi se pare însă că adevărul nu poate fi decît acesta şi cred în el cu toată sinceritatea, fiindcă e adevărul sentimentului meu. Probabil că la fel li se întîmplă şi celorlalţi, martorilor, agenţilor, inspectorilor şi tuturor celor cărora li se cer informaţii ori depoziţii: în momentul cînd vor să răspundă la cea mai*

*simplă întrebare, își amintesc dintr-o dată tot felul de lucruri care au zăcut ani de zile în ei și despre care n-au avut ocazia să vorbească, o mulțime de răspunsuri la întrebări pe care nimeni n-a avut timpul sau curiozitatea, pînă atunci, să le formuleze. Am întîlnit oameni care, cu ocazia acestei anchete, au fost pentru prima oară întrebați și li s-a cerut părerea personală într-o problemă atît de importantă... Mai e de mirare că încep prin a-și povesti copilăria, necazurile de care s-au izbit în viață, nenorocul ce i-a urmărit cu înverșunare, luptele duse cu tot felul de adversari reali sau închipuiți?... E un mod de a se apăra, o încercare de a învinge realitatea nu prin negare, ci prin completarea pînă la deplina ei subordonare unor criterii subiective; o tentativă de a-i impune noi raporturi, mai raționale, de a o ordona și ierarhiza. Vă întrebați poate de ce, la rîndul meu, simt mereu nevoia să explic, dacă nu cumva e și acesta un mod de a fabula. Dar nici nu s-ar putea altfel! Încerc din cînd în cînd să-mi alung îndoiala, să mă justific prevenind eventualele obiecții, analizînd și repetînd fiecare posibilă eroare, diminuîndu-i prin repetiție importanța, pentru a o legitima și, în cele din urmă, a o asimila drept justă. Căci în ochii mulțimii nu adevărul contează, ci justa eroare. În această privință, istoria e plină de învățăminte. Singurele ei momente de adevăr sînt momentele de cumpănă, revoluțiile, războaiele nimicitoare și răscoalele, între care puterea aparține unor șmecher: cine minte mai convingător, acela e crezut.*

*Dar eu, cînd afirm, de exemplu, că uneori, în nopțile cu lună nouă, Sadim ieșea din ascunzătoarea lui, însoțit de băiat, și culegeau împreună anumite ierburi, pe care Sadim le recunoștea după miros și le ghicea pipăindu-le tulpinile sau frunzele, nu numai că nu știu dacă acest lucru este adevărat, dar dacă nu e adevărat, nici măcar nu știu cine minte; eu, fiindcă afirm acum aceasta, cel care mi-a spus, cel de la care el a aflat, grefierul care o scrie, sau cel care, citind, va crede?... Atît de mulți contribuie la o minciună, încît ea devine bun public, proprietate comună, iar convingerea cu care toți o credem o transformă, fie și măcar parțial, în adevăr. Exagerez, desigur.*

*Cert e că victima a intrat, la un moment dat, în contact cu Sadim cocoșatul pitic, iar cînd spun asta mă bazez pe scrisorile recuperate de agentul Xava, cum ar fi aceasta, denumită convențional, veți vedea de ce, Scrisoarea din cafenea. În privința datării ei, încă nu am putut ajunge la o concluzie, căci din context*

*rezultă că ar fi fost scrisă la cafeneaua "Bon-Bon", dar aceasta a fost înfiinţată abia după incendiul mistuitor de la "Prinţesa Împuţită", în împrejurările cunoscute, şi de fapt chiar pe ruinele vechiului local.*

*Scrie victima: "Precum ţi-am promis, pierdut sînt într-una din cafenelele lumii. Stau pe apărătoarea sau masca - zi-i cum vrei - unui calorifer rece, dinaintea mea e o măsuţă scundă, incomodă, sub care nu reuşesc să-mi bag genunchii, năpădită de pahare, sticle şi ceşti goale, toate amirosind discret a urină şi bălegar... Chiar în timp ce scriam cuvîntul bălegar, a venit chelneriţa, o tipă autoritară, a trecut pe lîngă mine fără să-mi acorde atenţie, eu am îngăimat slab ceva ce probabil ea nici n-a auzit, doar ştii, am o dicţie execrabilă, mai ales cînd trebuie să cer; aşadar a plecat. Mă pot gîndi în pace la tine şi se întîmplă această ciudăţenie: mă gîndesc la tine, totuşi constat că ea e încă tînără, are un fund lat, plin, promiţător - îl văd şi acum, cînd ea se tot fîţîie pe lîngă bar - apetisant, în primă instanţă, aşa acoperit cu halatul acela galben, niţel murdar, niţel boţit, strîns pe trup şi împodobit cu dublul-laţ al cordonului, cum e. Cîrciuma - unul din locurile în care toate femeile sînt frumoase.*

*Sînt trist, draga mea, ca zeul Mot cel veşnic trist, şi îmi place. În timp ce trag din ţigară şi fumul îmi intră niţel în ochi, provocîndu-mi oarecare usturime şi lăcrimare, îmi dau seama că sînt într-o pasă cît se poate de proastă, aş putea izbucni în orice clipă în hohote de plîns, şi asta îmi dă nu ştiu cum o mică satisfacţie, zău! În jurul meu, alte feţe posace, palide, vineţii, istovite de muncă şi de griji, melancolic aplecate asupra sticlelor, paharelor, ceştilor, scrumierelor sau meselor goale, toate reci şi necomunicative, de la care oamenii aceştia ursuzi, răi şi urîţi - sau de o frumuseţe pe care n-ai putea-o înţelege prea uşor, căci e vorba de frumuseţea tristeţii şi resemnării - par să aştepte totuşi anumite semne care nu mai vin. Privindu-i, am sentimentul că aparţin cu totul poporului amărît al acestei cafenele mizerabile, neîncălzită decît de fumul ţigărilor şi, pe deasupra, cu nişte preţuri destul de pipărate, că ne leagă nu ştiu ce pe toţi, o solidaritate profundă şi necondiţionată, transcendentală, deşi ne suportăm atît de indiferenţi prezenţa, deşi sîntem atît de indiferenţi unii altora. Dacă, de exemplu, cineva i-ar da cu o sticlă goală sau plină în cap individului care tocmai s-a aşezat la masa mea, faptul nu m-ar impresiona cîtuşi de puţin, probabil aş continua să-mi sorb liniştit cafeaua, dacă mi-ar aduce-o pînă atunci chelneriţa cu fundul*

*lat, sau să trag din țigară, dacă nu mi-ar aduce cafeaua, frecîndu-mi din cînd în cînd ochii, fiindcă mă usturǎ din cauza fumului. Dar asta nu are a face cu marea noastră solidaritate. Ea există dincolo de contingent, dincolo de noi și poate chiar mai puternică în lipsa noastră.*

*De fapt, mie îmi plac cîrciumile pustii, la ora aceea încă somnolentă și nedumerită a dimineții, mai scrie victima, cînd ți-e milă parcă să intri în ele, simți că ai săvîrși o impietate și un mic viol. E trist, e indecent și e scîrbos să fii atît de bețiv încît să intri în local imediat după ce s-a deschis și să ceri băutură... Acum însă e ora prînzului, e un aer înecăcios, împîslit de fum de țigară, o forfotă lînoasă de trupuri, undeva în fundul sălii văd conturul părelnic al barmanului tăind felii de lămîie și punîndu-le pe buza paharelor, întorcîndu-se să vîndă un pachet de țigări, turnînd în ibric apă pentru cafele, apoi întinzînd unuia un țoi, tocmai cînd tipa cu fundul lat a adus cafeaua și mi-a lăsat-o ca din neatenție pe masă, trecînd în mare viteză la celelalte treburi ale ei. Deci m-a auzit, deși vorbisem aproape în șoaptă! Sau oricum știa! Tipul de vis-a-vis își bea încet, resemnat limonada, fiindcă el nu bea niciodată altceva, o suge cu un pai din pahar și o ține mult în gură, ca și cum i-ar căuta gustul. Nu ne cunoaștem. Și totuși, într-o zi am discutat cu el lucruri foarte importante, inclusiv despre nemurire. - Domnul meu, iată cum stau lucrurile, mi-a zis. Am învățat de-a lungul anilor tot felul de inepții și bazaconii denumite, de cei care mă obligau la asta, știință, dar nu am devenit nici mai înțelept și nici mai fericit. De altfel, le-am și uitat destul de repede. Multă vreme am crezut că e suficient să-mi dovedesc capacitățile într-un domeniu oarecare pentru a obține, dacă nu împlinirea tuturor visurilor și iluziilor din care îmi nutrisem tinerețea, măcar un trai lipsit de griji și oarecare stimă din partea concetățenilor. Învățam cu rîvnă, munceam cît puteam și căutam să fiu pe placul celor de care ar fi depins viitorul meu. Socotind că e suficient să fii onest și să-ți urmezi cu fermitate principiile pentru a cîștiga încrederea semenilor și faima unui om de bunăcredință, într-un elan de generozitate, mi-am sacrificat adesea interesul personal în favoarea unor secături care au profitat din plin de naivitatea mea pentru a mă discredita, a mi-o lua înainte și a-mi da cu tifla, lăudîndu-se mai apoi cu succesul lor în viață. Cît despre mine, oricît au încercat să mă ajute, să mă aducă în rînd cu oamenii, n-au reușit,*

izbindu-se de fiecare dată de îndărătnicia și prostia mea, ziceau. Treptat mi-au mai descoperit încă multe alte metehne, scoțîndu-mă în cele din urmă de leneș, neisprăvit și lipsit de caracter. Da, domnul meu, caracterul e ceva a cărui posesiune o demonstrează mai ușor cei care nu-l au. De vreme ce lumea acceptă cu atîta ușurință minciuna - preferabilă fiindcă e, vezi bine, constructivă și optimistă - drept regulă eficientă de conviețuire și i se supune fără condiții, ba chiar cu oarecare ușurare și voioșie, am încheiat prin a vedea în toate eforturile de a impune adevărul o jalnică parodie, inutilă, subversivă și în fond tragică. Incapacitatea mea de a minți s-a dovedit o infirmitate blestemată. Toate celelalte decurg în mod logic de aici. Femeile pe care le-am dorit nu m-au acceptat, tocmai fiindcă încercam să văd în ele niște ființe superioare. Am sfîrșit prin a mă resemna și m-am însurat. Nevastă-mea e cea mai proastă și mai pisăloagă făptură de pe fața pămîntului, destul de urîtă pentru a nu atrage nimănui atenția și fără a se pricepe cîtuși de puțin să gătească. Am doi copii leneși, lacomi, urîți și imbecili. Trăiesc strîmtorat și uneori chiar în mizerie, deși muncesc pe brînci de dimineață pînă seara. Mîncarea mea nu are gust. Vinul îmi dă dureri de cap și mă face să vomit după al doilea pahar. Parfumul oricărei flori mi se pare grețos și vulgar. Toate primăverile îmi oferă același decor de operetă pe gustul soldaților și servitoarelor. În privirile celei mai frumoase femei citesc fie stupiditate, fie cupiditate. Orice haină aș îmbrăca, stă strîmb pe mine și mă face caraghios; am un fizic debil, antipatic, mîinile prea subțiri, nasul prea mare și ascuțit, dinții strîmbi, încălecați. E de-ajuns să se uite cineva la mine și îi piere pofta de viață. Nu știu să cer fără a indispune și nu știu să dăruiesc fără a jigni. Dacă intru undeva, se face tăcere, iar cei de acolo se privesc stingheriți. Veselia altora mă enervează, succesul mă deprimă, fericirea mă revoltă. Toți sînt altruiști, toți îmi vor binele, deși nu le-am făcut nimic. La rîndul meu, sînt prietenos, amabil, săritor, dar uneori mi-aș ucide copiii care zbiară sub fereastră și nu mă lasă să mă odihnesc. Pe lîngă toate acestea, mă mai doare, taman acum, și o ureche. De altfel, mereu mă doare cîte ceva, iar doctorii îmi prescriu mereu tratamente greșite. Așa că, depre nemurire, ce pot să-ți spun?... Ar fi o chestie. Ca problemă pur teoretică, m-ar interesa.

Aici s-a oprit, fiindcă în local intrase femeia în doliu.

*Din alte scrisori, reiese că femeia în doliu apare întotdeauna înaintea unui moment decisiv și, pentru noi, cam obscur. Femeia în doliu, scrie victima în altă parte, se apropie, mă privește îndelung, apoi îmi ia mîna și mi-o mîngîie, în timp ce din ochii ei negri încep să curgă lacrimi. Numai ochii plîng, restul chipului păstrînd o lumină calmă și senină. Traversăm împreună coridoare lungi și joase, întortocheate, căptușite cu oglinzi în care noi doi devenim o imensă mulțime învălmășindu-se spre un punct din chiar centrul ei, dar imposibil de atins, străbatem tuneluri fără capăt întretăindu-se la nesfîrșit, urcăm și coborîm trepte, cotim de nenumărate ori pe sub bolți pe care se văd alte sute și mii de bărbați și femei urcînd sau coborînd, unii ne urmează, iar alții ne taie calea, pînă cînd întreg acest spațiu se rotește în jurul unei axe nevăzute, se micșorează și dispare ca supt de o cauză internă, de eterul sau neantul ascunse pînă atunci în sine...*

*Atunci știu că am ajuns. Sînt cu toții adunați în jurul mesei lungi, la al cărei capăt Maestrul răsfoiește preocupat un caiet gros și atît de vechi încît foile lui scorțoase pîrîie ca niște scînduri. Se certau, dar în momentul intrării mele au tăcut. - Ai învățat totul pînă aici? mă întreabă. - Da, răspund. Și atunci, ca niște păpuși brusc animate, ei se reped asupra mea cu întrebări.*

*- Ce este dorința? întreabă cu bucurie răutăcioasă Boerhaave. "Toate creaturile doresc nașterea unora asemenea lor. Intenția naturii este de a produce ultimul grad de perfecțiune al operei sale..."*

*- Ce culoare are? mă întrerupe von Helmont.*

*"Reunește toate culorile. Este albă, roșie, galbenă, albastră și verde"*

*- Ce însușiri are? gîjîie bătrînul Geber.*

*"Schimbă metalele în aur sau argint, vindecă bolile, prelungește viața dincolo de hotarele ei firești, aduce celui care o posedă înțelepciune și virtute, purifică sufletul, schimbă răul în bine."*

*- Ce-i stă împotrivă?*

*"Boala de a nu fi aur a metalelor."*

*- Spune-mi Planetele! poruncește Paracelsus.*

*"Saturn e Plumbul, Jupiter e Sulful, Marte e Pirita, Soarele e Aurul, Luna e Sticla."*

*- Repetă după mine și învață! strigă deodată Maestrul, acoperind cu vocea sa celelalte voci care continuă să murmure și să*

comenteze. "Este adevărul fără minciună, este adevărul cu adevărat foarte adevărat" Învaţă: "cel ce este jos este ca şi cel ce este sus, iar cel ce este sus este ca şi cel ce este jos. Toate lucrurile vin din unul şi merg către unul, prin adaptare.". Învaţă: "Soarele este tatăl, Luna este mama, vîntul o poartă cu iuţeala sa, pămîntul este hrana sa, Thelema întregii lumi este aici". Învaţă: "vei separa pămîntul de foc, eterul de substanţa greoaie, vei avea prin acest mijloc gloria lumii şi toate forţele ţi se vor supune" Învaţă:"aceasta este forţa tuturor forţelor, căci ea învinge şi ceea ce este eter şi ceea ce este substanţă." Învaţă: "vei fi discret şi tăcut; vei trăi departe de oameni, într-o casă părăsită, în care vei avea două trei obiecte destinate exclusiv operaţiilor tale; vei alege timpul şi ora lucrului tău; vei fi pios, asiduu şi perseverent; vei executa după toate regulile artei, în posturi, sacrificii şi purificări, triturarea, sublimarea, fixarea, calcinarea, dizolvarea, distilarea şi coagularea; nu te vei servi decît de vase de sticlă sau de lut"

Elie, nu uita, tu eşti Elie Artistul, cel care vine după o mie de ani, tu eşti cel destinat să restabilească prin Artă cel mai bun stat al lucrurilor, înainte ca sfîrşitul lumii să fie sortit, tu ai în gradul suprem pietatea şi înţelepciunea, tu cunoşti cel mai bine ce se petrece în locul unde te afli şi în restul lumii, tu nu ai nici foame, nici sete, nici bătrîneţe şi nici boli, tu poţi forţa demonii şi spiritele să te slujească, tu eşti invizibil şi vizibil, după cum vrei, tu ai găsit o nouă limbă pentru a exprima natura tuturor lucrurilor şi o nouă putere pentru a despărţi Soarele de umbra sa. Înalţă-te deasupra oricărei înălţimi, coboară-te dedesubtul oricărei adîncimi, strînge în tine senzaţiile lucrurilor create, ale Apei, ale Focului, ale Uscatului şi ale Umezelii. Vei obţine semina rerum, apoi Homunculus, apoi Chih iarba fericită - şi astfel cercul se închide. În ziua cînd hrana ta vei fi tu însuţi, fără ca devorîndu-te să te termini vreodată, te vei produce pe tine însuţi şi îţi vei fi suficient ţie însuţi, iar atunci suferinţa va fi egala plăcerii. Ia aminte! Aceasta este puterea pe care ţi-am menit-o! Ea va fi atît de cuprinzătoare încît îşi va prisosi şi nu se va întrebuinţa pentru a nu se degrada. De aici încolo, dacă vrei să continui, va trebui să i te subordonezi, să te retragi, să te ascunzi şi să renunţi la tot ce te-ar putea stînjeni la obţinerea ei, ştiind că ceea ce vei obţine nu-ţi va folosi şi că există chiar riscul să nu obţii nimic - suprema nobleţe a celui care se dedică unei cauze pierdute. Astfel cercul se închide, jocul se va sfîrşi, fiinţa şi sufletul tău nu vor mai fi ale tale. Aceasta e

*puterea supremă a iubirii, care nu prin forţă, ci prin slăbiciune învinge. Intangibilă, invulnerabilă, nutrindu-se din sine, încît răutatea, invidia şi loviturile becisnice şi celelalte zădărnicii ale oamenilor nu o pot zdruncina. Ei mint fiindcă se tem, trăiesc unii împotriva altora, se chinuie unii pe alţii în jocuri cu cîştig şi pierdere, trudesc generaţie după generaţie fără a-şi sătura vreodată ochiul de privire şi urechea de auzire, se iubesc, se urăsc şi se ucid fiind slabi şi supuşi durerii. Te vor urî, te vor pizmui, te vor batjocori, te vor înşela, bărbaţi şi femei deopotrivă, şi chiar te vor ucide, dar în pofida răutăţii şi prostiei lor şi a celorlalte zădărnicii şi mizerii mărunte de care sînt capabili, îi vei iubi fără a le pretinde nimic în schimb, căci nimic din ceea ce ei au nu-ţi este necesar. Fructul iubirii tale va fi libertatea ta. Elibereează-te! Materia asupra căreia tu te vei exercita, lor le e inaccesibilă. Unde vei apărea tu, se va face lumină şi simpla ta prezenţă în acel loc va produce binele, va îmblînzi fiarele şi va răspîndi armonie asupra lucrurilor şi fiinţelor... Dar pînă acolo e drumul lung al penitenţei şi al tăcerii. Învaţă şi nu uita toate acestea! strigă cu ultimele puteri Maestrul.*

*După aceea capul îi cade încet, ostenit, iar capetele celorlalţi, la fel, adorm şi încremenesc toţi astfel, cu frunţile lipite de masă, nişte manechine rigide de porţelan peste care lumina se aşează ca un colb de argint şi şterge orice deosebire dintre chipurile lor, le netezeşte încet trăsăturile, impregnîndu-le cu un fel de moliciune, mistuindu-le treptat ca un solvent, ca şi cum le-ar separa de materia proprie, conservîndu-le totuşi forma, substituindu-le un fel de lichid coagulat, la început opalescent, tulbure, apoi din ce în ce mai subţire şi mai limpede, pînă cînd devine transparent şi atît de uşor, aproape invizibil, un fel de lumină lichidă ce se prelinge peste marginile mesei şi picură pe dalele de gresie, se strecoară şi se risipeşte prin crăpăturile pardoselii, şi atunci ştiu că trebuie să mă grăbesc şi să aduc repede vasul de lut în care adun ce a mai rămas din trupurile lor şi din care îmi pun şi mie puţin într-un pahar - şi beau.*

*La urmă locul rămîne gol, aproape pustiu. Numai ecourile vocilor se aud, tot mai slab, călătorind prin labirintul subteran în căutarea drumului care să le reunească şi să le reînvie în alt loc al altei lumi care le aşteaptă poate de mii de ani. Cînd se face linişte deplină şi rămîn din nou singur, uşa se deschide la spatele meu, iar femeia în doliu se apropie şi şopteşte:*

*- Să mergem, nu mai este nevoie de noi aici.*

*VERSO. Grefierul relatează despre ultima întîlnire cu cîinele tandru)*

*Lumina fugea într-acolo; ziua se prelingea peste şes, către dealuri de calcar; oraşul îşi întorcea obosit faţa spre lună; ascultînd foşnetul astrelor, mersul lor regulat, simţeam cum pe aproape-i un nou viscol şi o nouă eclipsă... Pe furiş, cu ziarul sub braţ, pîndind înserarea, hotărîsem să plec; cu sufletul doar într-o cîrjă proptit. Părea că aerul în urma mea se făcea cocoloaşe, lespezi de pîclă. Deasupra cîmpiei atîrna de cer ciocîrlia, tăcînd. Pîndisem îndelung amurgul acela. Cu o noapte în urmă, m-am visat coborînd într-un labirintic abis şi nu-mi aminteam să mai fi urcat înapoi de acolo; cu morţii vorbind despre morţi, prin somn bălmăjind, căzusem din pat.*

*Ceasul lui Lichtenberg spuse doar:* "Tu..."

*Văzui cum podul cu nituri... În ele zăboveau de demult grele ciocane lovind fierul, sudoare, sudălmi şi vorbe de clacă. Regula-i clară: priveşte doar înainte. Ai grijă să nu-ţi cadă în cap vreo cometă. Tiptil avansam, ca la vînătoarea de fluturi, nici frunzele pe care sub tălpi le striveam auzind. Atent la suflarea muribundă a urbei, ca nu cumva un pas greşit s-o trezească. Un frumos acrobat deasupra mulţimii cu suflarea tăiată... Aproape de calea ferată - te-ai gîndit vreodată că prin bucata asta de fier eşti legat de Shanhai? - mai încolo, unul încerca să se urce pe bicicletă. Oare nu vine vreun tren?... Şi ce-mi pasă!*

*Şi totuşi, auzii un oftat. Mă întorsei: deşirat, şchiopătînd, cu picioarele strîmbe, cu blana jilavă şi privirea umilă, din greu răsuflînd, se-apropie să mă muşte. O javră, un milog, cerşetor. Îl împunsei cu un băţ oarecare-ntre coaste. El căzu cu gura deschisă.*

*- De o viaţă te caut, apucă să mai zică.*

*Crezui că murise: teama mai veche de cîini mă ţinu la distanţă o vreme. Dintotdeauna mă temusem de cîini, deşi niciunul nu-mi făcuse vreun rău vreodată; o teamă nu respectuoasă, ci indignată. Dar în ziua aceea, tocmai treceam hotărît bariera, cînd l-am văzut lungit pe traverse. Costeliv, leşinat, respira anevoie, ca un muribund,*

ca un om care moare, vreau să zic, nicidecum ca un cîine. Ochii lui mici, plini de mîl, mă priviră.

- De ce pleci? îmi mai zise.

Auzii ceasul murmurînd un suspin: "Tu **eş**ti... "

Îşi măsură cu dispreţ laba-ntinsă spre mine, ca şi cum nu a lui ar fi fost.

- De o viaţă te caut, repetă, să te muşc. Şi acum vrei să pleci, mă laşi singur. Tocmai tu, cel în care-mi pusesem atîtea speranţe. Nemuşcînd de mă laşi, fără sens, nici nu-s cîine. De cînd m-am născut, dinainte de asta, te caut... Mă hrăneam cu pămînt, cu gnomi cu tot înghiţindu-l, colindam neîncetat străzi şi uliţi, zile şi nopţi fără număr oraşul acesta în lung şi-n lat l-am bătut, cu frigul şi arşiţa deopotrivă tovarăş, m-a plouat cu noroi, m-au înjurat beţivi exaltaţi, cu pietre aruncau după mine, aproape nu mai credeam că exişti, iar acum, cînd în sfîrşit te-am găsit, vrei să pleci?...

În timp ce vorbea, pe ascuns, printr-o gaură din buzunar, îmi pipăiam carnea plăpîndă şi slabă.

- De ce tocmai eu? întrebai. Am o casă, nevastă, voi avea un copil, vreau să mă bucur de viaţă, vreau să trăiesc şi să fiu fericit!

Se făcu că n-aude, începu să tuşească - stratagemă perfidă, ştiind că mi-e milă.

- Poate şi tu vei muşca vreodată din mine... Poate mă vei dori cîndva, nu se ştie, măcar pe lumea cealaltă... Priveşte-te, vezi-ţi mai bine adîncul, nu simţi cum se înclină încet către altul? Eu însumi mă simt cîteodată în tine crescînd, la fel cum imaginea celei iubite se imprimă în cel ce iubeşte şi-o poartă cu sine. Corpurile noastre astrale au un factor comun, şi-au găsit Rezonanţa.

În depărtare, ceaţa pribeagă dezvelea un copac. Pornirăm înapoi împreună. Ca un jalnic lacheu mă urma la distanţă, "alexanemos" - opritorul de vînt, înger veghetor şi captiv totodată, nevoit să-şi petreacă orele de serviciu lîngă sufletul meu. (Ce este aurora boreală? aş fi vrut să-l întreb. Mi-amintii: copil fiind, într-o zi Lichtenberg a pus un bilet cu-ntrebarea aceasta în podul familiei Graupner... - se adresa unui înger - şi-n ziua a doua a venit pe furiş să citească răspunsul.) Mă vedea oare? Eu pe el sigur nu, cum cel din oglindă nu mă vede pe mine.

Povestind una, alta, ajunseserăm iarăşi pe străzile urbei. Mă urmărea insistent şi tenace, adeseori se-apropia sfidător, fără să-i

pese de impresia pe care prezenţa lui ar produce-o, nu doar mie, ci tuturor celor ce ne vedeau împreună. Îmi mărturisi ca pe un fapt divers că nu-l iubesc deloc vrăbiile, speriate-şi iau zborul cînd întîmplarea îl duce spre ele.

- Totdeauna m--a mirat lucrul ăsta, pînă cînd am mîncat-o pe prima. De atunci, nu mă mai deranjează.

- Vrei să mă muşti? întrebam mai degrabă din politeţe (politeţea aceea precisă care semăna mai mult a dispreţ).

- Nu acum, răspundea puşlamaua, mestecînd rămăşiţele unei vrăbii credule.

Apoi începu să cînte ceva ce suna mai degrabă ca un luctuos epitaf. Un principiu lăuntric ordona de minune cuvinte, melodie şi ritm. Era vorba despre vrăbii şi oameni şi cîini, într-un cuvînt, despre destin. Într-adevăr, îmi ziceam, pentru cine ştie să o asculte, natura e vorbitoare. Mintea mea rătăcea bucuroasă în subteranele acelui trist cîntec, care mai devreme nu-mi reţinuse atenţia.(Pe vremuri, în apropierea locuinţei mele de atunci, cineva cînta la acordeon. Am făcut însă această descoperire mult timp după ce plecasem de acolo, cînd, reîntorcîndu-mă, zgomotul străzii mi se păru nefiresc, îi lipsea anume ceva... Şi căutînd în memorie acel ceva lipsă, cu un teribil efort, ca şi cum ar fi vorba de-un lapsus, mi-am amintit că, după-amiezile, zgomotul străzii era acompaniat, dacă pot spune astfel, de firava, aproape neauzita melodie monotonă a unui acordeon la care un copil încerca să înveţe singur să cînte. Copilul acela murise între timp, cum aveam să mai aflu...) Cîntam fără voie şi eu cu el împreună, pînă cînd... A cînta împreună şi-a mînca împreună-i totuna - o dezvelire de sine, un fel de-a-mpărţi cămaşa cu alţii; cînd am fost destul de-nţelept ca să-mi dau seama de asta, tăcui dintr-o dată.

- Pot să-ţi îndeplinesc trei dorinţe, afară de una, zise la urmă.

Cîinele ăsta ştia despre mine o mulţime de lucruri!... Exact trei dorinţe aveam pregătite!

- Fă să se-ntoarcă de la capăt Povestea, -i cerui.

- Prostule, prostule, ai stricat toată vraja, tocmai pe cea interzisă ai spus-o!

Ceasul mai spuse: "Tu **eşti** un..."

Ne plimbam fără rost printr-un fel de nimic spaţios, cum uzanţa o cere, încurajaţi de zicala că: pesimismul e o formă de lene. Dacă gîndirea în sine nu e o formă de adevăr, atunci adevărul nici nu

*există şi nici necesar nu mai e. Obosit dintr-o dată de prea mult conţinut, se opri undeva sub un rebis - lucrul de două ori lucru, cu putere ocultă.*

*- E timpul să renunţi la diminutivele vieţii, mă sfătui.*

*Nu îndrăznii să-l privesc drept în ochi, nu voiam să mă las interpretat de un cîine, să-l aud recitînd celebrul citat:* "caută-te în mine...". *Nimeni pînă atunci nu-mi spusese ce dorinţe mi se cuvin - şi ce nu. Numai tata mă certase odată, cînd i-am răspuns că nu stomacul trece prin suflet, ci invers: Fără suflet degeaba mănînci, putrezeşte mîncarea în tine.*

*Chiar şi cînd tăcea, înţelegeam ce spune. Dar el, pentru a fi mai convingător, începu să prorocească:*

- "Mene, mene techel ufarsin!... Vaca adusă la loc de junghiere va face un miel... Poarta Templului e găsită deschisă... O stea în formă de sabie va dăinui pe cer timp de un an... În a 8-a zi a lunii Xanthicus, o puternică lumină s-a revărsat asupra altarului templului, de parcă ar fi fost în plină zi, totul durînd jumătate de ceas....Văzduhul era bîntuit de spectre de oşti şi cete-narmate..."

*Zadarnic vorbea sentimental şi patetic. În scurtul interval dintre vis şi gîndire, gîndul de care tocmai stam agăţat rămăsese în urmă: într-o zi ca oricare, totul devine imprevizibil. Simţeam cătarea puştii bîjbîind după mine, sintaxa ei mlădioasă gîdilîndu-mă-n ceafă. Tresării mai tîrziu. Ce-o fi vrut oare să spună cîinele tandru, fratele geamăn al umbrei pe sticlă?... Cuvinte ale căror vocale pluteau în consoane ca sufletu-n trup, ca dopul de plută uitat în carafa cu untdelemn.*

*- Ce tot spui? Nu cumva eşti turbat? N-ai muşcat încă din pulpa piciorului meu, şi-ncepi să faci pe deşteptul!...*

*Întîmplările toate se petreceau undeva în surdină. Totuşi, cîmpul cu rapiţă îmi dădea mie dreptate, şi porcii mistreţi ascunşi după tufe pitice. Mă simţeam apt de a defini nu ştiu ce fapte eterne. Zone întinse din memoria mea negociau un nou sentiment, partea din timp ce-şi înfige în viitor rădăcina. Ceva consolator, ca o albă basma peste tîmplele reci, transpirate, ale căror jilave frisoane le simţi pătrunzîndu-ţi în creier.*

*Între timp, el rămase pe loc; adulmecînd urma ploii, păşi mai apoi mai departe. (Avocaţii o ştiu cel mai bine: cauza justă aparţine dintotdeauna celui ce nu poate plăti. Există un singur mod de a dovedi*

*care nu are nevoie de argumente sau probe: mărturia cu propria viață.) Scormoni în mormanul de vreascuri, gunoaie și pietre, scoase de-acolo scrisoarea căzută din cer și citi:*

*SATOR*
*AREPO*
*TENET*
*OPERA*
*ROTAS*

*- Va salva încă o dată orașul, traduse.*

*- De ce să-l salveze? Orașul o duce mai bine, burtăverzimea prosperă, nu are nevoie să fie salvată, vrea să doarmă, să citească ziarul.*

*- Nu știu, așa e Povestea, răspunse. Toate poveștile sînt cu "a fost odată", doar asta e cu "va fi". Va fi Arabot, locul unde se află Dreptatea, Iubirea și Pacea, binecuvîntate izvoare de viață, sufletele drepților și sufletele celor ce se vor naște... Asta a fost tot, acum chiar TREBUIE să te mușc.*

"Tu **ești** un Om"*! strigă tare, la al patrulea sfert, ceasul lui Lichtenberg.*

*Și totul tăcu.*